

KULTURNÍ KLUB

INFORMAČNÍ ČASOPIS
ČECHŮ A SLOVÁKŮ
V RAKOUSKU

43. ročník

2023

leden – únor

1-2

Pro pondělní promítání filmů ve spolupráci s Českým centrem a Velvyslanectvím ČR
v kině **Velvyslanectví ČR, Penzinger StraÙe 11-13, 1140 Wien,**
platí aktuální pravidla v době konání.

ZMĚNA PROGRAMU!

Ohlášený film **Adolf Loos – revolucionář mezi architekty** bude z technických důvodů promítnut v jiném termínu, přihlášení zájemci o shlédnutí budou vyrozuměni.

Pondělí 13. 3. v 19:30 *Banger* (Česká republika, 2022, 105 min., české znění s anglickými titulky)

Režie a scénář: Adam Sedlák; kamera: Dušan Husár; hudba: Oliver Torr

Hrají: Adam Mišík, Marsell Bendig, Anna Fialová, Sergei Barracuda, Jan Révai, Sára Rychlíková, David Černý, Džana Valjevac, Kamila Trnková aj.

Krátký obsah: Hlavní postava Alex v podání Adama Mišíka prodává ten nejlepší kokain v Praze, dealování chce ale jednou provždycky nechat. Jeho snem je prorazit v rapu a nahrát svůj vlastní banger. Navíc se s ním rozchází jeho holka a chce jí dokázat, že na to má. Tahle noc je pro změnu jako dělaná. Kamarád Láda totiž pro feat zařídil rappera Barracudu a to znamená vstupenku mezi top hráče. Jenže tahle vstupenka nebude levná a Alex s Ládou musí během pár hodin sehnat hromadu peněz. Vyráží proto na šílenou a adrenalinovou jízdu nočním městem, aby prodali všechny drogy, co doma ještě našli.

Na promítání filmu je třeba se zaregistrovat na e-mailu **events.vienna@mzv.cz**, nebo na telefonním čísle **0664 514 33 29**.

Adam Mišík a Marsell Bendig ve filmu *Banger*

Další předběžné termíny promítání v roce 2023: 8. 5., 12. 6., 11. 9., 9. 10., 13. 11. a 11. 12.

Srdečně zveme na otevření výstavy Kulturního klubu

O současném životě a činnosti spolků vídeňských Čechů

Hudební doprovod v jednání.

Kdy: pátek 10. března 2023 v 19:00 hodin **Kde:** Bezirksmuseum 3. LandstraÙe, Wien 1030, Sechsrügelg. 11

Jedna z dalších možností k prohlídce: během **Dne muzeí**

Kdy: neděle 12. března 2023, 10:00-16:00 **Kde:** Bezirksmuseum 3. LandstraÙe, Wien 1030, Sechsrügelg. 11

Obsah

Klub připravuje – Obsah	2, 6
Editorial – Impressum	3
Fejetony	4
Kultura	7
Zajímavosti	37
Události	44
Ekonomika	50
Věda a technika	55
Správy zo Slovenska	62
Sokol & sport	71
Z české a slovenské Vídně a okolí	75
Informace	84
Inzerce	93

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, vážené členky, vážení členové a milí přátelé!

Nebudu, jak je zvykem, shrnovat, co se celosvětově minulý rok událo. Vše bylo otištěno v denním tisku a vysíláno v televizi. Také nechci opakovat, co vše Kulturní klub minulý rok dosáhl, bylo to přece uvedeno v časopise Kulturní klub a visí to na klubových webových stránkách.

Bohužel mám pro Vás, kteří jste znali pana Jaroslava Koláře, mecenáše české kultury, vlastence v pravém slova smyslu, ctitele divadla poezie Violy a pořadatele literárních čtení, smutnou zprávu: opustil nás v prosinci minulého roku.

Přicházím ale také se zprávou dobrou, pokud se podaří. Léta jsme se pokoušeli prosadit společný kalendář akcí všech vídeňských spolků a hledali jsme neutrální internetovou adresu, kde by mohl být kalendář umístěn. Jak si možná vzpomenete, pořady Kulturního klubu nebyly v minulosti uváděny ve Vídeňských svobodných listech (VSL), ani jsme neměli možnost informovat o našich akcích ve Slovanské besedě. Tato situace je již delší dobu za námi! Kulturní klub nemá placenou redakci, což ale VSL mají, a ty se doufejme chopí tohoto dlouhodobého přání, což nám všem umožní lépe plánovat akce a zamezí tak k tomu, že jeden den by se konalo víc akcí. Není nás zde tolik, abychom si mohli dovolit takové plýtvání časem a prostředky.

Pro některé z Vás máme další dobrou zprávu, že pan **MUDr. Radek HART**, specialista na ortopedii a traumatologii, nabízí možnost bezplatné konzultace v českém jazyce pro ty, kteří mají platnou E-Card. Kontaktní adresa je uvedena na předposlední straně a rozšíří česky a slovensky mluvící lékaře.

Promítací sezónu jsme v novém roce otevřeli filmem **Masaryk**, věnovaný osudu diplomata a československého ministra zahraničí Jana Masaryka. Od jeho smrti uplyne v březnu tohoto roku 75 let. Pokračujeme v promítání (již 23 let) ve spolupráci s českým velvyslanectvím a s Českým centrem (od jeho otevření ve Vídni). Jako další snímek bude 13. února promítán **FYLM-Vyšehrad** (režie Martin Kopp, Jakub Štáfek) a 13. března film **Banger** (režie Adam Sedláček). Začátek představení je, pokud není předem jinak uvedeno, v 19:30, změna programu vyhrazena.

Velice srdečně Vás zveme na přednášku **Architektura první republiky**, kterou prosloví **doc. ing. arch. Zdeněk Lukeš**, přední český historik architektury a vysokoškolský pedagog, který je autorem a spoluautorem mnoha článků a knih, přednášek, kritických prací i učebních textů o architektuře. Pro veřejnost nepravidelně pořádá vzdělávací tzv. Psí vycházky za architekturou, které se dočkaly i knižního zpracování. Poslední knižka (*Psí vycházky. Za moderní architekturou Prahy, 7: Karlín*) je průvodcem po Karlíně od barokní Invalidovny až po nejnovější stavby na Rohanském ostrově. Přednáška se uskuteční na českém velvyslanectví v pátek 17. února 2023 v 17:30 hodin.

Taktéž srdečně zveme v pátek 10. března v 19:00 do Bezirksmuseum 3. Landstraße na otevření klubové výstavy **O současném životě a činnosti spolků vídeňských Čechů**. Výstava byla již krátkodobě představena v Národopisném muzeu (Volkskundemuseum) ve Vídni. Jedna z dalších možností ke zhlédnutí bude během Dne muzeí v neděli 12. března mezi 10:00 a 16:00, kdy budete mít možnost si také důkladně prohlédnout okresní muzeum, které se nachází ve III. vídeňském okrese v Sechskrügelgasse 11.

S radostí a s vědomím dramatika pana Pavla Kohouta přetiskujeme rozhovor publikovaný 31. prosince 2022 v Lidových novinách, ptala se Jana Machalická.

Upozorňujeme, že máte možnost si přečíst a listovat ve všech vydání časopisu Kulturní klub ve formátu pdf. Neváhejte a navštivte naši webovou domácí stránku www.kulturklub.at – Archiv časopis, nebo přímo www.kulturklub.at/archivcasopis.html.

Výbor a redakce Kulturního klubu Čechů a Slováků v Rakousku Vám přeje šťastný a úspěšný nový rok 2023!
Helena Baslerová

Na přední straně obálky:

Vincenc BENEŠ: Na Kampě, kol. 1910, olej, plátno. Bližší informace o autorovi viz str. 13.

Na zadní straně obálky:

František JANOUŠEK: Zimní krajina, 1937, olej, plátno. Bližší informace o autorovi viz str. 13.

KULTURNÍ KLUB. Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku / Informationszeitschrift der Tschechen und Slowaken in Österreich

Majitel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Vydavatel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku (ing. Helena Basler),
Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
Redakční příprava a sazba: KLP – Koniasch Latin Press s. r. o., Praha
Tisk: Quatro print, a. s., Heršpická 6 (Moravská typografie), Brno
Medieninhaber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Herausgeber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
(Ing. Helena Basler), Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
Verlagsort: 1030 Wien
Hersteller und Herstellungsort: KLP – Koniasch Latin Press s. r. o., Praha &
Quatro print, a. s., Brno, Tschechische Republik

Gefördert aus Mitteln
der Volksgruppenförderung
des Bundeskanzleramtes.

Časopis vychází
s podporou Ministerstva
zahraničních věcí ČR.

Redakce: Mohsgasse 30/9, 1030 Wien, mobil (od 10:00): 0043-0-664 97 33 764, fax:
0043-1-79 88 454, e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Vedoucí redaktorka: ing. Helena Basler

Zástupkyně vedoucí redaktorky: Mag. dr. Marie Brandeis

Redakce: Mag. Pavlína Böhmová-Lössl, DI Gabriela Jakelíč, Anna Křivanová

Technická redakce: Ing. Kurt Mattola, Mag. Richard Basler

Redakční kruh: DI Gabriela Jakelíč, Eva Kalinová, Ludvík Kavín, dr. Marta Marková, Mag. Daniela Makový Nedas, P. Václav Sládek O.Cr., DI Tomislav Vašíček, ing. Jiří Zajíček

Fotografové: Mag. Richard Basler, Kurt Mattola, Mag. Eva Zemanová

Distribuce: Quatro print, a. s., Heršpická 6 (Moravská typografie), Brno

Časopis je vydáván s podporou Úřadu
pre Slovákův žijících v zahraničí.

ÚRAD
PRE SLOVÁKOV
ŽIJÍCÍCH
V ZAHRANIČÍ

Vánoční poznámky Ludvíka Kavína

Wilhelm Schmidt je německý filosof a v dosud posledním čísle časopisu Die Zeit publikoval krátkou stat, která mě nejen zaujala, ale přijal jsem ji za svou. Píše tam o momentech, které zažil v okamžiku smrti své ženy. Od té chvíle se mu ty momenty, ba přímo ten moment, ta hodina, ta minuta, neustále vracejí. Kam člověk ve chvíli smrti odchází. Také já tam půjdu, všichni tam půjdeme. Ale kam

přesně? Nevíme to a nebudeme nikdy vědět, kromě toho, že to možná zvěděla v oné chvíli odchodu ona osoba, které se to týká. Ale ta o tom už nemůže podat zprávu. A my můžeme jen předpokládat.

Schmidt píše, že jeho předpoklad, úvaha má co činit se svátkem, které teď slavíme (sám píše tyto řádky 25. prosince). Ať už nábožensky, nebo světsky: totiž s významem světla. Světlo je forma energie a už od dávných dob bylo božsky uctíváno. Všichni lidé v sobě nesou jiskru božského – nenábožensky viděno – jako kvantum kosmické energie, bez níž není života. A v momentě úmrtí budeme/jsme patrně alespoň v jisté míře de-materializováni a navracíme se do forem energie. Schmidt předpokládá, že tam odešla také jeho žena, a on věří, že se tam s ní zase potká. Samozřejmě zůstává otázkou, zda se tam setkají jako lidské osoby. Ale to je mu už jedno. Hlavně že se zase spolu setkají.

Přijal jsem Schmidty úvahy jako vlastní. A těším se, až se zase s mou ženou potkám. Jistě, především s ní, ale také s dalšími milovanými osobami: mou maminkou, mým otcem i kamarády, kteří hlavně v poslední době odcházejí až nepočítaně...

V té svrchu popsané úvaze se víra mísí s poznáním. Ale nejde o jistotu a nejde také o něco, v co bych doufal. Ne, já nedoufám, že brzy odejdu do de-materializovaného světa, ale počítám s tím, že se to jednou stane, ať už dříve, nebo později. Kdybych v onen odchod doufal, znamenalo by to, že ho vyhlížím, možná i usilovně, horečně. Ale tomu tak není. Ostatně bych pro onen odchod mohl dělat jen cosi negativního: málo se starat o vlastní zdraví, zbytečně riskovat, eventuálně si – jak se říká – sáhnout na život. Ostatně lidé, kteří v něco doufají, vesměs doufají jen pasivně. V něco doufat znamená zbavit se jakýchkoliv iniciativ, stát se panáčkem okolí, společnosti. Naproti tomu víra by neměla znamenat nic, co je absolutní jistotou (ani nemůže). Ona vychází ze zkušeností, ze znalostí věcí, ale není jistotou. Strašné ovšem je, když ji začneme ztotožňovat s nadějí. A ta naděje nás naprosto zpacifikuje, přestaneme o věc/i usilovat, začneme věřit v „deus ex machina“, v božský zásah, každopádně v zásah nějaké vyšší moci, ať už moci Boha (méně bůžků), nějakého politbyra či vlády, nebo moci technické, kterou si ovšem ani nemůžeme umět vysvětlit, atd. Rozumět víře jako naději je padlá filosofie ne-rozumu. Doufat, že zase bude všechno dobré, v pořádku, samozřejmě nemůže nikdy znamenat jistotu, ale naopak může jen a jen onu nejistotu prohloubit. Je to jako se vším: když pro věc nic nedělám, mohu se jen klátit ve větru událostí nebo zalézt do nějaké jeskyňky a koukat na stíny dění zvenku, viz už Platónovo podobenství.

Končící rok 2022 v nás i na nás zanechává stopy. Jen otrlí a movití, lidi, na které ještě nedošlo, lidi bez srdce a rozumu procházejí tímto rokem bez náznaku zamyšlení. Korona a její následky, válka na Ukrajině, děsivé zprávy o zemském oteplení, narůstající hospodářské problémy, potíže. Jedna dobrá zpráva přece jen prolétla světem: zhruba před týdnem vlády celého světa podepsaly globální dohodu o ochraně přírody (ejhle, Ukrajinci i Rusové!). Podle odborníků tím samozřejmě není vystaráno, ale „je to velký krok pro život na naší planetě“. A k tomu by samozřejmě nedošlo, pokud by ochránci přírody jen doufali v jednání zástupců různých vlád, oni se nejrůznějšími nátlakovými a vysvětlujícími akcemi jak na ulicích měst a obcí, tak na diplomatických úrovních o dohodu zasloužili. Věřili si a věděli proč. Kdyby jen doufali, těžko by k dohodě vlád ve prospěch přírodního bohatství došlo.

Diktatury a režimy s nejrůznějšími přívlastky používají celou škálu prostředků, aby si zajistily moc. V té souvislosti slýchávám, že „proti beznaději pomůže jen naděje“. Ta věta patří do odpadků, do sběru škodlivin – a je nerecyklovatelná.

Jedním z těch, o nichž toho dost vím a kteří v tomto už málem uplynulém roce zesnuli, je Dieter Henrich. Jeden ze zajímavých i důležitých německých filosofů. Neznal jsem ho osobně. Má moje uznání a obdiv. Ukázal, že všichni filosofové (Descartem počínaje), kteří považovali či považují subjekt za princip filosofie, podlehli a podléhají malé, ale důležité chybě: subjekty se vyznačují sebevědomím a tomu nelze rozumět jako reflexi. Nejsou tedy vědomým vytvořením „Já“. Akt tohoto vytváření by musel započít sebou samým, a tedy ještě před procesem reflexe být znám. Sebevědomí tedy nemůže být samo o sobě považováno za kognitivní akt, jak byl přesvědčen Henrich, ale také například Antonio Damasio. Profesor Henrich vyhledával zdůvodnění, která filosofové před ním zůstali dlužní. A své filosofování nazýval „argumentovanou rekonstrukcí“ a z této pozice četl a obohatil naše vědomosti o Kantovi, Hegelovi, ale dokázal také argumentačně zdůvodnit pohled na Hölderlina jako na filosofa a nejen jako na filosofujícího básníka. Profesor Henrich patřil k těm málo filosofům, kteří si už v rozbourané době okolo 68. roku získali autoritu u studentů – tehdy například svými bohatými znalostmi Hegela a Marxe. Jeho kritika novodobého myšlení spočívá v tom, že toto (především vycházející z Heideggera) svým myšlením spočívá v „uchopení subjektivity sebou samou“. Henrich byl veřejností dost přehlížená, ale důležitá filosofická postava druhé poloviny 20. století a počátku století nynějšího.

V České republice se blíží prezidentské volby. Trochu mně dosavadní předvolební průběh připadá jako panoptikum, ale to snad nevadí: umocňuje to jen spolu s realitami ze společenského života moje přesvědčení, že obraz našeho životního prostředí se od dob Komenského Labyrintu světa ve své podstatě nezměnil. A to dává možnosti divadlu. Jenže by se divadlo nemělo zabývat převážně subjektem svých struktur (souborových, organizačních, budov etc.), ale naopak tématy této doby a zdívatelnost tato témata pro diváky. Některé informace mně říkají, že se bohužel někdy divadelníci jako na obrtlíku zabývají svými interiéry (duchovními a organizačními) namísto kumštýřských výstřelů do veřejného prostoru. Nevím, kdo byl v komisi, která před půl rokem přijímala nového ředitele divadla ve Zlíně. Stal se jím po výběrovém řízení Josef Morávek. A před týdnem ho zlínská městská rada s okamžitou platností propustila. Podle hlasů a ohlasů udělala dobře. Ale proč proboha udělala už před půl rokem špatně a jmenovala ho novým ředitelem? Schauspiel Leipzig (Lipská činohra) má stále dál ředitele Enrica Lübkeho, četl jsem na jeho práci některé dobré kritiky, ale

taky jsem se v posledních dnech dozvěděl, že dal dvěma dosavadním členkám souboru zákaz vstupu do divadla. To mně připomnělo doby u nás po Chartě 77, kdy šla jednoho dne Nika hrát a vrátný (sic!) jí řekl, že ji už nesmí pustit do budovy. Informace o těch post-post moderních zákazech mám z rozhovoru s Claudií Bauer, jednou z prominentních německých režiserek, která následkem těchto zvláštních událostí ukončila svůj vztah s lipským divadlem coby kmenová režisérka. A ve Vídni máme největší a snad také nejdůležitější činohru v německy mluvících zemích, v posledních pár letech byl jejím šéfem Martin Kušej, pocházející z rakouské slovanské menšiny. Ostruhy si vybojoval hlavně v Německu a přes počáteční nedůvěru ke kulturně-politickým strukturám v Rakousku přece jen přijal místo šéfa Burgtheatru. Před několika dny se dozvěděl, že nebude „prodloužen“. Neodehrála se ta historka nijak pěkně, přinejmenším má vzbudit optimismus, že novým šéfem Burgtheatru byl jmenován Stefan Bachmann, Švýcar, který v poslední době vedl a dosud vede divadlo v Kolíně nad Rýnem. Má dobrou pověst.

PF 2023!

25. prosince 2022

Fejetonek po-novoroční Ludvíka Kavína

Sedím u psacího stolu denně, a snad právě proto považuji za nutné poznamenat, že dnes je 6. ledna, slaví se Tři králové. Podle Matoušova evangelia onoho dne před dvěma tisíci a třicetiletými lety přišli ti tři z východu, aby oslavili zrození Ježíše, já bych dnes ve shodě s možnostmi našeho českého jazyka řekl to mazlivé a přitom energií sršící slůvko Jezulátka či Ježíška (to druhé mně zní spíš sentimentálně, ale jako milá vzpomínka). Myslím tím samozřejmě onoho později ukřižovaného, kterému ještě před svým úmrtím vzkázal jako svá poslední slova před pěti dny zesnulý bývalý takzvaně „německý“ papež církve katolické. Podle informací tiskem publikovaných vydechl: „Ježíši, miluji Tě...“ a vzápětí zesnul.

Oni „Tři z východu“ se začali slavit až v době, které snad ještě pořád říkáme středověk, ale za evangelisty Matouše se jim v počátcích našeho letopočtu říkalo „mudrcové“ a někdy a někde také „mágové“. Na označení „Tři králové“ si museli počkat až do doby celkem nedávno minulé, přesto dnes už staleté.

Onen „německý“ papež, to byl Joseph Ratzinger z Bavorska coby papež Benedikt XVI. Zesnul ve Vatikánu, což je stát, ba státeček, ale obklopený Římem, ba co píše Římem: obklopený velkým státem ve formě boty, která na svých lýtkách nese většinu Evropy – Itálii. A v téhle pořád ještě převážně katolické Itálii dnes neslaví Tři krále! Naopak, slaví bývalou tkadlenou, která se tehdy před více než dvěma tisíciletími taky o narození človíčka, kterému říkáme Jezulátko, dozvěděla a vydala se ho hledat. Ale zřejmě proto, že měla roztrhané boty, sedla na koště a letěla a hledala Betlém, ale nepodařilo se jí to, nenašla Betlém ani Jezulátko. A proto od té doby každoročně létá, jenže ne do Betléma, ale prosmejčí celou Itálii, a poněvadž tam noc co noc a tudíž taky v noci z 5. na 6. ledna spí moc až mocitánsko moc dětí, rozdává jim do punčoch či ponožek (ony ty děti nejsou hloupé a jsou si skoro jisté, že přiletí, ty ponožky si připraví) sladkosti, pamlsky. Jen těm pulcům lidského pokolení, kteří nebyli poslušní, přináší uhlí. Ale nebylo by to v Itálii: samozřejmě je i to uhlí nějaká sladkost, jen holt černá, takže jde spíš o to, že barva oné dobroty má děti upozornit: tak takhle ne, musíte se polepšit!

Ta bývalá tkadlena se jmenuje La Befana. A to jméno vzniklo zkomolením Epiphanie, což byla vzpomínka na Tři krále. A létá k dětem na koštěti! Takže se o ní říká, že je to čarodějnice. Ale tak se o ní mluví hlavně mimo Itálii, protože v Itálii je to prostě ta hodná paní, která kvůli svému hledání Jezulátka už před tisíciletími pověsila na hřebíček své tkalcovství a začala létat, hledat a obdarovávat. A všechny italské děti vědí, že přiletí, a znají popěvek „La Befana vien di notte / con le scarpe tutte rotte“. Česky volně přeloženo: „Befana přilétá v noci, / potrhane boty nosí.“

Italští fašisté v době vlády Mussoliniho využili svátku a bylo jim jasné, že se jim ho nepodaří zrušit, přejmenovali ho, a tím pádem taky tu bývalou tkadlenou, na Fašistickou Befanu, která létala, aby děti coby fašistka každoročně obdarovávala sladkostmi. Ostatně diktátorské režimy přizpůsobují tradiční svátky obrazu svému: proto se Gottwaldova, Zápotockého a Novotného komunistická strana (mám si být jist, že pod tlakem sovětských soudruhů?) rozhodla zavést i v našem tehdy ještě ne zcela socialistickém Československu Dědu Mráze. Ten měl nahradit Jezulátko. Ale to se jim samozřejmě podařilo jen zcela omezeně, každopádně sám neznám ze svého tehdejšího okolí žádnou rodinu, kde by se na Štědrý večer objevoval místo Ježíška Děda Mráz. A pokud se pamatuji, vůbec se soudruhům pod vedením GZN (viz kousek výš počáteční písmena) nelíbilo, když jsme jako děti chodili coby Tři králové městem a nosili lidem noviny, novinky. Pokud jsem dobře informován, v Itálii dnes v noci zase (tak jako každoročně od konce druhé světové války) létala a děti obdarovávala stará dobrá Befana.

V uplynulém roce vyšla česky v Česku knížka Salmana Rushdieho Quijote. To mě potěšilo. A když jsem si knihu četl a přečetl, cítil jsem se potěšen na druhou: překlad Dominiky Křestanové se mně totiž velice líbí. A vzhledem k tomu, že jsem se na předcházejících řádcích zabýval Epiphaniemi alias Třemi králi alias Befanou, cítím se málem přinucen k tomu, abych dodal, že nezůstává vše při starém. 6. leden jako svátek i s jeho variantami nám v našich evropských končinách ještě nikdo nezměnil. Zato jsou věci, které se mění, a toho si všímá Salman Rushdie, a ty věci se mění nejen v Americe, kde on po dlouhá léta převážně žije, ale taky u nás v Evropě. Dovolím si pár citací o době, v níž žije hlavní postava Rushdieho knihy:

„...v době, kdy je možné i nemožné, je zkrátka i nemožné možné. Ze starých přátel se můžou stát noví nepřátelé a tradiční nepřátelé mohou být vašimi nejlepšími kamarády nebo dokonce milenci. Nedá se už předvídat počasí, pravděpodobnost války ani výsledek voleb. Žena se může zamilovat do selete, stejně jako muž může sdílet domov se sovou. ... Vaše město může spláchnout povodeň. ... Ze zločinců se můžou stát králové a krále je možné odhalit coby zločince.

Manžel může zjistit, že manželka, se kterou žije, je nemanželským dítětem jeho otce. ... Z mužů, kteří hráli prezidenta v televizi, se můžou stát prezidenti. Může dojít voda. Žena může porodit dítě, ze kterého se vyklube navrátnější se bůh. Slova můžou ztratit původní význam a získat jiný. Svět může skončit..."

Téma Rushdieho knihy neprozradím. Doporučuji přečíst. Zase jedno divadlo světa a vůbec mně nevádí, že pochází z hlavy spisovatele. Ba naopak, je to jedno z umocnění našich realit a bláznovín, ne-li šílenství. Rakouská poetka slammerka Míza Medusa (mám ji rád, byl jsem u jejích začátků, odehrávaly se u nás v Theater Brett) si v jednom ze svých podzimních rozhovorů všimá rakouských prezidentských voleb, kde se objevili jen mužští kandidáti, vesměs se sami nominovali a vůbec se nezhýčkali prohlašovat nesmysly a svými kandidaturami jen prokázali, že jde o mužské síť, které posečou každý ženský výhonek. Přitom Medusa ví, že volba ženy sama o sobě ještě nepřinese s jistotou něco pozitivního. A protože má Česká republika právě teď pár dní před prezidentskou volbou, všimám si, že se nám tu také něco nového odehrává: žena má dokonce šanci volby vyhrát a nastěhovat se na Hradčany. Nevím, jak by se k této skutečnosti vyjádřil Rushdie. Já tu skutečnost vítám. Ale ještě nejsem rozhodnut, koho budu volit. Mám kromě této ženy ještě tři další kandidáty, které ovšem neprozradím. No, snad jsem přesto tímto závěrem své dnešní úvahy naznačil, že nejsem jen zaostalým obdivovatelem tradic.

Vídeň, 6. ledna 2023

Kulturní klub Vás srdečně zve na odbornou přednášku **Ing. architekta Zdeňka LUKEŠE** na téma

Prvorepubliková architektura v Československu,

která se uskuteční na Velvyslanectví ČR ve Vídni
v pátek **17. února 2023 v 17:30 hodin**

Zdeněk LUKEŠ je význačný český architekt, historik architektury, odborný publicista a vysokoškolský pedagog. Je autorem a spoluautorem mnoha článků a knih, přednášek, kritických prací a učebních textů. Od začátku devadesátých let 20. století v éře prezidenta Václava Havla působil na Pražském hradě, kde se podílel na jeho revitalizaci. Jako historik se dobře znal s historičkou umění dr. Věrou Běhalovou, žijící a působící ve Vídni, která by se v loňském roce 2022 dožila 100 let. Přispěla mj. v Plzni k zachraně plzeňských interiérů průkopníka moderní architektury Adolfa Loose. Na závěr Lukešovy odborné přednášky následuje networking při malém pohoštění.

Zdeněk Lukeš – curriculum vitae

Narodil jsem se v Praze na Letné v roce 1954 ve výtvarnické rodině. Dětství jsem trávil v blízkém parku Stromovka, mj. na betonových prolézačkách Olbrama Zoubka a Sputniku Zdeňka Němečka. Dům, kde jsem s rodiči bydlel, byl velmi zajímavý, dole byla školka, kam jsem vždy ráno seběhl z našeho podkrovního bytečku. Dům v roce 1923 navrhl Kamil Roškot a byl to jeden z prvních moderních činžáků v Praze. Táta měl ateliér v bývalém skleníku ve dvoře, kde jsem taky trávil mnoho času. Mámin ateliér byl v paláci U Stýblů, neboli Alfa na Václavském náměstí, kam jsem taky chodíval, připadal jsem si tam jako na Manhattanu. Do velkého ateliérového okna tam pálila rudá hvězda na věži sousedního paláce. Lepší byl pohled ze schodiště do Františkánské zahrady, kde se hrály filmy v letním kině.

Do školy jsem chodil ke Studánce, což byl ponurý kolos, připomínající zámek, s ještě ponurejšími učiteli. Naštěstí jsme jezdili každý rok od jara do podzimu do Opavy, kde měli rodiče půdní ateliér ve vile, kterou si postavil za první republiky dědeček. Dům byl obrovský (alespoň dětským očím se tak jevil) a tajuplný, plný skrýší, půd a sklepních prostor. Měl velkou krásnou zahradu s řadou atrakcí, například vysokým smrkem, na jehož vrcholu jsme si s kamarády udělali posed. Založili jsme indiánský kmen,

jemuž jsem měl tu čest velet a podnikat s ním různé výpravy. V Opavě jsem chodil do prosluněné příjemné školy s hodnými učiteli a zlepšoval si tam známky (po podzimním návratu do Prahy jsem si je zase zhoršil). Pobyt v Opavě, krásném městě s krásným okolím, jsem miloval a moc jsem se tam těšil.

Doby gymnaziální už jsem trávil jen v Praze, chodil jsem do gymplu Nad Štolou na Letenské pláni, což byla velmi náročná škola, tehdy ještě se skvělými kantory (a naším báječným třídním prof. Jiřím Homolou). Bylo to po ruské okupaci, ale až do maturity tam vládly stále příjemné poměry a asi to bylo nejhezčí období mého mládí. Pak jsem studoval architekturu na ČVUT v Dejvicích, neboť na vysněné dějiny umění se s mým kádrovým profilem nešlo dostat.

Po vojně jsem nastoupil do archivu architektury Národního technického muzea v Praze, který se nacházel ve zchátralé, ale podivuhodné barokní Invalidovně. Podmínky drsné, leč práce zajímavá. Tehdy jsem se začal věnovat architektuře 19. a první poloviny 20. století. Během deseti let, jež jsem tam strávil, jsme s Janem Svobodou dali také dohromady velkou kartotéku pražské moderní architektury. Taky jsme s přáteli architektky a výtvarníky trochu zlobili, když jsme se snažili protestovat proti různým zhovadilým stavbám bolševické éry (spolek Obecní dům).

Od listopadu 1989 do ledna 1990 jsem pracoval koordináčním centru Občanského fóra v Mánesu a Laterně magie, což bylo velmi zajímavé, leč politické kariéře jsem se rád vyhnul a vrátil zpět k profesi. V roce 1990 jsem pak dostal nabídku pracovat na Pražském hradě, nejdřív v kulturní sekci, pak v památkovém odboru KPR. To byla zase nová zkušenost i šance seznámit se s mnoha pozoruhodnými lidmi. Snažili jsme se Hrad otevřít veřejnosti, opravit a obnovit např. Plečnikovy intervence, bolševiky značně poničené. Taky jsme připravili výstavy Jože Plečnika nebo *10 století architektury*.

Kromě toho jsem učil – rok na PORGU, dva na VŠUP, asi pět let na liberecké fakultě architektury, nyní na pražské filiálce NYU. Kromě psaní odborných a popularizujících článků a knížek, v nichž se snažím propagovat kvalitní, ale často veřejnosti nepřilíhající známou architekturu, připravuji také výstavy ve spolupráci s Galeríí Jaroslava Fragnera a pořádám různé přednášky a vycházky. Informaci o těchto aktivitách naleznete v rubrikách této webové stránky: www.zdenekluke.eu.

Čím Češi ohromili svět

Rok 2022 přinesl v kultuře mnohá překvapení. V nich se neztratila ani ta česká. Objevilo se totiž hned několik osobností, které překročily hranice České republiky a oslovily svět.

Jakub Hrůša v Covent Garden

Mezi největší události patřila zpráva, že jeden z nejceňovanějších dirigentů, Jakub Hrůša, se od září 2025 stane hudebním ředitelem londýnské Královské opery v Covent Garden. Vystřídá Antonia Pappana, který od sezóny 2024/25 přijal místo šéfdirigenta u Londýnského symfonického orchestru. Hrůša bude druhým Čechem, který povede Královskou operu. V padesátých letech minulého století ji krátce řídil Rafael Kubelík.

„Vzhledem k mému věku a kontextu života i kariéry je to ta nejlepší výzva, která mě mohla potkat. V poslední době cítím velké uspokojení v dalším intenzivním pronikání do opery, takže možnost dělat ji na nejvyšší úrovni v domě, jako je Královská opera, je to nejlepší, co jsem si mohl přát,“ řekl Hrůša.

Jakub Hrůša je v současné době šéfdirigentem Bamberckých symfoniků, hlavním hostujícím dirigentem České filharmonie a orchestru Národní akademie Svaté Cecílie (Accademia Nazionale di Santa Cecilia) v Římě.

Zároveň je častým hostem nejvýznamnějších světových orchestrů v Evropě i v zámoří včetně Berlínských, Vídeňských a Mnichovských filharmoniků, amsterdamského královského orchestru Concertgebouw nebo Newyorské filharmonie, Bostonského symfonického orchestru a Clevelandského orchestru.

V Královské opeře dosud dirigoval v roce 2018 *Carmen* a v červnu 2022 inscenaci *Lohengrina* Richarda Wagnera. V celém světě také uvádí české skladatele, na které je patřičně hrdý.

Hudební ocenění pro Čechy

Nejvíce cen (BBC Music Awards a další) a nominací (Opus Klassik 2022) získal pianista Ivo Kahánek za kompletní nahrávku Dvořákova klavírního díla. Významných úspěchů dosáhli i dirigent Jakub Hrůša s nahrávkou Brucknerovy 4. symfonie a sopranistka Kateřina Kněžíková (BBC Music Awards za album *Phidyle*).

Film *Il Boemo*

V zahraničí i v Čechách k divákům promluvil výpravný film režiséra Petra Václava *Il Boemo*, který je o skladateli z 18. století Josefu Myslivečkovi, jehož ztvárnil Vojtěch Dyk. Nedostal se sice do užšího seznamu uchazečů o Oscara, nicméně svou světovou premiéru si odbyl na festivalu ve španělském San Sebastianu, cenu kritiky získal na festivalu v Arrasu ve Francii a byl zařazen do programu prestižního mezinárodního filmového festivalu v nizozemském Rotterdamu.

Petr Václav film připravoval deset let. Ukazuje v něm Myslivečkův osobní a profesionální život, vyobrazuje Itálii druhé poloviny 18. století, zejména v prostředí operních domů a tehdejší společenské smetánky. Film dotvářejí nádherné dobové kostýmy a Myslivečkova hudba v podání orchestru Collegium 1704 pod taktovkou Václava Lukse. „Vždycky mě zajímal příběh člověka, který jde za svým

snem. Rozhodl se všechno opustit, aby se stal umělcem v zemi, kde ho nikdo neočekával a kde si všechno vydobyl sám,“ řekl Václav.

Film *Banger*

V loňském roce byl rovněž natočen film *Banger*. Podle kritiků v Česku nakonec někdo natočil kvalitní film mimo tradiční (a již poněkud šablonovitá) témata z nedávné minulosti. Je o mladých a pro mladé a je mezinárodně srozumitelný. Film režiséra Adama Sedláka je o mladých raperech, ale rozhodně neosloví všechny věkové kategorie.

Český tanečník poletí do vesmíru

Český tanečník a choreograf Yemi A. D. se stal jedním z osmi lidí, se kterými chce japonský miliardář Jusaku Maezawa letět kolem Měsíce. Jejich výběr probíhal mezi miliónem uchazečů. Osmička vybraných za cestu nebude muset nic platit, vše uhradí japonský podnikatel. Let je plánovaný na letošní rok a trvat má šest dní.

„Je to historicky první civilní mise k lunární orbitě Měsíce. Tři dny poletíme k ní, následně ji obkroužíme a vrátíme se na Zem. To je na tom skvělé. Lety, které sledujeme nyní, jsou omezeny kilometry, určitou hranicí. My se dostaneme dál. Měsíc je od Země vzdálený více než 384 tisíc kilometrů,“ uvedl v rozhovoru Yemi A. D. „Po letu do vesmíru jsem toužil odjakživa. Nevěděl jsem ovšem, zda je možné se probojovat mezi tolik lidí, již mají stejný sen. Nakonec to ale, jak vidíte, vyšlo,“ dodal.

Pavel Haas Quartet mezi deseti nejlepšími smyčcovými kvartety

Významný britský hudební časopis *BBC Music Magazine* zařadil český Pavel Haas Quartet mezi deset nejlepších smyčcových kvartetů všech dob. Stalo se tak v roce, kdy soubor oslavil dvacetiny, nahrál nové album, zazářil na festivalu Dvořákova Praha a vyjel na světové turné. České smyčcové kvarteto je kromě toho držitelem šesti Gramophone Awards, dvou BBC Music Magazine Awards i ceny Diapason d'Or de l'Année.

„Žebříček, který *BBC Music Magazine* sestavil, je specifický. Dostali jsme se mezi deset nejlepších souborů historie, bez uvedení pořadí, což mě osobně potěšilo a hlavně překvapilo,“ řekl v violoncellista Peter Jarůšek. „Obdrželi jsme už mnoho prestižních cen, hlavně Gramophone Music Awards, což jsou takové michelinské hvězdy v oboru klasické hudby. Máme jich šest, myslím si, že jich nikdo jiný tolik nemá. Je to neuvěřitelné číslo a těší nás to,“ dodal Jarůšek.

Pěvecký sbor Permoník v USA

Karvinský pěvecký sbor Permoník v březnu dobyl New York. Na čtyřdenní přehlídce Sounds of Spring International Music Festival ve slavné Carnegie Hall přednesl lidové písně a získal zlatou medaili.

Permoník sklízí úspěchy nejen na domácí půdě, ale i v Koreji, Španělsku, Japonsku, Gruzii nebo Austrálii. „Věříme, že za našimi úspěchy je mimo jiné náš slezský původ. Ten mix různých národností, hudebních vlivů a muzikálnosti je znát. Zakládáme si na individuální hlasové výuce a pečlivé práci s dětmi,“ uvedla sbormistryně Martina Juríková.

Spisovatelka Kateřina Tučková ve Vídni

Již předcházející román *Žitkovské bohyně* z Kateřiny Tučkové po zásluze udělal hvězdou současné české literatury. Svůj úspěch potvrdila novým románem *Bílá voda*, věnovaným životu řeholních sester v době komunismu. Tučková tradičně sbírá uznání jak od čtenářů, tak i od literárních kritiků, a to i v Rakousku.

V rámci předsednického tria Francie, Česka a Švédska Kateřina Tučková vystoupila minulý rok v prosinci v Českém centru Vídeň, aby za účasti ředitele Institut français d'Autriche Philippa Suttera a zástupce švédského velvyslanectví Mårtena Frankbyho představila svou povídku *Polslední královna*.

Příběh je součástí mimořádné sbírky *Le Grand Tour*, jež vznik inicioval francouzský novinář a spisovatel Olivier Guez u příležitosti francouzského předsednictví v Radě Evropské unie. Autor požádal dvacet sedm spisovatelů (za každý členský stát jednoho) o to, aby napsali o místech,

kteřá jsou charakteristická pro evropskou kulturu a historii. Pro své vyprávění si Kateřina Tučková vybrala osud továrny nacházející se na jedné brněnské ulici. Přestože budova, kterou vlastnil např. Max Kohn, Tugendhatovi a po roce 1948 Mosilana, stojí dodnes, je v dezolátním stavu. Příběh továrny, vycházející z knihy *Fabrika. Příběh baronů z moravského Manchesteru*, se opírá o historické skutečnosti, které jsou volně propojeny s fiktivním příběhem.

Kateřina Tučková se narodila v roce 1980 v Brně a vystudovala dějiny umění. Za svou tvorbu obdržela řadu ocenění: Cenu Jiřího Ortena v roce 2010, cenu Magnesia Litera 2010 a 2013, Cenu Josefa Škvoreckého v roce 2012, cenu Český bestseller za rok 2013. V roce 2017 jí Ústav pro studium totalitních režimů udělil Cenu za svobodu, demokracii a lidská práva za mimořádný přínos k reflexi moderních dějin. V roce 2022 získala Státní cenu za literaturu. Její romány *Vyhnaní Gerty Schnirch* a *Žitkovské bohyně* se dočkaly i německého překladu. (mk)

VÝTVARNÉ UMĚNÍ

Jaký byl rok 2022:

Výstavy, klasika i moderní umělecké směry

První scéna českého výtvarného umění, Národní galerie Praha, připravila několik zajímavých expozic, mimo jiné prezentaci současné umělkyně Evy Kotátkové (trvá do 4. června 2023 ve Veletržním paláci). Ale zaměřila se i na exotické umění, konkrétně japonskou zenovou malbu, kterou představila v Salmovském paláci na výstavě *ZENGA – japonské zenové obrazy*.

Současné umění, konkrétně streetart, mohla veřejnost vidět ve Ville Pellé na výstavě *Wall Street*, světové moderní umění zase připravila DSC Gallery představením tvorby britského tvůrce Justina Mortimera na výstavě *Kammer*.

Stále oblíbení jsou současní autoři. Ve Ville Pellé byla do 20. ledna 2023 k vidění společná expozice *Dva světy* otce Theodora Pištěka a jeho syna Jana. Ta ukázala vedle sebe otcovu hyperrealistické dílo a synovy barevné experimenty.

Klasickou tvorbu zastupuje malíř a grafik Tomáš Bím, který vystavoval v létě v Galerii Moderna. Jeho romantický svět plný tenisových kurtů, modrého nebe a naznačené erotiky diváky stále oslovuje. Aktuální umění představuje naopak malíř Jan Gemrot, hyperrealista, jehož ukázala letní výstava *Observe* v Expo 58 Art jako talentovaného tvůrce, o němž ještě určitě bude slyšet.

Také mimo Prahu se ve výstavních síních objevilo lecos zajímavého. Třeba ve Východočeské galerii v Pardubicích, která představila (červenec až září) tvorbu malíře Jaroslava Panušky, hledače pohádkového tajemna a objevitele nadpřirozených bytostí.

Fotografické výstavy nabídl také mnoho zajímavého. Galerie hlavního města Prahy připravila výstavu fotografa Johna Wehrheima *Paradise Lost* (trvala do 8. ledna 2023). Jeho snímky ukazují život komunity hippies na jednom havajském ostrově.

Zavedené české autory představila Artinbox Gallery (Bohdan Holomíček) a Leica Gallery (Emil Fafek, Jaroslav Kučera). Díla autorů mladší generace mohli návštěvníci najít mimo jiné v lednu v 400 Asa Gallery, kde byla výsta-

va *Mutti Angela*. Autor Filip Singer na ní představil snímky, které pořídil za pět let, když mapoval život bývalé kancléřky Angely Merkelové. Jiří Turek zase v Leica Gallery (výstava *I tady žijí lidé*) ukazoval život obyčejných lidí v Afghánistánu, kdežto Adolf Zíka se v listopadu expozicí *Woman 2023* (ve Foto Škoda) vrátil k černobílému ženskému aktu.

Jan Šibík v květnu zmapoval svoji uplynulou dekádu výstavou *Deset let* v tábořské Galerii U Radnice. Prezentoval na ní především snímky z revolucí, živelných katastrof nebo válečných konfliktů. (mk)

Petra McGrath: Sen stát se malířkou

Žije na dvou kontinentech, v Evropě a v Austrálii, a všude tam i tvoří. „V Austrálii používám jasnější barvy, v Česku jdu víc do hloubky,“ říká abstraktivní malířka Petra McGrath (50). Společné mají ale její obrazy to, že jsou veselé, hravé.

Ve dvaačticetiletých se umělkyně vydala za svým snem: žít v Austrálii. Pro odjezd z Česka se rozhodla v momentě, kdy měla v Praze úspěšnou realitní agenturu a věnovala se také designu.

„Odmala jsem snila o tom, že budu malovat, tak jsem v Sydney začala malbu i studovat,“ vypráví s tím, že časem dokázala překonat i obavy, že ji nová, milovaná práce neuživí.

S odstupem dvaceti let již ví, že když si člověk věří a má i talent, šanci uspět má poměrně velikou. „Jsem šťastná, že jsem si zvolila životní cestu, která mě naplňuje radostí, přináší mi mnoho inspirace a tvořivé energie, poznávání krásných míst, setkání. To vše mohu dále přenášet do svých obrazů. Miluji volnou tvorbu, abstrakci a symboliku, která mi dává svobodu a možnost se originálně vyjádřit,“ shrnuje.

Doplňuje také, jak důležitá je pro ni možnost přesouvat se mezi Austrálií a Českem. Doma se ona i její děti cítí v obou zemích. V obou také tvoří. „Třeba obraz *Progreso* jsem udělala v garáži u domu svých rodičů ve středních Čechách, ve Všetatech. Našla jsem tam pastelky, progresu, která zbyla z mého dětství. Jak jsem je viděla, musela jsem začít malovat,“ podotýká.

Její výstavu *The Joy of Life / Radost ze života* mohou v současné době vidět zájemci v pražském hotelu Four Seasons. Tvoří ji obrazy vytvořené akrylem, olejem i pas-temem na plátně.

A proč malířka pro ni zvolila právě tyto prostory? „Název mé první výstavy *The Joy of Art / Radost z umění* vznikla díky architektovi Otto Dvořákovi, který se i podílel na dnešní podobě tohoto hotelu. Autorsky mu vděčím za mnohé. Od začátku mě podporoval v mém snu malovat. Byl takovým mým mentorem. Bohužel loni v srpnu odešel,“ vysvětluje.

Tématem expozice, která je k vidění ve zdejší restauraci, je radost ze života, která jí nechybí. Petra McGrath jinak není zdaleka první umělkyní, která v pětihvězdičkovém hotelu, jenž loni oslavil 20. výročí svého otevření, vystavuje. Je možné v něm nalézt mimo jiné sochy Olbama Zoubka nebo obrazy Aleše Lamra.

Výstava *The Joy of Life / Radost ze života* bude otevřena do konce března letošního roku. (mk)

Zemřel výtvarník Eduard Ovčáček

5. prosince 2022 ve věku devětaosmdesáti let zemřel výtvarník Eduard Ovčáček.

Tvorba výtvarníka zahrnovala široké spektrum vyjadřovacích prostředků, tvořil grafiky, obrazy, fotografie, ilustrace, koláže i plastiky, byl neustálým experimentátorem s různými formami. Velkou pozornost v jeho tvorbě mělo vždy písmo, zabýval se tzv. lettristickou poezií a v devadesátých letech i landartovými akcemi a instalacemi.

Eduard Ovčáček se narodil v roce 1933 v Třinci na Frýdecko-Místecku. Počátky, ale i část jeho zralé tvorby jsou spojené s Ostravou, kde žil, a s Bratislavou, kde studoval. Jeho figurální malby z druhé poloviny padesátých let se zoomorfními a antropomorfními motivy vykazují velkou míru stylizace. Začal se zajímat o dílo Vladimíra Boudníka, se kterým se kolem roku 1960 osobně seznámil a jehož tvorba ho natolik ovlivnila, že se sám začal věnovat strukturální grafice. Od té doby se abstrakce v jeho díle ustálila jako hlavní vyjadřovací prostředek. Na rozdíl od svého výtvarného vzoru začal do grafik zapojovat piktogramy, písmena nebo číslice. Člověk, který v jeho raných malbách figuroval, náhle zmizel. Na jeho místo nastoupily grafémy, které pro něj představovaly symbol lidské komunikace.

Se zaujetím dobovými tendencemi, zvláště pak existencialismem, vytvářel během šedesátých let obrazy v du-

chu informelu. Na svých obrazech třeba do povrchového laku zaléval textilie a jiné předměty. Ovčáček se v Česku jako jeden z prvních začal zabývat takzvaným lettrismem. Tento směr vznikl v šedesátých letech, kdy umělci začali uplatňovat písmo v jiném významu, než jak se běžně používá.

V Ovčáčkově tvorbě z šedesátých let zaujímají zvláštní místo jeho vypalované reliéfy. V sedmdesátých a osmdesátých letech se do jeho tvorby vrátila lidská postava – ve formě, pro kterou se vžil název česká groteska.

Po okupaci Československa v roce 1968 nemohl vystavovat a i jako pozdější signatář Charty 77 se účastnil jen neoficiálních výstav, které se v té době konaly pouze v dostatečné vzdálenosti od Prahy, obvykle v místním kulturním středisku, divadle, muzeu nebo menší galerii v městech Orlová, Sokolov, Blansko, Hodonín, Frýdek-Místek, Český Těšín nebo Brno.

Na počátku devadesátých let, kdy se začala obnovovat sdružení výtvarníků, se objevoval na výstavách Spolku výtvarných umělců Mánes, sdružení grafiků Hollar, Umělecké besedy a dalších. Ovčáček byl součástí ostravské výtvarné scény, řadu svých děl věnoval Galerii výtvarného umění v Ostravě.

Do 8. letna byla otevřena v pražském muzeu Kampa výstava tohoto mnohostranného umělce, která přinesla méně známou část jeho díla, již se vřadil do okruhu nové figurace.

JUBILEA

Martina Matúšová Zimanová (* 22. 1. 1983, Žilina) – slovenská Sochárka

Štúdium:

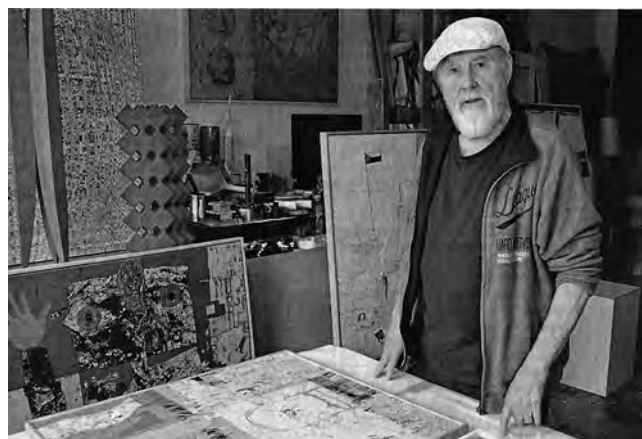
2007	École Supérieure des Beaux-Arts, SUI
2001-2007	Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave, Socha a priestor, prof. Jozef Jankovič, akad. soch.
1997-2001	Stredná umelecko-priemyselná škola v Kremnici, odbor Umelecké odlievanie do bronzu a Navrhovanie, prof. Milan Ormandík, akad. soch.

Súsošie Márie Terézie

Jazdecká socha rakúsko-uhorskej vladárky Márie Terézie v doprovode maďarských husárov, reprezentujúcich uhorskú šľachtu a meštianstvo, stála od roku 1897 na mieste zrušeného korunovačného pahorku. Bolo to dielo z cararského mramoru od sochára Jána Fadrusza. V roku 1921 bolo rozbité československými legionármi.

Bratislavský okrášľovací spolok obnovil činnosť v roku 2009 a jedným z jeho úsilí bolo obnoviť sochu v jej pôvodnom tvare. Zmenšenú hlinenú kópiu podľa fotografií a dochovaných fragmentov sochy vytvorila sochárka Martina Matúšová Zimanová. Od septembra 2011 bola jazdecká socha bez husárov vystavená vyše roka na Rázusovom nábřeží. Pri zámere osadiť zamýšľané súsošie na pôvodnom mieste ale vyvstal najväčší a neprekonateľný kultúrno-spoločenský problém celej snahy, pretože hrozilo pritom odstránenie Bártfayovho súsošia Ludovíta Štúra.

Spolok svoj zámer vytesať mramorové súsošie v pôvodnej veľkosti zrevidoval. V tretinovej mierke dal odliat súsošie z bronzu, ktoré na matnom kovovom podstavci

Malíř Eduard Ovčáček ve svém ostravském ateliéru

Súsošie Márie Terézie

nakrátko vystavili pri hoteli Carlton. Od nasledujúceho dňa bolo už premiestnené na nábrežie Dunaja k River Parku. Tiež je to len jeho dočasné umiestnenie.

Marek Meduna (* 1973)

Marek Meduna je výrazným autorom ve stredoevropském kontextu, bývalý člen skupiny Rafani. Studoval v letech 1999-2005 na Akademii výtvarných umění v ateliérech Veroniky Bromové, Michaela Rittsteina, Jiřího Davida a Vladimíra Skrepla. V současnosti vede Ateliér malířství IV na pražské Akademii. Když se zamýšlí nad svými studiemi, charakterizuje svůj poměr k učitelům a upozorňuje, že nemaluje jako Michael Rittstein, protože mu mimo jiné chybí jeho smysl pro absurdní humor. Jiří David je ve srovnání s Medunou viditelně zainteresovaný pro věc. Oproti Skreplovi je podle Meduny jeho tvorba zase příliš usedlá. Nepovažuje svou práci za radikálně intelektuální.

Tvorba Marka Meduny se často dotýká podstaty uměleckých médií a stejně tak ukazuje spleť lidského porozumění a pravidel.

Šíře výtvarného výrazu Marka Meduny je mnohem obsáhlejší, svůj zájem o problémy současnosti si Marek Meduna neřeší jen výtvarnými cestami, ale i svou literární produkcí. Ve své knížce nazvané *Písčiny* rozebírá svou tvorbu: „Má práce se vyznačuje zájmem o tradici, kterou se sna-

Marek Meduna: *Domov*, 2006

žím využít způsobem vlastním tomuto desetiletí. Bohužel, profese umělce vyžaduje tu a tam i jistý druh verbálního či textového odůvodnění.“ Ve svém textu se přiznává k respektování jistých tradic, aby vzápětí napsal o svých vlastnostech: „Z oněch vlastností stojí za zmínku jistá nestálost a touha po vymezení.“

Filip Turek (* 5. 1. 1968, Cheb)

Filip Turek je jedním z prvních absolventů ateliéru intermedialní tvorby pod vedením Milana Knížíka na Akademii výtvarných umění v Praze. Ve své tvorbě pracuje hlavně s instalací a sochou.

Řada krátkých textů, anotací a úvodních prohlášení o tvorbě střední generace umělců, do jehož proudu bychom zařadili i Filipa Turka, vychází z tvrzení, že tvorbu autora či autorky není nutné dlouze představovat. I přesto, že je Filip Turek významným hráčem na poli českého výtvarného umění, a to zejména ve spojení s kontextem devadesátých let, lze toto tvrzení vnímat jako problematické. Filip Turek patří ke generaci „porevolučních umělců“, kteří se prosadili v první polovině devadesátých let. Jeho jméno se objevuje ve většině historizujících materiálů, publikací a přehledových výstav o tomto období. Oproti svým vrstevníkům (David Černý, Milena Dopitová či Jiří Černický) je však Turkův pohyb na poli české scény nenápadný, pro nezasvěcené často až neviditelný. Pro někoho nedostatek ambicí, pro jiné upřímná skepse a nechuť se podílet na nemilosrdném kulturním průmyslu.

Filip Turek je klasickým post-moderním umělcem; akumuluje, kombinuje, prolíná, mixuje, rekontextualizuje. Jeho instalace a objekty jsou ztělesněním zdravého humo-

Filip Turek: *Větrací taška*, 2002, igelitová taška, větráky

ru, ironie a provokace. I přesto, že tvůrčí proces je pro Filipa Turka spíše intuitivní záležitostí – kombinací obrazu a kontextu než systematickým konstruktem vybudovaným na čistě racionálním základu, jeho tvorbu lze vnímat jako formu reflexe společensko-politických aspektů.

Igor Mosný

Narodil sa 9. januára 1959 v Trenčianskych Tepliciach. V rokoch 1974-1978 študoval na Strednej priemyselno-umeleckej škole v Kremnici, odbor kováčstvo, a v rokoch 1979-1985 na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave na oddelení reliéfného a figurálneho sochárstva u prof. Ladislava Snopeka, prof. Rudolfa Pribiša a prof. Jána Kulicha.

Žije v Trenčíne a venuje sa komornej i monumentálnej sochárskej tvorbe a kresbe. Má za sebou mnoho individuálnych i kolektívnych výstav doma i v zahraničí a je zastúpený v domácich i zahraničných zbierkach. Je autorom mnohých monumentálnych sochárskych diel v exteriéroch i interiéroch architektúr, pamätných tabúl, búst a medailí.

Igor Mosný: *Hlavy*, 2008, bronz

Vladimír Durbák

5. januára 1953 sa v Kremnici narodil Vladimír Durbák, sochár, medailér, vysokoškolský pedagóg. Stredoškolské vzdelanie získal v rodisku, kde v rokoch 1968-1972 študoval na Strednej umelecko-priemyselnej škole v Kremnici (teraz Súkromná škola úžitkového výtvarníctva), odbor umelecký kováč (vyučujúci Milan Ormandík). V štúdiu pokračoval v rokoch 1972-1978 na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, odbor figurálne sochárstvo (profesori J. Kulich, L. Snopek), ktoré ukončil titulom akademický sochár. Absolvoval študijné pobyty na Accademii di Belle Arti P. Vannucci v Perugii (Taliansko, 1984) a na Akadémii umení v Aténach (Grécko, 1988).

V rokoch 1979-1980 pôsobil na Ľudovej škole umenia v Zlatých Klasoch, 1977-1978 odborný inštruktor na Katedre sochárstva na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, 1978-1990 odborný asistent tamtiež, od roku 1990 odborný asistent na Katedre výtvarnej výchovy Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave.

Vladimír Durbák: *Stěla*, 1988, bronz

Zastúpenia v zbierkach: Štátna galéria v Banskej Bystrici, NBS – Múzeum mincí a medailí v Kremnici, Slovenské múzeum v Uherskom Hradišti, Vojenské umelecké štúdio v Prahe, Vlastivedné múzeum Spiša v Spišskej Novej Vsi a v súkromných zbierkach.

Aktivity v umeleckých združeniach: člen Slovenskej výtvarnej únie, výboru Združenia medailérov Slovenska a člen komisie Národnej banky Slovenska pre schvaľovanie pamätných mincí.

Ján Šicko

Monumentálne sochy Jána Šicko stoja dnes v mnohých krajinách celého sveta. Takmer desaťmetrové skulptúry budú pútať oči generácií aj o niekoľko stoviek rokov.

Akademický sochár Ján Šicko sa narodil 8. februára 1948 v Novom Meste nad Váhom. Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave (1969-1975) vyštudoval u známych sochárov – profesorov Štefunku, Trizuliaka a Kostku. Od roku 1977 sám pedagogicky pôsobil. Okrem umelecky zameraných stredných a vysokých škôl na Slovensku odovzdával svoje sochárske vedomosti a zručnosti aj študentom v USA a v Izraeli.

Jeho sochy sú na verejných priestranstvách v mnohých slovenských, európskych a svetových mestách. Tak tiež sa nachádzajú v galériách a v súkromných zbierkach po celom svete. Vo svojom autorskom programe sa v závislosti na zobrazovanej téme a zvolenom materiáli pohybuje v priestore medzi jej figuratívnym a abstraktným stvárnením, medzi vizuálne vyabstrahovaným duchovným

Ján Šicko: *Ucho ihly*, 2006, mramor

a abstrakciou predchnutou duchovnom. Umelecké krédo: „Sochy sú odkazom pre budúce civilizácie.“

Ján Šicko má za sebou vyše štyridsať samostatných výstav doma i v zahraničí. Má troch synov Šimona, Jána a Filipa. Dvaja z nich sú tiež výtvarníci.

VZPOMÍNKA

Stanislav Holý (25. 2. 1943, Praha – 14. 8. 1998, Praha) Stanislav Holý byl český malíř, grafik a ilustrátor, tvůrce televizních postav Jů a Hele, Muf, Hary Šoumen, Tryskomyši, kohout Eda a dalších, tvůrce scénografie *Studia Kamarád*, kreslíř-humorista, autor kreslených filmů aj. Kreslený humor publikoval v domácích i zahraničních časopisech. Studoval na UMPRUM u profesorů Hoffmeistera a Nováka.

Jeho patrně nejznámější prací jsou návrhy postav, dekorací a scénografie pro dětem určené *Studio Kamarád* (seriál vysílaný Československou televizí od roku 1980) Jů a Hele, Hary Šoumen, Muf Supermuf, Tryskomyš. Na výrobě se podíleli také výtvarníci Martin a Renáta Lhotáková. Byl výtvarníkem titulků k filmu *Jak svět přichází o básníky* (1982).

Stanislav Holý je autorem několika výtvarných knih a ilustrátorem řady dalších. V celostátní soutěži pořádané ministerstvem kultury a Památkovým úřadem národního písemnictví získala v roce 1978 kniha *Procházky pana Pipa* ocenění Nejkrásnější kniha roku.

Je autorem výtvarného řešení československé Expozice k Mezinárodnímu roku dítěte v Montrealu (1979), Pavilonu dětí ve vesničce Unesco (Seibuen, Tokio 1979) a pavilonu Zahrada dětí v kanadském Montrealu (1980).

Graficky spolupracoval na mezinárodních výstavách podniku zahraničního obchodu (PZO) v Duisburgu, Tbilisi, Vídni, Izmiru, Jakartě, Tokiu, Moskvě, Budapešti a Sao Paulu. Podílel se na realizaci interiérů mnoha dětských hern a nemocničních zařízení.

Radek Pilař (23. 4. 1931, Písek – 7. 2. 1993, Praha)

Radek Pilař byl malíř, grafik, ilustrátor a filmař. Vystudoval Akademii výtvarných umění v Praze u profesora Vlastimila Rady. Poté spolupracoval s hudebním divadlem Semafor, se Státním nakladatelstvím dětské knihy, Československou televizí a Krátkým filmem. Založil obor animované tvorby na FAMU v Praze.

Pilař byl tvůrcem portrétu Večerníčku a postaviček Rumcajse, Manky a Cipíška, byl rovněž všestranně nadaným umělcem. Ve své volné tvorbě se věnoval převážně malbě, kde inklinoval zejména k prvkům moderny. V některých ohledech doslova předstihl dobu. Už v šedesátých letech začal s filmovými experimenty, ilustroval knihy pro děti, věnoval se tvorbě pro tehdejší Československou televizi. V neposlední řadě se zejména v devadesátých letech zabýval videoartem, jehož je v Česku zakladatelem.

Dva roky po sametové revoluci uspořádal svou poslední výstavu *Absolutní opona* v Galerii bratří Čapků v Praze. Stává se členem Rady Unie výtvarných umělců, Umelecké rady FAMU, Umelecké rady Ministerstva školství a Media archivu.

Radek Pilař měl přes čtyřicet samostatných výstav, ilustroval na padesát knížek pro děti, které vyšly po celém světě, vytvořil kolem čtyřiceti krátkých filmů a večerníčků, realizoval přes třicet videozáznamů a videoartů. Za svoji dlouholetou výtvarnou činnost získal mnoho domácích i zahraničních cen a vyznamenání.

Zdeněk Dvořák (24. 7. 1897, Hlušice u Nového Bydžova – 25. 2. 1943, Osvětim)

Zdeněk Dvořák byl sochař a medailér. V roce 1919 se stal posluchačem Uměleckoprůmyslové školy v Praze u prof. B. Kafky. Byl mimořádnou osobností českého výtvarného umění dvacátých a třicátých let 20. století. Impulsem k abstraktní tvorbě mu bylo setkání se třemi abstraktními malíři ze Sdružení výtvarníků v Praze, jehož byl členem, Jiřím Jelínkem, Bohumilem Stanislavem Urbanem a především Františkem Foltýnem na počátku třicátých let 20. století. Později vstoupil do uměleckého spolku Purkyně a zapojil se také do dění kolem uměleckého časopisu *Kvart*.

Od něho jsou různé medaile a plakety, některé zhotovené v československé státní mincovně v Kremnici. Účastnil se soutěže o návrh na československou pětikorunu.

V roce 1937 se Zdeněk Dvořák oženil s Marianou Lehou, dcerou židovského obchodníka Viléma Wantocha. Po obsazení republiky nacistickými vojsky se zapojil do přípravné činnosti ilegální odbojové skupiny – Národního revolučního výboru inteligence. Avšak ještě než výbor zahájil činnost, byl prozrazen a většina členů se stala obětí gestapa. Představitelé odboje, mezi nimiž byli např. Vladislav Vančura, Pavel Kropáček či Bedřich Václavek, za to zaplatili životem. Stejně tak i Zdeněk Dvořák, který zahynul v koncentračním táboře v Osvětimi 25. února 1943. Ve stejném táboře zemřela i jeho žena Mariana.

František Janoušek (6. 5. 1890, Jesenný v Podkrkonoší – 23. 1. 1943, Praha)

František Janoušek byl významný český malíř, pedagog a ilustrátor. Od roku 1919 studoval na Akademii výtvarných umění v Praze pod vedením profesora Vojtěcha Hynaise. Akademii v roce 1922 úspěšně absolvoval. V roce 1924 se stal členem Spolku výtvarných umělců Mánes. Od roku 1942 začal ve Škole Mánesa vyučovat malbu.

Díla Františka Janouška byla pod vlivem lyrického a imaginativního kubismu. Na přelomu dvacátých a třicátých let vstupuje do jeho tvorby surrealismus. Jeho díla odrážejí tíživou meziválečnou situaci, násilí, zlo a subjektivní pocity z hrůzy doby, ve které žil. Vystavoval pravidelně od roku 1924 se spolkem Mánes, v roce 1935 se konala první samostatná výstava Františka Janouška v malé síni Mánesa, kde byla vystavována jeho díla, která tvořil během let 1933-1935. V roce 1929 získal cenu fondu Jana Štursy.

Jaroslav Horejc (15. 6. 1886, Praha – 3. 1. 1983, Praha)
Jaroslav Horejc byl zajímavá a nekonvenční osobnost českého sochařství, návrhář uměleckořemeslných předmětů, šperkař a medailér, přední představitel dekorativismu směru art deco a výtvarný pedagog.

Byl vyučeným rytcem kovu a cizelérem, studoval na odborné škole pro klenotníky, zlatníky, stříbrníky, rytce kovu a pasíře. V letech 1906-1910 studoval na pražské Uměleckoprůmyslové škole u Emanuela Nováka, Stanislava Su-

chardy a Josefa Drahoňovského. Pro zajištění financí pracoval při studiu jako štukatér při výzdobě novostaveb.

V roce 1918 byl na Uměleckoprůmyslové škole jmenován profesorem, vedl ateliér pro umělecké zpracování kovů. V roce 1948 odešel do důchodu, ale zůstal i nadále umělecky činným. V letech 1943-1983 bydlel a pracoval v Podskalí v domě čp. 386/II na rohu Trojické ulice a Rašínova nábřeží, kde je umístěna jeho pamětní deska s bronzovou portrétní bustou. Byl členem pražské zednářské lóže Sibi et posteris. Je pohřben na Olšanských hřbitovech.

Vincenc Beneš (22. 1. 1883, Velké Lišice u Chlumce nad Cidlinou – 27. 3. 1979, Praha)

Vincenc Beneš byl malíř a grafik, který žil a tvořil v Praze. Studoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze u prof. Emanuela Dítěte a Emanuela Krescence Lišky, odtud vstupuje na akademii, kde je žákem prof. V. Bukovace. Názorově vyšel z expresionismu, aby po kubistické epizodě zakotvil v postimpresionismu a neoklasicismu.

Před deseti lety zemřel autor českých bankovek

28. ledna 2013 ve věku dvaasedmdesáti let zemřel známý malíř a grafik **Oldřich Kulháněk** (* 26. 2. 1940), jeden z předních tvůrců českého ex libris, autor řady poštovních známek a série českých bankovek, která je v oběhu od začátku devadesátých let. Jeho díla jsou zastoupena v mnoha prestižních sbírkách (kromě české Národní galerie například i v pařížském Centru Georgesu Pompidou, ve vídeňské Albertině či v chicagském Institutu umění).

Novou bankovku navrhl Oldřich Kulháněk poprvé již v roce 1971, ale do tiskárny se nedostala. Kulháněk byl totiž v té době stíhán kvůli grafickým listům z let 1968-1971, jimiž údajně hanobil představitele tehdejších socialistických zemí. Oněch jedenáct „ideově nebezpečných“ grafik, které zahrnovaly například deformovaný Stalinův portrét, perforované pětícípé hvězdy, bylo v soudním přelíčení v roce 1973 odsouzeno k likvidaci. Kulháněk rodině a přátelům se ale podařilo až do roku 1989 skrývat matrice k těmto listům, takže počátkem devadesátých let z nich byla vytištěna limitovaná edice, nazvaná Prohibita.

Kulháněk se narodil 26. února 1940 v Praze, kde později vystudoval Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v ateliéru profesora Karla Svolinského. První samostatnou výstavu měl Kulháněk v roce 1968 s Janem Krejčím v Praze. V sedmdesátých letech měl úplný zákaz výstav,

Jaroslav Horejc: *Pallas Athéna*, 1920, zlacené dřevo

spolupráce s nakladatelstvími i publikování. Přesto se občas podařilo ilegálními cestami dostat jeho díla za železnou oponu – například v roce 1971 se pod pseudonymem Ulrich Böhm zúčastnil se svým grafickým listem *Hommage à Albrecht Dürer* výstavy v Norimberku. Navzdory oficiálnímu zákazu mu někteří kolegové a redaktoři v nakladatelstvích umožnili ilustrovat knihy, zejména ruské klasiky. Studie o *Faustovi* Jindřicha Pokorného z roku 1982, kterou Kulhánek doprovodil kresbami, získala stříbrnou medaili na knižním veletrhu v Lipsku. Z osmdesátých let pocházejí také Kulhánkovy slavné cykly *Tváře* a *Ruce*, grafické listy inspirované dílem George Orwella či stylizované podobizny historických osobností (Johannese Keplera, Tycho na Brahe či Rudolfa II.).

Počátkem devadesátých let vytvořil Kulhánek, který později mimo jiné předsedal Nadaci Hollar, návrhy českých bankovek. V reakci na tuto dvouletou práci vznikl v roce 1993 jeho cyklus *Funny Money*. V devadesátých letech oprášil mimo jiné motiv zápasů, inspirovaný vrcholovým sportem, a vytvořil řadu dalších figurálních cyklů, včetně například souboru litografií *Ecce homo* či cyklu leptů *Erotické hrátky*. Z posledního desetiletí pak pocházejí například cykly litografií *Job*, *Parabola*, *Pád* či *Speciální dialog*.

„Životní situace, byť tragická, nikdy nepostrádá špetku humoru, pravda většinou velice černého,“ tvrdil Kulhánek. V jeho grafikách bývá často zřetelná nadsázka a parodie, nezřídka krutá a deformující děje i lidskou figuru.

ARCHITEKTURA & DESIGN

Výstavba nových koncertních síní

Tři česká města se v roce 2022 pustila do intenzivních příprav výstavby nových koncertních síní podle návrhů známých zahraničních architektů. V Praze jde o ateliér dánského architekta Bjarkeho Ingelse, pro Ostravu navrhoval Američan Steven Hall, v Brně se má stavět podle projektu polsko-japonského týmu Kaczor-Toyota.

Architekt Josef Pleskot

Josef Pleskot patří od poloviny osmdesátých let 20. století mezi nejznámější a nejrespektovanější české tvůrce. Vystudoval Fakultu architektury ČVUT v Praze. Od roku 1991 vede vlastní architektonickou kancelář AP atelier. Stavby

Architekt Josef Pleskot

Josefa Pleskota patří k tomu nejlepšímu, co v České republice vzniká.

Mezi nejznámější realizace se řadí průchod valem Pražského mostu na Pražském hradě, rekonstrukce legendární továrny na vodoměry v Holešovicích, rodinná vila ve Vraném nad Vltavou, přestavba litomyšlského pivovaru, vlnářský dům Sonberk nebo sídlo ČSOB v pražských Radlicích. Stojí také za revitalizací industriálního území ostravské Dolní oblasti Vítkovic, kde přestavěl vysloužilý plynovod na koncertní sál Gong, přistavěl nástavbu Bolt Tower na existující vysokou pec. V roce 2014 získal titul Architekt roku, a to za proměnu zastaralého industriálního areálu Vítkovických železáren v Ostravě.

Architekt Josef Pleskot (* 3. 12. 1952, Písek) absolvoval v roce 1979 Fakultu architektury ČVUT v Praze. V letech 1982–1990 pracoval v Krajském projektovém ústavu Praha – Atelier G 16; v roce 1990 se stal pedagogem na FA ČVUT v Praze; vykonával řadu funkcí v Obci architektů a České komoře architektů, od roku 1997 je členem spolku Mánes; vystavuje na mnoha výstavách v Čechách i v zahraničí. Mezi jeho první práce patřily rodinné a bytové domy zejména v rodných jižních Čechách. V roce 1991 založil vlastní kancelář AP atelier, která sídlí v prostorách bývalé továrny architekta dědečka Adolfa R. Pleskota v pražských Holešovicích.

Ve své tvorbě se inspiroval českou moderní tradicí, v osmdesátých letech zkoumal možnosti postmodernismu a neofunkcionalismu. Tvůrčím pojmáním architektonického výrazu dokázal ve svých dílech uplatnit specifickým způsobem nejrozličnější architektonické tvarosloví a řešit široký okruh zakázek od vily, radnice, přírodní stezky a tunelu až po revitalizaci nábřeží se sídlištěm, novostavbu rozsáhlého administrativního areálu či rekonstrukci bývalého pivovaru k novým účelům.

K nejvýznamnějšímu období vývoje československé architektury patří období mezi světovými válkami, zejména práce české meziválečné avantgardy. Jak byste nyní s odstupem jejich dílo zhodnotil? Co z jejich myšlenek je stále platné, co bylo překonáno?

Osobně obdivuji touhu podílet se na vzniku nového mezinárodního architektonického stylu a nadšení pro budování nové republiky. To dnes již nezažíváme, syndrom vyhoření je dost zdrcující. Přestože máme k dispozici velmi vyspělé technologie, fakticky překonáno bylo málo co.

Najdeme i v období socialismu v architektuře nějaké hodnoty, jež je třeba dále rozvíjet? Můžete jmenovat nějaké kvalitní stavby, projekty z této doby? Samozřejmě že ano, vždyť ideály mezinárodního stylu i v období socialismu v hlavách těch nejlepších architektů zůstaly. Kvalitních staveb z té doby je poměrně dost. Počínaje Fragnerovým Karolinem a konče třeba Pragerovým parlamentem, pražským metrem, Hubáčkovým Ještědem, ale třeba i Obersteinovým sídlištěm Nové Butovice.

Je pravda, že se Ostrava stala vašim druhým domovem, jak jste již několikrát řekl do médií?

Mentálně ano. Víte čím? Zamiloval jsem si tu ostravskou mentalitu a myšlení. Svým způsobem mě tam uchvacovala a uchvacuje příměstí a novodobá historie. Navíc Ostrava je krásné město, svým způsobem pohádkové. Je jinak založená než třeba můj rodný přemyslovský Písek nebo jiná historická města. Je v tom jistý půvab. Převládá zde mentalita, řekl bych, industriálního kosmopolitního města. Smíchala se tu národnost česká a slovenská s německou a polskou. Zároveň cítíte vídeňský duch, paradoxně možná ještě silněji než v Brně. Je to dáno i tím, že právě v Ostravě založil v roce 1828 arcibiskup Jan Rudolf, bratr mocnáře, Vítkovické železárny. Pozval vídeňské inženýry, ti zde po sobě zanechali výraznou stopu. Fascinuje mě ta strojírenská exaktnost, vzdělanost a k tomu ta řeč se všemi jejími specifiky, ale i forma společenského a kulturního života.

Tak mě napadá, jestli je nějaký typ zakázky, který děláte raději než ty ostatní?

Těžko říct. Kupříkladu projekt přeměny sídla Sokola v Praze na Malé Straně v blízkosti Čertovky a Kampy. Našli se lidé, kteří si řekli, že značka Sokol je úžasná věc s velkou tradicí a dali si za úkol ji rozvinout a znovupostavit to, co měl v úmyslu už sám Tyrš. Ten – jak známo – vyznával rovnováhu těla a duše a zachvátil tím celou naši republiku, a tím ji společně se Skautem přivedl k jakési morální kvalitě. Značka Sokol je metaforou dobré kondice národa. Na tuto značku – v jejím původním slova smyslu – se zapomnělo, přestože má všude v takřka každém malém městě v této zemi tělocvičny a hřiště.

Kdy jste se rozhodl být architektem?

To vlastně nevím. Slovo architektura jsem do patnácti let pravděpodobně neslyšel. Ale už v pěti letech jsem věděl, kdo je to malíř. Rád jsem si listoval knihami o výtvarném umění, zjišťoval jsem, že existuje sochařství a malířství. A právě přes tato umění jsem se dostal k architektuře. Původně jsem chtěl být malíř nebo teoretik umění, ale pak mi bylo doporučeno, že pokud umím alespoň trochu kreslit, mám jít studovat architekturu. Tak jsem poslechl. Jaký je ale rozdíl mezi betonem a maltou jsem již také věděl z předškolních let.

Nová budova Fakulty architektury ČVUT, Praha, architekti Alena Šrámková a Tomáš Koumar Lukáš Ehl, 2011

Zen-Houses, Liberec-Ruprechtice, architekti Petr Stolin a Alena Míčeková, 2014

Archeopark Pavlov, architekt Radko Květ, 2016

Palác Drn, Praha, architekt Stanislav Fiala, 2018

Sídlo firmy Lasvit, Nový Bor, architekti Jiří Opočenský a Štěpán Valouch, 2019

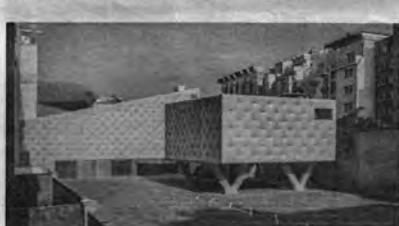
Konverze plynojemu na multifunkční halu Gong, Ostrava-Vítkovice, architekt Josef Pleskot 2012

Stezka v oblacích, Dolní Morava, architekt Zdeněk Fránek, 2015

Sportovní hala Dolní Břežany, studio Sporadic 2017

Centrum současného umění Dox+, Praha, architekt Petr Hájek 2018

Vinařství Lahofer, Dobšice, Ondřej Chybký a Michal Krístof, 2020

Světová česká architektura 2011-2020: Nejzajímavější stavby dekády podle P. Volfa

Novinář a spisovatel Petr Volf se zabývá výtvarným uměním, architekturou a designem. Kromě stovek kritik, recenzí, úvah a článků o současném umění vydal i několik knih. V roce 2016 byl kurátorem výstavy *Sportu zdar!* v Centru současného umění Dox a přehlídky Litomyšl Hlavní město současné české architektury. V roce 2017 pro Museum Kampa vytvořil výstavu *Adolf Born. Jedinečný svět*, k níž byl vydán katalog. Věnuje se rovněž beletrii.

Designér Jozef Kabaň oslavil 50 let

Po světě jezdí statisíce aut, která navrhoval slovenský designér Jozef Kabaň, narozený 4. ledna 1973. Škodovkám dal novou a velmi moderní tvář, jíž charakterizují jasné čisté linie a vyvážené proporce.

Z tvůrčí dílny Jozefa Kabaně vzešla například současná Octavia, Fabia, Superb, Kodiaq, Karoq i Kamiq. Hvězdou mezi automobilovými designéry se Kabaň stal už jako mladý, kdy navrhl první generaci tehdejšího nejrychlejšího superauta Bugatti Veyron.

Do začátku roku 2017 vedl téměř deset let designérský tým ve Škodě Auto, pak během tří let vystřídal další dvě značky, v nichž šéfoval návrhářům: BMW a Rolls-Royce. V roce 2020 se vrátil a opět nastoupil do koncernu jako šéfdesignér značky Volkswagen. A základní tvář dal i elektrické novince mladoboleslavské škodovky, modelu Enyaq.

O tom, že se jednou stane návrhářem automobilů, snil Jozef Kabaň, rodák z Námestova na břehu Oravské přehrady, už od dětství. „Odmala jsem byl fascinovaný tvary aut a chtěl jsem je měnit. Otec byl automechanik, ale já jsem netoužil trávit hodiny v garáži vrtáním se v motoru,“ vzpomínal. „Ve věku, kdy vás ovlivňují ikony, jsem vzhlídl k předním italským návrhářům, jako byli Pininfarina, Giugiaro, Bertone. Zhruba od páté třídy jsem věděl, že se chci stát automobilovým designérem, i když jsem tenkrát vůbec netušil, co přesně to obnáší,“ řekl.

Po studiu designu na střední umělecké škole v Kremnici pokračoval v roce 1991 na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě. Hned v prvním ročníku skončil druhý v designérské soutěži pro automobilku Škoda. Volkswagen mu potom nabídl stipendium a později stálé místo designéra automobilových exteriérů. Školu tehdy nedokončil.

Po více než třech letech práce ve Volkswagenu usiloval Kabaň o studium designu na prestižní londýnské Royal College of Art. Navzdory tomu, že neměl ukončeno bakalářské studium, mu škola umožnila studovat na magistra, protože v té době už měl praktické výsledky: ve Volkswagenu dvě auta ve výrobě. Studium ukončil v roce 1997 s titulem Master of Arts v designu vozidel. V té době byl jediným slovenským absolventem této školy.

Milníkem se pro Kabaně stalo Bugatti Veyron, ve své době nejrychlejší auto světa. „Pro designéra to bylo snové zadání, dostal jsem volné pole působnosti, měl jsem značku slavnostně oživit a ukázat, co vše je možné,“ vzpomínal na vůz, který je perlou jeho profesního životopisu a v roce 1999 ho proslavil. Navrhl design celého exteriéru s výjimkou kol. V roce 2003 přešel Kabaň z Volkswagenu ke značce Audi, kde se po třech letech stal vedoucím Centra pro design exteriéru. Od února 2008 byl vedoucím oddělení designu značky Škoda Auto. Kromě modelů Kodiaq, Superb nebo čtyřkové Octavie z jeho dílny pochází i design miniaut Volkswagen Lupo a Seat Arosa. Na začátku roku 2017 přešel do automobilky BMW a na jaře roku 2019 se stal vedoucím designérem tradiční britské značky Rolls-Royce, což je součást koncernu BMW. Od ledna 2020 se vrátil do koncernu Volkswagen. (mk)

Ludvika Smrčková (24. 2. 1903, Kročehlavy u Kladna – 20. 1. 1991, Praha)

Ludvika Smrčková byla česká sklářská výtvarnice, grafička a malířka. Její zájem studovat na umělecké škole podpořoval profesor kreslení a deskriptivní geometrie Stanislav Kulháněk. V letech 1921-1927 navštěvovala Uměleckoprůmyslovou školu v Praze (prof. Vratislav H. Brunner, Emanuel Dítě a František Kysela). V letech 1921-1924 studovala matematiku a kreslení na FF UK, v letech 1925-1927 pokračovala ve studiu na Vysokém učením technickém v Praze.

Zpočátku se věnovala knižní grafice a návrhům knižních vazeb a pracovala jako profesorka na střední škole. Sklu se začala více věnovat až po výstavě dekorativního umění v Paříži, kde získala stříbrnou medaili za broušený pohár. Hned po návratu z Paříže ji požádal o spolupráci karlovarský Moser, v následujícím roce vyhrála soutěž na sokolský sletový pohár. V roce 1927 získala první místo v soutěži Svazu československého díla o design užitkového skla pro výstavu soudobé kultury v Brně návrhem tenkostěnné nápojové soupravy z foukaného skla. Navštěvovala zahraniční výstavy skla a praxi ve sklárnách se věnovala ve volném čase. Po úspěchu na Světové výstavě roku 1935 odmítla nabídku zřídit vlastní huť a sklářskou školu ve Finsku. V té době se věnovala převážně rytému sklu. Od roku 1936 experimentovala s hutnickým sklem v Rücklově sklárně v Nižboru. Po úspěchu na světové výstavě v Paříži v roce 1937 začala intenzivnější spolupráce s Krásnou jizbou Družstevní práce, kde ocenili jednoduchý a čistý styl jejích návrhů. Smrčková pracovala také v Českomoravských sklárnách v Krásné nad Bečvou, kde vytváří čerčené sklo s bublinkami, různě kolorované a zdobené barevným prachem (1943). Soustavně zkouší přenést do sériové výroby různé způsoby výzdoby, používané dříve jen u děl unikátních, zejména rytinu, lept, leptaný tisk, pískování, kolorování transparentními barvami, perokresbu a jiné.

Během druhé světové války vytvořila nové tvary květinových váz a drobných skleněných doplňků a plaket. Po znárodnění skláren roku 1948 se stala hlavní designérkou skláren Inwald v Poděbradech (1948-1952) a začala pracovat na plný úvazek jako výtvarnice. Do roku 1958 byla hlavní návrhářkou skla v centrálních ateliérech sklářského a keramického průmyslu v Praze. V roce 1960 opustila místo designérky, aby se věnovala vlastní volné tvorbě, zejména rytému sklu a sklu určenému k prezentaci květin na zahradnických výstavách. Za svoji práci získala mnoho cen, např. zlaté medaile na světových výstavách v Bruselu v roce 1935 a v Paříži v roce 1937.

Smrčková od roku 1923 vytvořila stovky návrhů všech typů průmyslově vyráběného skla. Nejznámější je její broušené sklo, které se vyznačuje záměrnou jednoduchostí, tektonickou čistotou a překvapivým dekorativním účinkem. Její návrhy realizovala řada předních brusičů skla a brusiči sklárny v Kamenickém Šenově. Její volná tvorba, zejména vázy, je určena pro praktické užití.

Ludvika Smrčková: Váza, třicátá léta 20. století, broušené sklo

Epocha salonů. České salonní umění a mezinárodní výtvarná scéna (1870-1914)

Výstava v Západočeské galerii v Plzni představuje české salonní umění v jeho evropském rozměru, jak to mezi léty 1870-1914 bývalo běžnou praxí na tehdejších salonech.

Salonní umění patří doposud k málo známým a nedostatečně zkoumaným tématům českého výtvarného umění. Jeho základnu tvořily především výroční výstavy Krasoumné jednoty v Praze. Tyto prezentace měly svou předlohu v pařížských salonech a stejně tak jako ony nabízely návštěvníkům seznámení s aktuální výtvarnou scénou domácího i zahraničního prostředí včetně širšího kulturního kontextu.

Na výstavách byla žádoucí co nejširší žánrová paleta, vystavovala se tam díla od historické a náboženské tematiky, přes zátiší, portréty a krajinomalby až po díla mravoličného a anekdotického žánru. Ačkoliv převažoval střední proud dobové produkce mezi akademismem a modernou, nechyběla na nich ani vyhraněná díla progresivních uměleckých směrů – realismu, naturalismu, symbolismu, secese a dalších.

Výběr děl tvořila výstavní komise, která mezi umění z domácí scény řadila díla z mnoha evropských zemí, například z Německa, Rakouska, Polska, Belgie, Francie, Ruska, Velké Británie a dalších. Výstavy instalované ve stanoveném období ve výstavních síních na Žofíně a od roku 1885 v Rudolfinu se od počátku těšily velkému zájmu publika a měly značný vliv na rozvoj výtvarné kritiky a obchodování s uměním. Zásadní byla především umělecká výměna mezi Prahou, Vídní, Mnichovem a Paříží. Do ní se podstatně zapojili umělci, kteří pocházeli ze zemí Koruny české a dlouhodobě působili v těchto metropolích, ať už to byli čeští Pařížané Jaroslav Čermák, Václav Brožík, Antonín Chittussi, Vojtěch Hynais a Luděk Marold, nebo čeští Mnichované Gabriel von Max, Adolf Hölzel, Luma von Flesch-Brunningen nebo Jaroslav Věšín, případně s Vídní spjatí malíři Franz Rumpler, Julius Mařák, Eduard Veith a další.

I když na výstavě *Epocha salonů* převažují malířská díla, zastoupení jsou také sochaři, především Josef Václav Myslbek a grafikové.

Výstava představuje české salonní umění v jeho evropském rozměru se snahou prezentovat i díla největších hvězd evropského salonního umění. Proto nechybí např. Jean-Léon Gérôme, Hans Makart, Jan Matejko nebo Walter Crane a další.

Časové ohraničení lety 1870-1914 zahrnuje období, kdy bylo salonní umění na vrcholu své obliby, ale i jeho pozdní, závěrečnou fázi, kdy už bylo konfrontováno s nastupující modernou a novými nároky na výstavní provoz.

Výstava v Masných krámech v Plzni potrvá do 5. března a doprovází ji odborná publikace, která získala hlavní cenu Gloria musealis v kategorii Muzejní publikace roku 2021.

(mk)

Řeč plakátu 1890-1938

Téměř tři stovky plakátů z let 1890-1938 představuje výstava *Řeč plakátu* v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Pra-

ze. Ve třech tematických blocích nazvaných Umění, Reklama a Ideologie nechybí díla světových tvůrců, jako je Henri de Toulouse-Lautrec, Jules Chéret nebo Howard Chandler Christy, i domácích výtvarníků Vojtěcha Preissiga, Františka Zelenky či Viléma Rottera. Výstava bude otevřena do 9. dubna.

Řeč plakátu představuje výběr z více než třicetitisícové sbírky muzea, která patří mezi nejstarší evropské sbírky plakátů, uvedla její kurátorka Lucie Vlčková. Výběr podle ní doplňuje padesát dalších exponátů, jako jsou dobové umělecké časopisy a knihy.

Plakát podle kurátorky v různé míře propojuje „estetiku vysokého umění s obrazovými schémata popkultury“. „Třebaže byl již v době svého velkého rozmachu na konci 19. století vnímán jako umělecké dílo, jeho existenci vždy podmiňuje i komerční účel,“ uvedla Lucie Vlčková. „Plakát nevzniká bez objednávky a jeho podobu ovlivňuje mnoho mimouměleckých zřetelů od požadavků a vkusu zadavatele, marketingových strategií až po cílové publikum,“ řekla.

Vlčková také připomněla, že v době, kdy polygrafie neměla takové možnosti jako dnes, bylo důležité i umístění plakátu tak, aby jeho barvy dlouho vydržely. „Pokud měl být v Praze třeba v Karlíně nebo Holešovicích, počítalo se s tím, že se vlivem koncentrací zplodin z továren barevně brzy změní,“ uvedla.

Většina plakátů neměla umělecké ambice, ale část těch nejlepších reprezentuje vývoj grafického designu coby artefakty umělecké, historické a kulturní hodnoty, které jsou předmětem zájmu sběratelství i bádání. „K plakátům, které měly velký společenský dopad, a tedy byly z hlediska reklamního úspěchu kvalitní, patří třeba ty, které pomohly vynést k moci Adolfa Hitlera,“ řekla Vlčková.

Uměleckoprůmyslové museum otevřelo i malou výstavu hraček a objektů Terezy Talichové nazvanou *Tititi*. Značka se zaměřuje na autorské malované dřevěné figurky, zobrazující různé typy lidí, umělců nebo postav z divadelních nebo literárních děl, uvedla kurátorka výstavy Marie Míčková. Postavy jsou soustružené ze dřeva a poskládané z jednoduchých geometrických omalovaných tvarů.

Dvaceticentimetrové figurky stojí přibližně 2 000 až 9 000 korun, je mezi nimi třeba i figurka zpěvačky Annie Lennoxové nebo postava nazvaná Ripleyová poukazující na postavu astronautky Ellen Ripleyové ze slavného *Vetřelce*. Z výtvarného hlediska se podle kurátorky Talichová hlásí k inspiraci dílem Minky Podhajské (1881-1963) a umělců Artělu, kteří stáli na počátku 20. století u zrodu reformního hnutí, jež vneslo umělecký impuls do oblasti řemeslné výroby hraček. K dalším inspiracím patří loutky z okruhu umělců Bauhausu.

Uměleckoprůmyslové museum také představilo dar rodiny ilustrátora Miloslava Troupa v podobě tisícovky jeho děl. Tržní cena je podle muzea několik miliónů korun. Troup (1917-1993) byl malířem, grafikem, ilustrátorem a návrhářem především vitrají a tapiserií s nezaměnitelným rukopisem.

(mk)

LITERATURA

Nejpřekládanějším autorem je Kundera

Který český autor je nejpřekládanější a který je na překlad nejtěžší? Právě na tyto otázky hledala mimo jiné odpovědi skončená výstava *Česká literatura v překladu* v brněnské Moravské zemské knihovně. Návštěvníci se zde také mohli dozvědět, kam se po sametové revoluci posunula česká překládová literatura nebo jaké místo zaujímají tuzemští autoři v kontextu světové literatury.

„Je osudem malého národa, a tedy malého jazyka, že o svoji pozici ve světové literatuře musí bojovat mnohem usilovněji než jazyky velké a že se musí smířit se skutečností, že v tomto zápase nemůže polevit,“ vyjádřil se v průvodním slovu k výstavě profesor Tomáš Kubíček, jeden z jejích autorů.

U vybraných autorů byly na výstavě k nalezení i grafy, které mapovaly, kolik počtů knižních vydání v jednotlivých jazycích a konkrétních desetiletích vyšlo. Větší prostor byl věnován zejména Milanu Kunderovi, nejpřekládanějšímu českému autorovi. Jeho dílo vyšlo ve třech tisících vydáních. Stav českých překladů na poli poezie výstava nezaznamenávala.

Již poměrně dlouhou dobu si prvenství mezi nejpřekládanějšími tvůrci drží čtveřice klasiků naší literární scény. První místo patří Milanu Kunderovi, následují hledač pravdy Karel Čapek, humorista Jaroslav Hašek a „pábitel“ Bohumil Hrabal.

Třidevadesátiletý Kundera patří ve světě k největším českým spisovatelským jménům, a to navzdory faktu, že žije už více než čtyřicet let ve Francii a sám sebe považuje za francouzského autora. Jeho knihy byly přeloženy do více než čtyřiceti jazyků, prim hraje jeho *Nesnesitelná lehkost bytí* (1984). V průběhu devadesátých let se díky překladům rozšířilo jeho česky psané dílo zejména do angličtiny, francouzštiny, němčiny, španělštiny a italštiny.

Zatímco knížky z Čapkovy dílny přitahovaly po roce 1989 pozornost hlavně anglicky hovořících čtenářů, v posledním desetiletí získávají oblibu spíše mezi Francouzi, Němci nebo Rakušany. Prvenství drží jeho *Válka s mloky* (1936).

Specifický humor a svérázné jednání hlavního hrdiny románové tetralogie *Osudy dobrého vojáka Švejka* (1921–1923) vynesly slavné Haškovy dílo na pozici nejpřekládanější české knihy vůbec. Nejvíce vydání vycházelo ve zhruba totožném nákladu v průběhu posledních třiceti let v němčině a polštině, v posledním desetiletí vzrostla obliba Švejka mezi Španěly.

Nejoblíbenější překládovou publikaci Bohumila Hrabala představuje román *Obsluhoval jsem anglického krále* (1973). Autorův vypravěčský styl se dočkal velké obliby už v prvních deseti letech po převratu. Německé překlady jeho děl dosáhly ještě před rokem 2000 padesáti vydání, v dnešní době se překlady do maďarštiny, italštiny nebo polštiny co do počtu vydání přibližují stovce.

Své pevné místo na zahraničním trhu si vydobyla také literatura pro děti a mládež, a to i zásluhou výtvarníků. Na předních příčkách se drží překlady pohádek Karla Jaromíra Erbena a Boženy Němcové, *Dášeňka* (1933) Karla Čapka, *Povídání o pejskovi a kočičce* (1929) jeho bratra Jose-

fa, *Ferda Mravenec* (1933) Ondřeje Sekory nebo *Fimfárum* (1960) Jana Wericha. Prosazují se i současní tvůrci Iva Procházková s knihou *Myši patří do nebe* (2006) nebo Pavel Šrut s *Lichožrouty* (2008). Fenoménem se stal Krteček Zdeňka Milera. V posledním desetiletí se objevily jeho překlady do španělštiny či švédštiny a postupně také vzrostlo množství překladů do dánštiny, lotyštiny, holandštiny nebo maďarštiny. Počet německých vydání přesáhl dokonce číslo dvě stě padesát. K oblíbeným tvůrcům patří i Petr Sís, americký emigrant českého původu a světového renomé. Největší odezvu získala jeho obrázková kniha *Zed'* (2007), jejímž tématem jsou nejen jeho vzpomínky na život za železnou oponou, ale i obecně otázka svobody.

Zahraniční vydavatelé projevují zájem i o populárně-naučné publikace určené nedospělým čtenářům, a to zejména o tituly, které získaly Zlatou stuhu, Magnesii Literu či nominaci na tato ocenění. Patří mezi ně knížky *Překlep a Škrálop* (2016) Tomáše Kočínského a Barbory Klárové, věnující se tematice času, *A jako Antarktida* (2019) Davida Böhma nebo přírodovědná *Hravouka* (2016) Terezy Vostradovské.

Komiksy byly v poslední době přeloženy do jednadva- ceti jazyků. I když mezi nimi vévodí angličtina, němčina a francouzština, komiksové zpracované Erbena s titulem *Zlaté české pohádky* (2008) Lucie Lomové si mohou milovníci obrázkových příběhů přečíst i v Japonsku nebo Číně. Zahraniční ohlasy vzbuzuje také komiksová série o výpravcím Aloisi Nebelovi Jaroslava Rudiše nebo grafický životopisný román *Zátopek* (2016) Jana Nováka.

Výstava ale zaznamenala nejen výsledky výzkumů, ale zabývala se i obecně problematikou překladatelství. Pohled do podstaty překladatelského umění odkrývaly návštěvníkům například výňatky z téměř sto let starých časopiseckých textů čtyř významných prvorepublikových překladatelských osobností, jež doplňovaly názory čtyř současných překladatelů a překladatelů na to, jakým způsobem a jaké typy knih je vhodné překládat.

Výstava si všimla také dvou ocenění, Ceny Premia Bohemica, udělované zahraničnímu překladateli nebo bohemistovi za propagaci české kultury v zahraničí, a Ceny Susanny Roth. Jejím smyslem je nejen ocenění osoby překládající tuzemské publikace do světových jazyků, ale i propagace české literární scény za hranicemi Česka. (mk)

Ocenění pro spisovatelku Denemarkovou

Za román *Hodiny z olova* česká spisovatelka Radka Denemarková a její překladatelka do němčiny Eva Profousová v německé metropoli převzaly koncem minulého roku cenu Brücke Berlin. Staly se prvními Češkami, které ji získaly.

Denemarkové *Hodiny z olova* vyšly česky před čtyřmi lety, autorce vynesly prestižní Magnesii Literu. V Německu se objevily začátkem letošního roku pod názvem *Stunden aus Blei*. „Stala se neuvěřitelná věc, první vydání bylo už v únoru vyprodané, takže hned následovalo další,“ říká Denemarková.

Německý překlad zaujal také čtenáře v Rakousku včetně tamního prezidenta Alexandera Van der Bellena. „Kni-

hu si přečetl a my si dopisujeme," poznamenává Denemarková, která za *Hodiny z olova* 8. listopadu ve Štýrském Hradci převzala Literární cenu Štýrska.

O úspěchu vypovídají i recenze německých novin a magazínů. Poukazují na závažný konflikt morálky a moci. „S románem *Hodiny z olova* přináší Radka Denemarková zuřivou obžalobu čínské diktatury. Česká autorka se v něm seznamuje s ženou, která se pod jejím vlivem postaví režimu, za což je tvrdě potrestána," uvedl německý rozhlas Deutschlandfunk.

Denemarková poukazuje na evropské přivírání očí nad brutalitou čínského policejního státu. „To je skutečná realita a pravda a tady se najednou ukazuje, že literatura je nezastupitelná a že já jsem nepodplatitelná, neponížitelná a že se nedám," říká o sobě.

„Mám na konci knihy poděkování všem blízkým lidem a přátelům, které jsem za svůj život potkala, kterých si nesmírně vážím. Všechny spojuje jeden pojem, který je teď vzácný, a to je morální integrita," poznamenává spisovatelka. Lituje, že někteří lidé, kterým poděkovala, již nežijí. „Jsem strašně ráda, že jsem tu knihu napsala, aby se nezapomnělo na studentku, kterou jsem v Číně potkala, kterou zatklí, která ve vězení zemřela. Dodneška nevíme jak, protože její tělo odmítli vydat," zmiňuje.

Podle německých recenzí je román rozsáhlý a spleťtý. To uvedla i porota ceny Brücke Berlin. „*Hodiny z olova* představují odvážný a mimořádně zdařilý pokus, jak prostřednictvím poetického jazyka a autofikce vytvořit globální obraz naší současnosti plné násilí. Autorka do hloubky odkrývá historické propletence, aniž by se vzdala možnosti skutečné demokracie," napsali hodnotitelé.

Rovněž poukázali na um překladatelky. „Eva Profousová převádí autorčinu náročnou a složitou prózu protkanou lyrickými částmi a esejistickými pasážemi precizně a vynalézavě do živé, zvukné němčiny. V každém ohledu, od první do poslední stránky, toto významné dílo udržuje napětí," dodali porotci.

Denemarková přiznává, že její knihy není snadné překládat. „U mě to je vždy boj o jazyk a já potřebuju překladatele, kteří jsou vzdělaní, citliví, přemýšlejší v kontextu, ale nechávám jim absolutně volnou ruku, protože nejde o doslovný překlad," shrnuje s dodatkem, že takovou překladatelku našla právě v Profousové.

Spisovatelka je sama vystudovaná germanistka, jejím cílem je, aby kniha v obou jazycích působila stejně. To odráží konzultace. Německé verzi *Hodin z olova* předcházelo na 140 stránkách odpovědí Denemarkové na překladatelčiny otázky.

Autorka s *Hodinami z olova* už minulý rok v březnu zaujala návštěvníky festivalu autorských čtení v Lipsku. Šéf Českého literárního centra Martin Krafl tehdy prohlásil, že setkání s Denemarkovou bylo pro Němce zajímavé, neboť její román o svobodě chápou v kontextu aktuální ruské invaze na Ukrajinu.

Cenu Brücke Berlin uděluje nadace BHF Bank již dvě dekády vždy jednou za dva roky. Spojená je s odměnou ve výši 20 tisíc eur, v přepočtu skoro 500 tisíc korun, o které se podělí autorka s překladatelkou.

Okolo 245 tisíc korun, to jest 10 tisíc eur, pak spisovatelka převezme příští měsíc spolu s Literární cenou spolkové země Štýrsko. Toto další prestižní ocenění je vyhlašováno od sedmdesátých let minulého století, poslední dobou

rovněž jen jednou za dva roky. K dosavadním laureátům patří Peter Handke, Elfriede Jelineková, Clemens J. Setz či naposledy Günter Eichberger. Denemarková byla v letech 2017-2018 rezidenční spisovatelkou Štýrského Hradce i zdejší kulturní iniciativy Kulturvermittlung Steiermark.

Hodiny z olova „sice poukazují na brutální poměry v Číně, hlavně ale upozorňují, jak se k tamnímu režimu lísají Evropané a zejména Češi. Diplomaté, programátoři, velvyslanci, mimoňové," napsal pro Aktuálně.cz kritik Jonáš Zbořil. Podle něj je kniha ambiciózně rozkročená mezi románem a esejí a vrací se do dob normalizace, k holocaustu, za Boženou Němcovou i do starověké Číny. ČTK

Putování s oslem po Šumavě

Aleš Háma doposud nebyl příliš frekventovaným interpretem zvukových knížek. Jak ovšem prozrazuje nedávno vydaná audiokniha *Putování s oslem*, je mu tato herecká disciplína po všech stránkách vlastní.

Navíc text, jemuž dodal zvukovou podobu, je skutečně milý, příjemný a vtipný. Jedná se o společné literární dílko Miloslava Šimka s písničkářem, textařem a spisovatelem Josefem Fouskem nazvané *Putování s oslem*. Začátkem sedmdesátých let, kdy každodenní život v Česku nepřinášel příliš mnoho důvodů k radosti a veselí, rozhodl se Miloslav Šimek se svými přáteli obohatit si ho neobvyklým způsobem. Opatřili si osla a každoročně se pak o prázdninách s ním vydávali na letní toulky Šumavou.

A právě historky, události a překvapení, které na těchto výpravách zažili, se staly základem zmíněné knížky, tedy *Putování s oslem*. Jejím hlavním hrdinou je pochopitelně osel Honza. Vydatně mu však sekundují Šimkovi přátelé různých povolání, různého založení a povah.

Beletrizovanou kroniku sepsal Šimek s Fouskem, kterému tu připadla role vypravěče. Audiokniha je ovšem rozšířena ještě o *Oslí reportáže*. Ty původně vycházely časopi-secky v sedmdesátých letech jako ještě konkrétnější záznamy jednotlivých výprav. Jak v úvodu Šimek přiznává, měly ještě další význam. Jejich veřejné publikování totiž zmírňovalo ostražitost a nedůvěřivost mužů zákona nad prapodivnou a nezvyklou letní kratochvílí několika dospělých mužů. Kratochvílí, která mohla být v dané době chápána i jako něco podezřelého a odsouzeného k zákazu. (mk)

Anna Cima: Vzpomínky na úhoře

Málokteré spisovatelce se podaří získat si hned prvním románem kritické uznání i oddané čtenáře. Anně Cima se to

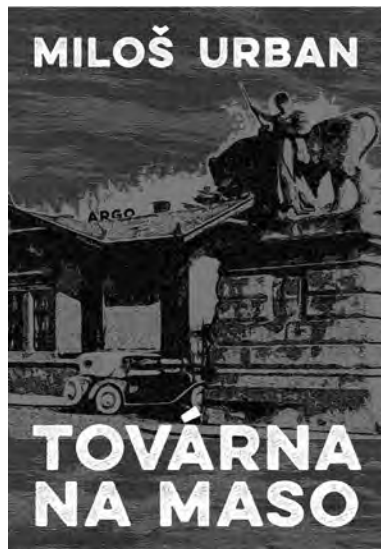
povedlo. Její čtyři roky starý debut *Probudím se na Šibui* získal Cenu Jiřího Ortena, Magnesii Literu za objev roku a vedle toho se stal jedním z nejdiskutovanějších děl současné české prózy na sociálních sítích a čtenářských fórech. Když proto nakladatelství Paseka před několika měsíci ohlásilo vydání druhé knihy této prozaičky, překladatelky a japanoložky, dalo se očekávat, že půjde o jednu z klíčových událostí této literární sezóny. Opuštěný, více než sedmisetstránkový rozsah *Vzpomínky na úhoře*, jak se novinka jmenuje, tento dojem ještě umocnil. Stejně jako autorčina prvotina, je i její novinka nadmíru čtivá. Podle kritika Kryštofa Edera nyní její úspěšný seznam ocenění autora tímto románem nejspíš nerozšíří, ale vzhledem k atraktivnímu prostředí a chytlavému příběhu však její čtenáři zklamání asi nebudou.

Anna Cima (* 1991, Praha) je česká japanoložka, překladatelka a spisovatelka. Pozornost veřejnosti si vydobyla již svou prvotinou, románem *Probudím se na Šibui*, který v roce 2019 získal několik ocenění. Aktuálně žije se svým manželem, rovněž japanologem, Igorem Cimou v Japonsku, kde se zabývá překladem japonských autorů a studiem tamější společnosti.

Anna Cima studovala gymnázium na Letné. Již v této době našla zálibu v japonské kultuře, zejména v anime, filmu a literatuře. Vášeň pro japonskou kulturu jí pomáhaly budovat filmy Akiry Kurosawy a díla světoznámého spisovatele Haruki Murakamio. V sedmnácti letech spolu se svou spolužačkou Japonsko navštívila a definitivně se rozhodla pro své budoucí zaměření a studium japanologie. Sama Cima tuto cestu označuje jako zásadní nejen pro své profesní zaměření, ale i literární tvorbu.

Japonologii studovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, kde se seznámila se svým budoucím manželem Igorem Cimou, rovněž japanologem. V době pobytu na Karlově univerzitě oba získali stipendium ke studiu poválečné japonské literatury na japonské univerzitě. Od té doby oba žijí v Japonsku, odkud do češtiny překládají japonské autory. Cima sama se podílela například na překladu díla *Kočka na cestách*, kterou napsala Arikawa Hiro. Spolu s manželem pak světu zprostředkovali román *Sbohem Gangsteři* spisovatele Gen'ičiró Takahašiho.

Nová kniha Miloše Urbana *Továrna na maso*

Inženýr Leon Hedvábný je stejně výstřední jako jméno, které nese, a přesto se snaží žít výhradně svou prací a pro svou rodinu. Vystudovaný technik, který stál u počátků neonového rozsvícení Prahy ve dvacátých letech 20. století, je pro svou tvořivost a činorodost zlákan zdánlivě jiným oborem: má vylepšovat společenský obraz Ústředních pražských jatek.

Miloš Urban se narodil roku 1967 v Sokolově. Část dětství prožil na československé ambasádě v Londýně. V letech 1982-1986 studoval na gymnáziu v Karlových Varech. Poté vystudoval moderní filologii (zaměření na literaturu) na katedrách anglistiky a nordistiky na FF UK v Praze (1986-1992) a rok pobyl na stáži na Oxfordské univerzitě. V letech 1992-2000 pracoval jako redaktor v nakladatelství Mladá fronta. Od roku 2001 vykonává podobnou práci v Argu. Vydal šest románů; jeho knihy byly přeloženy do němčiny, španělštiny, holandštiny, maďarštiny, ruštiny. Napsal také divadelní hry (*Trochu lásky a Nože a růže*) a několik povídek otištěných v různých časopisech (např. *Host*) a v povídkových knihách nakladatelství Listen. Román *Hastman* obdržel cenu Magnesia Litera za rok 2001. V současnosti žije v Praze.

Zemřel rozhlasový novinář Pavel Pecháček

Ve Spojených státech zemřel dlouholetý exilový rozhlasový novinář Pavel Pecháček, bylo mu dvaosmdesát let. Pecháček pracoval pro stanice Svobodná Evropa nebo Hlas Ameriky. Jeho exilová rozhlasová kariéra začala po srpnové okupaci v roce 1968, kdy emigroval do západního Německa. V Mnichově pracoval pro stanici Svobodná Evropa, v sedm-

desátých letech se přesunul do USA, kde pracoval pro Hlas Ameriky. Do Československa se vrátil v roce 1989. Byl prvním šéfredaktorem stanice Český rozhlas 6 a stál u zrodu novinářské Ceny Ferdinanda Peroutky.

Zemřel britský bohemista Robert Pynsent

Zemřel britský bohemista a slavista, univerzitní pedagog a velký propagátor české literatury v anglojazyčném prostředí Robert B. Pynsent, bylo mu devětsedmdesát let. Čeští bohemisté v prvních reakcích na sociálních sítích Pynsenta ocenili jako jednoho z největších znalců české literatury, ale také

jako nepřehlédnutelnou a originální osobnost.

„Zemřel Robert Pynsent. Anglický bohemista a postava k nepřehlédnutí, a to nejen svou tělesnou konstitucí... a dandyovským šátkem k tomu... Nikdo neměl osvojenou českou literaturu tak jako on – znal ji od začátku do konce a ve všech jejích patrech,” napsal v osobní vzpomínce na facebooku bohemista Jiří Trávniček. „Zajímal ho feminismus v českém středověku, miloval českou dekadenci, Zeyera a Čapka-Choda,” uvedl na facebooku český bohemista a redaktor Jan Šulc.

VZPOMÍNKA

Jaroslav Hašek (30. 4. 1883, Praha – 3. 1. 1923, Lipnice nad Sázavou) byl český spisovatel, publicista a novinář, autor nejpřekládanější knihy české literatury, proslulých *Osudů dobrého vojáka Švejka za světové války*. Od jeho smrti uplynulo na začátku ledna sto let.

Lipnice nad Sázavou k výročí 100 let od úmrtí Jaroslava Haška uspořádala průvod od jeho domku pod hradem na tamní starý hřbitov, kde je spisovatel pochovaný. V Lipnici Hašek prožil poslední část života, psát tam začal i své vrcholné dílo, humoristický román *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*. Na hřbitově vyzdobeném stovkou svíček zazněla i Haškova oblíbená hospodská písnička *Jede sedlák do mlejna*. Na kamenné desce spisovatelova hrobu se pak vedle věnců a svíček objevila i láhev piva. Vzpomínku pořádalo město s Haškovými potomky, kteří v Lipnici nad Sázavou podnikají.

Jaroslav Vrchlický, vl. jm. Emil Frída (17. 2. 1853, Louň – 9. 9. 1912, Domažlice)

Jaroslav Vrchlický byl básník, překladatel, dramatik, vůdčí osobnost lumírovců. Vrchlický zdokonalil básnický jazyk český, dal mu novou pružnost a ohebnost, nebývalou nádhrou obrazů a výrazů. Vrchlický používal slova pábit, když si odcházel zakouřit. Toto slovo později posunul dále Bohumil Hrabal, jenž je používal ve svých dílech (*Pábitelé*).

Na studiích se seznámil s Zikmundem Winterem, Josefem Václavem Sládkem a Aloisem Jiráskem a spolu založili skupinu lumírovců (Jirásek záhy přešel k ruchovcům).

Roku 1877 byl jmenován tajemníkem na české technice, později se stal profesorem moderních věd a získal čestný doktorát. V roce 1901 jej, spolu s Antonínem Dvořákem, rakouský císař František Josef I. povýšil do šlechtického stavu a jmenoval jej členem Panské sněmovny říšské rady ve Vídni. Vrchlický zde vystupoval a obhajoval požadavek všeobecného

hlasovacího práva. Jako člověk byl nesmírně činný, mj. byl členem Královské akademie v Padově, členem tovaryšstva polského v Paříži a samozřejmě čestným občanem mnoha českých měst. Od roku 1893 byl jmenován profesorem evropské literatury na Univerzitě Karlově. Byl také členem České akademie věd a umění. Vrchlický byl jako první český literát nominován na Nobelovu cenu za literaturu, cena mu nebyla udělena.

Jaroslav Vrchlický: *Za trochu lásky*

*Za trochu lásky šel bych světa kraj,
šel s hlavou odkrytou a šel bych bosý,
šel v ledu – ale v duši věčný máj,
šel vichřicí – však slyšel zpívat kosy,
šel pouští – a měl v srdci perly rosy.
Za trochu lásky šel bych světa kraj,
jak ten, co zpívá u dveří a prosí.*

Julius Fučík (23. 2. 1903, Praha – 8. 9. 1943, Berlín)

Julius Fučík byl český komunistický novinář, literární a divadelní kritik a překladatel, popravený nacisty za účast v protinacistickém odboji. Patřil k nejvýznamnějším ikonám komunistické ideologie, představoval pro ni ideální typ tzv. nového člověka. Zejména jeho obraz nabízený mládeži plnil funkci závazného vzoru, jenž přímo vyzýval k následování. Oficiální kult vycházel především z textu *Reportáže psané na oprátce*.

Fučík pocházel z dělnické rodiny, do komunistické strany vstoupil hned v roce 1921, v pouhých osmnácti letech. Od počátku se profilel především jako novinář. Působil jako šéfredaktor časopisu *Tvorba*, pracoval i v *Rudém právu*. V průběhu tzv. bolševizace KSČ, kdy do vedení strany pod silným nátlakem Moskvy nastoupila skupina kolem Klementa Gottwalda, zaujal jednoznačně prosovětské pozice.

Jako novinář se orientoval především na žánr reportáže, vnášel do publicistického stylu řadu uměleckých postupů a stylizací. Jeho reportáže měly nejen informativní funkci, ale též neskrývané literární a ideologizující ambice. Ve třicátých letech vydal časopisecky celou řadu reportáží, jež polemicky a kriticky (z pozic komunistického hnutí) zachycovaly atmosféru meziválečné ČSR. Po válce vyšly knižně pod názvem *Reportáže z buržoazní republiky*. Knižně vydal Fučík již v roce 1932 soubor reportáží ze Sovětského svazu pod názvem *V zemi, kde zítra již znamená včera*. Vy-kreslil v nich velmi optimisticky své zážitky z cesty po SSSR, kterou ilegálně podnikl v roce 1930. Po oficiálním uznání SSSR československou vládou pobýval Fučík v SSSR jako

dopisovatel *Rudého práva*. Ani v atmosféře stalinských čístek Fučík o komunistické ideologii výrazněji nezapochoval a dále psal své oslavné reportáže z „nového světa“; po válce vyšly v souboru nazvaném *V zemi milované*. Reportáž z pankráckého vězení zřetelně navazovala na Fučíkovy předválečné literární aktivity.

Zájem o literaturu a divadlo ho přivedl až na Filozofickou fakultu UK, kde studoval například u F. X. Šaldy či u Zdeňka Nejedlého. Vztah k divadlu se však odrážel i v jiných Fučíkových aktivitách. Vášenivě miloval převleky, rád v nich unikal před československou policií, která jej kvůli jeho politickým názorům a aktivitám několikrát zatkla. V oblíbeném převleku vousatého, obrýleného a navíc kulhajícího profesora Horáka zatkl Fučíka 24. dubna 1942 i gestapo. Fučík neměl pouze pověst bohéma; byl také považován za lva salónů a lamače dívčích srdcí. Patřil k časťm hostům prvorepublikových kaváren, nemiloval však pouze divadlo, ale i divadelní herečky. Novinář Ferdinand Peroutka k Fučíkově prvorepublikové protistátní revoltě rovněž ironicky dodal: „Jak bylo zvykem v té době, říkal, že se ukrývá před policií, když prostě prchal před milenkou, která ho omrzela.“

Roku 1938 si po mnohaleté známosti vzal za ženu Augustu Kodeřicovou, později známou jako Gusta Fučíková. Pozoruhodné je, že za svědka jim vedle Jana Švermy šel pozdější organizátor poválečného komunistického teroru Bedřich Reicin.

Po zatčení prvního ilegálního ústředního výboru KSČ v roce 1941 se Fučík stává členem druhého výboru, má na starosti především vydávání ilegálních tiskovin, zejména *Rudého práva*. V této pozici je v dubnu 1942 zatčen.

Fučík byl vyšetřován gestapem v Petschkově paláci a vězněn na Pankráci až do června 1943, kdy byl převezen k berlínskému soudu, odsouzen a 8. září ve věznici Plötzensee popraven. Od přelomu března a dubna začal Fučík ve své pankrácké cele ve spolupráci s dozorcí Adolfem Kolínským a Josefem Horou pracovat na textu *Reportáže*. Celkem stihl popsat 167 motáků, které se po válce často složitými cestami nakonec sešly v rukou Fučíkovy manželky Gusty. Ona a Fučíkův přítel Ladislav Štoll, komunistický literární kritik a pozdější ministr školství a kultury, se stali vyvolenými strážci Fučíkova odkazu. Začal se budovat kult, který byl zapojen do komunistické kulturní politiky. Již první vydání *Reportáže* z roku 1945 bylo podrobeno edičním zásahům, aby byl ideologický potenciál Fučíkova textu co nejvyšší.

Fučík mluvil a říká to i v *Reportáži* v pasáži, která byla zcenzurována, vyškrtuta: „Ano, mluvil jsem. Jak? To najdete v mém protokolu.“ Takže Julius Fučík na gestapu vypovídal. A mýtus, že neřekl ani slovo, nechal se téměř umlátit k smrti a stále se svým mučitelům vysmíval a říkal, vy stejně tu válku prohrajete, je vykonstruovaný až po válce.

Fučík, který možná v něčem selhal, v něčem taktizoval, ale v zásadě přišel o život ve jménu své vlasti. Je poměrně symbolické, že pád Fučíkova kultu začíná v prosinci 1989 u jiného symbolu mládí, a sice u zdi Johna Lennona v Praze. Není tam žádná souvislost, ale při shromáždění v prosinci 1989 bylo u této zdi přečteno svědectví z Památníku Terezín, které mělo dokazovat, že Fučíkova *Reportáž* není pravá. Byť tedy nespravedlivě, protože *Reportáž* pravá je...

Karel Schulz (6. 5. 1899 – 27. 2. 1943)

Karel Schulz byl český romanopisec, divadelní kritik, parlamentní zpravodaj, básník a povídkář, jehož nejznámějším dílem je historický román *Kámen a bolest* (1942), který ho však proslavil až po jeho smrti.

Narodil se jako syn překladatele Ivana Schulze a harfistky Jarmily Mařákové, sestry pěvce Otakara Mařáka a hudebníka Jana Mařáka, neteře malíře Julia Mařáka.

Karel Schulz zemřel v necelých čtyřiačtyřiceti letech v Praze, je pochován na pražských Olšanských hřbitovech. Byl soudnickářem, divadelním a filmovým kritikem *Lidových novin*. Po návratu do Prahy se stal parlamentním zpravodajem *Lidových listů* a vedoucím redaktorem *Národní politiky*.

Jan Vladislav, vl. jm. Ladislav Bambásek (15. 1. 1923 – 3. 3. 2009)

Jan Vladislav byl básník, překladatel, esejista, autor literatury pro děti. V letech 1943–1945 byl zaměstnán v knihovně pražské Ústřední zemědělské akademie. V květnu 1945 se zapsal ke studiu srovnávacích dějin literatury na FF UK. Na podzim téhož roku získal stipendium francouzské vlády a strávil dva semestry na univerzitě v Grenoblu. Po návratu (1946) pracoval při studiu jako redaktor v nakladatelství V. Šmidt a krátce také na ministerstvu informací. V roce 1948 byl ze studia z politických důvodů vyloučen (studia na FF UK mohl ukončit až roku 1969).

Jan Vladislav překládal ze sedmi jazyků: angličtiny, francouzštiny, italštiny, němčiny, rumunštiny, ruštiny a ukrajinštiny a s výpomocí odborníků také z čínštiny a japonštiny.

Vydal dvě knížky vlastní poezie a výbor ze Shakespearových *Sonetů*, ale po Únoru 1948 byl z politických důvodů z univerzity vyloučen a většina nákladu jeho třetí básnické knihy *Hořící člověk* skončila v stoupě. Poté mohl v literatuře působit už jen pouze jako překladatel, případně autor knih pro mládež. Překládal a předmluvami nebo doslovy doprovázel zejména klasickou, moderní a lidovou poezii. Jeho původní poezie zůstávala v rukopisech.

V březnu 1968 se podílel na ustavení Kruhu nezávislých spisovatelů a byl zvolen do jeho sedmičlenného vedení. Roku 1969 byl jmenován šéfredaktorem revue *Světová literatura*, ovšem v letech 1970–1971 byl postupně zbaven všech funkcí i možností publikovat.

V prosinci 1976 se stal signatářem Charty 77, od února 1981, kdy byl donucen opustit ČSSR, žil ve Francii (Sèvres u Paříže; francouzské občanství získal 1986). V letech 1982–1987 vedl na pařížské École des hautes études en sciences sociales (Vysoká škola sociálních věd) seminář o nezávislé kultuře ve střední a východní Evropě. Současně spolupracoval s rozhlasovými stanicemi RFE (Rádio Svobodná Evropa) a Deutschlandfunk. V březnu 1986 spoluzaložil v Hannoveru Čs. dokumentační středisko nezávislé literatury, které zanedlouho přesídlilo do Scheinfeldu na zámek Schwarzenberg. Roku 1987 se Vladislav stal předsedou tohoto střediska a společně s Jiřím Grušou a Vilémem Prečanem, zde redigoval čtvrtletník *Acta* (1987–1989). Po roce 1989 se Jan Vladislav soustřeďuje především na kompletaci vlastního básnického a esejistického díla. Roku 1991 se podílel na vzniku nakladatelské aktivity Klub osvobozeného samizdatu a stal se jeho předsedou. Roku 2003 se vrátil do Prahy a publikoval své starší vlastní práce i překlady. K vydání připravoval svůj *Otevřený de-*

ník 1977-1981 a *Pařížský deník* 1981-1989. V roce 2005 o něm natočila dokumentaristka Kateřina Krusová snímek *Jan Vladislav – Diptych*.

Alex Koenigsmark (* 1. 1. 1916) zemřel před 30 lety ve věku 68 let po dlouhé nemoci. Spisovatel, scenárista a dramatik Alex Koenigsmark vystudoval sochařsko-kamenickou střední školu, po studiích na FAMU pracoval na Barandově jako dramaturg. Pak se věnoval psaní, působil jako novinář a spisovatel, psal scénáře pro televizi nebo rozhlasové hry. Podle jeho předlohy natočil Jiří Svoboda snímek *Jasnovidce* a Karel Smyczek film *Závist*. Televizní film *Mario a kouzelník*, jehož scénář napsal, vyhrál Zlatou nymfu v Monte Carlu. Koenigsmark je autorem několika románů, vydal také knižní vzpomínkový portrét herečky *Jiřina Jirásková osobně*. Svůj suchý humor využíval i v komentářích a fejetonech. Byl nositelem ceny Evropský fejeton roku.

Eduard Urx (29. 1. 1903 – 20. 4. 1942, popraven v Mauthausenu)

Eduard Urx byl literární kritik a novinář, protifašistický bojovník. Od roku 1924 se věnoval novinářské a politické práci v KSČ, kde byl blízkým spolupracovníkem Klementa Gottwalda. V roce 1924 byl jedním z iniciátorů skupiny DAV, v letech 1925-1929 redaktorem *Pravdy* v Bratislavě, v roce 1929 vedoucím redaktorem *Dělnického deníku*

v Ostravě a v letech 1929-1931 a v roce 1938 redaktorem *Rudého práva*, od října 1938 šéfredaktorem ilegálního *Rudého práva*. V letech 1931-1933 žil v emigraci v Moskvě, kde studoval a působil v aparátu Komunistické internacionály. Řadu funkcí zastával v KSČ, po okupaci se stal předsedou I. ilegálního ÚV KSČ, v roce 1941 byl zatčen gestapem, vězněn na Pankráci a v Mauthausenu, kde byl popraven.

Působil především jako politik, novinář, překladatel, literární kritik a teoretik. Marxisticko-leninskou filozofii chápal jako metodologický základ své činnosti v oblasti literární a umělecké kritiky a současně jako teoretické východisko politické a ideologické aktivity revoluční proletářské strany.

Adolf Heyduk (7. 6. 1835 – 6. 2. 1923)

Adolf Heyduk byl básník, představitel skupiny Májovců, propagátor česko-slovenských vztahů. Od roku 1860 působil jako profesor kreslení, stavitelství a krasopisu na reálce v Písku, kde žil až do své smrti. Od roku 1857, kdy se Adolf Heyduk seznámil s Janem Nerudou, byl jeho blízkým přítelem. Psal převážně lyrické básně a stal se autorem více než šedesáti básnických sbírek převážně s přírodní, vlasteneckou či rodinnou lyrikou. Hodně cestoval (Slovensko, Šumava, Itálie, Kavkaz aj.) a jeho zážitky z cest se odrážejí i v jeho dílech. Jako jediný z básníků Nerudovy generace se dočkal svobodného československého státu.

DIVADLO

Zemřel režisér Miloš Horanský

Ve věku devadesáti let zemřel 7. ledna po dlouhé nemoci básník, režisér a pedagog Miloš Horanský.

Horanský byl významnou osobností české režie druhé poloviny 20. století, jedním ze zakladatelů Klubu angažovaných nestraníků a také autorem několika básnických sbírek.

Narodil se 14. června 1932 ve Velké Bytči na Slovensku, základní školu a gymnázium absolvoval v Kroměříži a v letech 1950-1954 vystudoval režii na pražské DAMU a brněnské JAMU.

Po absolutoriu působil v divadlech v Novém Jičíně, Opavě a Ostravě, v letech 1953-1968 byl režisérem Divadla E. F. Buriana v Praze.

V roce 1968 spoluzaložil Klub angažovaných nestraníků, do jehož činnosti se velmi aktivně zapojil, což mu na začátku normalizace vyneslo dočasný zákaz práce v divadle. V roce 1970 s Františkem Hrdličkou a Zdenou Bratřovskou spoluzaložil a vedl experimentální Bílé divadlo, poté působil v Západočeském divadle v Chebu, kde byl i uměleckým šéfem.

Když se zotavil z vážné autonehody, která ho téměř připravila o život, nastoupil v roce 1973 jako umělecký šéf činohry Divadla F. X. Šaldy v Liberci, kde v průběhu deseti

let se mu podařilo vytvořit výraznou éru. Během ní tady vybudoval kvalitní herecký soubor, s nímž uváděl dramaturgicky náročný repertoár, včetně soudobých her, jejichž vznik i inicioval. Do libereckého divadla přivedl také řadu současných básníků na nedělní matiné poezie, které pravidelně uváděl.

Po Liberci působil krátce v Městském divadle v Kladně a poté v Městských divadlech pražských, kde byl v letech 1991-1993 uměleckým ředitelem Divadla ABC.

Dlouholetá a soustavná byla spolupráce Miloše Horanského s Divadlem Viola, kde vytvořil řadu výrazných inscenací. Spolupracoval i s řadou dalších divadel. Významná byla i jeho činnost v Československém a Českém rozhlasu i televizi, kde byl častým účastníkem debat o umění. Objevil se i jako herec v několika filmech a televizních inscenacích. Od devadesátých let 20. století působil jako pedagog na DAMU, kde byl v roce 1997 jmenován profesorem, v letech 1994-1997 působil ve funkci děkana DAMU.

Kromě své divadelní kariéry byl Horanský významným představitel české poezie. Publikoval od roku 1960, kromě vlastní tvorby i recenze poezie a prózy. Jako básník vydal několik sbírek. Jeho básně měly intelektuální i hravý charakter, obsahovaly motivy dětství, lásky, vzdoru vůči smrti i přírody. Psal i verše pro děti. Poezii nejen psal, ale i inscenoval v pražské Redutě, Divadle Na zábradlí, Viole nebo Lyře Pragensis.

Své úvahy o umění publikoval v řadě novin a časopisů. Zastával i řadu veřejných funkcí, v letech 1990-1991 byl v Divadelní obci místopředsedou sekce Slovo a od května 1992 do jara 1994 byl předsedou Sdružení nezávislých spisovatelů K 89. (mk)

V Divadle Kalich slavili 2000. reprízu muzikálu *Krysař* od premiéry v roce 1996

V pražském Divadle Kalich za účasti autorů Mirjam a Daniela Landových oslavili dvoutisící reprízu muzikálu *Krysař* od premiéry v roce 1996. Byla to zároveň 200. repríza aktuálního nastudování muzikálu z roku 2017. *Krysař* se přes dvacet let uvádí nejen na českých jevištích. Před třemi lety Landa převzal ocenění za 150 000 prodaných nosičů s hudbou z tohoto muzikálu.

„Muzikál *Krysař* je dnes aktuální snad ještě více než v době svého vzniku. Autor si pochopitelně nemůže přát víc, než že na svém díle nemusí změnit ani čárku, a přesto výstižně pojmenovává naši přítomnost, realitu, ve které žijeme,“ uvedl producent a majitel Divadla Kalich Michal Kocourek. *Krysař* je řazen mezi nejúspěšnější původní české muzikály.

Podle režisérky Mirjam Landy muzikál *Krysař* neztrácí na divácké atraktivitě, protože jde o lákavý, jednoduchý příběh s chytlavou hudbou. „Příběh žene dopředu a narůstá. Každá scéna má svůj smysl. To vše je prokládané tanečními sekvencemi. A ještě to celé má poselství. Co bychom mohli chtít víc?“ podotkla. Muzikál *Krysař* vznikl na motivy novely Viktora Dyky, inspirované německou pověstí ze 13. století.

JUBILEA

Jaromír Hanzlík (* 16. 2. 1948)

Ještě než odmaturoval na malostranském gymnáziu v Hellichově ulici, v jehož proslulém divadelním kroužku působil, získal zkušenost v televizi i ve filmu. I když se přihlásil na DAMU, dal nakonec přednost angažmá v Divadle na Vinohradech (1966-1993), na jehož scéně postupně vyzrál z představitelů vitálních, nezkušených mladíků v hereckou osobnost, schopnou vystihnout povahovou rozmanitost mužských typů středního věku v komediální i v tragické poloze.

V kinematografii zaujal citlivými portréty bezelstných dospívajících chlapců ve stěžejních filmech poloviny šedesátých let. Pozvolna se propracovával i ke komediálním postávám, často po boku Daniely Kolářové, jak v televizi i ve filmu. Během osmdesátých let navázal úspěšnou spolupráci s Jiřím Menzelem, v jehož komediích podle literárních předloh ztělesnil svérázné, podivínské a tragikomické figury: pábitelský strýc Pepin (*Postřižiny*), nadšený sběratel veteše Leli (*Slavnosti sněženek*) a suchopárný zámecký knihovník Bernard Spera (*Konec starých časů*). Poslední pravidelnější návraty na plátno absolvoval převážně v dobových kostýmech. Velké popularity dosáhl díky televizi jako oblíbený protagonista mnoha inscenací a filmů, pohádek a seriálů.

Devadesátá léta jsou už ve znamení výrazného omezení herecké práce. Nejenže točí sotva jeden film ročně, což jsou ještě většinou televizní pohádky, ale ukončuje i dlouholeté angažmá v divadle, kde odehrával svoje veliké role.

Život v zahraničí a podnikatelské aktivity byly nejspíš zaslouženým odpočinkem po nepřetržité herecké práci. V roce 1997 počal dlouholetou spolupráci s televizí a uváděl sympatický pořad *Úsměvy*, kde často vzpomínal i se svými kolegy. Už vypadalo, jako by se herec nikdy k filmu

vrátit nechtěl, ale nejspíš jej v roce 2002 přesvědčil scénář filmu *Svědék* z cyklu *Oběti*, ač pouze na televizních obrazovkách. Ke hraní se vrátil ještě v seriálu *Sanitka*, *Cirkus Bukowsky* (2013), *Až po uši* (2014) a ve filmech *Muži v říji* (2009) nebo *Gangster Ka* (2015). V roce 2019 byl podle jeho scénáře natočen film *Léto s gentlemanem*, kde hrál hlavní roli.

Jana Preissová (* 7. 2. 1948)

Jana Preissová se narodila v Plzni. Po ukončení studia herectví na pražské DAMU (1970) působila v Divadle Na zábradlí v Praze (1970-1990). Od roku 1990 je členkou Národního divadla v Praze. Hrál také v mnoha českých filmech, mezi které patří mj. *Jak vytrhnout velrybě stoličku* (1977), *Jak dostat tatínka do polepšovny* (1978), *Tajemství* (1991) nebo *Dráculův švagr* (1996). Hrál také v televizním seriálu *Synové a dcery Jakuba Skláře* starší dceru Jakuba Cirkla a manželku Ladislava Freje. Několik let také učila na Pražské konzervatoři.

Jejím manželem je herec Viktor Preiss, se kterým má dva syny – Jana, který se věnuje počítačové grafice, a Martina, který je také hercem. Oblíbená herečka Jana Preissová o sobě říká, že je víceméně introvert a přehnaná pozornost ji spíš obtěžuje, než těší.

VZPOMÍNKA

Pavel Dostál (25. 2. 1943 – 24. 7. 2005)

Pavel Dostál byl český divadelní dramaturg, textař, scenárista, režisér, publicista a politik. V letech 1998-2005 zastával funkci ministra kultury ve vládě České republiky.

V roce 1964 dokončil Střední průmyslovou školu chemickou. Dále působil v různých divadelních funkcích. Začátkem šedesátých let založil (pod vlivem pražského divadla Semafor) v Olomouci soubor

Skumafka, který uvedl několik velmi kontroverzních kabaretních představení. V roce 1966 byl iniciátorem a zakladatelem legendárního DEX-klubu, kde bylo uvedeno několik desítek jeho písničkových textů (hudba Richard Pogoda). V tomto sklepním klubu hostovali Karel Kryl, Miroslav Horníček, Ivan Vyskočil, Pavel Bošek, J. R. Pick a další literáti.

Po vstupu vojsk v srpnu 1968 se výrazně politicky angažoval v protisovětském rozhlasovém vysílání olomouckého Rádia Ječmínek. V roce 1969 vystoupil z KSČ a do roku 1988 pracoval v různých dělnických a technických profesích (např. Farmakon Olomouc, VÚFB Praha). V době normalizace pod jinými jmény spolupracoval s Amatérským studiem při olomouckém divadle, pro které (hudba Richard Pogoda) napsal a režíroval deset autorských muzikálů (např. *Gaudeamus igitur*, *Výtečníci*, *Dva na smetišti* aj.).

V letech 1990-1992 byl poslancem Sněmovny národů Federálního shromáždění. Poté působil jako režisér Moravského divadla v Olomouci a komentátor deníku *Právo*. Od roku 1996 byl poslancem Poslanecké sněmovny a od roku 1998 ministrem kultury ve čtyřech vládách. Jako ministr kultury se po dlouhou dobu pohyboval na špici žebříčku nejoblíbenějších politiků.

Zemřel na rakovinu slinivky břišní i přes rok trvající léčení jakožto první ministr vlády České republiky, který zemřel v průběhu výkonu své funkce.

Miroslav Horníček (10. 11. 1918, Plzeň – 15. 2. 2003, Liberec)

Miroslav Horníček byl český herec, spisovatel, dramatik, režisér, výtvarník, glosátor a divadelní teoretik. Jeho strýcem byl herec Emil Bolek.

Po maturitě (1937) krátce pracoval jako pomocná technická síla ve Škodovce a jako úředník Městské nemocnice v Plzni. Táhlo ho to však k divadlu, které často navštěvoval. Podněty, které zde načerpal, uplatnil jako scénograf, herec a režisér amatérského Studentského avantgardního souboru (1937-1940), který naznačil jeho zaměření.

V letech 1941-1945 působí jako profesionální herec a režisér v Městském divadle v Plzni. Vystupuje příležitostně rovněž v operetě, režíruje svá pásma poezie. V sezóně 1945/46 je členem avantgardního pražského divadla Větrník. Navazuje zde celoživotní přátelství s Vlastimilem Brodským a Milošem Kopeckým. Za vojenské služby se seznamuje ještě s Jiřím Sovákem, jehož humor a přátelství mu byly obdobnou oporou též později.

Levicová umělecká orientace přivedla Horníčka z čirého idealismu do řad KSČ (1945-1949) v představě možností svobodné tvorby, včetně otevřené kritiky všech společenských nešvarů. V letech 1946-1949 je členem malostranského Divadla satiry, kde působí jako herec a režisér v kabaretních či revuálních inscenacích a pokouší se též o pantomimu. V tomto divadle se znovu setkal s Milošem Kopeckým a sprátelil se s Lubomírem Lipským, Stelou Zázvorkovou aj.

Měl družnou a srdečnou povahu, uměl vychutnávat život a svou tvorbou do něj vnášel radost, hravost a smysl pro poezii. Jeho humor byl chytrý, laskavý, nevulgární a nepodbíživý. Byl později skvělým konferencierem či moderátorem.

V letech 1949-1955 působí Horníček jako člen Národního divadla, kde se setkává s některými svými někdejšími hereckými idoly, nachází nová přátelství, zdokonaluje svou dikci ve velkém divadelním prostoru a v inscenacích klasiky, navazuje na své plzeňské začátky a své komické vlohы rozvíjí také v zájezdových estrádních pásmech s Lubomírem Lipským, Františkem Filipovským a Jiřím Šlitem. Právě Filipovský a Höger upozornili na Horníčkovy improvizací vlohы Jana Wericha, který hledal partnera pro nové nastudování některých her Osvobozeného divadla.

Roku 1955 hostovalo v Praze Vilarovo T.N.P. (Národní lidové divadlo) z Paříže a Horníček se seznámil a vystupoval jako recitátor s Gérardem Philipem. Později tomuto herci věnoval dopis, otištěný v Horníčkových *Listech z Provence* (1971, též na stejnojmenné desce) a osobně namluvený komentář k dokumentárnímu filmu (1974).

V letech 1955-1957 byl Horníček partnerem a zástupcem Wericha jako herce a uměleckého ředitele nového

Jan Werich a Miroslav Horníček, 1975

Divadla satiry v paláci U Nováků ve Vodičkově ulici, kde kdysi sídlilo Osvobozené divadlo. Působil zde i jako režisér. V letech 1957-1961 se tato scéna, vedená Janem Werichem, přejmenovala na Divadlo ABC. Horníček zde úspěšně zkusil jako partnera v improvizaci také Miloše Kopeckého. Vývoj jejich přátelství a souhry popsal s odstupem Horníček ve vzpomínce *Jsem osudu vděčen*. V padesátých letech měl Horníček odvahu říci na estrádě s Vlastou Burianem v Ostravě pro horníky veřejně, že v srdcích svých diváků je tento velký komik dávno národním umělcem. Následoval demonstrativní potlesk publika, jež vstalo, který přítomného a předtím nespravedlivě režimem perzekvovaného Buriana dojal.

Horníčkova herectví si začal všimnout film, např. *Byl jednou jeden král*, *Kam čert nemůže* (s debutující Janou Hlaváčovou) nebo *Táto, sežeň štěně*. Ve filmu mu byly výjimečně svěřeny i vážné role. Stal se také vyhledávaným filmovým komentátorem.

Zvlášť výrazně přispěl Horníček ke vzniku divadel malých forem. V sezóně 1957/58 uváděl v kavárně Vltava své autorské pořady *Pondělky s tetou*, kde hostovali Jiří Suchý, Jiří Šlitr (právě Horníček je seznámil) nebo Ljuba Hermanová. Vystupoval s Ivanem Vyskočilem v Redutě. Hrál v Semaforu, uváděl zde roku 1965 i své vlastní *Hovory přes rampu*, kde pohotově a vtipně odpovídal na dotazy diváků. Jeho rozsáhlou literární tvorbu (dvadvacet knih) úspěšně zahájila půvabná knížka *Dobře utajené housle*, kterou vydal i na desce a četl z ní též na scéně.

Na světové výstavě v Montrealu Expo '67 se Horníček naučil anglický komentář v Kinoautomatu (Činčera – Roháč – Svitáček) a stal se konferencierem i hlavní osobou filmu *Člověk a jeho dům*. Příběh byl v každé situaci natočen ve dvou variantách a diváci si mohli tlačítky vybrat, jak má scéna pokračovat. Z pobytu na Expo '67 vydával v *Literárních novinách* na pokračování reportáže *Javorové listy*, které vyšly v roce 1968 poprvé knižně. Roku 1968 byla ve Viole premiéra Horníčkova pásma poezie *Na Vaše zdraví, pane Seiferte*.

V rozhlasu se podílel Horníček vedle Wericha, Suchého a Vyskočila na seriálu *Gramotnýltangl*. Televize vysílala dvanáct dílů Horníčkova pořadu *Hovory H*, kde odpovídal na otázky a kam si zval i hosty, např. Jana Wericha, Lubomíra Lipského, Jana Pivce, Milana Lasicu a Julia Satinského či věčného oponenta Vladimíra Svitáčka. Herecké

historiky z *Hovorů H* vyšly také na desce. Přesto byl cyklus, zřejmě na politický nátlak, zastaven. V roce 1990 připomněl Horníček tento cyklus v televizi doplněnými *Hovory H ještě po 20 letech* a vyšla i knižní verze *Miroslav Horníček v Hovorech H z Paláce K*. Mezi jeho příležitostné partnery v různých pořadech patřili např. Pavel Bobek, Tomáš Sláma, Igor Šebo či Pavel Dostál.

V letech normalizace a po ní Horníček hostoval v Praze i mimo ni jako herec, režisér či dramatik. Současně také vystavoval a publikoval své výtvarné koláže, fotografie, psal drobné prózy či úvody a doslovy k různým knihám, vydával desky atd. Po roce 1989 se více mohl věnovat spolupráci s televizí a rozhlasem.

Velkou životní oporou byla Horníčkovi až do jeho smrti v roce 1999 jeho žena Běla, která se jako spolupracovnice podílela i na vydání některých jeho knih.

Roku 2000 uvedla Česká televize dokument Aleny Činčerové *Listy z Provence* kombinující záběry z Provence s citáty z Horníčkovy stejnojmenné knihy a jeho živým komentářem, natočeným doma.

Jeho poslední vydanou knihou je album s fotografiemi *Vzpomínky života*, Praha 2002. V témže roce se konala v Praze jeho poslední výtvarná výstava pod názvem *Dobře utajené koláže*.

Dana Medřická (11. 7. 1920 – 21. 1. 1983)

Když bylo Dáně, jak Daně Medřické říkali rodiče, šest let, rozhodla se stát herečkou. Bylo to po představení *Radúz a Mahulena*, byla okouzlena, ztracena. S otcem se později dohodli, pokud odmaturuje na gymnáziu, může se přihlásit na konzervatoř. Vyrosla v jednu z nejlepších hereček své doby.

Provдалa se za Václava Vydru, její muž byl o osmnáct let starší. Syn Václav se narodil v roce 1956 a je pokračovatelem herecké dynastie Vydrů.

Když jí nabídli roli Eržiky v *Kočíci hře* maďarského dramatika Istvána Örkényho, nepředpokládalo se, že by hra mohla mít úspěch. Čekal se spíš propadák, Dana Medřická a Vlasta Fabiánová nebyly v oblibě u vedení divadla. Byl to opravdu herecký koncert a hra měla přes čtyři sta repríz.

Medřická vždy dávala přednost divadlu před filmem, přesto vytvořila na pět desítek filmových rolí.

Také na televizní obrazovce se objevila v několika seriálech, jako např. *Taková normální rodinka*, *F. L. Věk* nebo *Nemocnice na kraji města*. Nezapomenutelným zůstal herecký koncert dvojice Dana Medřická – Karel Höger v te-

Dana Medřická a Vlasta Fabiánová v *Kočíci hře*, 1974

levizním komorním dramatu *Romeo a Julie na konci listopadu*.

V roce 1979 jí zemřel muž. Ale ještě jednou měla štěstí a zamilovala se. Španěl Artemio Precioso Ugarte, ekolog, působil v Praze a obdivoval divadelní umění Dany Medřické. Později se vrátil do Španělska. Ale osud je dal dohromady, když oba ovdověli. V roce 1981 se vzali. O dva roky později Danu Medřickou stihl infarkt.

Míla Myslíková (14. 2. 1933 – 11. 2. 2005)

Míla Myslíková se narodila jako Bohumila Myslíková v Třebíči. K umění měla mladá Míla velmi blízko, její matka měla po babičce půjčovnu krojů, masek a kostýmů. Po maturitě roku 1955 absolvovala herectví na JAMU u profesorů Vykypěla a Krátkého. Hrála v Národním divadle Brně a Divadle bratří Mrštíků (1955-1962), posílila herecký soubor Státního filmu a Filmového studia Barrandov (1962-1964) a kladenského Divadla Jaroslava Průchy (1964-1977).

Debutovala ve filmu už jako jednadvacetiletá v komedii s Vlastou Burianem *Nejlepší člověk*. Film jí učaroval do té míry, že jí nikdy nedělalo problémy hrát tzv. druhé housle. I v epizodních rolích prokazovala svůj talent ke ztvárnění obyčejných, na první pohled nekomplikovaných žen. K větším rolím se ovšem také dostala, a snad nejvíce proslula jako starostlivá maminka Šafránková z prvních čtyř „básnických“ komedií Dušana Kleina.

V televizi jsme ji mohli vidět v řadě inscenací. Kvůli pracovnímu vytížení u filmu opustila po třinácti letech angažmá v kladenském divadle. V druhé polovině osmdesátých let zanechala i filmování a odešla na odpočinek. Po listopadové revoluci si začala plnit sny z mládí – podívala se například do Řecka nebo Finska a právě zážitky z Finska zúročila jako materiál pro sepsání pozoruhodných knížek *Finský maraton* a *V zemi Kalevových*.

Antonín Jedlička, zvaný **Strýček Jedlička** (18. 2. 1923 – 28. 8. 1993)

Jako člen sboru a také sólový zpěvák vystupoval Antonín Jedlička v Kühnově dětském rozhlasovém sboru a Dismanově souboru. Jako herec a zpěvák prošel ještě jako dítě Československým rozhlasem, Národním divadlem (kde se s přestávkami objevoval v letech 1938-1972), Divadlem na Vinohradech, Uranii a Pražským dětským divadlem. Ke konci života hostoval v Labyrintu a Divadle Na zábradlí u režiséra Petra Lébla.

V roce 1947 založil své Divadélko Strýčka Jedličky pro děti. Proslavil se díky svému jedinečnému imitátorskému umění zvířat (prase, kohout, kuň, kočka atd.) a rozličných zvuků, které se staly základem jeho jevištní i životní praxe. Pro děti pořádal po celý život různá zájezdová představení a estrády, kde se jako Strýček Jedlička uplatňoval se svým pašíkem a osobitým humorem, podtrhovaném malou postavou a zvláštní tváří.

Sepsal vzpomínky a několik dětských knížek. Ve filmu se již od dětství uplatňoval v menších a středních komických úlohách. Byl vyhlášeným řečníkem anekdot a vypravěčem. Mezi jeho záliby patřil také fotbal, hokej a tenis, kterým se věnoval i aktivně. Získal titul zasloužilého umělce (1984) a další ocenění, na kterých si velmi zakládal. Tenis se nakonec stal Antonínu Jedličkovi osudným – zemřel 28. srpna 1993 uprostřed hry na tenisovém kurtu ve Staré Boleslavi na infarkt. Jeho ženou byla baletka Miroslava Ja-

noušková. Na jeho počest se každoročně pořádá Memoriál Strýčka Jedličky.

Před deseti lety zemřela Jiřina Jirásková

7. ledna 2013 zemřela v Praze významná česká herečka Jiřina Jirásková.

Jiřina Jirásková (* 17. 2. 1931) prožila celý svůj herecký život v Divadle na Vinohradech, kam nastoupila po absolvování DAMU v roce 1951. V padesátých letech se však svým typem příliš nehodila do tehdejšího repertoáru a její čas přišel až v letech 1965-1970 za ředitelování Františka Pavlíčka. V té době se stala jednou z opor dámského souboru. Jejími nejlepšími partnery byli Vlastimil Brodský a Miloš Kopecký, s nimiž si výborně rozuměla jak na jevišti, tak i v soukromí.

Během normalizace měla Jiřina Jirásková velké potíže a devět let nesměla točit filmy a ani příliš hrát v divadle. Z filmů ji proslavily především *Světáci*, později jako první po zákazu přišel *Trhák* a pak *Sestřičky* Karla Kachyni.

Po listopadu 1989 se Jiřina Jirásková stala na řadu let ředitelkou Divadla na Vinohradech.

Celá dlouhá léta excelovala tato umělkyně na prknech vinohradského divadla svým hereckým mistrovstvím, a má proto svoje pevné místo v dějinách českého divadla.

Svůj poslední film natočila Jiřina Jirásková s režisérem Jiřím Menzelem – jedná se o operní komedii *Donšajni*.

(mk)

Před 30 lety zemřel divadelní režisér, kritik a teoretik Jan Grossman

Jan Grossman (23. 5. 1925 – 10. 2. 1993) byl jednou z největších osobností české poválečné kultury. „Pro mě byl především duch, intelektuál, myslitel,“ říká o něm v dokumentu Václav Havel, jeho spolupracovník z Divadla Na zábradlí let šedesátých. Život mu ukrátila nejen vysilující existence v totalitě, ale i nesmyslné spory, kterým musel na sklonku života čelit v Divadle Na zábradlí. Jakmile se Janu Grossmanovi podařilo prosadit nebo vytvořit něco zásadního či dovést svůj umělecký program k vrcholu, musel jako nepohodlný tvůrce odejít. Vždy svobodně říkal svoje názory, a tak musel stále čelit absurdním potížím.

Psát začal již během středoškolských studií, v průběhu druhé světové války byl členem Hnutí za svobodu. Po válce studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, v roce

Jan Grossman s Václavem Havlem a Václavem Klausem, 1991

1948 neprochází při prověrkách a je ze studií vyloučen. Roku 1949 se stal lektorem činohry Národního divadla, musel odejít, poté působil do roku 1953 jako dramaturg státního divadla v Brně, kde začíná režisovat. Poté se stal dramaturgem v Burianově „Děčku“ až do roku 1956, kdy se stal redaktorem v nakladatelství Československý spisovatel, vydává deníky Jiřího Ortena, dílo Františka Halase a zaslouží se o to, aby básníci skupiny 42 byli opět vydáváni. A opět musí odejít.

Roku 1959 se vrátil k divadlu a stal se dramaturgem Laterny magiky, kterým byl až do jejího zákazu v roce 1961. Následující rok se stal uměleckým vedoucím činohry v Divadle Na zábradlí, kterým byl až do roku 1968. Stanovil program apelativního divadla vyhraněně se vyjadřujícím k peripetiím doby, vybudoval soubor a obklopil se zajímavými spolupracovníky.

Po příchodu okupačních vojsk v roce 1968 musí i s manželkou, herečkou Marií Málkovou, nuceně z Divadla Na zábradlí odejít. Režuruje v zahraničí (Holandsko, Západní Německo, Švýcarsko a Rakousko). Roku 1975, kdy je mu definitivně odebrán pas, je odsunut z Prahy. Režuruje v Západočeském divadle v Chebu a pohostinsky i v dalších oblastních divadlech. V roce 1980 přichází do Divadla Vítězného února v Hradci Králové. V roce 1983 se mu podaří do Prahy vrátit, i když jen na předměstí do Divadla S. K. Neumanna v Libni a v roce 1989 se vrací do Divadla Na zábradlí, kde se v roce 1991 znovu stal uměleckým šéfem.

Typickými postupy jeho režii byly zkratka, náznak, metafora, kontrast a důkladně promyšlený, ostře pointovaný gradace s cílem odhalit nové úhly pohledu na inscenované dílo. Byl zastáncem pojetí divadla jako tvůrčí dílny, kulturně-společenského ohniska.

FILM & TV

Co nabídne Česká televize v novém roce

Rok 2023 bude v České televizi ve znamení oslav a řady nových filmů a seriálů. Generální ředitel České televize Petr Dvořák na tiskové konferenci řekl, že 1. května se bude slavit 70. výročí zahájení vysílání Československé televize. 1. září pak deset let Děčka a ČT art. Výročí budou mít také *Události*, *Dobré ráno* či *Toulavá kamera*. „Samotné oslavy sice nebudou příliš bujaré, protože si uvědomujeme realitu, ve které veřejnoprávní média fungují, ale budeme chtít připomenout cestu, kterou televize veřejné služby urazila,“ uvedl Dvořák.

„Jubileum připomeneme divákům kultovními pořady i řadou premiér. Z novinek navázaných na výročí například dramatickou pětidílnou sérií *Volha* režiséra Jana Pacha s komediální perspektivou otevírající dveře do Československé televize v době normalizace,“ dodal. Na obrazovky se chystá sedmá celovečerních hraných nebo animovaných filmů. A také seriály. Do vysílání vstoupil již 9. ledna seriál *Dobré ráno, Brno!*, který nabízí nadsázku a nekorektní humor. Jako další nabízí televize nový krimiseriál *Místo zločinu České Budějovice* režisované Jiřím Chlumským a Janem Hřebejkem. V něm bude případy inspirované skutečnými událostmi vyšetřovat policejní tým složený

Ředitel České televize Petr Dvořák

z Judit Pecháček, Filipa Březiny a Leoše Nohy pod vedením Davida Novotného. Na obrazovky přijde novinka scenáristů Jana Malindy a Josefa Mareše a režiséra Jiřího Stracha – seriál *Docent*. V něm si hlavní role zahrají Ivan Trojan, Ondřej Vetchý a Tereza Ramba. Druhou řadou pokračuje seriál *Kukačky* o záměně dětí režiséra Biseru A. Arichteva. Nyní budou diváci sledovat snahu obou rodin žít co nejvíce blízko sebe. Podle režiséra bude druhá řada ještě napínavější než ta první. Seriál *Volha*, velký příběh malého práskáče Standy Pekárka, kterého hraje Kryštof Hádek, vezme diváky do časů normalizace. Kromě Hádky v seriálu lidé uvidí Aňu Geislerovou, Kláru Melíškovou nebo Tomáše Jeřábka. Jak řekl Hádek, Standa měl dvě velké touhy. Řídit volhu a vozit Karla Gotta. Jestli se mu to podaří, uvidí lidé začátkem dubna.

Pokračovat budou také případy Vašátka (Viktor Preiss) a Horáce (David Matásek) ve filmech *Případ se štěnicí* a *Případ s koncem* podle předloh Hany Proškové.

V televizní premiéře diváci uvidí řadu filmů, které vznikly v koprodukcí České televize, např. sportovní drama *Poslední závod*, komedie *Prvok*, *Šampón*, *Tečka a Karel*, *Mimodávná událost* či *Kdyby radši hořelo*, animovaný snímek *Moje slunce Mad* nebo dramata *Okupace* a *Chyby*.

Ve šlápějích českého génia bude putovat šestidílná televizní minisérie *Stopy Jáchyma Cimrmana* spolu s herci Zdeňkem Svěrákem, Miloněm Čepelkou, Petrem Bruknerem a průvodcem Miroslavem Táborským. Minulost a atmosféru *Příběhů starých hospod* poodkryje v osmidílné sérii herec Josef Polášek. Novinky nabídne také ČT art, například dokumentární cykly *Dirigenti* a *Varhanní NEJ*, pětidílné severské drama *Temné srdce* či šestidílný kriminální thriller *Bagdád střed*. Diváci Děčka se mohou těšit na šest nových večerníkových příběhů *Nejmenšího slona na světě*, road-movie *V pohybu!* nebo na druhou sérii populárně naučené *Alenky v říši GIFů*.

Před 90 lety začalo na Barrandově natáčení prvního filmu

Před devadesáti lety, 25. ledna 1933, se začal ve zbrusu nových filmových ateliérech a laboratořích na Barrandově natáčet první film. Jmenoval se *Vražda v Ostrovní ulici* a podle úspěšného, necelý rok předtím vydaného románu Emila Vachky *Muž a stín* ho natočil režisér Svatopluk Innemann. V hlavní roli tichého, nenápadného a rozvážného detektiva Klubíčka, přísně metodicky řešícího spleť tou vraždu lichvářky Zacharové, exceloval Jindřich Plachta.

Vražda v Ostrovní ulici se pyšní ještě jedním prvenstvím – byl to vůbec první český zvukový film, ve kterém zazněly současně dialog a hudba.

Nejlepší filmová pětice roku 2022

Uplynulý filmový rok přinesl početně nebývalé množství premiér, často se stalo, že vstupovalo do kin naráz kolem deseti filmů, což byl především důsledek řady odložených premiér kvůli koronavirovým opatřením předchozích dvou let. Není tedy divu, že na některé filmy přišlo do kin i mnohem méně diváků, než by si zasloužily. Jejich život ale buď ještě v kinech neskončil, nebo bude pokračovat na jiných nosičích. A některé z nich jsou tak dobré, že se dostaly i do žebříčku TOP 5.

Novinka Stevena Spielberga *Fabelmanovi* je důkazem vrcholné formy pětasedmdesátiletého filmaře. Snímek, který je inspirován jeho dětstvím a dospíváním, je především příběhem velké lásky v mnoha podobách. Hrdina filmu Sammy prochází tímto obdobím se všemi jeho radostmi i bolestmi, a souběžně s tím objevuje a poznává svou celoživotní lásku, film. Spielberg jako skvělý vypravěč dokáže obojí propojit s naprostou přirozeností, diváky vtáhne do příběhu se suverénní jistotou, aniž by k tomu použil jakoukoliv berličku.

Scenáristka a režisérka Alice Nellis se v příběhu dvou rodin zabývá tématem překonávání strachu, vztahy rodičů a dětí a touhou nevzdát aktivní, svobodný a plnohodnotný život navzdory okolnostem a omezením. Ačkoliv je titulní hrdina filmu *Buko* kůň, ve filmu je – jako ostatně ve většině režisérčiných filmů – nejdůležitější vztah matek a dcer. Hlavní ženská postava Anna sice bude muset mnohé překonat, hodně se toho naučit a zvládnout, ale včas si uvědomí, že poté, co vychovala děti (a pohřbila manžela), chce žít vlastní svobodný život.

Jednu z nejsilnějších hrdinek posledních let přivádějí na plátno scenárista Jakub Medvecký a režisér Michal Blaško. Jejich *Oběť* už se prezentovala na filmových festivalech a Slovensko ji vyslalo do oscarového klání. Hrdinkou je Irina, čtyřicátnice z Ukrajiny, která žije se synem už řadu let na českém maloměstě, ale občanství stále nedostala. Když ji na jedné z cest pro potřebné dokumenty zastihne zpráva, že syna přepadli, zmlátili a teď v umělém spánku čeká na operaci, divák pochopí, že tato žena jde za svým s urputností, silou a přesvědčením, a když jde o její dítě, žádná překážka není dost velká.

Scenárista a režisér Ruben Östlund, který patří k nejlepším evropským filmařům, natočil trefnou a vtipnou satiru na současný svět. Nešetří přitom ani ty bohaté, mocné a zhýralé, ale ani ty, kteří jim s vidinou tučného spopitného otrocky slouží. S nadhledem se trefuje do hodnotových žebříčků, do pokrytectví všech vrstev i do ideologií napříč spektrem a předkládá originální portrét 21. století. Název jeho filmu – *Trojúhelník smutku* – je termín ze světa módy, označuje se jím vráska mezi obočím, která se sice věkem prohlubuje, ale lehký botox ji prý spraví...

Životopisný film o svého času nejslavnějším českém barokním skladateli Josefu Myslivečkovi připravoval Petr Václav deset let a znovu potvrdil, že vytrvalost a jasná představa, jak má dílo vypadat, se vyplácí. Václav napsal pouštavý scénář, který zahrnuje jak Myslivečkův osobní a profesionální život, tak i pozoruhodné vyobrazení Itálie druhé

poloviny 18. století především v prostředí operních domů a tehdejší společenské smetánky. *Il Boemo* je nadprůměrný příběh vzestupu a pádu člověka, jehož hudba stojí za to, aby byla znovu objevena. (mk)

Cena „Best Programming“ pro pražské Kino Pilotů

Rodinnému Kinu Pilotů, za jehož dramaturgií stojí Alžběta Macolová, se ocenění „Best programming“ podařilo získat jako prvnímu českému kinu v historii. Europa Cinemas Awards jsou každoročně udělovány nejlepším kinům v Evropě, a to ve třech hlavních kategoriích: Programming, Entrepreneur a Young Audience Activities, k nimž od roku 2018 přibyla Cena za inovaci. Síť Europa Cinemas sdružuje celkem 1 217 kin v 739 městech ve 42 zemích. Pražské Kino Pilotů tak uspělo v obrovské mezinárodní konkurenci. Cenu tzv. od kinařů pro kinaře si provozovatelé kina, manželé Alžběta a Jan Macolovi, převzali osobně na slavnostním vyhlášení v Paříži. „Ceny si vážíme zejména proto, že ji udělují naši kolegové kinaři z jiných evropských zemí. Bere me ji jako povzbuzení do další práce. Po opravdu velmi náročných posledních více než dvou letech je pro nás znamením, že jsme na správné cestě,“ komentovala získání Alžběta Macolová, která se u Pilotů stará právě o plánování a skladbu programu.

Tři komorní kinosály s celkovou kapacitou 170 diváků bodují nejen u milovníků filmu z pražských Vršovic především různorodostí svého programu, kde nechybí projekce pro školy, seniory, pořádání festivalů i odborných diskusí. Manželé Macolovi obnovili provoz prvorepublikového kina v roce 2016, vlastními silami a zdroji rozšířili jeho kapacitu, a hlavně podařilo se jim vytvořit pestrou komunitu pravidelných návštěvníků, kteří k Pilotům často zavítají nejen na filmovou projekci. Sázka na to provozovat kino napříč žánry a tzv. pro všechny generace, se jim vyplácí. Po hubených covidových letech k nim jen od dubna do října loňského roku dorazilo více návštěvníků než za celý „předcovidový“ rok 2019, čímž mezi vícesálovými kiny představují unikát.

Krakonošovo tajemství se stalo nejsledovanější vánoční pohádkou

Pohádková novinka České televize *Krakonošovo tajemství* měla největší sledovanost ze všech pohádek vysílaných 25. prosince za dobu měření televizní sledovanosti, tedy od roku 1997. *Krakonošovo tajemství* natočil režisér Peter Bebjak. Krakonoše ztvárnil David Švehlík a v dalších rolích se představili Jakub Prachař, Ondřej Sokol, Jan Nedbal, Leona Skleničková nebo Martin Huba.

V Norsku vyšla na DVD oblíbená česká Popelka, včetně scény s mrtvou liškou

Česko-německá pohádka *Tři oříšky pro Popelku* s Libuší Šafránkovou v hlavní roli, jejíž sledování patří pro Nory k hlavním vánočním tradicím, vyšla v Norsku v restaurované verzi na DVD. Od *Popelky*, kterou Norové sledují o Vánocích v televizi, se liší dabingem. Rovněž se do filmu vrátila scéna se zastřelenou liškou, která byla při uvedení snímku v sedmdesátých letech v Norsku vystřižena, protože se zdála příliš brutální. Informovala o tom norská média.

V minulých letech sledovalo ve zhruba pětimilionovém Norsku na Štědrý den českou *Popelku* na 800 000 lidí. Od loňska filmu režiséra Václava Vorlíčka konkuruje norský remake *Tři přání pro Popelku*. Zatímco řada zemí vysílá film *Tři oříšky pro Popelku* s titulky, v Norsku byl zvolen překrývací dabing, kdy je na pozadí slyšet čeština. Všechny postavy namluvil nyní již zesnulý norský herec Národního divadla Knut Risan. Na DVD převzal roli vypravěče herec Nils Vogt.

Na českou *Popelku* s Risanovým dabingem nedá mnoho Norů dopustit. Když v roce 1993 programová redakce televize NRK dospěla k názoru, že je zapotřebí vánoční nabídku pořadů aktualizovat a rozhodla se tento film z programu vyřadit, bombardovaly televizi telefonáty stovky rozhořčených diváků, kteří žádali „svou *Popelku*“ zpět. Televize zklamané diváky nakonec vyslyšela a *Popelku* do vysílání vrátila.

Nominace na Ceny české filmové kritiky

Začátkem ledna byly zveřejněny nominace pro 13. ročník Cen české filmové kritiky, jež mají ocenit a upozornit na výrazná díla i filmaře uplynulého roku 2022. Padesát členů Sdružení české filmové kritiky od 12. prosince loňského roku volilo nominace z celkem pětasedmdesáti celovečerních filmů distribuovaných v českých kinech, a to včetně šestadvaceti dokumentárních snímků.

S nejvyšším počtem nominací se do čela dostala rovnou trojice filmů ve složení *Arvéd* režiséra Vojtěcha Maška, *BANGER.* v režii Adama Sedláka a *Il Boemo* Petra Václava. Všechny tyto snímky mají na svém kontě po čtyřech nominacích. Navíc všichni tři režiséři jsou zároveň i nominováni v kategorii pro nejlepší režii. O cenu pro nejlepší dokument zabíjejí snímky *Good Old Czechs*, *KaprKód* a *Zkouška umění*.

Red. pozn.: V sobotu 4. února byly Ceny české filmové kritiky uděleny těmto filmům: nejlepší film: *Arvéd*, nejlepší dokument: *KaprKód*, nejlepší režie: Adam Sedlák (*BANGER.*), nejlepší scénář: *Arvéd* (Jan Poláček, Vojtěch Mašek), audiovizuální počin: *Good Old Czechs*, nejlepší mužský herecký výkon: Michal Kern (*Arvéd*), nejlepší ženský herecký výkon: Vita Smačeljuk (*Oběť*), cena innogy pro objev roku: Michal Blaško (*Oběť*, *Podezření*), Mimo kino: *Podezření*, nejlepší krátký film: *Ostrov svobody*.

VZPOMÍNKA

Karel Čáslavský

Před 10 lety, 2. ledna 2013, zemřel v Praze po dlouhé nemoci známý filmový historik, archivář publicista Karel Čáslavský. Karel Čáslavský se narodil 28. ledna 1937 v Lipnici nad Sázavou. Vystudoval střední průmyslovou filmovou školu v Čimelicích. Od roku 1956 pracoval na Barrandově jako asistent produkce a režie – a zde se také podílel na mnoha filmech, např. *Červnové dny* (1961), *Kuřata na cestách* (1962) nebo *Smrt si říká Engelchen* (1963). V archivu Československého filmového ústavu se od roku 1963 zabýval počátky kinematografie, němým filmem, především americkými groteskami a také předválečnými zprávodajskými materiály. Od poloviny sedmdesátých let spolupracoval s Československou televizí, kde scenáristicky

připravil 228 dílů pořadu *Komik a jeho svět* a předtím také vybíral ukázky do pásma *Malá filmová historie* tehdejšího šéfredaktora časopisu *Kino* Františka Goldscheidera.

Popularitu zajistila Karlu Čáslavskému také role odborného poradce v zábavné televizní soutěži *Videostop* (1985) a mimořádnou oblíbenost získal jako průvodce autorským stříhovým cyklem historických dokumentů *Hledání ztraceného času*, který mohli diváci vídat na obrazovce v letech 1992–2012.

Karel Čáslavský má za sebou také publikační činnost, společně s Václavem Merhautem napsali v roce 1986 *Hvězdy českého filmu I a II*, samostatně pak vydal publikaci *Tváře před kamerou* (1986), *Filmový Vlasta Burian* (1987) a *Vlasta Burian – Král komiků* (2011).

V roce 2002 obdržel Karel Čáslavský od předsednictva Masarykova demokratického hnutí Čestnou medaili T. G. Masaryka. Režisérka Helena Třeštíková natočila jeho portrét, v roce 2009 byl Karel Čáslavský uveden do Dvorany slávy při vyhlašování televizní ankety *TýTý*. (mk)

Před sto lety se narodil režisér a scenárista Zdeněk Podskalský

Zdeněk Podskalský (18. 2. 1923 – 29. 10. 1993) byl rozporuplný tvůrce. Na jedné straně nesmírně vzdělaný, bytostný intelektuál s hlubokou analytickou schopností, na druhé straně tvůrce, který celý život inklinoval k lehčím, ryze zábavným žánrům, což mu odborná kritika také vyčítala.

Od dětství zároveň chtěl být hercem, ale pro nedostatek sebevědomí od tohoto plánu upustil. Po skončení války začal studovat Filozofickou fakultu v Praze, jeho láska k filmu jej pak přivedla také ke studiím na FAMU a na Vysoké filmové škole v Moskvě.

Ještě jako student FAMU pracoval pro krátký film, po návratu ze Sovětského svazu začal pracovat v televizi, jeho prvotinou byl středometrážní film *V pátek ráno* (1957). Koncem padesátých let pak zahájil dlouholetou spolupráci s Vlastimilem Brodským, s nímž napsal scénář a natočil satirickou komedii *Mezi nebem a zemí* (1958). Dalším filmem se pak výrazně prosadil u diváků a sklídl i úspěch kritiky – duchařská veselohra *Kam čert nemůže* (1959) se začínající Janou Hlaváčovou je svěží i dnes, což se nedá říci o všech Podskalského počinech. Mezitím ale dosáhl úspěchu se svým hudebním filmem *Ztracená revue* (1961), který byl natočen pro televizi a v roce 1963 získal Stříbrnou růži na festivalu v Montreux. Z hudebního televizního žánru byl úspěšný také cyklus *Babiččina krabička* (1963). Dalším úspěšným filmem byla veselohra *Bílá paní* (1965); poměrně odvážná společenská kritika oživená pohádkovým motivem a účastí předních herců byla zárukou skutečné filmové kvality. V další, dnes již zapomenuté komedii *Ženu ani květinou neuhodíš* (1966) se kromě Vlastimila Brodského objevila také jeho manželka Jana Brejchová; s touto partnerskou hereckou dvojicí spolupracoval Podskalský i v dalších letech. Pro televizi oživil Podskalský jako scenárista a režisér postavu svůdníka Alfonse Karáska v podá-

ní Miloše Kopeckého, k níž se pak vrátil i v dalších deseti letech (*Sedm žen Alfonse Karáska*, 1967; *Alfons Karásek v lázních*, 1971; *To byla svatba, strýčku!*, 1976; *Poslední leč Alfonse Karáska*, 1987). Hudební složka byla podstatná také u dalších Podskalského televizních prací (seriál *Fantóm operety*, 1970; později například *Kabaret U dobré pohody*, 1975).

Na konci šedesátých let vytvořil Zdeněk Podskalský jeden z pokladů české národní kinematografie, komedii *Světáci* (1969). Notoricky známý příběh tří venkovských fasádníků je hereckým koncertem pro šest velkých herců (kromě pravidelně obsazovaného Brodského zde také hrála Podskalského životní partnerka Jiřina Jirásková). Cra-zy komedie *Ďábelské líbanky* (1970) vznikla podle scénáře Jany Brejchové a Vlastimila Brodského (oba zde také hráli a spolu s nimi opět Jiřina Jirásková). Další roky byly pro Podskalského chudší, souvisí to mimo jiné s jeho odchodem z KSČ po roce 1968, nesměly se vysílat ani některé jeho filmy. Točil v televizi, až po pár letech se vrátil k filmování a jeho návrat na filmová plátna byl impozantní – muzikál *Noc na Karlštejně* (1973), opět s účastí Vlastimila Brodského a Jany Brejchové a výbornou hudbou Karla Svobody patří dnes již k legendám. Jeho další film, komedie *Drahé tety a já* (1974), měl opět výraznou hudební složku a jednu z posledních rolí zde ztvárnila prvorepubliková hvězda Nataša Gollová. Poté Zdeněk Podskalský točil znovu pro televizi, převážně hudební pořady, byl také autorem několika televizních silvestrů, k filmové kaměře se vrátil v roce 1978, kdy se spojil s úspěšným tandemem Smoljak – Svěrák. Výsledkem byla úspěšná komedie *Kulový blesk* (1978) a další film vzešlý z této spolupráce *Trhák* (1980).

V osmdesátých letech vytvořil Zdeněk Podskalský pro televizi komediální trilogii o ohnivých ženách v hlavních rolích s Janou Hlaváčovou a Dagmar Veškrnovou (*Ohnivě ženy*, 1983; *Ohnivě ženy se vracejí*, 1986; *Ohnivě ženy mezi námi*, 1987). Poslední Podskalského prací byla režie televizní komedie *Dokonalý muž, dokonalá žena* (1988), k níž byl opět i autorem scénáře.

Od počátku šedesátých let se Podskalský objevoval v menších rolích i před filmovou kamerou, například v *Postřižinách* (1980) hrál faráře, ve *Velké filmové loupeži* (1986) jej můžeme zaznamenat v nevelké roli uklízečky. I když jeho doménou byla televize a film, prosadil se také jako divadelní režisér, v roce 1969 mj. napsal hru *Návštěva staré dámy* pro Miloše Kopeckého a Ivu Janžurovou. Zdeněk Podskalský má jako režisér a scenárista na svém kontě desítky filmů, televizních her a hudebních pořadů různých kvalit. Odborná kritika mu často vyčítala, že pokleslý žánr, kterému se věnoval, je v kontrastu s jeho vzdělanou a intelektuální osobností, jako tvůrce filmového a televizního humoru má však Zdeněk Podskalský nepopiratelné zásluhy a minimálně filmy *Bílá paní*, *Světáci* a *Noc na Karlštejně* patří do zlatého fondu české filmové historie.

Podskalský žil od poloviny šedesátých let v partnerském vztahu s herečkou Jiřinou Jiráskovou (* 1931). Syn Zdeněk Podskalský mladší (* 1968) je absolventem FAMU a pracuje též jako režisér.

Dramaturgyně Alena Berková připravila v ČT stříhový medailon *Sólo pro pana režiséra* (2003) a Petr Kotek natočil jeho dokumentární portrét *Zdeněk Podskalský – bonviván i skeptik* (2006).

Josef Koudelka 75

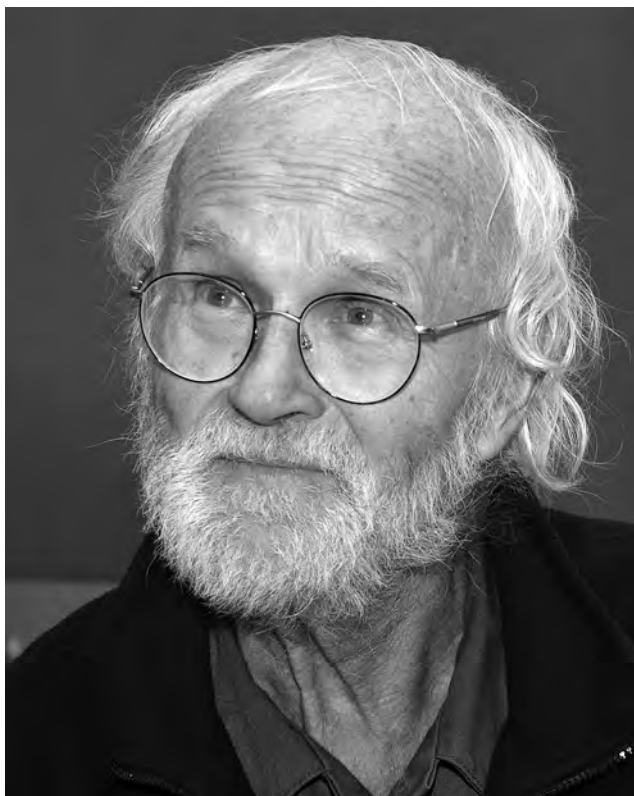
Josef Koudelka (* 10. 1. 1938, Boskovice) je český fotograf a člen proslulé agentury Magnum Photos. V mládí začal fotografovat svoji rodinu a okolí. V roce 1961 promoval na ČVUT. V letech 1961-1967 pak pracoval jako letecký inženýr. Také začal pracovat na detailní studii slovenských Romů, kteří se snažili přizpůsobit životu v Československu, a přispíval do časopisu *Divadlo* jako nezávislý fotograf. Poté, co zanechal práce leteckého inženýra, se připojil ke Svazu československých umělců a rozšířil svou studii o rumunské cikány.

V roce 1968 zdokumentoval invazi vojsk Varšavské smlouvy do Prahy. Tyto snímky byly propašovány ze země, distribuovány agenturou Magnum Photos a zveřejněny v mezinárodním tisku pod anonymními iniciálami P. P. (Prague Photographer). Staly se ikonou této události a symbolem odporu. Později byl za tuto nejstatečnější fotoreportáž oceněn Zlatou medailí Roberta Cappy. Koudelka se raději uchýlil díky stipendiu do britského azylu. Začal cestovat po Evropě, fotografoval Romy a jejich každodenní život. V roce 1974 se stal členem Magnum Photos. V roce 1975 vydal knihu *Cikáni* a měl svou první sólovou výstavu v Muzeu moderního umění v New Yorku (kurátor John Szarkowski). V roce 1978 vyhrál Nadarovu cenu a grant pro výzkum zahraničí.

Roku 1980 se přestěhoval do Paříže. Získal oficiální pozvání od francouzského ministerstva k účasti na projektu DATART – dokumentaci městské a venkovní krajiny ve Francii. Díky této příležitosti Koudelka začal fotit na panoramatický formát.

Když se roku 1987 stal francouzským občanem, mohl se roku 1990 poprvé po dvaceti letech exilu vrátit do České republiky. Na objednávku ministerstva zemědělství vypracoval studii české krajiny v Podkrušnohoří zdevastované industrializací a přírodními katastrofami s názvem *Černý trojúhelník*. Vyvrcholením jeho volné tvorby ze sedmdesátých a osmdesátých let byla kniha subjektivně dokumentárních fotografií *Exily*, v níž Koudelka vyjádřil ve výtvarně působivých záběrech s výraznými vizuálními symboly a metaforami vlastní pocity a prožitky z emigrace. *Exily*, které vyšly s úvodním textem laureáta Nobelovy ceny za literaturu Czesława Miłosze, patří k nejdůležitějším fotografickým publikacím minulého století a dočkaly se řady vydání.

V roce 1994 byl přizván producentem Ericem Heumanem k natáčení filmu *Le regard d'Ulysse* režiséra Thea Angelopoulou. Koudelka tak procestoval Řecko, Albánii, Rumunsko a bývalou Jugoslávii kombinujíc fiktivní fotografie s realitou. V letech 1997 a 1998 se soustředil na krajinu jižního Walesu, což vedlo k vydání knihy *Reconnaisance: Wales*. V roce 1999 vydal knihu *Chaos*, pojednání o deseti letech anarchie, kterou lidé vnutili přírodě a sami sobě. Roku 2001 sestavil sérii panoramatických snímků industriální sítě Lhoist, kterou následovně vydal v knize *Lime Stone*. Roku 2003 byl Josef Koudelka oceněn jako osobnost roku české fotografie. Ve stejném roce představila pražská Národní galerie výstavu *Retrospektiva*, která byla vystavována i v dalších muzeích ve světě.

V roce 2021 bylo nakladatelstvím Torst vydána kniha Josefa Koudelky *Deníky*. Kniha přináší výběr textů z osmašedesáti deníků, které si fotograf Josef Koudelka vedl v průběhu posledních jednapadesáti let. Doplněn je přetisky dvojstránek rukopisů deníků a dosud nepublikovanými fotografiemi. Koudelkovy zápisky jsou velkým zdrojem informací o jeho životě a tvorbě i o světové fotografii od konce šedesátých let do současnosti. Ve zkratkách si zde zaznamenával komentáře k tvorbě osobností, jako byli Henri Cartier-Bresson, Robert Frank, René Burri, William Klein, Jeff Wall, Thomas Struth, Martin Parr, nakladatel a editor Robert Delpire, kurátoři John Szarkowski a Anna Fárová, teoretik John Berger a řada dalších. *Deníky* je možné číst též jako příběh exulanta, který hledá svou roli v cizím prostředí a nechce obětovat to jediné, co ztrátou domova získal – svobodu. A v neposlední řadě je to též kniha o přátelství, vztazích se ženami, lásce k dětem a o tom, jak pomocí fotografie člověk rámuje svůj život.

Zakonzervovaná a znovu otevřená Šumava na fotografiích

Nastupující mladá generace Šumavu v osmdesátých a devadesátých letech minulého století nepoznala. Byla to doba, kdy se hroutil komunistický režim, otevírala se státní hranice a lokalita se připravovala na první léta nově vyhlášeného Národního parku Šumava. Manželský pár se rozhodl během sametové revoluce a těsně po ní nasnímat Šumavu a nyní o tom vydal fotografickou knihu.

Manželé Jiří a Věra Mátlovi, členové vlastivědného spolku Pražský Sušičan, podlehlí kouzlu zakonzervované a pak

otevřené Šumavy. Pořídili stovky snímků, a to včetně návštěv bavorské a rakouské Šumavy.

Kromě krásné šumavské přírody tady na návštěvníka podle autorů fotografií vše působilo jednotvárně: šedivé obce s rozbitými komunikacemi, drátěné zátarasy v pohraničí, minimální možnosti ubytování a návštěvnických služeb s absencí pravidel příhraniční turistiky. Spoluautor jejich publikace Zdeněk Šmída konstatoval, že ačkoli turisté do pohraničí pronikali (v osmdesátých letech na příslušné povolení do zákoutí bavorské a rakouské hranice), nebyli vybaveni digitální mobilní technikou jako dnes.

„Na počátku byl fotoaparát značky Zenit. Technicky nepřilíh dokonalý přístroj – i když podle našich šumavských kamarádů s ním jeden mohl umlátit medvěda a pak ho ještě vyfotit – byl naším prvním průvodcem na cestách. Bylo to klasické turistické cvakání, tedy snímky míst, která nás něčím zaujala, pro připomínku do rodinného alba bez uvažování o veřejné prezentaci. Toulali jsme se Šumavou a zalidněným turistickým trasám se snažili vyhýbat. Naopak jsme hledali skuliny a příležitosti, jak vidět i něco jiného, než se prezentovalo na turistických pohlednicích a propagačních materiálech,“ popsala Věra Mátllová.

Neobešlo se to však podle ní občas bez komplikací. „Například nepříjemné lustrace a složité vysvětlování, když nás strážci hranic zadrželi v nepřiměřeně blízké vzdálenosti od cedulí označujících hraniční pásmo,“ zmínila.

Jejich cesty dostaly nový směr koncem osmdesátých let, kdy se stali členy pražského spolku přátel Sušicka, Prácheňska a střední Šumavy, který letos slaví stoleté výročí svého založení. „Začali jsme pro něj připravovat tematické pořady spojené s promítáním diapositivů. Vybavení výjezdní doložkou, která byla nutná při překročení hranice do Západního Německa a Rakouska, jsme v létě 1989 prošli celou Šumavu z bavorské a rakouské strany a alespoň koutkem oka zahlédli i její skrytou českou část. Nedlouho poté jsme konečně mohli volně procházet a po čtyřech desítkách let znovu objevovat a zachytit krajinu za oponou, její krásná i neutěšená zákoutí a postupně vznikající novou tvář. Náhoda umožnila během pracovní cesty pořídit i snímky ze vzduchu v helikoptéře,“ doplnila fotografa.

„Čas běžel a Šumava se změnila k nepoznání, rychlým tempem se mění dál,“ poznamenala. „Věk digitální fotografie a nových komunikačních médií zrodil tisíce nadšených amatérských fotografů. Sociální sítě a stránky přátel Šumavy chrlí úžasné obrázky z míst, o kterých se nám do začátku devadesátých let mohlo jen zdát. Na jednu z nich jsme poslali několik pamětnických snímků pro porovnání, ale také pro ty, kteří dobu minulou nemohli zažít,“ pokračovala. A tak vznikl nápad, na jehož konci stojí knížka *Šumavské osmdesátky a devadesátky*, kterou vydalo nakladatelství Starý most.

Spoluautor Zdeněk Šmída, který se podílel na přípravách a textech knihy, se narodil v roce 1984 a na Šumavu začal jezdit až v tomto tisíciletí. Podle jeho slov mají fotografie hodnotu nejen pro starousedlíky, kteří tyto časy pamatují a prožili je, ale zejména pro mladší generace, které zakonzervovanou a v podstatě hustě zalesněnou Šumavu nepamatují. V této souvislosti Šmída připomněl úsloví Karla Klostermanna z románu *Ze světa lesních samot*. „Ty stará Šumavo! Tvé hvězdy lehly, nikdy již v staré slávě nevstanou. A duše miliónů zemřelých velikánů lesních, kam ty se děly?“

„Mně, ale i nejmladší generaci, budou fotografie připomínat dobu jako vystřiženou z filmů *Král Šumavy* nebo *Pod jezevčí skálou*,“ uzavřel Zdeněk Šmída. (mk)

100 let od narození Václava Chocholy

Václav Chochola (30. 1. 1923 – 27. 8. 2005) byl fotograf a výtvarník označovaný za klasika české výtvarné a portrétní fotografie.

Chochola byl fotografem ve svobodném povolání, fotografoval pro Národní divadlo a spolupracoval i s řadou dalších scén. Řadu snímků vytvořil použitím netradičních technik, vytvářel fotogramy, fotomontáže i roláže.

Navštěvoval fotografickou třídu Grafické školy na Smíchově, studoval čtyřletou fotografickou školu.

Fotografovat začal nejprve sport, první záběry publikoval v roce 1940. Této tematice zůstal věrný celý život, ale věnoval se také jiným námětům, především hudbě, divadlu a portrétům celebrit (proslavil ho portrét Salvadora Dalího), aktům či sportovní fotografii. Neocenitelné jsou jeho dokumentární snímky z pražského povstání v květnu 1945. V roce 1970 byl Chochola měsíc ve vazbě za to, že fotografoval hrob Jana Palacha.

Ve výtvarné fotografii byl ovlivněn surrealismem a imaginativním civilismem, nalezl osobitý styl, který souzněl s výtvarnými tendencemi Skupiny 42. Od roku 1970 se věnoval zpracování materiálu a volné tvorbě. V roce 1989 mu byla udělena pamětní plaketa Josefa Sudka. Byl členem Asociace fotografů a Unie výtvarných umělců. Jeho práce jsou zastoupeny ve sbírkách Národní galerie v Praze, Moravské galerie Brno, Uměleckoprůmyslového musea Praha a v četných zahraničních galeriích.

Aktuální výstavy

do 28. 2. 2023 Central Gallery, Praha

Projekce fotografií *Paříž a Salvador Dalí* obsahující poprvé kompletní sérii portrétů legendárního surrealisty, projekce filmového dokumentu *Vzlety a pády* a rozšířená expozice fotografií *Paříž, Salvador Dalí a Crazy Horse Saloon*. Prezentace a představení celoročního programu výstav ke 100 letům od narození Václava Chocholy. V Central Gallery je vystaven známý cyklus portrétů Salvadora Dalího s obměnami již od roku 2007.

2. 3. – 19. 5. 2023 Galerie Václava Chada, Zlín

Pábitel Václav Žák – Radostné poselství spontánního malíře aneb Dialog mezi dochovanými uměleckými díly pábitelů Václava Žáka a dokumentárními fotografiemi (Eva Fuková, Václav Chochola), kurátoři PhDr. Zuzana Křišková a Mgr. Pavel Konečný.

8. 3 – 9. 5. 2023 Muzeum Stochov

Stochov je náš! Václav Chochola – Kamil Lhoták – Jiří Kolář, výstava připomínající genealogickou linii rodu Chocholů a vazby Václava Chocholy a jeho přátel ke Stochovsku.

14. 3. 2023 Galerie Millenium, Praha

Václav Chochola a přátelé (Adolf Hoffmeister, Jiří Trnka, Jan Werich, Jiří Brdečka a další).

duben – červen 2023 Praha 8-Libeň

Václav Chochola libeňský fotograf. Komplexní výstava v několika libeňských prostorách včetně venkovní výstavy v ulicích Prahy 8 – Libně na panelech bude sloužit jako upoutávka a konfrontace fotografovaných míst v Libni, kde a kdy byla pořízena.

květen 2023 Galerie Vltavín, Praha

Václav Chochola, František Dvořák a přátelé (Jan Zrzavý, Kamil Lhoták, František Tichý, Adolf Born, Vladimír Suchánek ad.).

13.-31. 5. 2023 Foyer koncertního sálu Rudolfinum, Praha

Pražské jaro. Chochola rok co rok počinaje jarem 1949 fotografoval hudební festivaly Pražské jaro. Z koncertů, ale i jejich zákulisí vznikla řada fotografií, které svou pročitelností vypovídají o lásce autora k hudbě. Výstava ukáže portréty světových hudebních osobností i žánrové snímky z koncertů pořázené během pěti dekad festivalu Pražského jara.

29. 6. – 3. 9. 2023 Zámek Kladno

Salvador Dalí a Václav Chochola, kurátorka Pavla Slancová.

16. 10. – 17. 12. 2023 Dům Štěpánka Netolického, Třeboň
Václav Chochola a jeho přítel, třeboňský rodák, malíř Zdenek Seydl a městská periferní krajina jako součást venkova (Libeň, Morava, Jižní Čechy).

24. 11. 2023 Muzeum Kampa, Praha

František Tichý a Václav Chochola, spolupráce Retro Gallery.

podzim 2023 Vozovna Střešovice, Praha

Tramvaje.

listopad 2023 DOX – Malá věž, Praha

V. Chochola – Osobnosti, spolupráce s Archivem výtvarného umění.

HUDBA

Od skupiny Kiss až po Marka Ztraceného

Velkolepá show, klasické masky i efekty – to nabízí každý koncert skupiny Kiss. A k tomu přehlídku hitů, které někdy v životě slyšel snad každý. V Česku vystoupí už podesáté a vzhledem k tomu, že jde o rozlučkové turné, mělo by to být naposled v červnu v O2 areně.

O2 arena přivítá i další legendární kapelu. Dva koncerty tu v květnu odehrají Iron Maiden. Před třemi lety O2 arenu zcela zaplnili Maroon 5. Tentokrát americká poprocková kapela v čele s tříčtyřicetiletým zpěvákem Adamem Levinem zamíří do prostornějších Letňan. Jejich vystoupení bude v červnu součástí akce Prague Rocks.

V rámci Slavkov Open u Brna 15. a 16. července vystoupí Deep Purple a poté také Hollywood Vampires s Johnnym Deppem a Alice Cooperem. Rocková legenda Deep Purple z Anglie vznikla v roce 1968 a patří mezi nejzásadnější kapely všech dob. Spolu s Led Zeppelin a Black Sabbath patřili mezi „svatou britskou trojici“ tvrdého rocku. Mezi jejich nejznámější skladby patří *Smoke on the Water*. Na kontě mají spoustu ocenění i uvedení do Rockové síně slávy.

Hollywood Vampires je takzvaná rocková superskupina, která vznikla v roce 2012 a patří do ní zpěvák Alice Cooper, herec a muzikant Johnny Depp a kytarista Joe Perry z Aerosmith.

Sedmnáctinásobný držitel ceny Grammy Sting, který vystupoval s kapelou The Police i jako sólový umělec, zavítá v červenci do pardubické Enteria arény se speciálním koncertem *My Songs*. Jde o bujarou a dynamickou show jeho nejoblíbenějších písní.

Ve Foru Karlín se vůbec poprvé v Česku představí komediální rockové duo Tenacious D. Charismatictí, vtipní a energičtí herci Jack Black a Kyle Gass mají za sebou několik rušných měsíců, kdy vydali směr písní z rockového muzikálu *Tommy* od The Who na podporu kampaně Everytown For Gun Safety, uvedli v USA na trh vlastní tyčinky s vláknem Fibre D'Lish a dělají to, co mají nejraději, vyrazili na řadu vyprodaných koncertů po USA.

Největší český koncert ohlásila blues-rocková sesterská senzace Larkin Poe, jejichž strhující a divoké koncerty na pomezí jižanského blues, roots rocku a americany s výraznými kytarovými riffy na elektrickou a slide kytaru si získávají po celém světě i u nás stále více fanoušků a nadšených obdivovatelů. Sestry Rebecca a Megan Lovellovy zahrájí

v rámci turné k novému albu nazvanému *Blood Harmony*. A ke konci roku v listopadu se do pražského O2 univerza vrátí drsná, divoká bluesrocková zpěvačka Beth Hart, držitelka cen Blues Music Awards a nominace na Grammy.

Megakoncert oznámili Štefan Margita, Marek Ztracený i kapela Mirai. Štefan Margita již v lednu vystoupil v lednu v O2 areně na koncertě, který věnoval nedávno zemřelé manželce Haně Zagorové.

„Čeká nás nejzásadnější a nejnáročnější prověrka v dosavadní historii naší kapely. Začínali jsme v klubech, pokračovali v kulturácích, ale když potřebujete mít v arénách desítky tisíc lidí po celé republice, jdete do toho all in,“ říká o turné Arena Tour 2023 frontman kapely Mirai Navrátil.

Marek Ztracený musel dokonce přidávat termíny poté, co oznámil, že jeho koncert 17. června v pražském Edenu bude na delší dobu poslední. Druhý termín bude hned den poté, tedy v neděli 18. června 2023.

Členové Šafránu představili své novinky

Minulý rok uplynulo padesát let od založení písničkářského sdružení Šafrán, o jehož konec se postarala Státní bezpečnost v roce 1978. Nakladatelství Galén k této příležitosti vydal reedici slavného vinylu *Šafrán* z roku 1977, který

Mirka Křivánková a Vladimír Merta, 1985

byl ještě před distribucí na příkaz StB sešrotován. Album vyšlo v původním obalu, který tak dostanou fanoušci do ruky vlastně poprvé. Znějí na něm klasické písně Vlastimila Třešňáka, Vladimíra Mertu, Dagmar Voňkové, Jaroslava Hutky a Petra Lutky.

Někteří bývalí členové Šafránu při této příležitosti představili své novinky. Vladimír Merta vydává v Galénu knihu *Písničkářství je stav duše*, jež v jednom svazku shrnuje rozhovory, které poskytl médiím v letech 1970–2021. V průběžně vydávané edici Mertových archivních cedéček *Šumák* přibyl již pátý titul, nazvaný *Pozitřítí*. Přináší živé nahrávky z roku 1985. Hlavní část pochází z akce Písničkáři 85, kde se k Mertovi přidala např. jazzová zpěvačka Mirka Křiváňková nebo klavírista Emil Viklický. Jedna píseň, legendární *Praha magická*, byla natočena téhož roku na festivalu v Lipnici a s Mertou hrají Iva Bittová, Pavel Fajt a Jaroslav Nejezchleba.

Další opoře někdejšího Šafránu, Vlastimilu Třešňákovu, vyšlo po bezmála deseti letech zcela nové album *Kiks*, natočené s jeho studiovou skupinou Temporary Quintet. Hudební podoba písní vznikala od začátku ve spolupráci autora s Josefem Štěpánkem a Janem Steinsdörferem, textově je každá z písní tradičně malé třešňákovské monodrama, někdy ironicky kousavé, jindy zahalené do surrealistické mlhy plné kódů k dešifrování. Pozorný posluchač objeví i jistou symboliku v návaznosti písní od prvního *Kixu* až po povzdech nad chybějícím Václavem Havlem.

Třešňákovy skalní fanoušky jistě potěší i druhý písničkářův aktuálně vydávaný artefakt, totiž jeho debutové a asi dodnes nejslavnější album *Zeměměřič*, tentokrát v podobě dvojinu v limitované číslované edici tři set kusů. Nahrávku k vydání připravil Ondřej Ježek, obal Karla Halouna a Luďka Kubíka obsahuje booklet se vzpomínkovým textem Jiřího Černého, texty písní a fotografiemi Vlastimila Třešňáka a Josefa Chuchmy.

A i další z „diagnostikovaných písničkářů“ představili své poslední tituly. Jaroslav Hutka, který minulý rok oslavil 75. narozeniny, vydal album politicky laděných písní *Ovarova revoluce*. Benjamín akce, Eva Suková, vystupující pod značkou Blondýna, uvedla sbírku básní *Rychlé občerstvení* s fotografiemi Norbiho Kovácse. Ten pak se spoluhráči Olinem Nejezchlebou a Pavlem Fischerem představil debut jejich tria. Nedávné pětasedmdesátiny Vladimíra Mišíka připomenul vinyl s nahrávkami ze sedmdesátých let *Na okraji*, který vyšel v limitovaném nákladu tři set kusů.

Sean Barry představil své první sólové album *Come Dance With Me*, na kterém s ním hrají Jan Hrubý a Jan Kolář.

Sbírka básní *Poezie starého písničkáře* kytaristy, zpěváka a textaře Michaela Janíka vyšla v nakladatelství Galén. Ty verše jsou jako on sám: vlídné a třesknutě vtipné, hřejivé i sarkastické. Asi je úplně zbytečné ptát se Michaela Janíka, zda k stáru zmoudřel. „Někdy pochybuju, jestli mám v té hlavě ještě mozek,“ říká s typicky suchým humorem.

Zpěvačka a herečka Natálie Grossová se začíná více věnovat vlastní pěvecké dráze

Zpěvačka a herečka Natálie Grossová loňský rok oslavila dvacítku. Kromě muzikálové dráhy se začíná více věnovat také vlastní pěvecké dráze. Táhne ji pop, chtěla by dělat vlastní tvorbu a zaměřit se na Sláviky.

Natálie je na pozornost veřejnosti zvyklá, svou kariéru započala v Kühnově dětském sboru a jako malá se taktéž stala dvojnásobnou mistrýní světa ve stepu. V muzikálu si poprvé zahrála v deseti letech a v patnácti získala na jevišti svou první hlavní roli. Dosud si zahrála ve více než čtrnácti představeních.

Její otec Stanislav Gross byl vrcholný politik a český premiér, tudíž zájem médií Natálie znala ještě před svou ka-

riérou. Svět politiky ji vůbec neláká, sice tatínka obdivuje, ale jí zajímá hudba a divadlo. Nálepka protekčního dítěte, se kterou se musela vyrovnat a kterou jí neustále někdo předhazuje, ji nutí více pracovat. Zvýšit vlastní sebevědomí jí prý pomohla i nominace na muzikálovou Cenu Thálie za roli v *Plesu upírů*. „Měla jsem radost, ocenil mne totiž někdo, kdo tomu rozumí a některým lidem jsem tak zavřela pusy,“ uvedla. „Ale kdo to bude chtít říkat, stejně to bude říkat. Snažím se soustředit na lidi, co mne podporují,“ uvedla na adresu svých kritiků.

Grossová na začátku prosince minulého roku nahrála společně s influencerem Adamem Kajumim vánoční píseň *Sněhové vločky*, ke které vznikl i videoklip.

RAZAM a Slovanské Vánoce

Iva Marešová vydala se skupinou RAZAM *Slovanské Vánoce*: klasické koledy v netradičních aranžích i autorské vánoční písně, které bodují v New Music Friday.

Přední česká zpěvačka Iva Marešová, která prošla kapelami Deset očí, Precedens a má za sebou i spolupráce s Čechomorem, Michalem Pavlíčkem nebo Radimem Hladíkem, před časem založila mezinárodní kapelu RAZAM. Se spoluhráči z Čech, Běloruska i Ruska vydala album *Slovanské Vánoce*. Třináctipísničková kolekce přináší pohan-ské i křesťanské rituály adventu a každý muzikant do ní vnesl to své. Vznikly tak autorské vánoční písně a zároveň kapela vybrala i koledy ze zemí, z nichž členové kapely pocházejí. „Některé jsou staré tak, že už je neznají ani místní obyvatelé. Na desce máme koledy z Běloruska, Ukrajiny, Ruska, Srbska a samozřejmě z Čech. Chtěli jsme tak uctít své kořeny a předky,“ říká Iva Marešová. První tři singly

Návrat domů, Amen a Noviny, které předznamenaly vydání *Slovanských Vánoc*, se umístily v prestižním Spotify playlistu New Music Friday.

Na albu tak posluchači najdou například všeobecně známou píseň *Noviny*, i když v podání RAZAM v jiné aranži, a na druhé straně například autorskou skladbu *Návrat domů*. Tu Iva Marešová napsala jako projev úcty svým zemřelým rodičům a všem svým předkům.

V autorských koledách se kapela zaměřila na oslavu předků a na spojení s přírodou, čímž se dotýká pohanské kultury Slovanů, úcty k přírodním živlům, ale zároveň je pro ně důležitá i prapodstata spojená s energií Krista. „Už náš název RAZAM – což bělorusky znamená dohromady, společně – o nás vypovídá, že rádi propojujeme své kultury a hledáme společný smysl v hudbě a umění. Vždy je pro nás podstatný respekt a láska k druhým. Bez ohledu na to, kde se kdo narodil a v jakého boha věří, protože ve všech koutech světa existují dobří lidé,“ uzavírá zpěvačka.

Album k poslechu: <https://musicraft ffm.to/slovanske-vanoce>.

Česká filharmonie potřeší nastudovala Rybovu Českou mši vánoční

Česká filharmonie ve spolupráci s Collegiem Vocale 1704 zahrála 20. prosince v Rudolfinu pod vedením Václava Lukse *Českou mši vánoční* Jakuba Jana Ryby. Program doplnila *Korunovační mše C dur* Wolfganga Amadea Mozarta.

Česká mše vánoční nebo *Hej, mistře* je jakousi obdobou jesličkové hry, aplikovanou na strukturu mše. Jednoduchý děj o zvěstování Kristova narození a příchodu pastýřů k jesličkám nemá s latinským liturgickým textem mnoho společného. „Když v roce 1796 komponoval Jakub Jan Ryba pro provedení v rožmitálském kostele svoji *Českou mši vánoční*, zněla mu dost možná v uších všudypřítomná hudba Mozartova. Rožmitálský kantor totiž rakouského génia nesmírně obdivoval a jeho hudba pro něj byla ztělesněním hudební dokonalosti,“ uvedl dirigent Luks, který Českou filharmonii řídil poprvé.

První český orchestr dosud nastudoval *Českou mši vánoční* pouze dvakrát. Na vánočních koncertech v roce 2014 ji provedl tehdejší šéfdirigent České filharmonie Jiří Bělohlávek a přenášela se do kin po celé České republice a o tři roky později dirigent Vojtěch Jouza.

Plachetka na novém albu Molieri spojuje árie údajných soků Mozarta a Salieriho

Operní pěvec, basbarytonista Adam Plachetka vydal nové album s názvem *Molieri*, které je kompilací operních árií Wolfganga Amadea Mozarta a Antonia Salieriho. Na albu spojujícím tvorbu údajných hudebních soků spolupracoval s Czech Ensemble Baroque pod taktovkou dirigenta Romana Válka. Společně skladby z alba *Molieri* před časem nabídli v recitálovém programu.

„Hudba na tomto albu je mému srdci blízká a je mi velmi drahá. Strávil jsem většinu mé dosavadní kariéry zpíváním Mozartových oper. Mnohokrát se mě ptali, proč jsem nikdy nenatočil album jeho největších árií. Odpověď je celkem jednoduchá – už existuje tolik Mozartových nahrávek a já jsem nechtěl udělat jen další z nich. Cesta se ukázala, když jsme s Romanem Válkem zvažovali nový recitálový

program, kde bychom mohli vystupovat s jeho orchestrem. Pamatovali jsme si děj filmu *Amadeus* režiséra Miloše Formana a zaujala nás myšlenka spojit Mozarta a Salieriho,“ dodal Plachetka.

Dobové dokumenty i události svědčí o tom, že vztah Mozarta a Salieriho byl založen na vzájemném respektu. Ve fondu Národního muzea – Českého muzea hudby se dokonce v roce 2016 podařilo objevit společnou skladbu Mozarta a Salieriho, která je dokladem jejich spolupráce.

České předsednictví EU symbolicky uzavřel koncert v bruselském kulturním centru

V rámci večera nazvaném *Předání štafety další generaci* vystoupila pianistka Beata Hlavenková, hornista Radek Baborák a klarinetista Marcel Bárta. Ti si na pódium pozvali také zástupce nejmladší generace muzikantů, se kterými spolupracovali jako mentoři Akademie MenART.

Slavnostní koncert otevřela pocta Smetanově *Vltavě* v nové úpravě čerstvé držitelky ceny Anděl Nikol Bokové. Zazněla také Baborákova úprava *Markety Lazarové* nebo koncertní ukázka hudby z filmu *Zátoka*.

Další ocenění pro Jakuba Hrušů

Dirigent Jakub Hruša se stal vítězem cen International Classical Music Award (ICMA) v kategorii Symfonická hudba. V čele Bamberšských symfoniků uspěl s CD se *Symfonií č. 1 E dur* Hanse Rotta, skladbou Gustava Mahlera zvanou *Blumine* a *Preludiem c moll* Antona Brucknera. Výsledky zveřejnila ICMA na svých stránkách.

„Hans Rott za svůj krátký život napsal pouze jednu symfonii, která byla po jeho smrti v roce 1884 téměř zapomenuta. Jakub Hruša a Bamberští symfonikové sice Rottovu *Symfonii E dur* přímo neobjevili – jiní ji nahráli dříve –, ale jejich interpretace je tak přesvědčivá, že můžeme říci, že nikdo jiný zatím nezprostředkoval Rottovu hudbu v tak hluboké podobě jako interpreti na této nahrávce. Díla Brucknera a Mahlera, kteří oba obdivovali Rottovu práci, doplňují toto skvělé CD,“ uvedla porota v oficiálním zdůvodnění ocenění.

Soutěž ICMA je každoročně otevřena všem audio a audiovizuálním nahrávkám vydaným v daném období ke komerčním účelům s mezinárodní distribucí. Ceny se udělují v šestnácti kategoriích. Porota oceňuje u nominovaných nahrávek kromě výjimečného uměleckého přednesu i nápaditost ve výběru repertoáru. Ceny jsou udělovány pravidelně od roku 2011, kdy nahradily ocenění MIDEM.

David Mareček pokračuje v České filharmonii

Ministr kultury Martin Baxa (ODS) udělil generálnímu řediteli České filharmonie Davidu Marečkovi, Ph.D. (* 14. 4. 1976) smlouvu na dobu neurčitou. Baxa své rozhodnutí vysvětlil tím, že tímto neobvyklým krokem uctil výsledky, kterých Mareček za dvě desetiletá období dosáhl. Marečkovi skončilo druhé funkční období 31. ledna a nová smlouva nabyla účinnosti 1. února. K podpisu došlo v pražském Rudolfinu, sídle orchestru.

Od února 2011 je David Mareček generálním ředitelem České filharmonie. Předtím působil ve Filharmonii Brno. Nejdříve jako dramaturg (2005-2006), pak jako ředitel

(2007-2011). S různými přestávkami několik let působil i na Konzervatoři Brno: jako učitel (2003-2006; 2007-2011) i jako zástupce ředitele (2003-2006). Učitelské zkušenosti sbíral jako vedoucí oddělení klávesových nástrojů a učitel klavíru na brněnském Gymnáziu P. Křížkovského s uměleckou profilací (2002-2003) a jako učitel klavíru brněnské ZUŠ Smetanova 8 (1998-2005).

Zemřel dirigent Arnošt Moulík

Ve věku nedožitých osmaosmdesáti let zemřel na konci roku 2022 v Praze dirigent Arnošt Moulík. Mnoho let byl spojen s oblastí hudebně zábavného divadla jako vynikající interpret světových i domácích muzikálů i operet.

„Navždy odešel pan Arnošt Moulík, skvělý dirigent. Měla jsem tu čest s ním spolupracovat při *Noci na Karlštejně* a při

mém prvním nastudování *Funny Girl*. Byl geniální,“ napsala zpěvačka Monika Absolonová na Facebook.

Arnošt Moulík se narodil 5. ledna 1935 v Pečkách. Podle rodinné tradice se měl stát kožešníkem, ale talent ho přivedl na Pražskou konzervatoř, kde absolvoval studium skladby a dirigování.

V roce 1960 se stal dirigentem Hudebního divadla v Karlíně, kam se s přestávkami po celý život vracel. V roce 1963 odešel do Státního divadla v Brně, kde působil jako šéfdirigent a vedle klasických operet tady nastudoval muzikály *My Fair Lady*, *West Side Story* a další. Roku 1986 se vrátil do Karlína, kde převzal umělecké vedení symfonického orchestru i Orchestru Karla Vlacha. Působil zde do roku 1992 a navázal tu spolupráci s režisérem Petrem Novotným.

Jako první v Čechách společně nastudovali českou verzi muzikálů *Sugar* (*Někdo to rád horké*), *Cikáni jdou do nebe*, *Funny Girl*, *Bídníci* nebo *Jesus Christ Superstar*. Roku 1994 se Moulík stal šéfdirigentem Hudebního divadla v Brně, stejnou funkci pak po dvou letech zastával po svém návratu do Hudebního divadla Karlín.

Jako dirigent je podepsán pod muzikály *Superhvězda Mařenka* (operetní hudba), *Hello, Dolly!*, *Někdo to rád horké* (*Sugar*), *Klec bláznů*, (*Řek*) *Zorba*, *Viktor – Viktorie*, *Chicago* či *West Side Story*. S karlínským divadlem se opakovaně účastnil turné v Japonsku, kde kromě muzikálů dirigoval i Straussovou operetu *Netopýr* a muzikálový koncert *That's Musical Highlight*. Pro rozhlas, televizi a i pro gramofonové společnosti natočil řadu snímků.

Patřil k uznávaným a žádaným muzikálovým a operetním dirigentům doma i v zahraničí. Za svou tvorbu obdržel Diplom Oldřicha Nového (Národní divadlo v Brně, 2002) a Zvláštní Cenu Kolegia Cen Thálie (2012). (mk)

VZPOMÍNKA

Pavel Kühn (7. 7. 1938, Praha – 5. 1. 2003, Praha)

Pavel Kühn byl sbormistr a hudební režisér. Syn Markéty a Jana Kühnových se od dětství pohyboval ve sboro-

vém prostředí, dirigování vystudoval na pražské AMU. Již v roce 1958 založil Kühnův smíšený sbor, který se brzy prosadil jako soubor vynikající úrovně, orientovaný převážně na soudobou sborovou tvorbu předních skladatelů, mj. Bohuslava Martinů, Václava Trojan, Luboše Fišera, Jana Rychlíka či Jana Nováka. Pro svou technickou dokonalost a mimořádnou pohotovost byl sbor často zván ke spolupráci s předními symfonickými tělesy i k nahrávání hudby k českým filmům (především Zdeňka Lišky, Luboše Fišera nebo Václava Trojan) a realizoval množství nahrávek. Jako sbormistr pracoval Pavel Kühn také s Pěveckým sborem Československého rozhlasu. V roce 1990 byl jmenován hlavním sbormistrem Pražského filharmonického sboru. Jako hudební režisér, redaktor a v řadě případů aranžér spolupracoval i s předními soubory z oblasti populární hudby. Ve všech těchto oblastech vynikal příslovečnou náročností a profesionální precizností. Jeho bohatou uměleckou činnost ukončila předčasná smrt.

Viktor Kalabis (27. 2. 1923 – 28. 9. 2006)

Viktor Kalabis studoval skladbu na konzervatoři v Praze u Emila Hlobila (1945-1948) a na AMU u Jaroslava Řídkého (1948-1952). Na filozofické fakultě Univerzity Karlovy současně absolvoval také hudební vědu a psychologii. Po absolutoriu školy v roce 1952 pracoval jako redaktor hudebního vysílání pro děti

a mládež Československého rozhlasu. Je považován za jednoho z otců zakladatelů mezinárodní rozhlasové soutěže mladých hudebníků Concertino Praga. Od roku 1972 se věnoval komponování. V letech 1990-2003 působil jako prezident Nadace Bohuslava Martinů a inicioval vznik Institutu Bohuslava Martinů.

Viktor Kalabis patří k významným českým skladatelům druhé poloviny 20. století, je autorem více než devadesáti opusů. Řada jeho děl vznikla na objednávku interpretů nebo mezinárodních soutěží a festivalů. Po otevření hranic mohl mezinárodně uznávaný skladatel mnohem častěji než dříve zajíždět do ciziny na četná provedení mnoha svých skladeb. Uznání za bohatou uměleckou i organizační práci se mu dostalo u příležitosti 60. narozenin, kdy mu byl udělen titul zasloužilého umělce.

Jan Václav Stich, Johann Wenzel Stich zvaný Giovanni Punto (28. 9. 1746 – 16. 2. 1803)

Jan Václav Stich byl hornista a skladatel. Byl synem panského kočího u hraběte Thuna. Již ve svých jedenácti letech řídil dětskou kapelu. Hrabě Thun ho nechal vystudovat hru na lesní roh u nejlepších učitelů v Praze, Dobříši a Drážďanech. Do roku 1768 byl hornistou hraběcí kapely v Žehušicích, poté se rozhodl žít jako nezávislý a uprchl do Itálie. Ve světě vystupoval pod jménem Giovanni Punto. Jako uznávaný virtuos na lesní roh působil v Koblenzi, Trevíru a Londýně. V Paříži působil jako ředitel vaudevilového divadla. Ve Vídni se stýkal s Beethovenem. Krátce před svou smrtí se vrátil do Čech, navštívil rodný kraj a koncertoval se svým krajanem Janem Ladislavem Dusíkem v Čáslavi. Je autorem koncertů, komorní hudby, sborů aj.

Sandtnerka – úspěšná kuchařka

8. prosince loňského roku to bylo již 137 let, co se narodila slavná česká gastronomka a spisovatelka Marie Janků-Sandtnerová (1885-1946). Za mimořádně úspěšnou kuchařku je považována dodnes, například nakladatelství XYZ vydalo v roce 2021 „sandtnerku“ i téměř po sto letech její velké kuchařské slávy.

V internetovém odkazu na počín posledního vydání se lze dočíst, že „bez populární sandtnerky, která poprvé vyšla ve dvacátých letech 20. století, se neobejde žádná moderní hospodyně. Kniha rozpočtů a kuchařských předpisů paní Marie Janků-Sandtnerové je spolehlivým návodem na přípravu nejen českých jídel, ale i mezinárodních pokrmů. Na své si přijdou příznivci tradiční kuchyně i stoupenici zdravého stravování“.

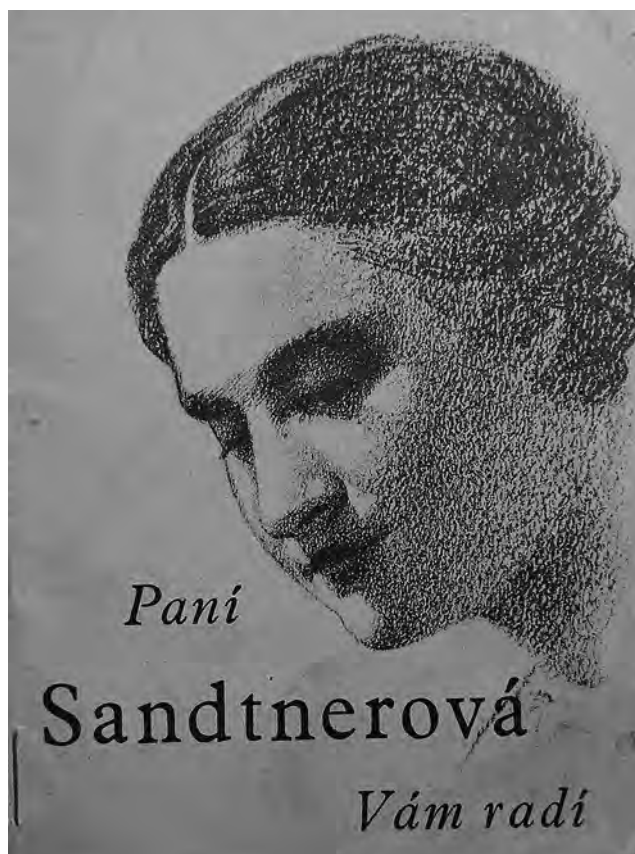
I když vliv moderních fastfoodů zasáhl i současné běžné – nyní hektické – stravování, nutriční odborníci, např. Petr Havlíček, podotýkají, že jedním z aspektů nadváhy může být právě úspěchanost v jídle. Připomíná také moudrou pravdu, že jídlo je mnohem víc než pouhé nutriční číslo. U jídla se lidé setkávají a prožívají vzácné chvíle se svými nejbližšími.

Česká kuchyně navíc chutná i mnoha Američanům. Jak je to možné a kde se s ní setkávají, když třeba New York je hlavně plný italských a čínských restaurací? Jsou to české au pair dívky, které sem „importují“ umění české tradiční kuchyně. Jedna z těchto českých au pair k tomu říká: „Přijela jsem hlídat děti a studovat angličtinu. Američané ve směr nevaří, oni spíš ohřívají hotovky, je to rychlejší. Řekli mi, abych ty hotovky dětem ohřívala, ale já jsem jednoho dne koupila mouku a vejce, suché droždí jsem si přivezla z domova, udělala jsem knedlíky a z rajské šťávy, mouky a cibule jsem uvařila rajskou omáčku, z mletého masa a majoránky jsem připravila kuličky. Když byl oběd hotový, domem se linula vůně. Byli z toho v šoku. Chtějí, abych jim vařila česká jídla a já už nemusím schizofrenicky připravovat vždy jídlo pro ně a zvlášť něco jiného pro sebe.“

Jiná česká studentka ale píše: „To by bylo nošení dříví do lesa. Vždyť se ví, že v Americe je moderní používání hotovek, hamburgerů a při jídle nejen ubrousků z papíru. Vše je papírové, i tácky na pokrmy. Je to snadnější a rychlejší. Holt, jiný kraj, jiný mrav.“

Kuchařství má zkrátka v Čechách svoji stálou oblibu a podporu. Podíváme-li se na situaci ve školství, gastronomický obor má zelenou. Do roku 1990 bylo možné se gastronomem pouze vyučit ve tříletém učňovském oboru, poté se však mezi lety 1990 a 2000 objevily další nejrůznější možnosti. Nabízejí se systémově příležitosti vyučit se v tomto oboru, také však si udělat gastronomickou maturitu. Obor hotelnictví povýšil až do sfér vysokoškolského studia. O tato studia je značný zájem.

A jako má české školství svého otce oboru Jana Amose Komenského, tak gastronomie má svého „mistra Komenského“ v Magdaleně Dobromile Rettigové, která byla pramáti českých kuchařek, a rovněž v Marii Janků-Sandtnerové. Ta zase napsala mnoho kuchařských knížek a posunula českou gastronomii o kus dál. Musela do nich promítnout i fakt, že situace se časem změnila: zatímco za Rettigové ženy neměly tolik příležitostí studovat, psát knihy, být zaměstnané a věnovat se i profesím, které do té doby byly doménou mužů, za Sandtnerové se to pomalu zača-

Obálka jedné z publikací Marie Janků-Sandtnerové, 1940

lo měnit. A životní styl i gastronomie jsou odjakživa nerozlučně spjaté.

Stejně jako my dnes máme své moderní mistry vaření, také první republika i Čechy za Rakousko-Uherska měly své velké hvězdy kulinárního umění, které se staly doslova pohádkovými hrdiny a hrdinkami.

Krédem Rettigové v 19. století bylo „vařme s láskou“, které zdomácnělo ve slogan „láska prochází žaludkem“. Paní Dobromila se proslavila zázračným „gulášem dle Rettigové“. A to i ve vznešených společenských salonech, z nichž jeden sama pořádala. Rettigová se sice proslavila *Domácí kuchařkou*, ke kuchařkám se však dostala prý spíš oklikou, začínala psát pod dojmem z Boženy Němcové dívčí romány, ale pak raději přešla k něčemu praktičtějšímu. Jako první autorka v Čechách tak začala psát praktické příručky včetně těch o vaření.

U Sandtnerové bylo za první republiky cílem umět uvařit něco dobrého, chutného, přitom cenově dostupného. Její kuchařka obsahovala úctyhodných 1 349 receptů. Cenou složkou byly rozpočty ingrediencí pro různý počet osob. Hodnotným byl moderní přístup autorky k vaření ze zdravotního hlediska. Byl to přístup pečlivý a odpovědný, jednotlivé recepty byly konzultovány se zdravotními odborníky. Její kuchařky i recepty na české buchty, pórkovou polévku, vánoční mandlové rohlíčky i pracny jsou aktuální dodnes a mnohé rady, kupříkladu rada o způsobu zjištění propečenosti těsta dřevěným párátkem, jsou jejím vynálezem.

Aktuální jsou i její doporučení, jak použít zbytky, stejně tak její krédo: pochutnat si a zbytečně neplýtvat. Ačkoli dbala na nepřejídání se, měla cit pro různé „delikatesy“, z nichž jednou z nejslavnějších se staly punčové kobližky.

Je nutné připomenout, že její přístup ke kulinárnímu umění i výchově byl vyvážený a všestranně přínosný. Měla k tomu ovšem velmi dobré předpoklady.

I když se narodila do rodiny litografa Otty Sandtnera, ubírala se krůček po krůčku svou cestou. Nejdřív se přihlásila na vyšší dívčí školu a pokračovala v Městské dívčí průmyslové škole v Praze 2. Následovaly kurzy: jako první kurz pro učitelky na školách kuchařských a hospodyňských Vesna v Brně, pak si ještě doplnila vzdělání v kurzech účetnictví, aby její receptury byly nejen chutné a vzhledné, ale také ekonomické a zbytečně se jídlem neplýtvalo – v meziválečné době první republiky si všichni uvědomovali, že s jídlem je třeba zacházet šetrně.

Učitelské kurzy umožnily Sandtnerové nenechat si důležitou vědomost pouze pro sebe a vzdělávat v tomto oboru další mladé odbornice. A tyto její žákyně a budoucí mladé učitelky ji požádaly, aby napsala svoji první „sandtnerku“. Byla vydána v roce 1924 a vysloužila si pro další kuchařky Sandtnerové známý slogan: „Sandtnerku do každé rodiny.“

Byly zde recepty jak pro bohatší, tak i méně bohaté stoly. Sandtnerová napsala pak ještě další kuchařky, které se věnovaly také úpravě ryb a salátů, avšak skutečně největší úspěch u čtenářů měla její debutová kuchařská kniha, která byla vydána více než sedmdesátkrát.

Kuchařka Sandtnerové tehdy oslovovala pouze ženy, muži v té době kuchařky nepsali, do kuchyně se nevměšovali, bylo to doménou žen. Výjimkou byl však jeden jediný muž, František Janků, vážený poštovní ředitel, za kterého se Marie Sandtnerová provdala a který se stal spoluautorem jejích knih. Manželé spolu žili v Řevnicích a jejich kuchyně připomínala vědeckou laboratoř. Zde si ověřovali své receptury mnohokrát před tím, než je vyslali do světa, aby byly co nejlepší. A proto tyto recepty jsou stále moderní.

Nikdo netušil, jak se ta dlouho zavedená situace změní. Dnes by naopak překvapilo, kdyby se kolem kuchyně a jídla pohybovaly jen a pouze osoby rodu ženského. Je to také tím, že kulinářství už není osamoceným oborem a zahrnuje poněkud širší téma – patří sem slovo dietologů, zdravotníků, gastronomů, nutričních odborníků, koučů, ekonomů i psychoterapeutů. (mk)

Češi stále hodně čtou

Průměrný český čtenář kupuje knihy hlavně na internetu a přečte asi dva až tři tituly měsíčně. Starší čtenáři mají doma velké knihovny a knihy pořizují většinou nové přímo z obchodu. Mladým nevadí prolézat antikvariáty a second handy a jejich knihovničky jsou o dost skromnější. Vyplynulo to z průzkumu firmy Knihobot.

Více než tisíc titulů vlastní jen 10 procent českých čtenářů a stejné množství má naopak skromné knihovničky do padesáti svazků. Úctyhodné tisícisvazkové knihovny si udržují hlavně lidé nad šedesát let (mezi nimi je to 24 procent), mezi dospělými (36 až 60 let) je to pak 14 procent a u mladých dospělých (18 až 35 let) jsou to tři procenta. Ti mívají nejčastěji (34 procent) malou knihovnu do 150 knih.

Nejpočetnější skupina napříč všemi věkovými kategoriemi má průměrnou knihovnu, což znamená asi tři sta až sedm set knížek.

„Zájem o četbu u Čechů neklesá. Mladí sice v četbě oproti seniorům trochu zaostávají, na rozdíl od starší generace ale častěji nakupují knihy z druhé ruky a přemýšlejí o tom, co mají ve své knihovně, knihy méně hromadí,“ říká Tereza Kohutová z Knihobotu.

Průměrný český čtenář zvládne podle průzkumu přečíst dvě až tři knihy za měsíc, což platí pro všechny věkové kategorie. Dále už jsou ale vidět značné rozdíly. Mezi mladými je 28 procent těch, kteří stihnou jen jeden titul měsíčně, a pouhých šest procent zvládne pět až sedm knížek. Naopak mezi seniory je pouhých osm procent čtenářů, kterým stačí jedna knížka měsíčně, a 16 procent z nich zvládne pět až sedm.

Denně se četbě věnuje zhruba 24 procent dotázaných. Více než čtyři hodiny týdně věnuje knize 17 procent čtenářů, v případě seniorů dokonce 28 procent. Méně než třicet minut týdně čte šest procent. Z hlediska žánrů vítězí drtivě beletrie, nejvíce se čtou detektivky, fantasy a sci-fi, poté následuje odborná literatura. Poezie je zastoupena pouze deseti procenty.

Většina Čechů chce nové knihy, ale nemusí nutně chodit do knihkupectví. V dnešní době již vítězí e-shopy (45 %), jen 19 % lidí dává přednost kamenné prodejně. Z druhé ruky nakupují knihy především mladí do pětatřiceti let, kteří nákupy ze second handu či antikvariátu hlásí v 37 % lidí z průzkumu. Naopak knihy z druhé ruky jsou méně oblíbené u generace nad šedesát let, která jejich nákup volí ve 24 procentech případů. (mk)

V Česku končí výroba legendárních botasek

Výroba legendárních botasek ve Skutči u Chrudimi končí. Firma propustila část lidí a výrobu uzavřela. Během následujících měsíců majitel rozhodne, co se značkou bude a jestli výroba poběží jinde.

Boty se ve Skutči u Chrudimi začaly vyrábět v roce 1949 – tehdy ještě ve firmě Botana. Ta se v roce 1962 začala zaměřovat na sportovní obuv a o rok později přišel název Botas. Ten je dodnes pro řadu lidí zažitou značkou pro sportovní boty.

Největší slávu zažily botasky ze Skutče v šedesátých letech, kdy fabrika chrlila do světa milióny párů bot, zejména pak do zemí bývalého sovětského bloku. Nosili je Emil Zátopek i Jiří Raška.

Po revoluci firma změnila strategii. Nejprve spolupracovala se slavnými značkami jako Puma nebo Solomon, a když začala být výroba v Česku pro světové výrobce drahá, vrátila se firma k vlastní výrobě sportovní a módní obuvi, už ale ve značně menších objemech. I tak však firma zabodovala s ikonickým párem Botas 66 a oslovila mladou generaci.

V současné době však výroba botasek ve Skutči končí. Firma vlastní výrobu uzavřela. Část ze sedmdesáti zaměstnanců propustila, další zůstali „odstaveni“ a majitel společnosti řeší, co bude dál.

„Teď to analyzujeme zleva zprava. Budto se bude vyrábět jinde, nebo značku prodám. Zájemce ale zatím nemám, nikde jsem to neřikal,“ řekl majitel firmy František Nestával.

Podle posledních zveřejněných údajů skončilo v roce 2020 hospodaření firmy ve ztrátě. Důvodem ukončení vlastní výroby je podle Nestávky obrovský nárůst cen

energií, ale i nedostatek kvalifikovaného personálu. Během prvního čtvrtletí se chce majitel rozhodnout, zda a jak dál pokračovat. Nabízí se zadávání výroby do jiného výrobního závodu v Česku nebo na Slovensku, kde prý už proběhla první jednání. (mk)

Výstava *Album G. T.* v Bruselu

Unikátní fotografie z terezínského ghetta se představily v budově Evropského parlamentu v Bruselu. Krátkodobá výstava byla k vidění u příležitosti ukončení předsednictví České republiky v Radě Evropské unie. Snímky z alba G. T. se před dvěma lety našli v pozůstalosti rozhlasového redaktora Milana Weinera. Jádrem výstavy *Album G. T.* bylo osm velkoformátových fotografií obyvatel tehdejšího ghetta, po jejichž identitě organizátoři výstavy ve spolupráci s řadou historiků, institucí i veřejností více než rok pátrali. Totožnost pěti z nich včetně jejich osobních příběhů se jim podařilo odhalit a zveřejnit.

Putovní verzi expozice, která čítá dvanáct fotografií a dvě multivize, přejde po svém skončení v Bruselu a ve spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí pod Česká centra a zastupitelské úřady, které ji budou prezentovat v následujících dvou letech.

V roce 2023 Památník ticha chystá vystavit *Album G. T.* ve velkém rozsahu včetně dosud veřejnosti neodhalených identit zbylých tváří z fotografií, které nyní procházejí další částí výzkumu. Organizátoři stále doufají, že se podaří objasnit i totožnost autora či autorů, kteří před více než osmdesáti lety stáli za hledáčkem fotoaparátu přímo v terezínském ghettu.

Cenná akvizice Národního technického muzea

Škoda Auto předala Národnímu technickému muzeu (NTM) v Praze jeden ze dvou prototypů vozu Škoda Fabia RS Rally2, vyvíjeného pro soutěže na asfaltových tratích. Navázala na historickou spolupráci, která začala ve třicátých letech 20. století, kdy spoluzakladatel mladoboleslavské společnosti Václav Klement daroval muzeu jednu z prvních exponátů. Václav Klement, spoluzakladatel a vizionář mladoboleslavské společnosti, položil v roce 1935 základy muzejní sbírky darováním prvních tří motocyklů, a také daroval muzeu milión předválečných korun na stavbu budovy NTM, jeden z prvních automobilů Laurin & Klement vyrobených v Mladé Boleslavi a svůj osobní archiv, kde jsou uloženy všechny dokumenty k počátkům společnosti Laurin & Klement, tedy předchůdce firmy Škoda Auto.

Václav Klement (16. 10. 1868, Velvary – 13. 8. 1938, Mladá Boleslav) byl český knihkupec a později podnikatel, zakladatel automobilky Laurin & Klement v Mladé Boleslavi. Jako technický nadšenec si roku 1894 koupil jízdní kolo značky Germania od drážďanské firmy Seidl & Naumann. Kolo se mu však brzo po zakoupení porouchalo, proto Klement napsal firemní pobočce do Ústí nad Labem dopis s žádostí o opravu. Firma mu na jeho český dopis odpověděla velmi stručně v tom smyslu, že požaduje-li odpověď, musí zákazník používat „pro nás srozumitelný jazyk“ (tj. němčinu). Tato odpověď Klementa natolik rozčílila, že se následně rozhodl společně s Václavem Laurinem začít vyrábět vlastní jízdní kola pod vlasteneckou značkou Slavia...

Armádní muzeum Žižkov po rekonstrukci

Armádní muzeum Žižkov, které bylo stavěno v letech 1927-1932 jako součást Památníku osvobození, prošlo od roku 2018 zásadní rekonstrukcí. Například v novém foyer pod nádvořím s proskleným stropem je vybudován nový vchod do muzea s recepcí, šatními skříňkami a obchodem, přibyl tu i nový výtah, který návštěvníky doveze do kavárny v nejvyšším patře. V dalších prostorách pod nádvořím je zázemí pro školní skupiny a přednáškové sály. Nádvoří, které bylo původně tvořeno souborem budov VHÚ, je nyní zastřešeno a budovy spojeny. Vznikl tak multifunkční prostor vhodný pro pořádání shromáždění, akcí a výstav. Výstavní sály a prostory horního a dolního slavnostního foyer byly uvedeny do původního stavu včetně v národních barvách vyvedených stropů, mosazných krytů radiátorů nebo prvorepublikových světel.

Samotné muzeum je rozdělené do několika tematických sekcí a začíná dobou do roku 1740, tedy tím obdobím, kdy vládl král klacek. V úvodu se návštěvník dozví, že české země byly už od pravěku místem, kde se hojně vyráběly štípané, broušené a kamenné nástroje i zbraně.

Začátek tedy patří zbraním a technice, jíž vévodí vozová hradba jako ryze český vynález. Na své si ovšem přijdou i milovníci rytířů a jiného tehdejšího pancéřování.

V některých místnostech se nacházejí interaktivní obrazovky s dalšími materiály, případně videa s ukázkami střelby z dobových zbraní. Určitě jen málokdo dnes ví, jak se kdysi střílelo třeba z husitské pištaly.

Druhá sekce končí rokem 1914, tedy těsně před Velkou válkou, přičemž jako zajímavost zde stojí dobový lékařský vůz z 19. století. Samozřejmě nechybí zbraně, výstroj, vybavení a další věci náležící k armádě, které se pomalu blíží dnešní moderně.

Třetí expozice (1914-1918) je věnovaná Velké válce (první světové) a začíná atentátem na Františka Ferdinanda d'Este. Sbíрка mimo jiné nabídne pohled na první skutečné pancéřování, lodní torpédo ve své autentické velikosti (cca 5 m), letecký hvězdicovitý motor, případně část interiéru tanku. Pokračování vede skrze vymodelované zákopy, protože jak známo, první válka byla zejména zákopová. Tato část má skutečného ducha a je velmi zpracovaná.

Čtvrtá část začíná rokem 1918 a končí v roce 1938, přičemž velkým tématem je zde zrození Československé armády a k tomu příslušné expozice. Samostatná místnost je poté věnovaná Zbrojovce i Škodovce a jejich bojovým výrobkům. Svůj odkaz zde má rovněž týnecká Jawa, a to formou prezentace modelu 350 SV.

Konec sektoru se zabývá otázkou vzestupu nacistického Německa a budováním opevnění kolem českých hranic.

Pátá část (1938-1948) je opravdu rozsáhlá a mapuje druhou světovou válku. Pojednává tedy o výstavě zbraní, uniforem, techniky, modelů, ale třeba i o maketě letecké pumy. Je tu i stroj jménem Goliáš, což je dálkově řízený malý pásový nosič náloží používaný německou armádou.

Poslední muzejní sbírka se datuje od roku 1948 po současnost a připomene zejména socialismus, který byl na vojenskou historii pestrý. Mnohým připomenou uniformy, zbraně a další výbava povinnou základní vojenskou službu.

S převratem v roce 1989 se mění i vystavené předměty, objevuje se známý vojenský maskovací vzor 95 a také jeho

pouštní variace. K tomu když se přidají další prvky moderny, je tady obraz toho, jak vypadala výbava české armády po roce 1999.

Samořejmě že dnes, v roce 2023, se vše posunulo někam o hodně dále, to už ale není záležitost muzea, nýbrž nějaké aktuální vojenské přehlídky. (mk)

Rekonstrukce bitvy u Slavkova přilákala na deset tisíc lidí

Po dvou zrušených ročnících se minulý rok na výročí Bitvy tří císařů znovu vrátila plnohodnotná rekonstrukce slavné bitvy, které za chladného počasí přihlížely tisíce diváků. Pořadatelé odhadují, že jich přišlo až 10 000. Více než tisíc fanoušků historie v dobových kostýmech ze čtrnácti zemí, padesát koní a dvanáct děl divákům předvedlo rekonstrukci slavného Napoleonova manévru nazvaného Lví skok. Rekonstrukci slavné bitvy přihlížel i francouzský velvyslanec nebo kadeti z francouzské vojenské akademie Saint Cyr.

Bitva u Slavkova se odehrála 2. prosince 1805, kdy vojsko francouzského císaře Napoleona u Slavkova překvapivě zvítězilo nad početně silnějšími armádami ruského cara Alexandra I. a rakouského císaře Františka I. Už 19. listopadu však Napoleon vmaširoval do Brna, o několik dní později se pak odehrála první potyčka vojsk ve Vyškově.

Nový internetový projekt Ústavu pro studium totalitních režimů a Národního archivu

Jak fungovala propaganda v padesátých letech, ukazuje nový internetový projekt Ústavu pro studium totalitních režimů a Národního archivu. Lidé se díky němu můžou seznámit s technikami manipulace, které používala komunistická propaganda při procesu s takzvaným protistátním spikleneckým centrem Rudolfa Slánského. Projekt, který symbolicky začal právě v den 70. výročí poprav odsouzených v procesu se Slánským, umožňuje porovnání dochovaných rozhlasových nahrávek ze soudní síně a oficiální brožury z roku 1952 s údajně doslovnými přepisy obhajob obžalovaných osob.

Masopustní mečové tance z Uherskobrodsko na seznamu statků lidové kultury

Masopustní mečové tance z Uherskobrodsko přibudou na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky. Předkladatelem návrhu na zápis bylo Slovácké muzeum v Uherském Hradišti. Podle jeho ředitele Iva Frolce patří masopustní mečové tance na Uherskobrodsku k nejstarší vrstvě taneční kultury. Tento zvyk, zachovaný už jen ve Strání, Bystřici pod Lopeníkem a Komni, doplní dříve zapsané obyčeje ze Zlínského kraje. Patří k nim slovácký verbuňk, jízdy králů na Slovácku, valašský odzemek a tradiční hody s právem na Uherskohradištsku.

Komentované prohlídky reprezentačního patra zámku v Lánech

Na zámku v Lánech na Kladensku, který je letním sídlem českých prezidentů, budou od 1. března pravidelné prohlídky reprezentačních prostor. Od stejného data bude pro

veřejnost zdarma přístupný zámecký park. O změnách informovala na webu Kancelář prezidenta republiky. V březnu skončí ve funkci prezident Miloš Zeman, který v lánském zámku tráví hodně času.

Lánský zámek zakoupil československý stát pro reprezentační účely hlavy státu v roce 1921. Barokní zámek uprostřed křivoklátských lesů si velmi oblíbil první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Památka, která je oficiálním letním sídlem prezidentů, nebývá veřejnosti běžně přístupná. Lidé při prohlídce uvidí Masarykův salonek a pracovnu, knihovnu s krbem, žlutý audienční salon či modrou jídelnu. Program zakončí v interiéru přilehlého kostela Nejsvětějšího Jména Ježíš.

Zámecký park byl založen okolo roku 1770. Jeho dnešní podoba je ovlivněna úpravami architekta Josipa Plečnika. Jeho nejvýraznější stopou je především zeď na východní straně při hrázi rybníka, jejíž součástí je impozantní kašna.

Břevnovský klášter

Před 1030 lety byl pražským biskupem sv. Vojtěchem a přemyslovským knížetem Boleslavem II. založen benediktinský klášter (plným názvem Benediktinské arcidiecéze sv. Vojtěcha a sv. Markéty v Praze-Břevnově). Od počátku v něm sídlí mnišská komunita benediktinů, která sem přišla z dolnobavorského kláštera Niederaltaich.

Podle legendy Boleslav II. (řečený Nábožný) a současně i sv. Vojtěch měli sen, podle kterého se měli vydat za Prahu do dnešního Břevnova a tam údajně u potoka Brusnice spatřili scénu, kdy se jelen chce napít. Ovšem v té vodě bylo břevno, které jelenovi v napájení bránilo. Podle legendy sv. Vojtěch to břevno vytáhl a na památku právě toho setkání založili tento klášter, dosud nejstarší fungující klášter v Čechách. Kníže Boleslav se založením kláštera věnoval řádu benediktinů několik okolních vesnic, a to včetně té, která se tehdy jmenovala Břevnová. Dne 14. ledna roku 993 byly posvěceny tehdy provizorní stavby Břevnovského kláštera. V té době se jednalo o nejstarší mužský a druhý nejstarší klášter v Čechách.

Roku 1420 jej srovnali se zemí táborité a teprve od poloviny 16. století začala jeho postupná obnova. Současná stavba, barokní sálová bazilika podle návrhu architekta Kryštofa Dientzenhofera, je z počátku 18. století. Současnou stavbu zahájil roku 1708 opat Otmar Zinke a svěřil ji nejlepšímu umělcům své doby. Bazilika je sálová, vrcholně barokní stavba s dlouhým kněžištěm podle plánů Kryštofa Dientzenhofera. Bazilika byla vysvěcena roku 1715, celá stavba trvala do roku 1740. Za pruského obléhání Prahy v roce 1757 sloužil kostel jako stáj a lazaret. Břevnovský opat František Štěpán Rautenstrauch (1734-1785) se významně podílel na reformách vysokých škol, právníckého a kněžského vzdělávání, a tak nebyl klášter za reform císaře Josefa II. zrušen. V dalším období však spíš upadal, až ve třicátých letech 20. století byl reformován mnichy z belgického Chevetogne. Převorem se pak stal Anastáz Opasek, od roku 1947 opat. Roku 1950 byl zatčen a dlouhodobě vězněn, klášter byl roku 1951 rozpuštěn a mniši deportováni. Do roku 1990 zde byl Archiv ministerstva vnitra. Tzv. malý neboli Sartoriův konvent využívala StB pod krycím názvem „Montážní ústav“. Po návratu opata Opaska byl klášter i kostel v letech 1991-1993 s velkou podpo-

rou zahraničních, zejména německých klášterů důkladně opraven. U příležitosti 1000. výročí založení kláštera roku 1993 povýšil papež Jan Pavel II. břevnovské opatství na arcidiocézi, tedy na zvlášť významný, samostatný a právně nezávislý mužský klášter. V roce 1997 jej i navštívil.

Na jižní stěně chóru kostela je vsazen kamenný raně gotický náhrobek blahoslaveného šumavského poustevníka a diplomata Vintíře, který zemřel roku 1045 a byl uctíván jako patron českých a bavorských benediktinů.

Pod chórem kostela byla při archeologickém průzkumu v letech 1965-1968 odkryta část opukového kvádříkového zdiva s polosloupky a podlaha krypty trojlodní románské baziliky z poloviny 11. století.

Klášter funguje dodnes. Pro návštěvníky je zpřístupněna barokní bazilika sv. Markéty, románská krypta z 11. století a barokní prelatura s Tereziánským sálem. Prohlídková trasa trvá přibližně 90 minut.

Z listiny z roku 993 lze také vyčíst, že Břevnovský klášter má další pozoruhodné prvenství – fungoval zde vůbec první doložený pivovar v Čechách. Pivovar k výročí 1030 let založení Břevnovského kláštera uvařili várku Opatského ležáku 3rmut.

Průtahy s opravou hvězdárny v Mikulášovicích

Rekonstrukce zřejmě druhé nejstarší hvězdárny v České republice, která je v Mikulášovicích na Děčínsku, se o rok protáhne. Otevřít se měla v roce 2022, teď radnice počítá s tím, že ji veřejnost poprvé navštíví letos na jaře. Jedním z důvodů, proč bude oprava delší, byla narušená statika historického objektu. Hvězdárnu nechal postavit pro své amatérské pozorování v roce 1913 lékárník Adolf Kraus. Objekt stojí naproti kostelu v centru města. Budovu lékárny i s přistavěnou hvězdárnou město odkoupilo a v roce 2012 byla dokončena rekonstrukce kopule. Později město získalo dalekohled, během rekonstrukce pořádá víkendová pozorování. Práce neustále probíhají. Město si na investici vzalo úvěr, oprava bude asi o tři milióny korun dražší, než radnice předpokládala.

V Hořicích na Šumavě se sejdou stovky příznivců pašijových her

Stovky příznivců pašijových her z patnácti evropských zemí se v červnu sejdou v Hořicích na Šumavě na Českokrumlovsku. Uskuteční se zde kongres Europassion 2023. Na akci se setkávají zástupci měst a obcí z celého kontinen-

tu, kde se udržuje tradice inscenací pašijových her. Pašijové hry, tedy divadelní inscenace, jejíž součástí je i ukřižování Ježíše Krista, mají v Hořicích na Šumavě tradici od roku 1816. Tradice hořických pašijových her přitom sahá až do 13. století. Autorem textu divadelní hry byl místní tkadlec a sběratel Paul Gröllhesl. V roce 1893, kdy byla v Hořicích otevřena budova pašijového divadla, představení zhlédlo na 30 000 diváků. V současnosti v Česku pašijové hry připravují už jen v České Lípě a Žďáru nad Sázavou. V Hořicích na Šumavě na kongresu, který se uskuteční od 8. do 11. června, očekávají účast minimálně tří stovek delegátů.

Bohemia Sekt získal na soutěži v Izraeli titul absolutního šampióna

Sekt Louis Girardot Brut 2019 ze společnosti Bohemia Sekt získal na soutěži Terravino Mediterranean International Wine And Spirits Challenge v Izraeli titul absolutního šampióna soutěže. Vinaři z České republiky kromě tohoto titulu získali 32 medailí a také titul za nejlepší mladé víno z loňské sklizně. Úspěšní byli vinaři i na soutěži v San Francisku ve Spojených státech, kde získali 98 medailí včetně čtyř velkých zlatých. V tiskové zprávě o tom informoval Vinařský fond, který účast vinařů na zahraničních soutěžích finančně podporuje.

V 17. ročníku soutěže Terravino, konané v izraelském Tel-Avivu, hodnotili porotci přes 600 vín z dvanácti zemí, z toho 84 moravských a českých. Víno z České republiky se šampiónem stalo poosmé v historii této soutěže. Společnost Bohemia Sekt k titulu absolutního šampióna přidala ještě tři velké zlaté medaile a dvě zlaté. Titul za nejlepší mladé víno z loňské sklizně získaly Vinné sklepy Skalák za Solaris Bujaré 2022 pozdní sběr.

Závěr roku byl pro vinaře z České republiky úspěšný i na soutěži San Francisco International Wine and Spirits Competition, kde získali 98 medailí, z toho čtyři velké zlaté, 23 zlatých, 50 stříbrných a 21 bronzových. Dvě velké zlaté medaile si připsalo vinařství Agropol Mikulov, po jedné pak Znovín Znojmo a Habánské sklepy. Tato medaile se uděluje jen velmi málo vzorkům, které obdrží zlatou medaili od všech členů poroty, a tato vína pak jsou řazena mezi nejlepší vína na světě.

Českou videohrou roku je historický titul Svoboda 1945: Liberation

Českou videohrou roku je historický titul *Svoboda 1945: Liberation*. Cenu za ni získali vývojáři z pražského studia Charles Games. Jejich hra vypráví o životě na malém vesnici v poválečném pohraničí. Hráči projdou řadou interaktivních rozhovorů, ve kterých herci popisují skutečné zážitky pamětníků.

Plavci se otužovali u Karlova mostu

Zhruba čtyřicet otužilců se v centru Prahy zúčastnilo tradičního tříkrálového plavání u Karlova mostu. Do vody naskákali z lodí a poté doplávali do přístaviště u Muzea Karlova mostu. Voda měla podle předsedy České otužilecké unie Vladimíra Komárka teplotu 6,1 stupně Celsia, vzduch byl o necelý stupeň teplejší. Akce se konala podvanácté, loni byla kvůli zvýšené hladině Vltavy zrušena.

Přítomní otužilci neměli s ohledem na teplé počasí s plaváním žádné problémy, naopak by preferovali chladnější počasí. „Pro nás je lepší, když je venku zima a vlastně jdeme ze zimy do tepla. Když je venku teplo a jdeme do studenější vody, je to horší přechod,“ uvedl jeden dlouholetý otužilec.

CVVM: Nejvíce lidí souhlasí s povinnou školkou, nejméně s maturitou z matematiky

Z opatření zavedených novelou zákona o českém školství souhlasí nejvíce lidí, 86 procent, s povinným posledním rokem předškolní docházky. Tři čtvrtiny respondentů také podporují bezplatné předškolní vzdělávání od dvou let a garantované místo v mateřských školách pro každé dítě starší dvou let. Naopak nejmenší, zhruba třetinovou podporu má podle průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM) mezi veřejností povinná maturita z matematiky. Podle novely školského zákona z roku 2020 původně plánovaná povinná maturita z matematiky ale zavedena nebyla a maturanti mohou při státní části maturit nadále dávat přednost zkoušce z cizího jazyka.

S expedicí do Antarktidy letos pojede i ukrajinský vědec

S letošní expedicí vědců do Antarktidy na stanici Masarykovy univerzity pojede i ukrajinský vědec, celkem bude mít triadvacet členů. Část výpravy zamíří na Českou vědeckou stanici J. G. Mendela na ostrově Jamese Rosse, kde stráví zhruba dva měsíce, druhá, menší skupina bude přes dva týdny pracovat na ostrově Nelson Island. Cílem letošní expedice je dlouhodobý monitoring klimatu či sledování stavu ledovců, dlouhodobě zmrzlé půdy a odledněného území. Zahájen bude geofyzikální projekt, kdy jeden ze zahraničních účastníků expedice na stanici nainstaluje přístroje pro monitorování dlouhodobě zmrzlé půdy. Do budoucna má systém umožnit analýzu současného vývoje půdního ledu v oblastech dlouhodobě zmrzlé půdy v souvislosti s klimatickými změnami.

Členem letošní výpravy je i ukrajinský vědec Anton Puhovkin, kterého Přírodovědecká fakulta univerzity zaměstnala v rámci podpory ukrajinských učitelů a vědců postižených válkou. Vědec, který se specializuje na výzkum lišejníků, se loni na jaře kvůli válce nemohl vrátit na Ukrajinu. „Po roce stráveném na ukrajinské stanici na ostrově Ganlindez v Antarktidě se mu podařilo dostat až do Polska, odkud na základě předchozích kontaktů vedla jeho cesta k nám do Brna,“ uvedl manažer Českého antarktického výzkumného programu Pavel Kapler z Přírodovědecké fakulty univerzity.

PRANOSTIKY NA ÚNOR

Únor bílý – pole sílí.

Únorová voda – pro pole škoda.

Když únor vodu spustí, ledem ji březen zahustí.

Netrkne-li únor rohem, šlehne ocasem.

V únoru když skřivan zpívá, velká zima potom bývá.

Leží-li kočka v únoru na slunci, jistě v březnu poleze za kamna.

Jestli únor honí mraky, staví březen sněhuláky.

Když skřivánek v únoru zpívá, brzy se pod nosem slívá.

V únoru prudký severníček – hojně úrody bývá poslíček.

V únoru sníh a led – v létě nanesou včely med.

V únoru-li vítr neburačí, jistě v dubnu krovy kácí.

Je-li únor mírný ve své moci, připílí s mrazem březen i v noci.

Když větrové na konec února uhodí, moc obilí se na poli neurodí.

Co si únor zazená – březen si hájí; co si duben zazelelá – květen mu to spálí.

Když v únoru mráz ostro drží, to dlouho již nepodrží.

Sněhový únor – sílí úhor. (mk)

Z HISTORIE

11. 1. 1158 se kníže Vladislav II. stal českým králem (865 let)

Syn knížete Vladislava I. a jeho manželky Richenzy z Bergu byl od roku 1140 český kníže a v letech 1158-1172 druhý český král z rodu Přemyslovců. O jeho mládí neexistují skoro žádné záznamy, ale zdá se, že žil velice bezstarostným životem.

V roce 1156 navázal Vladislav vztahy s římským králem Fridrichem I. Barbarossou, který mu tajně přislíbil královský titul za vojenskou pomoc v italském městě Milánu. Vladislav tak na své náklady a s vojskem, které čítalo asi 12 tisíc členů, Milán přímo rozdrtil. A tak se Vladislav stal v roce 1158 králem a velkým spojencem Fridricha I. Často zasahoval i do politického vývoje v Říši a okolních zemích. Jejich přátelství však netrvalo věčně. Vladislav sice získal královskou korunu, ale pouze pro sebe, dědické právo se na ni nevztahovalo. Když pak v roce 1172 abdikoval, aby uvolnil místo svému synovi Bedřichovi, přišel ze strany římského krále nesouhlas a na trůn dosadil Vladislavova bratra Soběslava. Vladislav poté opustil Čechy a v roce 1174 zemřel v Meerane.

Vladislav byl dvakrát ženatý. Jeho první žena Gertruda Babenberská zemřela v roce 1150 a zanechala mu čtyři děti. Podruhé se oženil již za dva roky s Juditou Durynskou, se kterou měl tři děti. Judita byla krásná a vzdělaná žena, která sebevědomě a odvážně zastupovala svého muže v době jeho nepřítomnosti. Byla také iniciátorkou a patronkou stavby prvního kamenného mostu v českých zemích, jež byl předchůdcem Karlova mostu a nesl název Juditin most.

Vladislavova vláda zajistila v českých zemích rozkvet. Jeho zahraniční kontakty otevřely cestu novým kulturním vlivům, které Čechy obohatily. Založil spoustu klášterů, jako například Plasy, Pomuk, Želiv, Doksany nebo Strahov, ve kterém jsou uchovány i jeho ostatky.

2. 2. 1353 zemřela česká královna a druhá manželka Karla IV. Anna Falcká (* 26. 9. 1329) (670 let)

Anna Falcká se stala druhou ženou českého a římského krále Karla IV. Lucemburského ve svých devatenácti letech. Byla dcerou rýnského falckraběte Rudolfa II. a Anny Korutanské (Tyrolské) a praneteří bývalého českého krále Jindřicha Korutanského.

Její dějinnou úlohou bylo vyrovnat politické tlaky v tehdejší Evropě. Proto se stala manželkou Karla IV. Nahradila

Neznámý autor: Anna Falcká, Svatovítské triforium, po 1375

tak jeho milovanou Blanku z Valois, která zemřela po krátké nemoci v roce 1348. Tento sňatek byl pro tehdy dvaatřicetiletého Karla výborným politickým tahem – zbavil se silného soupeře a zavázal si další své možné protivníky. Počátkem roku 1350 Anna porodila Karlovi syna Václava, následníka trůnu, jemuž jako jedenáctiměsíčnímu byla otcem vybrána nevěsta, Anna Svídnická, v té době jedenáctiletá. Ve věku necelých dvou let maličký Václav umírá a po třinácti měsících ve svých třidvaceti letech zemře i jeho matka, Anna Falcká. Karel IV. se tak stává podruhé vdovcem, bez následníka trůnu. Anna byla pohřbena v chrámu sv. Víta na Pražském hradě.

14. 2. 1393 zemřela česká královna, římská císařovna a čtvrtá manželka Karla IV. Alžběta Pomořanská (* 1345/47) (630 let)

Politické zájmy císaře a krále Karla IV. motivovaly uzavírání jeho sňatků. Nejinak tomu bylo u svatby s jeho poslední ženou, Alžbětou Pomořanskou. Jednání o sňatku začalo přibližně tři čtvrtě roku po smrti jeho třetí ženy Anny Svídnické.

Alžběta (Eliška) na svou dobu doslova kypěla zdravím a temperamentem, byla energická a tvrdohlavá, čímž se lišila od tehdejších šlechtických dívek. Byla dcerou vévody Bogislava (Bohuslava) V. Pomořanského a princezny Alžběty, dcery polského krále Kazimíra Velikého. V Krakově 21. května 1363, kdy bylo Alžbětě šestnáct let, uzavřela sňatek s Karlem IV. Dne 18. června 1363 byla v Praze korunována českou královnou z rukou arcibiskupa Arnošta z Pardubic. Za zmínku stojí, že několik dní před její korunovaci byl českou šlechtou za budoucího českého panovníka korunován i dvouletý kralevec Václav, kterému tak jeho otec oficiálně zajistil nástupnická práva.

Císařovna Alžběta během manželství porodila šest dětí. Jako první z nich se narodila 11. května 1366 v Praze dcera Anna Lucemburská, pozdější anglická královna. Byla manželkou Richarda II. Plantageneta. Dne 14. února 1368 se v Norimberku narodil císařův třetí syn Zikmund Lucemburský, uherský, římský, český a lombardský král, a 22. června 1370 v Praze další syn Jan (Zhořelecký), pojmenovaný po Janovi Lucemburském. V následujících letech porodila ještě dceru Markétu a další dva syny (Karla a Jindřicha), kteří záhy zemřeli.

Neznámý autor: Alžběta Pomořanská, Svatovítské triforium, po 1375

Císařovna přežila svého manžela o patnáct let. V nich velmi výrazně podporovala Zikmunda.

Karel a Alžběta měli zřejmě harmonické manželství. V roce 1371 byl Karel vážně nemocen a Alžběta vykonala pěší pouť z Karlštejna ke katedrále sv. Víta v Praze, aby se modlila za jeho zdraví, a na podporu své žádosti přinesla četné dary. V jejich manželství byl jediný problém, a to rivalita mezi nevlastními bratry Václavem a Zikmundem. Alžběta těžce snášela, že Karel oproti jejím dětem preferuje svého syna Václava z předchozího manželství. Alžběta Pomořanská zemřela 14. února 1393 v ústraní na svém sídle ve věnném městě českých královen Hradci Králové. Je pohřbená spolu s dalšími Karlovými manželkami v královské hrobce v chrámu sv. Víta.

Alžběta se do historie zapsala svými mimořádnými tělesnými dispozicemi, o nichž si již současníci vyprávěli nejednu legendu (použito v divadelní hře Jaroslava Vrchlického *Noc na Karlštejně*), měla statnou a urostlou postavu. Dobový kronikář Beneš Krabice z Weitmile († 1375) s obdivem zaznamenal: „Tato paní císařovna měla v rukou takovou sílu, že si někdy v přítomnosti mnoha knížat, pánů a šlechticů dala přinést novou podkovu, ukovanou pro velkého valacha, a tuto podkovu ta paní svými vlastníma rukama zlomila... také silné a velmi tlusté nože vojáků a kuchařů lámala... navíc trhala brnění nebo pancíře na těle rytířů, což po ní nesvedl žádný muž.“

14. 2. 1368 se narodil římský císař, český a uherský král Zikmund Lucemburský († 9. 12. 1437) (655 let)

Zrzavá barva vlasů a vousů vysloužila Zikmundovi přezdívku „liška ryšavá“. Syn Karla IV. a Alžběty Pomořanské byl o sedm let mladší než jeho bratr Václav IV. Zikmund Lucemburský patřil k nadmíru vzdělaným panovníkům. Mluvil sedmi jazyky, byl společenský a měl zálibu v rytířských turnajích. Uměl taktizovat, byl výborný diplomat a díky četným vojenským tažením dokázal udržet kontrolu nad velkou částí Evropy. Mezi jeho zásluhy patřily oba církevní koncily (basilejský i kostnický), které byly zásadní pro uklidnění situace nejen v církvi, ale i jednotlivých státech.

Už v roce 1374 Karel IV. zasnoubil svého mladšího syna s Marií, dcerou polského a uherského krále Ludvíka I.

Albrecht Dürer: *Zikmund Lucemburský*

Zikmund Lucemburský se po otcově smrti v roce 1378 přesunul na uherský dvůr, kde dostal tvrdou politickou školu, a po třech letech ho jeho starší bratr Václav IV. poslal do Krakova nasát tamní atmosféru a naučit se jazyk. Sňatek

s Marií si ale Zikmund nakonec musel vynutit a za podpory šlechty se na dalších padesát let stal 31. března 1387 uherským králem. V roce 1411 převzal Zikmund i římskou korunu krále a v roce 1433 se stal také římským císařem. Jeho cílem bylo vybudovat mohutné podunajské soustátí, které by se dokázalo postavit Osmanské říši.

Zikmund se zapsal do dějin svou snahou odstranit papežské schizma (trojpapežství). Nakonec svého cíle dosáhl na kostnickém koncilu, ze kterého vyšla jediná hlava církve – papež Martin V. Tentýž koncil odsoudil k smrti Mistra Jana Husa a to vyústilo v českých zemích k velké míře nevole i vůči Zikmundovi, který Janu Husovi nepomohl. V roce 1419, po smrti bratra Václava IV., se Zikmund stal dědicem české koruny.

V roce 1436, po bitvě u Lipan, nabídl takové politické ústupky, že byl v čele země přijat. Radost mu ale dlouho nevydržela. Nejenže byl už ve starším věku a nemocný, ale poté, co nechal popravit odbojného hejtmána Jana Roháče z Dubé, se v opozici opět zdvihla míra nevole vůči českému králi. Zikmund Lucemburský se tak raději vydal do Uher, ale na své cestě 9. prosince 1437 ve Znojmě zemřel. Byl pohřben v katedrále ve Velkém Varadíně hned vedle hrobky sv. Ladislava.

Po Zikmundovi nezůstal žádný následník trůnu. Jeho jediným potomkem byla dcera Alžběta, kterou měl se svou druhou ženou Barborou Celjskou.

Zikmundovi se vyčítá, že se sice nechal korunovat českým králem už 28. července 1420, v Čechách ale fakticky nevládl a věnoval se mnohem víc svým zájmům v Uhrách a Německu. Ostatně Maďaři považují jeho vládu (1387-1437) za jedno z nejvýznamnějších období svých dějin. Dokázal totiž z nesourodého slepence zemí patřících pod Svatoštěpánskou korunu vykresat fungující a prosperující stát a navíc udržel Osmany v uctivé vzdálenosti.

Kromě Uher byl Zikmund úspěšný i na západ od českých hranic, kde díky své silné pozici ve Svaté říši římské – byl zvolen nejprve římským králem (1410) a poté i římským císařem (1433) – nakonec uspěl se svým snem vybudovat mohutné podunajské soustátí, které by se dokázalo postavit Osmanské říši.

Zikmund požadoval od církve značné ústupky – v první řadě chtěl, aby byla podřízena světské, tedy jeho moci. V letech 1403-1404 dokonce zakázal odvádět peněžní dávky papežské kurii a osobně obsazoval některé církevní úřady, včetně biskupských.

Úspěch českého předsednictví EU

České předsednictví v Radě EU bylo velmi aktivní a angažované a náš obdiv patří českému premiérovi Petru Fialovi i jeho týmu v Bruselu a v Praze. Na závěrečné tiskové konferenci po jednodenním summitu EU to řekl předseda Evropské rady Charles Michel. Šéfka Evropské komise Ursula von der Leyenová uvedla, že Evropa má vůči Česku dluh vzhledem k jeho práci za posledního půl roku.

Česko přebíralo předsednictví uprostřed ruské invaze na Ukrajinu a na počátku energetické krize, a přesto se mu podařilo dosahovat kompromisů, postupovat jednotně a pokračovat v pomoci Kyjevu, zhodnotil české půlroční působení ve vedení Rady EU Fiala. Dodal, že vždy nešlo o jednoduchá jednání, ale společně se je pokaždé podaři-

lo dotáhnout do konce. Český premiér na závěr poděkoval von der Leyenové i Michelovi a popřál úspěšné předsednictví Švédsku, které se ho ujalo 1. ledna 2023.

Experti: Předsednictví zvládnuto, vláda ale nedostatečně prezentovala úspěchy

Experti hodnotí půlroční české předsednictví v Radě Evropské unie jako zvládnuté. Vláda Spolu (ODS, KDU-ČSL, TOP 09) a Pirátů se Starosty a nezávislími (STAN) ale nedostatečně prezentovala jeho výsledky českým občanům. Vyplývá to z průzkumu mezi 48 tuzemskými a zahraničními odborníky, který uskutečnil projekt České zájmy v EU. Celkově dostalo předsednictví průměrnou známku 1,8. Diplomaty a úředníky působící v Praze, Bruselu a dalších sídel-

ních městech EU si nejčastěji vysloužili známku 1, tedy výborně. Čeští politici pak měli průměr 2,2. Zámku 5 předsednictví neudělil nikdo, čtyřku dvě procenta expertů.

Podle ředitele AMO Víta Dostála Česko provedlo Evropu těžkými časy dobře. „Ukázalo se, že český hlas se počítá a že své úkoly umíme zvládnout. I díky českému předsednictví dnes víme, že Evropa kvůli ruské agresi v zimě nezmrzne. Stejně tak pokračovala důležitá evropská pomoc Ukrajině, díky které jsme i my v Česku relativně v bezpečí,“ uvedl. Česko ale podle něj neřešilo jen aktuální krize, ale i problémy zítřka – klimatickou krizi a rozdělení peněz na boj s ní nebo předcházení závislosti Evropy na autoritářských režimech.

Politici nejčastěji obdrželi známku 2. Podle Petra Kanio-ka z Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně kabinet o předsednictví skoro mlčel a jeho potenciál nevyužil. „Je to škoda, protože předsednictví dokazovalo, že jak česká politika, tak státní správa a diplomacie má řadu schopných lidí, kteří jsou schopni dosáhnout velkých věcných úspěchů,“ uvedl.

ČR v Moskvě nadále zastupuje velvyslanec Vítězslav Pivoňka

Velvyslancem v Rusku zůstane Vítězslav Pivoňka, jeho post Česko rušit nebude. V *Otázkách Václava Moravce* České televize to řekl ministr zahraničí Jan Lipavský (Piráti). Ministerstvo podle něj nechce prozatím ambasadorskou pozici v Moskvě nahradit místem chargé d'affaires.

„Velvyslanec Pivoňka není odvoláván, zůstává velvyslancem a v roli jeho zástupce bude působit pan Čistec-ký,“ prohlásil Lipavský. Pokud by Česko v době války na Ukrajině vyslalo do Moskvy nového plnohodnotného velvyslance, muselo by Rusko požádat o souhlas a velvyslanec by zároveň musel pověřovací listiny slavnostně předat prezidentu Vladimiru Putinovi. Je možné, že by současný generální konzul ČR v Istanbulu Čistec-ký v Moskvě výhledově působil.“ (*Red. pozn.: Diplomati Dipl. Ing. Jiří Čistec-ký je bývalý poradce ministra zahraničí, který se dříve věnoval smíření československých vztahů, bývalý vedoucí odboru států střední Evropy na MZV a bývalý chargé d'affaires na českém velvyslanectví ve Vídni.*)

„Opravdu teďka do Moskvy nového velvyslance nepošláme, takže neřešíme otázku, komu by případně předával pověřovací listiny,“ řekl ministr. Česko podle něj zatím nedošlo do momentu, kdy by chtělo formálně v Rusku odvolat velvyslance a mít tam pouze chargé d'affaires. „Ale ta situace se neustále vyvíjí,“ uvedl. Dodal, že je pro ČR zatím výhodné diplomatické zastoupení v Moskvě mít.

Volba pražského primátora

Pražští zastupitelé odložili volbu primátora až na únor. Přerušení volby podpořilo 55 z celkových 65 zastupitelů hlavního města. Koalice Spolu se původně domluvila s hnutím ANO, že zvolí primátorem Bohuslava Svobodu (ODS), ale zbylých deset radních volit nebudou. Spolu a ANO chyběl jeden hlas, neboť proti dohodě se postavila radní Hana Kordová Marvanová (za Spolu), které vadí způsob volby. Proti se postavili také Piráti, Praha Sobě a pro volbu nehlasovala ani SPD. Volby v Praze vyhrálo Spolu před ANO a Piráty.

Na nové vedení na pražském magistrátu se čeká skoro tři měsíce. Koaliční vyjednávání začala hned po volbách. Od té doby se průběžně setkávali zástupci jednotlivých stran. Spolu prosazovalo vznik obdobné koalice, jako je ta vládní, tedy s Piráty a STAN, avšak jednání skončila neúspěchem. Letošní jednání o novém vedení města je nejdelší v historii Prahy od roku 1993.

Předsedou Rady OSN pro lidská práva se stal český velvyslanec Bálek

Stálý představitel České republiky při OSN v Ženevě ing. Václav Bálek byl zvolen předsedou Rady OSN pro lidská práva. Této prestižní funkce se ujal již 1. ledna 2023. Je to vůbec poprvé, kdy bude český zástupce předsedat hlavnímu mezivládnímu orgánu OSN v lidskoprávní oblasti.

Jedná se o jednu z nejprestižnějších a nejviditelnějších rolí pro členské státy v OSN. Cílem Rady je posilování a podpora lidských práv a základních svobod po celém světě. Skládá se ze 47 členů, členských států OSN volených na funkční období tří let. Předsedu volí členové Rady ze svých řad vždy na období jednoho roku.

„Z funkce předsedy se budu snažit o to, aby Rada plnila svoji preventivní roli, tedy aby prostřednictvím dialogu a spolupráce předcházela porušování lidských práv. Bude- me klást důraz na to, aby Rada fungovala efektivně a aby se jejího fungování mohli zúčastnit všichni relevantní aktéři, včetně zástupců malých zemí a občanské společnosti,“ řekl Václav Bálek po svém zvolení.

Priority MZV: Ukrajina, sankce, ekonomická diplomacie či digitalizace

Prioritami ministerstva zahraničí pro letošní rok budou Ukrajina, sankční politika, ekonomická diplomacie či digitalizace resortu. Ministr Jan Lipavský (Piráti) plánuje cesty do Afriky, Jižní Ameriky či Asie, konkrétně například do Indie. Řekl to novinářům. Česko by podle šéfa diplomacie mělo pracovat na vzniku speciálního trestního tribunálu pro vyšetření zločinu agrese v souvislosti s ruskou invazí na Ukrajinu. ČR patří do jádrové skupiny zemí, které se na věci podílejí.

Ministerstvo také personálně obsadí nové oddělení sankčních politik, které povede náměstek pro řízení sekce bezpečnostní a multilaterální Martin Povejšil a bude mít další tři pracovníky. Oddělení vzniklo v návaznosti na přijetí sankčního zákona, který umožňuje zavést restriktce proti zahraničním společnostem a cizincům, kteří se dopustí závažných protiprávních jednání. Stát jim bude moci například zabránit ve vstupu nebo v pobytu na svém území nebo zmrazit majetek.

Více se chce Lipavský věnovat ekonomické diplomacii. Zdůrazňovat chce české příležitosti v oblasti vědy, výzkumu a inovací a prezentovat Česko jako moderní zemi, se kterou je dobré navazovat obchodní spolupráci.

Tým Jourové vede její krajan Braun, je prvním Čechem v čele kabinetu

Novým šéfem kabinetu místopředsdkyně Evropské komise Věry Jourové se stal Daniel Braun, dosavadní „dvojka“ v jejím týmu. Úředník se zkušenostmi z českých

ministerstev je prvním Čechem, který se dostal do čela kabinetu některého ze členů exekutivy Evropské unie. Za svou první velkou výzvu považuje přípravu pravidel na ochranu demokracie před skrytým vlivem ze zahraničí, sdělil ČTK.

Jourová má v týmu několik českých občanů a například v kabinetu místopředsedy komise Franse Timmermanse působí Lukáš Víšek. Šéfem celého týmu pracujícího na přípravě budoucích evropských norem však zatím nikdo z České republiky nebyl.

Česko bude v roce 2023 poprvé velet vojenské pozorovací misi na Sinaji

Česká republika bude v roce 2023 poprvé velet mezinárodní vojenské misi na Sinajském poloostrově v Egyptě. Oznámila to ministryně obrany Jana Černochová z ODS. Na této blízkovýchodní pozorovací misi MFO aktuálně působí česká letecká jednotka včetně letounu CASA. Podle Černochové je velení úspěchem české armády. „Je to i velký projev úcty naší zemi. To, že nám po těch deseti letech, kdy tam působíme, nabídli, že můžeme být velící zemí této pozorovatelské mise.“ Čeští vojáci budou dále působit na zahraničních misích například na Slovensku nebo v Litvě.

Politici uctili památku Jana Palacha

Čin Jana Palacha přispěl k tomu, aby totalitní režim padl, a zasloužil se o to, že dnes Češi mohou žít ve svobodě a demokracii. Předsedkyně Poslanecké sněmovny Markéta Pekarová Adamová (TOP 09) to řekla ČTK na pietním aktu k uctění památky studenta, který se před čtyřiapadesáti lety upálil na Václavském náměstí v Praze.

Počátkem roku 1969 tak učinil v pokusu o vyburcování lidí z letargie, do níž společnost upadala po srpnové okupaci země vojsky Varšavské smlouvy. V den 54. výročí jeho činu Pekarová Adamová s dalšími místopředsedy Sněmovny položila květiny a svíčky v místě, kde událost připomíná dřevěný kříž v chodníku pod Národním muzeem.

„Jan Palach se zapsal do naší historie a patří mu v ní opravdu čestné místo, protože byl ochoten pro to, aby probudil občany z letargie, obětovat to nejcennější, tedy svůj vlastní život,“ řekla Pekarová Adamová, která se zúčastnila pietního aktu k uctění památky Jana Palacha na Václavském náměstí. Na místě byla mimo jiné s místopředsedy Poslanecké sněmovny Olgou Richterovou (Piráti) nebo Karlem Havlíčkem (ANO).

Prezident Zeman se rozloučil slovy z Nezvalovy básně *Sbohem a šáteček*

Slovy „sbohem a šáteček“ a úryvkem ze stejnojmenné básně Vítězslava Nezvala se rozloučil prezident Miloš Zeman ve svém posledním vánočním poselství ze zámku v Lánech. Zeman projev přednášel naposledy před březnovým koncem svého druhého pětiletého mandátu. Poté se chystá do starobního důchodu, chce číst a vzpomínat, řekl. Naopak hned zapomene na „zakomplexované nuly“, mezi které zařadil některé politické komentátory či neúspěšné politiky.

Prezident Miloš Zeman věří, že tlak svobodných zemí dříve nebo později přiměje Rusko, aby opustilo území

Ukrajiny. Ruská agrese podle něj ohrožuje celosvětovou i českou bezpečnost, proto Zeman plně podporuje českou pomoc bojující Ukrajině. Ruskou invazi na Ukrajinu označil Zeman za nejvýznamnější událost končícího roku. Zdůraznil, že byl vždy stoupencem korektních ekonomických vztahů s Ruskem, hlavně kvůli dodávkám relativně levných energetických surovin. „Ale jsou situace, kdy ekonomické zájmy musí ustoupit zájmům bezpečnostním,“ uvedl.

Zeman poděkoval za dvojí zvolení prezidentem. Druhý pětiletý mandát mu vyprší v březnu. „Jako prezident republiky jsem se v první řadě snažil hájit české národní zájmy,“ uvedl. Ty lze podle něj definovat na základě toho, že převážnou část hrubého domácího produktu tvoří export. Zeman v projevu shrnul i svých dvaatřicet let v politice. Za zásadní počiny své vlády z let 1998-2002 označil vznik krajské samosprávy, profesionalizaci armády či privatizaci bank.

Za svou srdeční záležitost pak označil vztah s Izraelem, u kterého usiloval o vztahy nad rámec těch, které jsou v rámci mezinárodních struktur běžné. Připomněl, že v červenci v Praze obdržel od izraelského prezidenta Jicchaka Herzoga nejvyšší izraelské státní vyznamenání Řád cti.

Řád bílého lva pro rakouského prezidenta

Prezident Miloš Zeman se chystá před odchodem z úřadu předat Řád bílého lva rakouskému protějšku Alexandru Van der Bellenovi. „Myslím, že si to zaslouží,“ uvedl prezident a z jeho slov vyplynulo, že se tak má stát při Bellenově návštěvě České republiky.

Do konce svého mandátu v polovině března by Zeman chtěl otevřít v srbském Bělehradě centrum Český dům. „Snad se podaří přes odpor pana ministra zahraničí Jana Lipavského a s podporou pana premiéra Petra Fialy uskutečnit i cestu do Izraele při příležitosti přesunu ambasády z Tel Avivu do Jeruzaléma,“ uvedl prezident.

Zeman nedávno řekl, že předpokládá, že vláda schválí přesun českého velvyslanectví v Izraeli z Tel Avivu do Jeruzaléma. Premiérovi navrhl, aby společně letěli do Izraele a otevřeli tam českou ambasádu v Jeruzalémě. Fiala přesun ambasády podporuje, vláda ale při nynějším předsednictví v Radě Evropské unie a válce na Ukrajině musí řešit aktuálnější výzvy, reagoval před vánočními svátky mluvčí vlády Václav Smolka.

Podle Zemana se přesun ambasády pokouší ministr Lipavský sabotovat. Lipavský před koncem loňského roku uvedl, že Česko dodržuje rezoluce Rady bezpečnosti OSN i jednotný postoj Evropské unie k možnému přesunu velvyslanectví v Izraeli z Tel Avivu do Jeruzaléma. EU s přesuny nesouhlasí, stejně jako většina států světa Jeruzalém za hlavní město Izraele neuznává, protože si na něj činí nárok i Palestinci.

České velvyslanectví v Tel Avivu má od loňského roku v Jeruzalémě úřadovnu. Své ambasády přestěhovalo několik zemí včetně Spojených států, jejich rozhodnutí vyvolalo ostrou reakci Palestinců i arabského světa. (mk)

Člověk v tísní pozastavil činnost v Afghánistánu kvůli zákazu práce žen

Humanitární organizace Člověk v tísní dočasně pozastavila většinu svých aktivit v Afghánistánu. Na webu oznámila,

že tím reaguje na nařízení vládnoucího hnutí Tálibán všem afghánským i zahraničním nevládním organizacím působícím v zemi, aby zakázaly svým ženským zaměstnankyním chodit do práce. Podobný krok oznámily i další humanitární organizace působící v Afghánistánu, mezi nimi Norská rada pro uprchlíky, Save the Children, CARE či Afghanaid. Bez zapojení žen nelze podle organizací v zemi efektivně pomáhat.

„Bez žen bychom se v posledních letech nedostali k desítkám tisíc Afghánců v nouzi. Není možné provádět účinnou humanitární pomoc v souladu s humanitárními zásadami, pokud je ženám znemožněno pracovat,“ uvedli zástupci Člověka v tísní. Současně vyzvali afghánské úřady, aby okamžitě zrušily zákaz činnosti pracovníků nevládních organizací. Může mít podle Člověka v tísní zničující humanitární dopad na milióny ohrožených mužů, žen a dětí v celé zemi.

Člověk v tísní v Afghánistánu působí přes dvacet let a od té doby pomohl stovkám tisíc lidí v nouzi, postavil či opravil tisíce domů, stovky škol a klinik, opravoval silnice, rozvody elektřiny či vodní zdroje.

ČT: Rozdělení Československa považuje za správné 47 procent Čechů

Rozdělení Československa považuje za správné 47 procent Čechů a 62 procent Slováků. Většina lidí v obou zemích pak míní, že se mělo rozhodnout v referendu. Vyplývá to z průzkumu agentury Median pro Českou televizi a RTVS. Jeho autoři uvedli, že na Slovensku od posledního průzkumu před pěti lety vzrostl podíl kladných hodnocení rozpadu federace.

Samostatné Česká republika a Slovenská republika vznikly 1. ledna 1993. Dohodu o rozdělení uzavřeli v srpnu 1992 v brněnské vile Tugendhat Václav Klaus a Vladimír Mečiar, předsedové vítězných stran voleb z června téhož roku. Podle 76 procent Čechů o tom ale mělo rozhodnout referendum. Na Slovensku stejný názor zastává 86 procent dotázaných. Analytici to přičítají i znechucení tamní společnosti nad politickým vývojem.

Téměř třem čtvrtinám Čechů nevadí, že Slováci v ČR studují nebo pracují. Za nepostradatelné pro ekonomiku označilo Slováci 15 procent dotázaných. Naopak 12 procent lidí uvedlo, že Slováci „zabírají místo našim lidem“. Více než dvě třetiny Slováků pak považují odliv krajanů ze země za problém. Častěji tento názor zastávají lidé s vyšším vzděláním a zástupci střední generace. Průzkum se uskutečnil od 2. do 12. prosince 2022, zúčastnilo se ho 1 009 lidí.

VZPOMÍNKA

František Václav Lobkowicz (5. 1. 1948 – 17. 2. 2022)
František Václav Lobkowicz byl biskupem římskokatolické církve. V čele ostravsko-opavské diecéze byl od jejího založení v roce 1996. Jako biskup, nejprve pražský světící, se stal zakladatelem kategoriální pastorace směřem k Armádě České republiky, ke školství a zdravotnictví. Nakonec se vrátil na místo svého kněžského působení na Opavsku a Ostravsku a stal se prvním biskupem tamních věřících, kteří po samostatné diecézi toužili už od doby baroka.

Mons. František Václav Lobkowicz OPraem pocházel z českého šlechtického rodu, z pěti dětí, nejmladší bratr Zdeněk Lobkowicz je opatem premonstrátského kláštera Teplá. Po ročním studiu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy přestoupil v roce 1967 do Litoměřic na teologickou fakultu. V roce 1968 vstoupil do řádu premonstrátů v klášteře Teplá, kde později, 10. srpna 1972, tajně složil slavné řeholní sliby. V letech 1968-1969 studoval na teologické fakultě v Innsbrucku.

František Václav Lobkowicz byl vysvěcen na kněze 15. srpna 1972 v Praze kardinálem Františkem Tomáškem. V letech 1972-1974 absolvoval vojenskou službu, po návratu nemohl půl roku vykonávat kněžskou službu pro neudělení tzv. státního souhlasu. Od dubna 1975 byl ustanoven mimo domovskou diecézi. Jako kaplan působil v olomoucké arcidiecézi ve farnostech Frýdek, Jablunkov a Český Těšín. Od roku 1984 byl ustanoven farářem farnosti Ostrava – Mariánské Hory.

Od roku 1990 byl čestným kaplanem českého velkopřevorství Suverénního řádu Maltézských rytířů.

Dne 17. března 1990 byl papežem Janem Pavlem II. jmenován titulárním biskupem v Catabum Castra a světícím biskupem pražské arcidiecéze. Biskupskou konsekraci přijal 7. dubna 1990. V pražské arcidiecézi byl zároveň děkanem Metropolitní kapituly u sv. Víta a v letech 1992-2001 byl apoštolským delegátem pro rytířský řád křížovníků s červenou hvězdou.

Dne 30. května 1996 byla bulou papeže Jana Pavla II. Ad Christifidelium spirituali zřízená nová ostravsko-opavská diecéze a Mons. Lobkowicz byl jmenován jejím prvním diecézním biskupem. Slavnostní inaugurace se konala v katedrále Božského Spasitele v Ostravě dne 31. srpna 1996.

Od roku 2005 byl duchovním velkopřevorem Českého velkopřevorství Vojenského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského. Byl členem Stálé rady České biskupské konference, členem komise pro katolickou výchovu, v níž byla mu svěřena oblast církevního školství, a také ústředním duchovním rádcem Junáka.

Z HISTORIE

6. 1. 1918 byla na shromáždění říšských a zemských poslanců v Praze přijata Tříkrálová deklarace s požadavkem sebeurčení českého a slovenského národa

Dne 6. ledna 1918 přijali čeští poslanci v Grégrově sále pražského Obecního domu Tříkrálovou deklaraci, ve které poprvé na domácí půdě zazněl požadavek na sebeurčení národů a samostatnost. Tříkrálová deklarace byla přijata na velkém shromáždění říšských a zemských českých poslanců po dohodě s některými slovenskými politiky a představiteli českých spisovatelů. V dokumentu byl vyzdvížen požadavek práva národů na sebeurčení současně s přihlédnutím se k národní samostatnosti.

Vláda text deklarace jako „velezrádný“ zkonfiskovala a zveřejněn byl teprve po jednáních v říšské radě od 22. ledna 1918, kde se stal předmětem ostrých nacionálních bojů. Proti deklaraci ostře vystoupila zejména skupina německých nacionálních poslanců (požadovali zřízení samostatné země Deutschböhmen) a takéž peštské vládní kruhy, které organizovaly na Slovensku protiakce v jednotlivých župách a městech, i když s nepatrným úspěchem.

Před 100 lety zemřel první československý ministr financí Alois Rašín

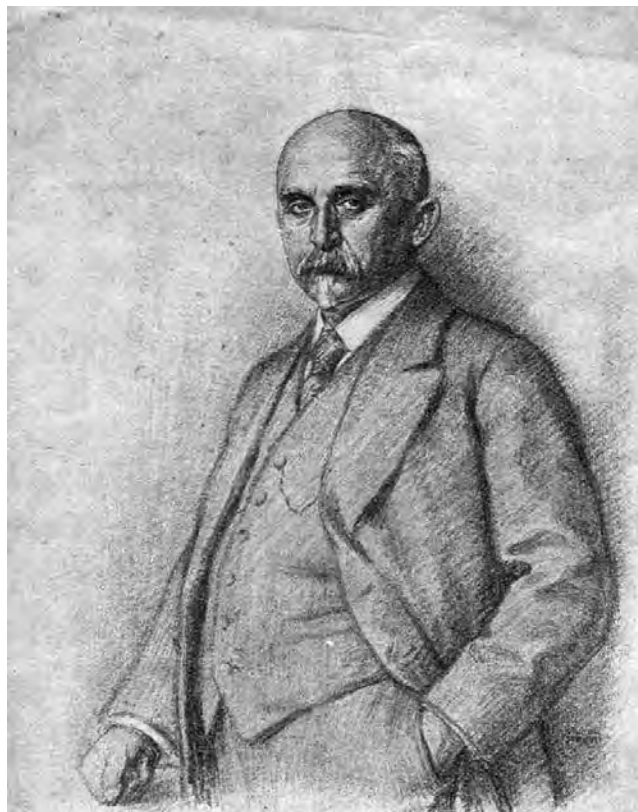
Na ministra JUDr. Aloise Rašína (* 18. 10. 1867) byl spáchán atentát, na jehož následky 18. února 1923 skonal.

Alois Rašín se stal jednou z vůdčích osobností studentského hnutí a v roce 1891 se také – společně s Antonínem Hajnem a Václavem Klofáčem – zúčastnil sjezdu slovenského studentstva. Mládež se vymezovala proti konzervativním staročekům, proti policii a samozřejmě proti Rakousku, respektive monarchii. Celé toto mladé pokrokové hnutí vyvíjelo aktivity politické a sociální, literární a kritické – přičemž středobodem činnosti byl *Časopis českého studentstva*: šlo o zavedení všeobecného hlasovacího práva a větší národnostní práva Čechů. Národní strana svobodomyšlná (neboli mladočeši), kterou Rašín a studenti podporovali, nakonec v roce 1889 vyhrála volby do českého sněmu a ještě drtivěji pak uspěla v roce 1891 ve volbách do Říšské rady.

Rašín ukončil studia na právech v roce 1891, v říjnu téhož roku byl promován. Zároveň ještě těsně předtím – v den příjezdu císaře do Čech – vyšel jeho tenký spis *České státní právo*, který byl v podstatě protistátním právníko-politickým textem s nastíněním programu obnovení českého státu v duchu demokracie a se zárukou práv národních menšin.

Krátce po vypuknutí první světové války se politické strany rozhodovaly, zda se přikloní k politice Vídně, což znamenalo otevřeně přiznat loajalitu k Rakousko-Uhersku, nebo zda se stanou protirakouskými, což ale za válečného stavu deklarovat oficiálně jaksi nešlo. Rašín se pochoptelně postavil mezi zásadní odpůrce monarchie. Posléze vznikla tajná organizace protirakouského odboje zvaná Maffie (jistou dobu byl jejím vedoucím Přemysl Šámal a patřili do ní Edvard Beneš, Karel Kramář, Václav Klofáč a Alois Rašín, později poslanec Antonín Švehla). Rašín se pak ve svých aktivitách stýkal i s lídry ostatních politických stran, přičemž dali dohromady tzv. Národní radu. Netrvalo dlouho a Rašín i další se octli v hledáčku c. k. policie. V červenci 1915 byl politik zatčen a uvržen do vazby ve Vídni pro obvinění z vlastizrady a špionáže. V listopadu 1916 zemřel František Josef I. a v prosinci se stal novým císařem rakouským a králem českým a uherským Karel I. A díky tomu tak nebyli Rašín a spol. popraveni, jen těžce žalářováni v rakouském Möllersdorfu – Rašín zde sdílel celu s Kramářem. Trest mu byl zmírněn na deset let. Jak již ale bylo u aktivního politika zvykem, v kriminále opět nezahálel a sepsal zde dílo *Národní hospodářství*, které vyšlo později, v roce 1921. Na základě rozsudku Rašín sice v květnu 1917 ztratil svůj mandát poslance, ale již v červenci téhož roku byl on a další odsouzení amnestováni.

Rašín je též autorem textu prvního zákona o zřízení samostatného státu. V listopadu 1918 vzniklo Revoluční ná-

Viktor Stretti: Alois Rašín, 1923

rodní shromáždění, které při svém prvním zasedání zvolilo Tomáše Garrigua Masaryka prezidentem republiky a jmenovalo vládu, v jejímž čele stanul Karel Kramář. Ač se s Rašínem v této první vládě počítalo na post ministerstva vnitra (s čímž počítal i on sám), nakonec byl nucen vzít jiný post – stal se prvním československým ministrem financí. Což byla těžká úloha – po válce byly státní finance v rozvratu, neboť je ničila inflace.

Navíc, jak o něm napsal Ferdinand Peroutka, Rašín nebyl kovaným ekonomem: „Opět musíme obdivovat vliv a odhodlanost jediného muže na celé okolí. Nevíme, jak by obstál Rašínův finanční věhlas před kritikou zkušených odborníků. Je pravděpodobné, že by se jim podařilo jej brzy nepříznivě rozebrat, že by sumu jeho odborných vědomostí shledali nepatrnou. Vskutku to byl spíše populární finanční kazatel a karatel než vědec. Ale jeho přednosti nebyly odbornické, nýbrž lidské. Důslednost a vůle. Dovedl jít houževnatě za myšlenkou, jejíž odborné rozvržení a vypracování nepochybně přijal od někoho jiného, a uměl je lidem podat tak, že už na ni nezapomenuli. Byl to muž horkého citu a podařilo se mu vylíčit finanční otázku jako kus národního osudu. Doktor Engliš nepochybně lépe rozuměl financím, ale chyběly mu politické a vůdcovské schopnosti Rašínovy.“

Nazval ho také „spořivým měšťákem“, mj. pro jeho odpor k jakýmkoli žádostem o malé příspěvky ze státního rozpočtu – ještě dříve, než byla prosba vyčtena, už ministr křičel: „Nic vám nedám!“ Rašín byl workoholikem, jehož zájma byla pouze práce, a to práce pro nově vzniklý stát, jeho motto bylo „pracovat a šetřit“. Pro jeho tvrdost, nekompromisnost a zarputilost se mu přezdívalo „tygr“. Žil dosti asketicky a kupříkladu na jakoukoli zábavu (tanec, sport) pohlížel svrchu a velmi nevražlivě. Vše, co dělal, bral smr-

Pamětní deska na Aloise Rašína v Žitné ulici v Praze

telně vážně. Navíc jako nacionalista a hlavně konzervativní liberál byl nenáviděn levicí.

Na počátku roku 1919 vyhlásil Rašín celonárodní sbírku – budoucí základ pro zlatý poklad. Ovšem v únoru se Rašín stal hlavním tvůrcem měnové odluky: vymínil si speciální pravomoci a v době od 26. února do 9. března nechal zavřít státní hranice a okolkovat veškeré peníze, které se v Československu nacházely. Část financí zadržel ve formě nucené státní půjčky. Byl též zastáncem majetkové daně, takže dělal i soupis majetku, přičemž ona daň byla placena z vázaných vkladů, tzn. šlo o progresivní zdanění. Navíc všechny tyto jeho kroky byly podporovány celým aparátem ministerstva, bankovním světem i částí podnikatelů, a samozřejmě měl i podporu některých důležitých politiků, včetně ekonoma Karla Engliše, s nímž se později názorově rozešel. Úspěšné provedení měnové reformy se stalo základem budoucí ekonomické prosperity a Rašín tak získal pověst budovatele státu. Ministrem financí byl do července 1919, kdy obecní volby vyhrála levice a byla jmenována první vláda Vlastimila Tusara. V říjnu 1922 se Alois Rašín stal znovu ministrem financí v první Švehlově vládě, když nahradil svého oponenta Karla Engliše. Razil úsporná opatření a prosazoval je velmi vehementně. Vystupoval proti všem možným sociálním výhodám, a to i vůči výhodám pro legionáře.

5. ledna 1923 ráno Rašín vycházel ze svého bydlíště (a kanceláře) v Žitné ulici č. 8, a chtěl nasednout do ministerského automobilu, byl střelen do boku a do zad. Utrpěl těžké zranění, na jehož následky během měsíce a půl zemřel. Atentátníkem byl mladý anarchokomunista Josef Šoupal, který byl vzápětí polapen: ve své výpovědi se přiznal, že chtěl Rašína zabít coby jednoho z představitelů velkokapitálu – bral ho jako symbol kapitalismu. Jelikož vrahovi nebylo ještě jednadvacet let a nedosáhl tak tehdejší hranice plnoletosti, neodsoudili ho k smrti, nýbrž na osmnáct let těžkého žaláře do Valdic na Jičínsku. Po Rašínově smrti prezident Masaryk v projevu napsal: „Lide československý, zachovej národní štít čistým. Ať velká oběť Rašínova života pohne našim svědomím a svede nás všechny k součinnosti, směřující k uskutečnění našeho národního ideálu, a ten je republika a demokracie. Násilí na dr. Rašínovi spáchané jest nelidské, nečeské.“

25. února 1948 zlikvidoval komunistický převrat československou demokracii

Vítězstvím ve volbách v roce 1946 komunisté získali silnou pozici ve vedení státu a jejich vůdce Klement Gottwald se stal předsedou vlády. Aby dosáhli svého cíle a odstranili parlamentní demokracii, chtěli nejprve obsadit všechny důležité funkce ve státním aparátu. Nerozpakovali se užít k tomu nezákonných metod, proti nimž demokratičtí ministři v únoru roku 1948 protestovali demisí. Klement Gottwald si pak na prezidentu Benešovi pod hrozbou občanské války vynutil, aby demisi přijal a jmenoval prokomunistickou vládu. Nastolení diktatury provázely otevřené represe, které postupně zasáhly všechny demokratické instituce. Jejich obětí byl i ministr zahraničních věcí Jan Masaryk. Stoupenci demokracie byli umlčeni, někteří se zachránili v exilu, jiní skončili ve vězeních nebo byli bez soudu fyzicky likvidováni.

Květnové parlamentní volby již neměly demokratický charakter a s režimem vyslovilo souhlas téměř 90 procent voličů. V červnu 1948 podal těžce nemocný Edvard Beneš demisi a v září téhož roku zemřel.

Stalo se před třiceti lety

- 1. 1. 1993 vznikla po rozpadu ČSFR Česká republika.
- 1. 1. 1993 byla ČR přijata za člena Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě a za člena Severoatlantické rady pro spolupráci.
- 1. 1. 1993 byla ČR přijata za člena Mezinárodního měnového fondu a Světové banky.
- 19. 1. 1993 přijalo Valné shromáždění OSN Českou republiku za člena OSN.
- 26. 1. 1993 byl Václav Havel zvolen českým prezidentem, úřad převzal 2. února 1993.
- 2. 2. 1993 složil prezident ČR Václav Havel ústavou předepsaný slib a ujal se tím prezidentského úřadu.

Václav Havel jako nově zvolený prezident ČR, 1993

Česko je jedinou zemí EU, která loni ve třetím čtvrtletí zvýšila státní dluh

Česká republika je jedinou zemí Evropské unie, která loni ve třetím čtvrtletí meziročně zvýšila státní dluh. Dostal se na 45,2 procenta hrubého domácího produktu (HDP), uvedl unijní statistický úřad Eurostat. V celé EU se dluh snížil na 85,1 procenta HDP, v eurozóně klesl na 93 procent HDP. Česko patří v EU nadále mezi nejméně zadlužené země. V absolutních číslech dluh přesáhl 2,98 biliónu korun. O rok dříve, tedy ve třetím čtvrtletí 2021, státní dluh přesahoval 2,43 biliónu korun, relativně pak činil 40,4 procenta HDP. „Jak v případě devatenácti zemí eurozóny, tak v případě celé EU je za poklesem státního dluhu v poměru k hrubému domácímu produktu zvýšení HDP, které převážilo nad zvýšením státního dluhu v absolutních hodnotách,“ uvedl Eurostat.

Česko podle guvernéra ČNB Michla letos čeká rok podstatného snížení inflace

Česko letos čeká rok podstatného snížení inflace, tempo růstu cen se začne snižovat na jaře. Vzhledem k oslabující poptávce a nastávající recesi může Česká národní banka (ČNB) pokračovat v politice stability úrokových sazeb. V rozhovoru s ČTK to řekl guvernér ČNB Aleš Michl. Upozornil však, že pokud se v ekonomice objeví nové poptávkové tlaky, bankovní rada ČNB je připravena zvýšit základní úrokovou sazbu ze současných sedmi procent.

Meziroční inflace v listopadu činila 16,2 procenta. Podle listopadové prognózy ČNB by průměrná inflace za celý rok 2022 měla být 15,8 procenta, letos ji centrální banka očekává 9,1 procenta.

Analytici kritizují vládu, že v prvním roce nereformovala veřejné finance

Vláda Petra Fialy (ODS) za první rok svého působení nedokázala přijít s reformami, které by přispěly ke snížení rozpočtového schodku a zpomalily zadlužování. Shodují se na tom analytici, které oslovila ČTK. Za chybu také považují plošné poskytování příspěvků na pomoc v energetické krizi všem domácnostem bez ohledu na jejich situaci. Kladně analytici hodnotí zavedení cenových stropů na elektřinu a plyn pro firmy a domácnosti nebo to, že vláda nepřistoupila k zastropování cen paliv, jako to udělalo Maďarsko.

„Zásadní kritika směřuje k vysokému strukturálnímu rozpočtovému schodku. Ten přispěl k vysoké inflaci, vnější nerovnováze české ekonomiky a především vede dluh vládního sektoru na dlouhodobě neudržitelnou dráhu. Na řešení vysokého rozpočtového schodku se mělo začít pracovat od prvního dne, ztratit celý rok je z mého pohledu velká chyba,“ uvedl hlavní ekonom Deloitte ČR David Marek.

Hlavní ekonom UniCredit Bank Pavel Sobíšek upozornil, že kvůli válce na Ukrajině a následné energetické krizi se zatím neuskutečnilo téměř nic z vládního programového prohlášení. „To je sice v dané situaci omluvitelné, vyvolává to ale velký časový tlak na vládu pro zbylé funkční období,“ uvedl.

Vláda musí podle Zemana přijmout návrhy ekonomů na daňové změny

Vláda podle prezidenta Miloše Zemana musí přijmout některé daňové návrhy ekonomů, které se týkají příjmů státního rozpočtu. Deficit státních financí je jedním ze zdrojů inflace, uvedl Zeman. Inflaci zařadil vedle ruské invaze na Ukrajinu a energetické krize mezi nejvážnější problémy končícího roku 2022.

Zdražování má podle Zemana několik faktorů, mezi které patří i zvyšování úrokových sazeb centrální bankou. „Protože úroky jsou náklad a náklad se promítá do ceny,“ uvedl. Doplnil, že kvůli tomu využil své zákonné oprávnění a do bankovní rady České národní banky jmenoval guvernéra i členy, kteří byli oponenty zvyšování úrokových sazeb. „Tyto sazby totiž prohlubují hypoteční krizi a snižují dostupnost úvěrů,“ konstatoval Zeman. Zeman se domnívá, že zejména na příjmové straně bude muset vláda přijmout návrhy ekonomů, které se týkají hlavně daňové oblasti.

Třetí nejvyšší schodek státního rozpočtu v historii samostatné ČR

Stát loni hospodařil se schodkem 360 miliard a 400 miliard korun. Informoval o tom ministr financí Zbyněk Stanjura z ODS. Novela rozpočtu původně počítala s deficitem vyšším o 15 miliard. Schodek hospodaření státu je třetí nejhorší v historii České republiky – vyšší byl jen v letech 2021 a 2020. Vláda Petra Fialy z ODS původně plánovala deficit ve výši 280 miliard, na podzim ale rozpočet kvůli vyšším výdajům novelizovala. Podle ministra financí Stanjury to bylo hlavně kvůli mimořádným valorizacím důchodů, úspornému tarifu na energii pro domácnosti nebo vyšším sociálním dávkám.

Státní dluh ke konci roku 2022 vzrostl na téměř 2,9 biliónu korun

Státní dluh ke konci roku 2022 vzrostl na 2,895 biliónu korun, o rok dříve to bylo 2,466 biliónu korun. Informovalo o tom ministerstvo financí. Na každého Čecha tak teoreticky připadá dluh 275 033 korun. Na financování státního dluhu bude ministerstvo financí potřebovat 649 miliard korun, o rok dříve na tento účel plánovalo vydat 552,1 miliardy Kč. Většinu peněz hodlá ministerstvo získat emisí korunových střednědobých a dlouhodobých dluhopisů. Měly by pokrýt 400 až 500 miliard korun potřebných prostředků. Státní dluh je tvořen dluhy vlády a vzniká především hromaděním schodků státního rozpočtu. Financován je pokladními poukázkami, státními dluhopisy, přímými půjčkami nebo půjčkami od Evropské investiční banky.

Vysoký růst průměrné sazby spotřebitelských úvěrů v ČR

Průměrná sazba spotřebitelských úvěrů byla na konci roku nejvyšší za více než pět let. V prosinci vzrostla skoro na 9,5 procenta. Vyplyvá to z dat společnosti Broker Consulting. Ještě na začátku minulého roku byla průměrná sazba zhruba o 3,4 procentního bodu nižší než teď. Od té doby postupně rostla. Výjimkou byl jen listopad. Podle společ-

nosti bude zdražování spotřebitelských úvěrů nejspíš dál pokračovat, i když mírnějším tempem. Důvodem jsou především rostoucí ceny energií.

Koruna loni posílila k euru o 2,9 procenta, k dolaru oslabila o 3,7 procenta

Koruna v roce 2022 posílila k euru o 2,9 procenta na 24,15 Kč/EUR, naopak k americkému dolaru oslabila o 3,7 procenta na 22,62 Kč/USD. Česká měna loni zpevnila i vůči ostatním střeoevropským měnám. ČTK to řekl analytik Purple Trading Jaroslav Tupý.

Proti americké měně koruna naopak oslabovala průběžně po celý rok, výraznější výkyvy tak byly spojeny opět s agresí Ruska a s volbou nového guvernéra ČNB. Nejslabší úroveň proti americkému dolaru zaznamenala koncem září 2022, kdy oslabila proti začátku roku až o 20,5 procenta a obchodovala se na hladině 25,878 CZK/USD. Od konce září se ale koruna vrátila zpět k posilování a přidala přibližně 12,4 procenta.

V rámci střeoevropského regionu koruna podle Tupého potvrdila svou roli lídra a posilovala proti všem měnám regionu. Proti polskému zlotému posílila o 4,9 procenta na 5,157 Kč/PLN a k maďarskému forintu posílila o 11,1 procenta na 6,015 Kč/100 HUF. Proti bulharskému levu tuzemská měna přidala 2,9 procenta na 12,39 Kč/BGN a k rumunskému novému lei posílila o 2,8 procenta na 4,903 Kč/RON. Vůči chorvatské kuně posílila česká koruna o 3,1 procenta, letos však Chorvatsko přechází na jednotnou evropskou měnu euro.

Česká koruna oslabila během roku 2022 pouze proti několika málo měnám. Vedle dolaru ztratila také proti brazilskému realu o 0,7 procenta, proti hongkongskému dolaru o 3,4 procenta a proti mexickému pesu o 9,2 procenta. Rovněž oslabila proti švýcarskému franku, a to o 2,2 procenta.

Proti všem ostatním měnám česká koruna dokázala posílit. Proti australskému dolaru přidala 3,3 procenta, proti britské libře 7,1 procenta, proti čínskému juanu 5,7 procenta, proti islandské koruně 5,7 procenta, proti izraelskému šekelu 9,2 procenta, proti japonskému jenu 11,4 procenta, proti norské koruně 7,4 procenta, proti novozélandskému dolaru 3,9 procenta a proti švédské koruně 10,4 procenta. A stejně jako v roce 2021 i loni zaznamenala česká koruna největší posílení proti turecké liře. Celkově vůči ní zpevnila o 31,2 procenta. „Turecko tak potvrzuje svou atraktivitu nejen z hlediska přírodních krás, ale i finančně příznivých cen,“ uzavřel Tupý.

Výroba aut v Česku loni stoupla o desetinu na 1,2 miliónu vozů

Výroba osobních aut loni meziročně stoupla o 10,2 procenta na 1,218 miliónu vozů. Produkce rostla navzdory přetrvávajícímu nedostatku polovodičů a dalších součástí, válce na Ukrajině a obtížím ve výrobních a logistických řetězcích. Na tuzemský trh směřovalo téměř 88 tisíc vozidel, tedy o 9,7 procenta méně než v předchozím roce. Více než 92 procent vyrobených automobilů zamířilo na zahraniční trhy. Export vozidel tak v meziročním srovnání naopak znamenal dvanáctiprocentní růst. V tiskové zprávě to sdělilo Sdružení automobilového průmyslu.

Škoda Fabia Monte Carlo

Škoda auto zvýšila loni produkci o 1,9 procenta na necelých 700 tisíc aut. Toyota zvedla výrobu o 35 procent na více než 202 tisíc automobilů a nošovický výrobce Hyundai vyrobil 322 a půl tisíce automobilů, což byl nárůst o 17,3 procenta.

Automobilky v Česku loni vyrobily přes 120 tisíc elektromobilů

Výroba elektromobilů a dalších dobíjecích aut byla loni v Česku rekordní. Ukazují to statistiky Sdružení automobilového průmyslu za období od ledna do listopadu. Podle nich tuzemské automobilky vyprodukovaly přes 120 tisíc elektrických nebo kombinovaných aut se spalovacím motorem i baterií – celkem jich bylo o 10 procent víc než v roce 2021. Podle odhadu ředitele Sdružení automobilového průmyslu Zdeňka Petzla bude výroba elektromobilů v budoucnu rychle růst. Podle Centrálního registru vozidel je v Česku dohromady přes 12 tisíc elektromobilů.

Jaderné elektrárny Dukovany a Temelín loni vyrobily rekordní množství elektřiny

Jaderné elektrárny Dukovany a Temelín v loňském roce vyrobily dosud největší množství elektřiny. Celkově do přenosové soustavy dodaly 31,02 terrawatthodin elektřiny, což je meziročně skoro o 300 000 megawatthodin (MWh) více. ČTK o tom informoval hlavní mluvčí Skupiny ČEZ Ladislav Kříž. Letos ČEZ očekává kvůli plánovaným investicím do provozu mírně nižší produkci. Jaderné elektrárny produkují více než třetinu tuzemské výroby elektřiny. V roce 2021 činil jejich podíl na výrobě elektřiny více než 36 procent. Rekordní výroba je podle ČEZ výsledkem modernizací a vylepšení, které zvýšily spolehlivost a výkon obou českých jaderných zdrojů. Ten se v uplynulých letech zvýšil o přibližně 500 MWh.

NKÚ: Ceny volání a mobilních dat v Česku zůstávají jedny z nejvyšších v Evropě

Ceny volání a mobilních dat v Česku zůstávají jedny z nejvyšších v Evropě, aukce kmitočtů k jejich snížení zatím nevedla. V tiskové zprávě to uvedl Nejvyšší kontrolní úřad (NKÚ), který se zaměřil na to, jak v letech 2018-2022 nakládal Český telekomunikační úřad (ČTÚ) s financemi a majetkem státu. NKÚ dále zjistil, že se náklady na

poskytování základních poštovních služeb mezi roky 2013 a 2020 zdvojnásobily, přestože jejich objem klesl na polovinu. Z hlediska účelnosti a hospodárnosti výdajů ve vybraných oblastech hospodaření kontrola nedostatky nezjistila. Podle kontrolorů se ČTÚ ale dopustil porušení rozpočtové kázně ve výši 4,7 miliónu korun.

Vysoké ceny volání a mobilních dat potvrzuje studie zpracovaná pro Evropskou komisi. Ze srovnání například vyplývá, že zatímco v Polsku, Německu a Rakousku cena balíčku obsahujícího 100 volání (188 minut) a 2 GB dat činila v průměru 338 korun, zákazníci v ČR stál stejný balíček 1 151 korun, o 17 korun vyšší cena byla už jen v Maďarsku, uvedl NKÚ.

Index prosperity:

ČR je 13. nejvyspělejší zemí v EU

ČR je 13. nejvyspělejší zemí v EU, zároveň je po Estonsku nejlepší mezi ostatními zeměmi bývalého východního bloku. První pozici zaujímá Švédsko, následované Dánskem a Finskem. Na konci tabulky se nachází Řecko, potažmo celý Balkán. Vyplývá to ze souhrnného Indexu prosperity, který sestavili analytici České spořitelny, a portálu Evropa v datech.

Česko je na tom podle něj velmi dobře ve zdraví a bezpečnosti, mezi největší slabiny naopak patří kvalita životního prostředí a špatná dostupnost bydlení. Výsledek indexu se skládá z deseti pilířů, které obsahují 116 datových indikátorů pro každou ze sedmadvaceti unijních zemí.

„V příštím roce můžeme klesnout na horší příčku,“ řekl hlavní ekonom České spořitelny David Navrátil. Například pilíř ekonomiky podle něj negativně ovlivní nadprůměrně vysoká inflace nebo absence fiskálních reforem, a tedy stále nadprůměrné tempo zadlužování státu. ČR si pohorší asi i ve finančním zdraví, protože více domácností bude čelit finančním problémům v důsledku inflace, ale i v nárůstu nezaměstnanosti, uvedl Navrátil.

České domácnosti mají vynikající platební morálku

Ani jeden svůj účet nezaplatilo pozdě za poslední rok 78 procent českých spotřebitelů, průměr v Evropě činil 69 procent lidí. Vyplývá to z průzkumu o platbách, který udělala společnost Intrum ve čtyřadvaceti evropských zemích a kterého se zúčastnilo více než 24 000 spotřebitelů. Spoření na budoucnost je podle průzkumu pro Čechy stále obtížnější a většina z nich má obavy.

Vysoká inflace dopadá téměř na všechny lidi v Evropě, ukázal průzkum. V ČR v něm 85 procent respondentů uvedlo, že růst cen má negativní dopad na finance jejich domácností, a dalších 12 procent očekává, že tyto důsledky inflace brzy pocítí.

Průzkum rovněž ukázal rostoucí obavy českého obyvatelstva z důsledků geopolitické a makroekonomické situace. Optimismus v lepší budoucnost v postcovidovém období podle zjištění ztratilo 64 procent lidí. Češi jsou ještě pesimističtější než průměrný Evropan. V Evropě se optimismus vytratil v průměru u 61 procent dotázaných. Obavy z rostoucích výdajů domácností se podle průzkumu zvyšují, 60 procent českých spotřebitelů v něm uvedlo, že účty běžných rodinných výdajů vzrostly nad příjmy.

Ženy jsou majoritním vlastníkem 15 procent českých firem

Ženy jsou majoritním vlastníkem 15 procent českých firem, jejich podíl stagnuje. Kolem 56 procent firem ovládá muž a ve 28 procentech právnická osoba většinového majitele nemá nebo je v rukou jiné právnické osoby. Vyplývá to z analýzy vlastníků tuzemských firem, kterou zveřejnila poradenská společnost Dun & Bradstreet. V ČR je aktuálně registrováno 559 434 společností s ručením omezeným a akciových společností.

„Podíl podnikatelek je v českém byznysu stále nízký a dlouhodobě stagnuje kolem 15 procent. Například na Slovensku ženy ovládají 18 procent společností a v sousedním Polsku každou třetí firmu vlastní a řídí žena, což je jeden z nejvyšších podílů v rámci EU,“ uvedla analytička Dun & Bradstreet Petra Štěpánová. Největší, zhruba pětinnové zastoupení žen jako majoritních majitelek českých firem je u subjektů s ročními tržbami do pěti miliónů korun. „Obecně však platí, čím jsou tržby společnosti vyšší, tím je v rámci podnikatelské základny nižší podíl »ženských« firem,“ doplnila Štěpánová. U firem s tržbami přesahujícími jednu miliardu korun je jejich podíl na hranici jednoho procenta.

Muži v ČR berou za stejnou práci o 12 procent víc než ženy

Platy mužů a žen v České republice se liší nejen při porovnání průměrného ročního výdělku, kde muži berou o 24 procent více než ženy, ale také při porovnání výdělku na stejné pozici. Tam jsou platy mužů vyšší o 12 procent. Zjistila to mezinárodní studie, na níž se podílela i socioložka Alena Křížková z Národního institutu SYRI a Sociologického ústavu Akademie věd ČR.

Rozdíl v platech v Česku podle vědců souvisí s mateřstvím a kariérní pauzou u žen, ale i s nedostupností zařízení péče o nejmenší děti nebo malou podporou sdílení rodičovské mezi partnery. Mezinárodní tým vědců zkoumal rozdíly v odměňování mužů a žen ve věku 30 až 55 let v patnácti zemích.

Celkový rozdíl v ročním výdělku mužů a žen se pohyboval od devíti procent v Maďarsku po 26 procent ve Spojených státech nebo 33 procent v Jižní Koreji, v Česku dosáhl 24 procent. Výrazné jsou ale odlišnosti ve výši platu u mužů a žen, kteří pracují na stejné pozici na stejném pracovišti. Nejmenší rozdíl je ve Francii, kde muži vydělávají na stejné pozici o šest procent víc než ženy, a v Dánsku, kde rozdíl dosáhl sedmi procent. Ve Spojených státech je rozdíl 13 procent a v Japonsku 23 procent. V České republice tento rozdíl dosáhl 12 procent.

Stanjura: Daňové příjmy v roce 2022 vzrostou o 15 %, o rok později o 10 %

Daňové příjmy vzrostou v roce 2022 o 15 procent a v roce 2023 o 10 procent, jejich vývoj tak bude kopírovat inflaci. Na finanční konferenci Svazu měst a obcí to řekl ministr financí Zbyněk Stanjura (ODS). Zároveň ale upozornil, že inflační výdaje státního rozpočtu rostou rychleji než příjmy.

Stanjura se také bránil kritice, že vláda příliš pomalu snižuje schodky státního rozpočtu. „Pro letošní a příští rok jsme upřednostnili pomoc občanům a firmám s vysokými

cenami energií," řekl v prosinci 2022. Podpora firem podle něj navíc přispívá k zachování pracovních míst a udržení nízké míry nezaměstnanosti.

Firmou roku 2022 je Biohealing, živnostníkem zemědělec Jan Bošina

Vítězem soutěže IBM Firma roku 2022 je ostravská společnost Biohealing, která vyrábí léčivé přípravky z amniotické membrány. Mezi živnostníky v soutěži Moneta Živnostník roku 2022 zvítězil zemědělec Jan Bošina, který hospodaří na Broumovsku. Výsledky 17. ročníku soutěže, jejímž posláním je podpora malého a středního podnikání v Česku, byly vyhlášeny na pražském Žofíně.

Biohealing mimo jiné zkoumá vývoj a následné medicínské využití lidské placenty pro terapeutické účely, především v oftalmologii, neurochirurgii a pro léčbu nehojících se chronických ran. Zemědělec Jan Bošina se zabývá chovem hospodářských zvířat, konkrétně skotu, prasat, drůbeže, dále zpracováním vlastních produktů, jako je maso, vejce a uzeniny v biokvalitě, které prodává přímo ze dvora.

Holding Czechoslovak Group získal v Indonésii zakázku za 12 miliard Kč

Strojírensko-zbrojařský holding Czechoslovak Group (CSG) získal dvě zakázky pro indonéské ministerstvo obrany v celkové hodnotě přes 500 miliónů eur (téměř 12,2 miliardy Kč). Asijské zemi dodá ve spolupráci s tureckým partnerem systém protivzdušné obrany středního dosahu a systém taktických balistických raket. Webu E15.cz to řekl Miloš Šivara, ředitel společnosti Excalibur International, která je součástí holdingu.

Dodávky obou zařízení protivzdušné obrany podle Šivary začnou v roce 2024 a budou trvat několik let. Součástí smlouvy je i částečné přenesení výroby některých technologií do Indonésie. Zakázku na integraci systému protivzdušné obrany a komplet balistických raket získal CSG poprvé za dobu své existence. Šivara dodal, že zakázka je strategickým projektem spolupráce mezi českým a tureckým obranným průmyslem.

Ekonomika ČR ve třetím čtvrtletí stoupla meziročně o 1,7 procent.

Prodeje bytů klesly meziročně o 26 procent, luxusních až o 37 procent

Prodeje bytů v loňském roce v Česku meziročně klesly o 26 procent a domů o 42 procent. Vyplývá to z průzkumu internetového portálu Valuo.cz z dat katastru nemovitostí a z veřejných nabídek. Podle analýzy realitní kanceláře Svoboda & Williams se prodej luxusních bytů propadl meziročně o 37 procent, průměrné ceny prodaných bytů razantně neklesly. Výsledky průzkumu Valuo.cz a analýzy Svoboda & Williams má ČTK k dispozici. Bytů se podle průzkumu Valuo.cz loni prodalo 4 252 a domů 2 834, nejvíce v Praze. V metropoli bylo prodáno 1 386 bytů, meziročně o 12 procent méně, a 132 domů, tedy proti předchozímu roku o sedm procent méně. Meziroční pokles prodejů znamená, že se nabídky hromadí na realitních serverech, od prosince 2021 se počet nabízených bytů v Česku

podle analýzy zdvojnásobil. Oba průzkumy potvrdily to, že se zvedly nájem. Pronájmy v Praze podle Valuo.cz stouply průměrně 354 korun za metr čtvereční, meziročně asi o 24 procent víc. Republikový průměr je 261 korun za metr čtvereční, proti předchozímu roku je vyšší o 11 procent.

Ceny českých výrobců loni vzrostly, nejvíc se zvýšily v zemědělství

V Česku se za loňský rok meziročně zvýšily ceny výrobců. Nejvíc – skoro o třetinu – stouply ceny výrobcům v zemědělství. Informoval o tom Český statistický úřad. Třeba obiloviny byly loni oproti roku 2021 dražší skoro o polovinu. Ceny brambor se zvýšily o necelých třicet procent. Nárůst cen zaznamenali i výrobci v dalších odvětvích – třeba v průmyslu to bylo skoro o čtvrtinu. Meziroční růst cen výrobců pokračoval i v prosinci 2022. Podle statistik ale zpomalil – například u průmyslových výrobců se ceny zvýšily v porovnání s prosincem 2021 o pětinu.

Sazby hypoték v prosinci stouply k šesti procentům, patří k nejvyšším za dvacet let. V prosinci vzrostla úroková sazba u nově poskytnutých hypoték na 5,98 procenta. To je o dvě setiny procentního bodu víc, než na jaké úrovni byla v listopadu. Vyplývá to ze statistik Hypomonitor České bankovní asociace. Průměrná sazba tak patří k nejvyšším za dvacet let. Banky a stavební spořitelny loni poskytl hypoteční úvěry za 197 miliard korun. Ve srovnání s rokem 2021 to je o 64 procent méně. Podle hlavního ekonoma České bankovní asociace Jakuba Seidlera se situace v nejbližší době nijak nezlepší.

Zemědělský svaz: Česko bude letos závislé na dovozu potravin, ovlivní to i ceny

Česko bude letos, stejně jako loni, závislé na dovozu potravin. Loňské záporné saldo agrárního zahraničního obchodu se podle odhadu bude blížit 45 miliardám Kč. Novinářům to řekl předseda Zemědělského svazu ČR Martin Pýcha. Kvůli vyšším cenám produkce z dovozu mohou podle něj růst ceny potravin, protože čeští zemědělci mají u některých komodit i o více než deset procent nižší výkupní ceny než například v Německu nebo v dalších zemích EU. Pýcha uvedl, že loňské záporné saldo agrárního obchodu bude největší v historii ČR.

„Situace je taková, že budeme mít historicky rekordní dovozy potravin," řekl s tím, že tento trend bude nadále pokračovat. Doplnil, že záporné saldo ze dvou třetin vytváří dovoz masa. Svaz upozorňuje na to, že z ČR se vyváží suroviny a dováží se komodity s vyšší přidanou hodnotou a zároveň vyšší cenou. „Čeští zemědělci stále prodávají svojí produkci pod evropskými cenami," řekl Pýcha. Uvedl také, že zemědělská politika EU nyní jde spíše proti produkci potravin, což je v současné době špatné. „Pokud se Evropa i Česká republika nezamyslí nad dlouhodobou vizí zemědělství, tak jsem přesvědčen o tom, že v řádu několika let budeme čelit potravinové krizi," dodal.

Nošovická automobilka Hyundai vyrobila loni 322 500 automobilů, víc než předloni

Automobilka Hyundai vyrobila loni v Nošovicích na Frýdecko-Místecku 322 500 aut. Bylo to o 47 500 vozů více

než předloni, nárůst činil 17,3 procenta. Letošní plán výroby je stanoven na 328 500 vozů. ČTK to sdělil mluvčí závodu Hyundai Motor Manufacturing Czech (HMMC) Petr Michník.

Továrna v Nošovicích je jediným výrobním závodem Hyundai v Evropské unii. Automobilka má více než 3 200 pracovníků a dalších 8 700 zaměstnanců pracuje u jejích subdodavatelů.

Po dvaceti letech se Česko vrací k sériové výrobě vojenských letounů

Společnost Aero Vodochody v Česku po dvaceti letech obnovuje výrobu proudových vojenských letadel. Firma vyvinula nový cvičný letoun L-39NG, který vychází z původního modelu L39 Albatros. Do tří měsíců by měla dokončit první letadlo pro vietnamskou armádu. Podle hlavního konstruktéra Jaromíra Langa nejde o modernizaci, ale prakticky nový letoun postavený podle západních standardů. Čtyři nová letadla koupí i státní podnik LOM Praha pro výcvik českých vojenských pilotů. Letecké opravy Malešice za ně zaplatí včetně příslušenství a servisu 2 miliardy a 100 miliónů korun. První letoun by státní podnik měl dostat na konci roku 2024.

ČNB loni vykázala ztrátu téměř 412 miliard, v roce 2021 to bylo necelých 38 miliard

Česká národní banka (ČNB) loni vykázala ztrátu 411,8 miliardy korun. Vyplývá to z údajů o bilanci ČNB. Hospodářský výsledek je předběžný a nejsou v něm zahrnuty všechny dodatkové operace za rok 2022. V roce 2021 měla ČNB ztrátu 37,7 miliardy korun. Centrální banka dlouhodobě upozorňuje na to, že vytváření zisku není její hlavní úlohou. Tou je péče o cenovou a finanční stabilitu. Podle hlavního ekonoma České bankovní asociace Jakuba Seidlera stojí za loňskou ztrátou kombinace silné koruny, propadu akciových portfolií a vyšších úrokových sazeb. Samotnou ztrátu nepovažuje Seidler za problém pro fungování ČNB. Centrální banka může dlouhodobě operovat i se ztrátou, kterou bude postupně umořovat ze svých budoucích zisků.

Účetní závěrku ČNB zatím neposoudil externí auditor. Konečný hospodářský výsledek centrální banky za loňský rok bude oznámen až ve zprávě o hospodaření, kterou ČNB publikuje na jaře.

Ministerstvo financí a ČNB doporučují zatím nestanovit termín přijetí eura

Vláda by zatím neměla stanovovat termín přijetí společné evropské měny. V materiálu pro jednání kabinetu to doporučují ministerstvo financí a Česká národní banka. Podle dokumentu Česko v letošním ani příštím roce nesplní žádné z takzvaných maastrichtských kritérií, kterými je podmíněn vstup do eurozóny.

Česko se rozhodnutím o vstupu do EU v roce 2004 zavázalo i k přijetí společné evropské měny. Rozhodnutí o termínu zavedení eura ale je na jednotlivých členských státech. Například Švédsko, které do unie vstoupilo v roce 1995, zatím euro nepřijalo, Chorvatsko, které se k EU připojilo jako zatím poslední země v roce 2013, zavede spo-

lečnou měnu od příštího roku. „Přestože je stanovení konkrétního termínu vstupu plně v kompetenci každého členského státu, mělo by se ideálně odvíjet od míry jeho připravenosti. Z analýzy obsažené v tomto dokumentu vyplývá, že Česká republika v roce 2022 ani 2023 velmi pravděpodobně nesplní referenční hodnoty žádného z maastrichtských kritérií,“ uvedlo ministerstvo financí.

Pro vstup do eurozóny musí země splnit čtyři takzvaná maastrichtská kritéria. Míra inflace v zemi nesmí překročit o víc než 1,5 procentního bodu průměrnou inflaci tří zemí eurozóny s nejnižším růstem cen. Dlouhodobá úroková míra nesmí být o více než dva procentní body nad průměrem tří zemí eurozóny s nejnižší inflací. Maximální míra rozpočtového deficitu je stanovena na tři procenta HDP a maximální míra zadlužení na 60 procent HDP. Kurzová stabilita pak vyžaduje dvouleté členství v evropském mechanismu směnných kurzů ERM II.

Dluh vládních institucí meziročně stoupl o téměř 549 miliard na 2,98 biliónu

Dluh vládních institucí v ČR v loňském třetím čtvrtletí meziročně stoupl o 548,6 miliardy na 2,983 biliónu korun. Míra zadlužení se zvýšila ze 40,4 procenta na 45,2 procenta hrubého domácího produktu (HDP). Ve srovnání s druhým čtvrtletím dluh vzrostl o 187,5 miliardy korun, což představovalo zvýšení míry zadlužení o 1,7 procentního bodu. Číslo na svém webu zveřejnil Český statistický úřad.

Vládní instituce ve třetím čtvrtletí hospodařily se schodkem 60,3 miliardy korun, tedy o 17,4 miliardy Kč vyšším než o rok dřív. Podílelo se na tom především hospodaření ústředních vládních institucí, tedy hlavně ministerstev a ústředních úřadů, u kterých se deficit meziročně prohloubil o 24,4 miliardy na 69,5 miliardy Kč. Naopak místní vládní instituce, tedy zejména samosprávy, a také fondy sociálního zabezpečení, tedy převážně zdravotní pojišťovny, skončily v přebytku. U místních vládních institucí se přebytek meziročně snížil o 9,8 miliardy na 4,6 miliardy korun. Fondy sociálního zabezpečení hospodařily s přebytkem 4,5 miliardy Kč.

Renáta Kellnerová je podle časopisu Forbes 12. nejbohatší ženou na světě

Podnikatelka Renáta Kellnerová s rodinou je na 12. místě žebříčku nejbohatších žen na světě, který sestavuje časopis *Forbes*. Pětapadesátiletá vdova po vlastníkově investiční skupiny PPF Petru Kellnerovi, který tragicky zahynul předloni v březnu, má podle žebříčku majetek za 16,3 miliardy USD (přes 372 miliard Kč). Celkově se umístila na 100. příčce, je tak nejvýše ze všech Čechů.

Nejbohatší ženou na světě je dědička francouzského kosmetického impéria L'Oreal Françoise Bettencourtová Meyersová (75,4 miliardy USD).

Z HISTORIE

8. 2. 1993 byla oddělena měna ČR a SR: v ČR začala platit koruna česká (Kč) a skončila platnost dohody o měnové revizi mezi ČR a SR.

Transplantace plic v ČR

První pacient, kterému lékaři v ČR před pětadvaceti lety transplantovali plíce, po operaci přežil šest let. Čeští lékaři se náročnou operací jezdili učit do Vídně. Lékař Pavel Pafko vzpomíná, že pro český zdravotnický systém byla tehdy celá akce o polovinu levnější než v Rakousku. Materiální náklady byly podobné, zásadní rozdíl byl podle něj v plattech personálu.

V prvních letech transplantačního programu operovali podle Pafka 10-15 lidí za rok. V roce 2021 jich bylo poprvé více než 50 a loni do 18. prosince 54. Začátkem letošního roku tak zřejmě bude ve Fakultní nemocnici Motol, která je jediným pracovištěm pro ČR s Slovensko, překonána hranice šesti set transplantací plic.

Česká družice SOVA umožní přesnější předpověď extrémního počasí

Česká družice SOVA by měla od roku 2027 pomáhat upřesnit klimatické modely, které používají meteorologové. Ti by díky tomu mohli přesněji předpovídat extrémní jevy počasí, jako jsou přiválové deště, bouřky, silný vítr nebo tornáda. Misi vede brněnská společnost OHB Czechspace, ale podílet se na ní budou i další české společnosti a vědci. SOVA bude s váhou nad 100 kilogramů největším českým satelitem letícím do vesmíru od startu družice Magion 5 v roce 1996.

Název mise SOVA je zkratkou pro družicové pozorování vln v atmosféře (anglicky Satellite Observation of waves in the Atmosphere). Družice má být na oběžné dráze nejméně dva roky. Jejím hlavním vědeckým cílem bude zkoumat procesy v atmosféře Země ve výšce od 60 do 300 kilometrů.

Vědci udělali významný krok k záchraně ohroženého bílého nosorožce

Tým vědců z konsilia BioRescue vedeného Safari Parkem Dvůr Králové nad Labem vytvořil tzv. primordiální (prvotní) zárodečné buňky z kmenových buněk severního bílého nosorožce. Jsou předchůdkyněmi vajíček a spermií, uvedli zástupci Safari Parku Dvůr Králové. Označili to za významný krok k záchraně druhu, na němž mají zásluhu hlavně odborníci z univerzity v Ósace. Dosud se toho nikdy nepodařilo dosáhnout u tak velkých savců.

Jde o součást mezinárodního projektu záchrany nosorožců bílých severních umělou reprodukcí. Vědci získali primordiální zárodečné buňky ze severní samice Nabiré, která uhynula ve Dvoře Králové v roce 2015. „Naším cílem je vytvořit vajíčka a spermie v laboratoři, díky tomu budeme mít v budoucnu dostupnější mnohem širší variabilitu nosorožců bílých severních pro založení nové populace.“ Nosorožci bílí severní jsou ohroženi vyhynutím. Poslední dvě samice tohoto druhu, třicetiletá Fatu a její dcera Nájín, žijí v rezervaci Ol Pejeta v Keni. Obě patří dvorské ZOO.

Na ČVUT v Praze vznikl software na pomoc majitelům památek s plánováním oprav

Inženýři z Českého vysokého učení technického v Praze vyvinuli software, který může pomoci majitelům zámků, kláš-

terů nebo tvrzí s plánováním oprav. Program totiž dokáže spočítat, kolik peněz by mohlo být na opravu potřeba. Vlastníci i správci si můžou zdarma sestavit plán údržby a obnovy. A to podle typu památky. Přístup k softwaru je možné získat přímo od autorů. Program je jediný svého druhu v Evropě.

Vítězný projekt technologické soutěže: magnetické čerpadlo

Vítězným projektem technologické soutěže Transfera Technology Day 2022 se stalo magnetické čerpadlo Západočeské univerzity v Plzni. Ocenění autoři projektu převzali v Lichtenštejnském paláci v Praze od ministryně pro vědu, výzkum a inovaci Heleny Langšádlové (TOP 09). Vítězné čerpadlo oproti běžně dostupným modelům neobsahuje žádné pohyblivé části, jako je například rotor, a funguje i bez zapojení do elektrického zdroje. Je také mnohonásobně lehčí, menší a využívá vlastností magnetického pole. Uplatnění by čerpadlo mohlo najít především v lékařství nebo v různých vesmírných projektech.

Druhé místo obsadil projekt výroby mléka bez chovu dobytka, který spočívá v kultivaci živočišných buněk. Použitím nových technologií dokážou vědci z brněnské Masarykovy univerzity vyrobit mléko podobných kvalit, jaké má to běžné. Dostupné rostlinné alternativy mléka nejsou podle autorů projektu dostatečně nutričně bohaté a není možné z nich vyrobit klasický sýr. Díky novému postupu výroby by byly zároveň minimalizovány negativní dopady na životní prostředí, dodali brněnští vědci.

Na třetím místě skončil hydrogel Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, který má napomoci lepšímu zadržování vody v půdě. Ve formě granulí nebo prášku dokáže pohltit vodu a během období sucha ji zase uvolňovat okolním rostlinám. Nově vyvinutá látka podle zlínských vědců pomáhá zadržet vodu v půdě o 30 procent déle, a není tak nutné ji často zavlažovat. Hydrogel se v zemině zároveň rychle odbourává a obohacuje ji o prospěšné látky, dodali vědci.

Vědci z VUT vyvinuli náramek, který dokáže rozeznat Parkinsonovu nemoc

Odhalit první příznaky Parkinsonovy nemoci, které přicházejí i několik let před jejím plným propuknutím, umí speciální náramek vyvinutý vědci z Fakulty elektrotechniky a komunikačních technologií Vysokého učení technického v Brně (FEKT VUT). Univerzita o tom informovala v tiskové zprávě.

Vědci na vývoji náramku pracovali v evropském projektu niCE-life, jehož cílem je vyvinout strategie a digitální nástroje zlepšující zdravotní péči o seniory. „Jedním z úplně prvních příznaků jsou poruchy spánku – neklid, otáčení, pohyb či časté probouzení,“ uvedl vedoucí výzkumného projektu Radim Burget z FEKT VUT. Náramek je vybaven chytrými senzory včetně akcelerometru, který v průběhu noci vyhodnocuje pohyb a natáčení pacientovy ruky. Dokáže ale i změřit tep a odhadne i emoční stav člověka. Získaná data vědci porovnávali s daty ze spánkových laboratoří. „Přesnost náramku je ve srovnání se spánkovou laboratoří velmi dobrá – dosáhli jsme na 87 procent,“ dodal Burget. Zařízení už otestovali pacienti ve FN u svaté Anny v Brně, ve FN Olomouc a v sociálním zařízení v Rakousku.

„Člověk dostane zapůjčený náramek, který nosí během noci po celý týden. Pak jej zanechá zpět k lékaři a ten získaná data nahrává do systému. Námí vytvořená umělá inteligence se pokusí v křivkách odhalit potenciálně rizikové faktory,“ uvedl Burget. Parkinsonovu nemoc zatím lékaři neumějí vyléčit, jsou ale k dispozici léky, které při včasné odhalení nemoci mohou zpomalit její průběh a pacientům tak prodloužit život.

Čeští vědci objevili parazita s mimořádně vzácným genetickým kódem

Čeští vědci objevili nový druh parazita, jehož genetický kód se zásadně liší od převážné většiny organismů včetně člověka. Cizopasník je pro odborníky velmi cenný, jelikož díky němu mohou manipulovat s genetickým kódem a prohloubit tak další biologický výzkum, uvedla v tiskové zprávě Akademie věd (AV). Na nález se podíleli molekulární biologové z Mikrobiologického ústavu AV a z Parazitologického ústavu Biologického centra AV.

Parazitický prvok s názvem *Blastocrithidia nonstop* byl objeven v ploštících na Turnovsku. Podle AV je cizopasník příbuzný trypanozomám, jež zapříčiňují vážná onemocnění, kupříkladu spavou nemoc. Nový druh parazita ale přímo člověka nenapadá. Výzkum podpořila Grantová agentura ČR. „Cílená podpora excelentní vědy a vědeckých projektů umožňuje dosáhnout výsledků, které, jako je to v tomto případě, mění pohled na základní fungování světa,“ zdůraznil předseda Grantové agentury Petr Baldrian. Studie byla také publikována v odborném časopise *Nature*. Podle AV přispěje objev parazita i syntetické biologii, jež uměle vytváří a zlepšuje produkci a vlastnosti biologických látek.

Z HISTORIE

20. 2. 1523 se narodil **Jan Blahoslav**, humanista a teolog († 24. 11. 1571).

1. 1. 1718 byla zřízena **Stavovská inženýrská škola** a vznikl tak základ specializované technické knihovny – pozdější Státní technické knihovny a nyní Státní Národní technické knihovny.

9. 2. 1753 se narodil **Václav Matěj Kramerius**, spisovatel, novinář a nakladatel; v roce 1789 založil knihkupectví a nakladatelství Česká expedice a začal vydávat *Pražské poštovské noviny*, od roku 1791 *Krameriovy c. k. vlastenecké noviny* († 22. 3. 1808).

1. 1. 1853 vyšlo první číslo časopisu **Živa**, nejstaršího českého přírodovědného časopisu, který založil Jan Evangelista Purkyně.

22. 2. 1863 ve Vídni zemřel **Franz Xaver Maximilian Zippe**, přírodovědec, zakladatel vědecké mineralogie v Čechách (* 15. 1. 1791, Dolní Falknov). Byl absolventem gymnázia v Drážďanech a pražské techniky, oboru chemie. Zprvu přednášel o mineralogii a geologii na technice. V roce 1824 byl jmenován kustosom muzejních mineralogických sbírek v pražském muzeu. Od roku 1835

působil jako pedagog Stavovského polytechnického ústavu v Praze. V roce 1849 se stal ředitelem báňské akademie v Příbrami, téhož roku byl povolán na univerzitu ve Vídni, kde přednášel mineralogii až do své smrti. Je tvůrcem mineralogických sbírek Národního muzea. Podrobně prozkoumal uhelnou geologii Kladenska. Stal se rádcem pražského podnikatele V. Novotného, který se snažil za pomoci J. Váni vyhledat uhelná ložiska. Na jeho počest je po něm v Kladně pojmenován důl Zippe u dnešní železniční zastávky Kladno-město a část dělnických domků Zippeho kolonie (dnes je již zbouraná). Je autorem řady odborných prací z oboru mineralogie, geologie a mapy českých uhelných ložisek.

10. 2. 1868 byla v budově bývalé radnice založena **Ma-lostranská beseda**, pražský kulturně společenský spolek.

23. 1. 1878 se narodil **František Janeček**, technik, průmyslník a vynálezce, mj. zakladatel továrny na výrobu motocyklů Jawa († 4. 6. 1941).

22. 1. 1888 vyšel první sešit **Ottova slovníku naučného**.

21. 1. 1898 podnikatel a přírodovědec Josef Jan Frič zakoupil k vědeckým účelům pozemek v **Ondřejově**, na kterém založil **hvězdárnu**.

27. 1. 1918 se narodil **Antonín Mrkos**, astronom a polární badatel († 29. 5. 1996).

1. 1. 1958 byla založena **Pražská informační služba**.

23. 2. 1968 zemřel **Miloš Havel**, filmový podnikatel (* 3. 11. 1899).

1. 1. 1973 zemřel akademik **František Běhounek** (* 27. 10. 1898), český fyzik-radiolog, akademik, profesor a spisovatel, autor odborné literatury, literatury pro mládež a science fiction. Po absolutoriu Univerzity Karlovy pokračoval ve studiu v Paříži na Sorbonně a díky dvouletému stipendiu studoval rovněž radiologii, a to pod přímým vedením paní Marie Curie-Sklodowské. Roku 1926 se zúčastnil na přímou přímělu paní Skłodowské části výpravy Roalda Amundseny k severnímu pólu, vzducholodí Norge. V letech 1933-1945 vedl v Praze Státní radiologický ústav, který předtím zakládal. V letech 1936-1938 se podílel na založení observatoře atmosférické elektřiny na Štrbském plesu. Po roce 1945 byl vedoucím fyzikálního oddělení Radioléčebného ústavu v Praze. Od roku 1951 vedl Onkologický ústav, který se stal o pět let později součástí Ústavu jaderné fyziky ČSAV. V roce 1953 byl zvolen členem korespondentem ČSAV. Roku 1954 získal profesuru na Univerzitě Karlově. Od padesátých let byl expertem ministerstva zahraničních věcí v UNESCO pro výzkum atomového záření. Od roku 1956 vedl katedru dozimetrie ionizujícího záření na ČVUT.

22. 2. 1973 byl otevřen **Nuselský most** v Praze.

15. 2. 2003 zemřel **Jiří Hanzelka**, cestovatel (* 24. 12. 1920).

ZDRAVÍ & ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

CVVM: Češi jsou s životním prostředím nejspokojenější za 20 let

Životní prostředí v okolí svého bydliště i v celém Česku lidé hodnotí nejlépe za uplynulých dvacet let. Spokojenější jsou se stavem v místě svého bydliště než s tím celkovým. O životním prostředím v okolí domova se kladně vyjádřilo 84 procent lidí, o stavu přírody v celé ČR 75 procent. Vyplynulo to z průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM). Autoři průzkumu upozornili, že spokojenost se stavem přírody v místě svého bydliště vyjadřuje od počátku sledování v roce 2002 minimálně 70 procent lidí, pouze v letech 2004 a 2010 jejich počet mírně klesl pod tuto úroveň. V ochraně životního prostředí Češi nejvíce oceňují aktivitu obecních úřadů a ekologických organizací. Kladně ji hodnotí 59, respektive 56 procent lidí. Naopak nejhůře v hodnocení lidí dopadl Parlament, jehož činnost při ochraně přírody pozitivně vnímají necelé dvě pětiny oslovených.

Těžba černého uhlí na Karvinsku bude pokračovat až do roku 2025

Těžba černého uhlí v Dole ČSM na Karvinsku bude pokračovat až do konce roku 2025. Na Dole ČSM Sever ve Stověžově to oznámili ministr financí Zbyněk Stanjura (ODS) a předseda představenstva těžební společnosti OKD Roman Sikora. Důl ČSM je posledním, kde podnik černé uhlí těží. Podle původních plánů tam měla těžba skončit v roce 2022, v červnu se ale rozhodlo o prodloužení minimálně do konce roku 2023.

OKD je jediným producentem černého uhlí v Česku. V minulých letech ale těžbu ve většině dolů ukončilo, protože se dlouhodobě nevyplácela. V OKD pracuje včetně dodavatelských zaměstnanců přibližně 3 300 lidí. Vlastníkem firmy je prostřednictvím společnosti Prisko stát.

Evropská komise schválila Česku program na podporu ekologického vytápění

Evropská komise schválila České republice program na podporu ekologického dálkového vytápění v objemu 1,2 miliardy eur (29,1 miliardy Kč). Program je určen k podpoře ekologického a účinnějšího dálkového vytápění založeného především na energii z obnovitelných zdrojů.

Praha komisi oznámila záměr zavést program podpory, jehož cílem je podpořit dekarbonizaci a modernizaci tepelných jednotek. Tento program, který potrvá do 14. ledna 2026, bude financován z Modernizačního fondu EU. Podpoří jednak instalaci nových jednotek pro výrobu tepla založených na energii z obnovitelných zdrojů nebo na vysoce účinné kombinované výrobě tepla a elektřiny s cílem nahradit stávající zařízení, jednak modernizaci stávajících jednotek pro výrobu tepla tak, aby fungovaly na biomasu místo uhlí.

Podporované projekty budou muset dosáhnout minimálního snížení emisí CO₂ o 15 procent a spotřeby primární energie z neobnovitelných zdrojů o deset procent proti úrovní před jejich provedením.

Přes dva tisíce domácností si zažádalo o dotaci v Nové zelené úsporám light

Žádost o dotaci na energetické úspory za první dva dny podalo 2 265 nízkopříjmových domácností. Dohromady žádají o podporu zhruba čtvrt miliardy korun. Uvedlo to ministerstvo životního prostředí. Program Nová zelená úsporám light je určený pro seniory, samoživitele nebo lidi s hendikepem. Peníze mohou využít třeba na opravu oken, zateplení podlah nebo fasády. To má nízkopříjmovým domácnostem pomoci snížit účty za energie. Zatím podle ministerstva převažují žádosti od seniorů, a to hlavně na výměnu oken a dveří. Stát pro tyto dotace vyčlenil celkem 1,5 miliardy korun. Podle ministra životního prostředí Mariana Jurečky z KDU-ČSL je stát připraven do programu vložit další peníze.

ČSÚ: Plodnost v ČR vzrostla loni na hodnotu 1,83, byla nejvyšší od roku 1992

Takzvaná úhrnná plodnost – tedy počet dětí, které žena za život přivede na svět – v Česku v posledním desetiletí rostla. Loni se dostala na hodnotu 1,83. Je tak nejvyšší od roku 1992. ČR se v minulém roce zařadila v Evropě ke státům s nejvyšší plodností. Výsledky na tiskové konferenci představila Magdalena Báštecká z Českého statistického úřadu.

Na přelomu tisíciletí patřilo Česko naopak k zemím s nejnižší plodností. V roce 1999 ženy přiváděly za svůj život na svět podle údajů ČSÚ zhruba 1,13 dítěte. Demografové poukazovali na to, že země začne rychle vymírat. I přes zvyšování plodnosti však obyvatel ČR přibývá jen díky příchodu cizinců.

Počet obyvatel ČR díky stěhování za první tři čtvrtletí 2022 stoupl na 10,527 miliónu

Za první tři čtvrtletí loňského roku se počet obyvatel ČR zvýšil o 10 200 na 10,527 miliónu. Za nárůstem stála migrace, více lidí se do Česka přistěhovalo. Údaj ale zahrnuje Ukrajince, kterým Česko po únorovém napadení jejich země Ruskem udělilo dočasnou ochranu. Ke konci září jich bylo podle údajů Cizineckého informačního systému téměř 409 000. Vyplývá to z předběžných údajů Českého statistického úřadu, který je zveřejnil na svém webu.

Rakouský parlament přijal usnesení proti českým jaderným minielektrárnám

Poslanci rakouské Národní rady jednomyslně přijali usnesení odmítající plány České republiky na výstavbu takzvaných malých modulárních reaktorů (SMR). Oznámil to podle agentury APA protiatomový mluvčí rakouských vládních Zelených Martin Litschauer. V Rakousku dlouhodobě panuje napříč politickými stranami skepse až odpor vůči jaderné energetice.

Česká polostátní společnost ČEZ chystá uskutečnit pilotní projekt instalace malého modulárního reaktoru u jihočeské jaderné elektrárny Temelín. Hotová by měla být v letech 2032 až 2035. Plán vyvolal odmítavé reakce především v nedalekých hornorakouských obcích.

Obháječi SMR tvrdí, že tato zařízení jsou bezpečnější, protože jsou menší než klasické reaktory. Odpůrci naopak

argumentují, že bezpečnost není přímo úměrná velikosti. Projekt SMR podle české vlády posílí bezpečnost a nezávislost české energetiky, ohrožené válkou na Ukrajině. Mezinárodní agentura pro atomovou energii (MAAE) definuje malý modulární reaktor jako jadernou elektrárnu s elektrickým výkonem do 300 megawattů. Podle MAAE pracuje nyní na těchto zařízeních padesát zemí.

Zaměstnavatelé budou v 1. čtvrtletí spíše propouštět než nabírat

Čeští zaměstnavatelé plánují v prvním čtvrtletí letošního roku pracovníky více propouštět než nabírat. Pesimismus na trhu je největší od třetího čtvrtletí 2020. Vyplývá to z pravidelného průzkumu společnosti Manpower mezi 510 zaměstnavateli v soukromém i veřejném sektoru v ČR, jehož výsledky firma zveřejnila na tiskové konferenci. Přijímat nové zaměstnance plánuje podle průzkumu 22 procent zaměstnavatelů, naopak 24 procent očekává snížení jejich počtu. Změnu v prvním čtvrtletí nechystá 43 procent oslovených firem. Čistý index trhu práce tak činí minus dvě procenta. Zaměstnavatelé spíše náborů pozastavují, než že by plánovali hromadné propouštění, uvedla generální ředitelka ManpowerGroup ČR a Slovensko Jaroslava Rezlerová. Nejvíce optimismu Manpower zaznamenal v IT, veřejném a neziskovém sektoru nebo v obchodě a službách. Opačná tendence je v energetice, komunikačních službách a finančním sektoru.

Státní veterinární správa zakázala na celém území ČR venkovní chov drůbeže

Státní veterinární správa (SVS) zakázala na celém území ČR venkovní chov drůbeže. Důvodem je rostoucí počet ohnisek vysoce patogenní ptačí chřipky. Chovatelům drůbeže s výjimkou běžců a holubů veterináři nařídili umístit chované ptáky do budov a tam, kde to není možné, maximálně omezit kontakt chované drůbeže s volně žijícími ptáky. Informoval o tom mluvčí SVS Petr Vorlíček. Stejně opatření bylo naposledy vyhlášeno loni v listopadu.

V Česku bylo od začátku loňského prosince potvrzeno několik nových ohnisek ptačí chřipky. Ve všech případech se jednalo o vysoce patogenní variantu subtypu H5N1, která může být potenciálně přenosná na člověka.

Nových ohnisek podle veterinářů přibývá v celé Evropě. Nebezpečí zavlečení nákazy do chovů se vždy výrazně zvyšuje v době migrace volně žijících ptáků, upozornila SVS.

V milovické rezervaci zpozorován orel mořský

V přírodní rezervaci v bývalém vojenském prostoru v Milovicích na Nymbursku zaznamenali v posledních týdnech poprvé výskyt orla mořského. Největší tuzemský dravec v minulém století z české přírody téměř vymizel, v posledních desetiletích se postupně vrací. Aktuálně v Česku podle odhadů žije 500 až 600 orlů mořských. Rezervace velkých kopytníků je zřejmě součástí jejich zimoviště, informoval ČTK ředitel ochranné společnosti Česká krajina Dalibor Dostál.

Největší český dravec a největší evropský orel hnízdil v Čechách běžně do 19. století, pak vymizel. S jeho návra-

tem začali v sedmdesátých letech 20. století ochránci přírody, například vypouštěním mladých orlů odchovaných v zajetí do přírody. V letech 1985-1989 žilo v Česku osm až deset párů. „V současné době na území republiky může hnízdit více než 150 párů. Nicméně v průběhu zimy zde zimuje i velké množství ptáků ze severní Evropy a Pobaltí,“ uvedl Martin Šálek z Ústavu biologie obratlovců Akademie věd České republiky.

Vzácní orli královští loni vyvedli v Česku rekordní počet mláďat – bylo jich devatenáct. Podle České společnosti ornitologické je to nejvíc od roku 1998, kdy začal tento dravec v republice hnízdit. Orli královští se dříve usazovali výhradně na jižní Moravě, loni ale vyvedli mláďata i na střední Moravě a taky v jižních Čechách. Podle České společnosti ornitologické to je důkaz, že se jim v Česku daří. Pro tento ptačí druh je největší hrozbou člověk, který dravce vyrušuje při hnízdění anebo ho v některých případech dokonce cíleně zabíjí. Orel královský patří k neohroženějším dravcům Evropy. Na kontinentu hnízdí necelé čtyři tisíce párů – velká část z nich žije v Rusku, Kazachstánu a Turecku. Ornitologové v Česku loni napočítali pouze osmnáct párů – i tohle číslo je ale rekordní.

Vinaři z Česka získali loni na mezinárodních soutěžích rekordních 1 292 medailí

Vinaři z České republiky v průběhu roku 2022 získali na zahraničních mezinárodních soutěžích 1 292 medailí, což je nejvíc v historii. Bylo mezi nimi mimo jiné 8 platinových, 44 velkých zlatých, 501 zlatých, 562 stříbrných a 166 bronzových medailí. Mezi velké úspěchy patří jedenáct titulů šampióna, tedy ocenění pro vína mimořádné kvality, která nenašla konkurenta buď ve své kategorii, nebo v celé soutěži. O souhrnných výsledcích informoval v tiskové zprávě Vinařský fond, který účast vinařů na soutěžích finančně podporuje. „Magickou hranici tisíce medailí překonali naši vinaři poprvé v roce 2020. V loňském roce pak ve světě zazářili ještě výrazněji. Úroveň našeho vinařství se neustále zvedá, a tak zcela jistě nejde jen o souhru náhod, ale o objektivní posouzení čím dál vyšší kvality moravských a českých vín a doufejme i nový standard,“ uvedl ředitel Vinařského fondu Jaroslav Machovec.

V Česku loni přibýly další více než tři hektary skleníků, hlavně s rajčaty

Pěstitelé zeleniny loni v Česku zprovoznili další více než tři hektary moderních skleníků a jejich celková plocha tak vzrostla na 62,3 hektaru. Ve sklenících farmáři celoročně pěstují hlavně rajčata, na která připadá 80 procent kryté plochy. Loni ale pěstování rychlené zeleniny v krytých plochách poznamenal prudký růst cen energií. Někteří zelináři proto s příchodem zimy omezili pěstování ve sklenících, jelikož náklady na jejich vytápění a osvětlování byly pro ně už neúnosné. ČTK informaci získala ze Situační a výhledové zprávy ministerstva zemědělství a Zelinářské unie Čech a Moravy. Poptávka v tuzemských obchodech po menších rajčatech pěstovaných ve sklenících vybavených pěstebními světly stále roste. Česko kvůli tomu v posledních letech zažívá rozmach jejich pěstování.

Rozlehlé skleníky pro pěstování rajčat byly v uplynulých letech vybudovány například v Tvrdonicích na Bře-

lavsku, Haňovicích na Olomoucku, Mutěnicích u Hodonína, ve Smržicích nedaleko Prostějova, v Tušimicích na Chomutovsku či Kožichovicích na Třebíčsku. Plocha skleníků se salátovými okurkami loni zůstala na hodnotě 11,4 hektaru a sadba byla pěstována na jednom hektaru krytých ploch.

Modernizace farem má v Česku negativní vliv na některé druhy ptáků

Některé druhy ptáků ohrožuje modernizace farem. Vyplývá to z nového výzkumu odborníků z Ústavu biologie obratlovců Akademie věd. Podle výsledků například na statcích s polootevřenými stáji žije třikrát méně vlaštovek, jiříček nebo sýčků než na farmách s klasickými půdami. Na moderních farmách totiž nemají ptáci tolik vhodných míst k hnízdění, jak vysvětluje Martin Šálek z Ústavu biologie obratlovců Akademie věd. „Konstrukčně jsou řešeny z ocelových nebo dřevěných materiálů, chybí šterbiny a dutiny, kde mohou hnízdit, a vlaštovky na to nedokážou nalepít svá hnízda.“ Ptákům také chybí potrava, především hmyz. Pokles populace polních ptáků se zatím nedaří zastavit i přes to, že pro zemědělce existují dotace, které se na ochranu ohrožených druhů zaměřují. Podle Zemědělského svazu je v Česku čerpají stovky zemědělců.

Loňská návštěvnost liberecké ZOO byla třetí nejvyšší za posledních deset let

Loňská návštěvnost liberecké zoo byla třetí nejvyšší za posledních deset let. Zavítalo do ní 369 308 lidí, což je o 35 323 více než o rok dříve. Tehdy ale mohla být zahrada kvůli proticovidovým opatřením otevřená až od 12. dubna. Za posledních deset let do liberecké ZOO přišlo více lidí vedle roku 2019 už jen v roce 2016, kdy měla bezmála 390 000 návštěvníků.

Zoologická zahrada v Liberci je nejstarší v zemi, vznikla v roce 1904 a nyní na ploše 14 hektarů chová přes 170 druhů zvířat. První mládě, které se vylíhlo na Nový rok, byl pelikán bílý. S chovem těchto velkých vodních ptáků začala liberecká ZOO sice už v roce 1975, první úspěšný odchov se jí ale podařil až v roce 1999.

ZOO Praha buduje expozici pro koně Převalského, otevření plánuje na jaro 2024

V horní části pražské zoologické zahrady v Troji vzniká expozice pro koně Převalského. Zahrada o tom informovala v tiskové zprávě. Stavební práce začaly loni v říjnu, postupně bude následovat přestavba dalších úseků takzvaných plání až po obcerstvení Obora. Po dokončení se tak do ZOO Praha vrátí i nosorožci. Otevření expozice pro koně Převalského plánuje na jaro 2024. Nyní lze koně spatřit pouze na pražských Dívčích hradech, kde se prohání šestičlenné stádo.

Kůň Převalského je posledním žijícím divokým druhem koně. Pražská ZOO je chová od roku 1932 a od roku 1959 vede mezinárodní plemennou knihu. Loni v květnu se v pražské ZOO narodilo 250. hříbě koně Převalského a v Mongolsku se podle zahrady narodilo také hříbě třetí generace z převozů divokých koní z Evropy do této země, které organizovala pražská ZOO.

V Safari Parku Dvůr Králové se narodilo mládě vzácného nosorožce černého

V Safari Parku Dvůr Králové nad Labem se 13. prosince narodilo mládě nosorožce dvourohého černého východního poddruhu, který je ohrožen vyhynutím. V přírodě jich žije posledních zhruba 900 jedinců. Nové mládě je samice. Jde o druhé mládě nosorožce narozené loni. Prvním byl v březnu narozený sameček, který dostal jméno Kyjev. Samice Molly rodila poprvé. Otcem je, stejně jako v případě Kyjeva, chovný samec Davu.

Safari Park nyní chová dvacet nosorožců, z nichž čtrnáct je nosorožců černých východního poddruhu a šest nosorožců jižních bílých. Nosorožci černí jsou ohroženi vyhynutím.

Vzácné mládě nosorožce černého dostalo ve dvorském safari parku jméno Mihindi podle jezera ve Rwandě.

Safari park dosud odchová včetně malé samice osmačtyřicet mláďat nosorožce dvourohého východního a je ve snahách o jeho záchranu světovou velmocí. V uplynulých letech také opakovaně nosorožci dvourohí ze Dvůra Králové zamířili zpět do Afriky, konkrétně do Tanzanie a Rwandy.

Významné odchovy v českých ZOO

V pražské ZOO se minulý rok narodilo 435 savců, vylíhlo se 474 ptáků a 296 plazů a obojživelníků, sdělil její mluvčí Filip Mašek. V srpnu se narodilo první mládě klokánka krysího. Je zařazen na Červeném seznamu Mezinárodního svazu ochrany přírody (IUCN) v kategorii téměř ohrožený. Velmi cenné je i vylíhnutí satyra Cabotova, bažantovitýho ptáka, který je zařazen v kategorii zranitelný. Pražská ZOO vede jeho evropskou plemennou knihu. K dalším úspěchům ZOO patří čtyři mláďata želvy záhadné, která se vylíhla v listopadu. Patří k téměř ohroženým druhům a v přírodě jde o druh prakticky neprozkoumaný.

V Safari Parku Dvůr Králové nad Labem přišlo na svět 23. prosince mládě kriticky ohrožené žirafy Rothschildovy. Stalo se tak přesně padesát let poté, co se ve dvorské ZOO narodilo první mládě žirafy v tehdejší Československu. Dvorský chov žiraf se od té doby stal nejvýznamnějším na světě, uvedli zástupci Safari Parku Dvůr Králové. Malá samice je 175. přírůstkem tohoto kriticky ohroženého druhu v Podkrkonoší.

ARCHEOLOGIE

Žatecké muzeum představí unikátní poklad

Žatecký poklad z počátku 11. století můžete vidět od 12. ledna v Regionálním muzeu K. A. Polánka v Žatci. Poklad je vystaven v nově připravené stálé expozici, kde se lidé dozvědí i podrobnosti o jeho nález a pozdějším zkoumání. Poklad byl nalezen již v roce 1937, kompletně vystaven se představí veřejnosti poprvé. Ve své době představoval poklad pro svého vlastníka pohádkové bohatství a dodnes jde o nejtěžší a co do škály předmětů nejbohatší depot uložený před rokem 1050 v Čechách. „Díky mincím jsme schopni datovat poklad velice přesně, nejmladší mince jsou z doby před rokem 1012,“ řekl k pokladu Luboš Polanský z Národního muzea.

Podle něj osudy majitele pokladu kopírují osudy českého knížete Jaromíra I., který byl po roce 999 vyhnán svým starším bratrem Boleslavem III. V pokladu jsou mince jak české, tak i bavorské – v Bavorsku se zdržoval kníže Jaromír po svém vyhnání. „Majitelem mohl být například elitní šperkař dvora knížete Jaromíra,“ doplnil Polanský.

Poklad byl nalezen v dubnu roku 1937 na staveništi stavby balírný chmele na dnešním žateckém Chmelařském náměstí. Pod motykou dělníka Josefa Weigerta se při odkopávání zeminy objevila keramická nádoba naplněná až po okraj stříbrem a zlatými šperky. Kromě stříbrných mincí a stříbrných odlitků obsahoval i zlaté prsteny, náušnice, kříže i polotovary na výrobu šperků, například kousky zlatého drátu. Celkem 2,7 kilogramu pokladu mohlo v době jeho uložení zabezpečit celou rodinu na dlouhá léta.

V nové expozici se návštěvníci dozvědí nejen o okolnostech objevu pokladu, ale i další informace, které se podařilo získat při podrobném vědeckém zkoumání a vyhodnocení celého nález. Vlastní poklad bude podle ředitelky muzea Radmily Holodňákové vystaven v pokladnici, kam se vejde maximálně dvanáct lidí, proto bylo zpřístupněno objednání prohlídky online.

Expozice je doplněna videoprogramy se záznamy experimentální výroby šperků, odlévání hřiven a ražby mincí. Myšleno je i na nejmladší návštěvníky, kteří se zabaví v interaktivním koutku pro děti.

Regionální muzeum K. A. Polánka v Žatci, Husova 678, 438 01 Žatec, www.muzeumzatec.cz, otvírací doba: út – pá 9:00-12:00, 12:30-17:00; so – ne 13:00-17:00.

Keramické střepy a nástroje starých Germánů na Slovákku

Archeologové Slovákého muzea objevili u Polešovic na Uherskohradištsku sídliště germánských kmenů z mladší doby římské. Jde o zahloubené objekty z 3. a 4. století našeho letopočtu, keramiku, zvířecí kosti a nástroje. V lokalitě už dříve objevili pohřebiště kultur popelnicových polí.

Archeologové při podzimních pracích rozlišili několik objektů datovaných do mladší až pozdní doby římské. „V tomto období se zde usadilo germánské obyvatelstvo. Jejich pobyt je zde doložen od druhé poloviny 3. století až do 4. století našeho letopočtu,“ uvedla archeoložka muzea Dana Menoušková.

Po dávných obyvatelích se dochovaly zahloubené objekty s popelovitou výplní, jeden i s pozůstatkem pece. Její výplň obsahovala například střepy rozbitých keramických nádob, skelnou a železitou strusku, zvířecí kosti, nástroj vyrobený z odřezaného jeleního parohu a určený podle Menouškové nejspíše ke kopání nebo provrtání kamenné závaží rybářské sítě.

„Na jedné z parcel byl výkopem zachycen také zahloubený objekt datovaný do mnohem staršího období,“ uvedla archeoložka. Podle vyzvednutých střepů keramických nádob jej lze přiřadit k takzvané lengyelské kultuře. „Její příslušníci na našem území pobývali ve druhé polovině 5. tisíciletí před naším letopočtem, tedy před více než 6 000 lety,“ uvedla Menoušková.

DOPRAVA

V Česku se bude testovat nový vlak TGV

Do Česka přijede francouzský vysokorychlostní vlak TGV. Dvoupodlažní soupravu Avelia Horizon budou odborníci testovat na zkušebním okruhu u Velimi na Kolínsku. Cestující ve Francii se novým vlakem poprvé svezou v roce 2024. Vlak vyrobený strojírenskou společností Alstom přijede do Česka z Rakouska. Z Horního Dvořiště bude pokračovat přes České Budějovice a Tábor do Prahy a odtud dál do Velimi a na zkušební okruh Výzkumného Ústavu Železničního (VUZ). Orientační jízdní řád vlaku zveřejnila na twitteru společnost ČD Cargo. Souprava Avelia Horizon je podle výrobce jediným dvoupatrovým vlakem schopným jet rychlostí přes 300 kilometrů v hodině.

Naposledy bylo TGV v Česku k vidění loni v létě. Historickou soupravu vyrobenou v roce 1980 nechala přivážet

státní organizace Správa železnic, která tak chtěla propagovat přípravu vysokorychlostních tratí v zemi. V Česku zůstává na tratích zatím maximální rychlost 160 kilometrů za hodinu. Stavba prvního úseku vysokorychlostní železnice v Česku by podle současných plánů měla začít v roce 2026, provoz asi o čtyři roky později.

Starší švýcarské vozy pro ČD za 320 miliónů Kč

České dráhy (ČD) koupily dalších jedenáct starších nízkopodlažních švýcarských vozů Stadler RS1 za zhruba 320 miliónů korun, které dříve jezdily na německých tratích, sdělil ČTK mluvčí dopravce Lukáš Kubát. Flotila nízkopodlažních motorových vozů Stadler RS1, známých také jako RegioSpider, se tak ve vlastnictví Českých drah rozroste na 67 kusů. Záměr odkupu jedenácti vozů je součástí aktuálního investičního plánu, řekl člen představenstva a náměstek generálního ředitele ČD pro osobní dopravu Jiří Jeřeta. „Odkupem vozidel reagujeme na aktuální a budoucí smluvní požadavky objednavatelů na dopravní obslužnost v závazku veřejné služby u kategorie vozidel DMU70, kde po roce 2025 vzniká potřeba vybavení zařízením ETCS (evropské zabezpečovací zařízení),“ uvedl Jeřeta. Vlaky budou mít 71 míst k sezení, bezbariérový přístup a prostory pro přepravu kočárků, jízdních kol a rozměrných zavazadel. Maximální rychlost vlaků je 120 km/h.

Plány na brněnskou podzemní dráhu

Studie proveditelnosti brněnské podzemní dráhy, která má výrazně odlehčit přetížené povrchové dopravě, má být hotová do konce letošního roku. Do té doby má být také projednána s veřejností. Nyní se chystá zpracování druhé etapy studie, v níž odborníci podrobně posoudí sedm možných variant vedení tras, posuzovat se bude i vhodnost jednotlivých dopravních prostředků. ČTK to řekl mluvčí brněnského magistrátu Filip Poňuchálek. O potřebě podzemního vedení kolejové MHD se v Brně mluví od sedmdesátých let minulého století. Nyní má Brno 380 000 obyvatel, v budoucnu se počítá se zvýšením na půl miliónu, přičemž další desetitisíce lidí do Brna denně dojíždějí. Podle předchozího radního pro územní plánování Filipa Chvátala (KDU-ČSL) přichází v úvahu i kombinace vlaků a tramvají, což by mohlo vyřešit problém kolabující dopravy ve městě i v celé aglomeraci. V Praze trvalo zprovoznění první linky metra od prvního návrhu šestasedmdesát let.

Drezína z filmu *Ostře sledované vlaky* na Hlavním nádraží v Praze

Na Hlavním nádraží v Praze odhalili filmovou drezínu z oscarového snímku Jiřího Menzela *Ostře sledované vlaky*, která připomíná 85. nedožitý narozeniny slavného režiséra. Vitrína s drezínou je volně přístupná v jižní části spodního vestibulu. Představitel československé filmové nové vlny a držitel Oscara Menzel, který se věnoval zvláště filmové a divadelní režii, zemřel ve věku dvaosmdesát let v září roku 2020. Drezína Tatra T 15/52 z *Ostře sledovaných vlaků*, vyrobená v roce 1951, nahradí motorovou inspekční drezínu ze čtyřicátých let, která má přezdívku Maruška a na místě byla vystavena od poloviny loňského roku. Akce se uskutečnila v rámci spolupráce mezi Sprá-

vou železnic a Národním technickým muzeem, která započala memorandem v roce 2020. Na jeho základě Správa železnic předává Národnímu technickému muzeu vyřezanou techniku, která dokumentuje historii drážní infrastruktury s cílem zachovat kulturní povědomí o české železnici.

Nový webový portál s dopravními agendami

Ministerstvo dopravy spustilo internetový Portál dopravy – <https://portaldopravy.cz>. Na jednom místě nabídne vyřízení různých dopravních agend od podání žádosti o řidičský průkaz přes výpis z bodového hodnocení řidiče až po prodej elektronických dálničních známek. Uvedl to ministr dopravy Martin Kupka (ODS). K části služeb se podle něj lidé dostanou bez přihlášení, k dalším po ověření prostřednictvím eObčanky nebo bankovní identity.

Novou možností u řidičských průkazů je podle Kupky elektronická žádost nejen pro případ konce platnosti dokladu, ale i kvůli jeho ztrátě. Zároveň by v budoucnu mohlo být možné si průkaz vyzvednout nejen v registru řidičů, ale například i na poště, uvedl ministr. Portál podle něj umožňuje i nahlížení do karty řidiče, údajů o přestupcích nebo údajů o zákazech řízení či o profesní způsobilosti. Podobné možnosti nabízí i pro plavbu nebo letectví, včetně přihlášek na zkoušky, dodal.

Nové trolejbusové tratě v Praze a okolí

Praha připravuje stavbu nových trolejbusových tratí. Od nedávna už jezdí nová linka z Palmovky do Miškovic, trolejbusová trať vznikla v hlavním městě po padesáti letech. Podle plánu pražského magistrátu by měly výhledově dělníci budovat další, i do středních Čech – konkrétně do Staré Boleslavi. Plán elektrifikace některých tratí a budování nových je součástí pražského Plánu udržitelné mobility i takzvaného klimatického závazku, který má pomoci snižovat objem emisí ve městě.

Přímé spojení z ČR na vídeňské letiště

Pohodlné cestování vlaky RegioJetu na letiště ve Schwechatu (bez nutnosti kdekoli přestupovat) bude možné 2× denně (odjezdy z Prahy) a dokonce 3× denně (odjezdy z Brna). Od prosince 2022 jsou v prodeji jízdenky na tyto spoje: ceny začínají na 449 Kč v případě cesty z Prahy a na 299 Kč při odjezdu z Brna. Cesta vlakem na letiště ve Vídni potrvá z Prahy 5 hodin a z Brna 2 hodiny.

Jedná se o spoje RJ 1028 a RJ 1029, jejichž provoz je spolufinancován z rozpočtu statutárního města Brna. Spoj RJ 1028 vyjíždí ve 21:15 z letiště Schwechat, příjezd do Brna je po 23. hodině. Spoj RJ 1029 pak z Brna vyrazí ve 3:48, příjezd na letiště je v 6:00 ráno. Z Prahy vyjíždí přímá linka se zastávkami v Kolíně, Žďáru nad Sázavou, Havlíčkově Brodě, Brně, Břeclavi a na hlavním nádraží ve Vídni 2× denně. Na letiště ve Schwechatu budou z Prahy jezdit přímé vlaky RJ 1033 a RJ 1037, které navíc doplňuje ranní spoj RJ 1029 z Brna. V opačném směru se bude jednat o soupravy RJ 1034, RJ 1037 a RJ 1028. Ze dvou denních spojů Praha – Brno – Vídeň je možné na hlavním nádraží ve Vídni přestoupit na vlak ÖBB, který vás dopraví až na vídeňské letiště. Jízdenku na přestupní vlak obdržíte i e-mailem.

UDALOSTI

Prezidentka odvolala vládu, domáci aj zahraničie reagujú

16. decembra, teda deň po páde vlády, odvolala prezidentka Zuzana Čaputová vládu a zároveň ju dočasne poverila výkonom funkcie. Právomoci vlády sú však oklieštené. „Slovensko potrebuje návrat k poriadku, funkčnosti a najmä k plnej pozornosti k riešeniam problémov ľudí, a nie politikov,“ uviedla prezidentka. Zároveň vyjadrila očakávanie, že okrem rozpočtu bude schválená zmena ústavy tak, aby umožňovala predčasné ukončenie vládneho obdobia. Predčasné voľby si prezidentka praje už v prvom polroku 2023. Médiami tesne po páde vlády kolovali reakcie poslancov, odborníkov i aktérov samotných. Kým Smer a Hlas pád vlády vítajú a apelujú na predčasné voľby, zo zahraničia sa ozývajú najmä obavy o postoj novej vlády k situácii na Ukrajine a k podpore Ukrajiny v boji proti agresii. V prípade víťazstva opozičného Smeru, ktorý sa v minulosti vyjadroval skepticky napríklad v súvislosti s sankciám voči Rusku, sa zahraniční politici obávajú zmeny v diplomatickom smerovaní krajiny.

Štátny príspevok pre RTVS bude 23 miliónov eur ročne

Podľa novej rámcovej zmluvy so štátom na roky 2023-2027 dostane RTVS minimálne 23-miliónovú alokáciu ročne. Štátny príspevok je jedným zo zdrojov príjmov RTVS a je určený na podporu pre rozhlasovú a televíznu tvorbu, účelové investičné projekty i zabezpečenie vysielania do zahraničia. „Rozdiel oproti predchádzajúcej zmluve je, že výška minimálneho príspevku je 23 miliónov eur oproti 15 miliónom v predchádzajúcich zmluvách,“ upresnilo vedenie manažmentu RTVS.

Ozrejmili, že nová rámcová zmluva taktiež zavádza nový pôvodný program vo verejnom záujme v oblasti audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie, príspevok môže byť použitý aj na športový program, no výlučne na národný šport a mládežnícky šport. Zmluva tiež zavádza povinnosť v súvislosti s multimodálnym prístupom a národnostným vysielaním. Kontrakt takisto RTVS zaväzuje použiť z celkového programového príspevku desať percent na televíznu a 20 percent na rozhlasovú výrobu regionálnych programov.

Odborná verejnosť odmieta smernicu pre zmenu pohlavia

Poslanec Národnej rady SR Milan Kuriak vyzval 14. decembra Ministra zdravotníctva Slovenskej republiky (MZ SR) Vladimíra Lengvarského, aby nepodpísal takzvané štandardné postupy pre diagnostiku a komplexný manažment zdravotnej starostlivosti o dospelú osobu s transsexualizmom (ďalej len ŠTDP), ktoré by mali byť 15. 12. 2022 schvaľované Komisiou MZ SR pre ŠTDP. Zároveň poslanec ministra požiadal o okamžité zrušenie odborného usmernenia MZ SR na zjednotenie postupov poskytovania zdravotnej starostlivosti ku zmene pohlavia pred vydaním lekárskeho posudku o zmene pohlavia osoby administratív-

ne evidovaného v matrike, ktoré bolo publikované vo Vestníku MZ SR dňa 6. apríla 2022.

Kuriak zastáva názor, že prijatím a nadobudnutím účinnosti vyššie uvedených odborných materiálov sa výrazným spôsobom uľahčí registrácia zmien pohlavia na matričných úradoch, čo pokladá za absolútne neprijateľný postup. „Slovenská republika je stále vnímaná ako konzervatívna krajina a materiály tohto druhu by mali byť citlivo rokované nielen na úrovni vládnych strán, ale aj odbornej verejnosti, čo sa z môjho pohľadu neudialo,“ konštatuje poslanec.

Okrem toho poslanec upozornil ministra zdravotníctva aj na skutočnosť, že usmernenie obsahuje množstvo nepresností, ktoré vytvárajú priestor na širokú interpretáciu jednotlivých ustanovení, ďalej upozornil na absolútnu nepripravenosť právneho poriadku na zmeny, ktoré môžu zmenou pohlavia v oblasti práv a povinností osôb nastať (napríklad úprava a prechod rodičovských práv, právo sociálneho zabezpečenia a iné), či absenciu zaručenia trvalosti zmeny. Strana OĽaNO, ktorej nominantom Lengvarský je, vyzvala ministra na zrušenie schvaľovacieho procesu, Lengvarský však návrh len pozastavil.

Zdravotníci sa dohodli s vládou a stiahli výpovede

Vláda posledný novembrový týždeň schválila stabilizačné príspevky pre zdravotníkov vo výške 5 000 eur. Ministerstvo financií SR na tento účel uvoľnilo finančné prostriedky vo výške 200 miliónov eur. Zdravotníci sa musia zaviazat, že zostanú v nemocnici či záchranke pracovať tri roky. Stalo sa tak po dlhých a napätých rokovaníach s lekárskeymi odborníkmi.

Svoje nároky lekári zhrnuli do ôsmich bodov už v lete, no vláda rokovania pre rozpor SaS verzus OĽaNO zanebdala. Intenzívne sa rokovalo až po podaní hromadných výpovedí lekárov. Odchodom hrozilo viac ako 2 000 lekárov a zdravotníkov. Posledným sporným bodom rokovaní boli platy lekárov. Títo žiadali okrem navýšenia aj príplatky za odpracované roky.

V poslednej etape rokovania opustil Igor Matovič odvolajúc sa na to, že lekári prezentujú stále vyššie nároky. V poslednom pokuse o odklonenie katastrofy ponúkol vlastné riešenie v podobe jednorázového stabilizačného príspevku v hodnote medzi 10 000 až 30 000 eur v závislosti od počtu odpracovaných rokov a atestácie. Avšak nepochodil. Nakoniec rokovania prenechal premiérovi Hege- rovi, ktorí tlaku lekárov ustúpili. Od nového roka tak platy slovenských lekárov presiahnu platy ich českých kolegov, napriek tomu, že slovenská ekonomika je v porovnaní s českou značne slabšia.

Opozícia okomentovala dohodu ako výsledok vydierania, rovnako ako Matovič. Rovnako ako ostatné zmeny, aj táto zmena je viazaná na schválenie rozpočtu, ktoré sa v roku 2022 žiaľ po páde vlády nestihne.

Slovenské kúpele budú zrejme podfinancované

Schvaľovanie liečebných pobytov sa bude obmedzovať a pre krízu v ambulanciách hrozí, že lekári predpíšu kúpele nižšiemu počtu ľudí. Keďže štát na kúpeľnú starostlivosť vymedzil málo financií, kúpeľné spoločnosti možno budú musieť slúžiť na inú než liečebnú funkciu.

Situácia v slovenskom zdravotníctve je alarmujúca. Po ambulantných poskytovateľoch vyjadrujú svoju nespokojnosť aj kúpeľné podniky. Podľa nich hrozí, že nebudú mať z čoho uhradiť zdravotníkom zvýšené mzdy a kúpeľnú zdravotnú starostlivosť si bude môcť dovoliť len zámožnejšia časť slovenských obyvateľov. Príčin je niekoľko. Predsedníčka Asociácie slovenských kúpeľov Janka Zálešáková v rozhovore pre *Hospodárske noviny* uviedla, že zariadenia s geotermálnou vodou sú na okraji politického záujmu. Vidieť to napríklad na zvýšení plátov lekárov, ktoré možno nebude platiť pre tých, ktorí pracujú v kúpeľoch. Podľa zákona patria prírodné liečebné kúpele a kúpeľné liečebne medzi ústavné zdravotnícke zariadenia. V celku 130 lekárom, ktorí v nich vykonávajú profesiu, by preto od prvého januára mali stúpnuť platy podľa dohody, ktorú s vládou vyrokovali lekárski odborári. Zvýšenie však stále väzí na schválení rozpočtu na rok 2023, čo môže trvať aj do januára budúceho roku alebo môže stroskotať na finančnom provizóriu.

Zahraniční Slováci budú môcť voľiť prezidenta poštou

Prezidentka SR Zuzana Čaputová podpísala koncom novembra vládny návrh zákona na úpravu zákona o podmienkach výkonu volebného práva. Novela uvádza voľbu prezidenta poštou zo zahraničia a jednotne sa upravuje spôsob voľby poštou, a to nielen pre voľby hlavy štátu, ale aj pre voľby do Národnej rady SR a referendum. Vznikne jednotný informačný systém pre voľbu poštou, prostredníctvom ktorého bude rezort vnútra vyhotovovať a viesť separátne zoznam voličov žiadajúcich o hlasovanie poštou zo zahraničia.

V súčasnosti žiadatelia o voľbu poštou komunikujú s obcou ich trvalého pobytu. Podľa nového zákona budú všetky žiadosti o voľbu poštou adresované ministerstvu vnútra. Voliči zo zahraničia budú môcť podať žiadosť o voľbu poštou v listinnej podobe, alebo elektronicky prostredníctvom novovytvoreného informačného systému, alebo prostredníctvom ústredného portálu verejnej správy. Zároveň sa vytvára možnosť sledovania zásielky voliča. Voličovi budú zasielané dôležité notifikácie na jeho e-mailovú adresu a do elektronickej schránky, ak ju má zriadenú a aktivovanú.

Ako uviedol predkladateľ návrhu minister vnútra SR Roman Mikulec (OĽaNO), cieľom úpravy je zjednodušiť voličom zo zahraničia uplatnenie ich práva hlasovať vo voľbách. Zákon reaguje na skúsenosti z parlamentných volieb v roku 2020. Ukázalo sa, že hlasovanie poštou prostredníctvom obcí, v ktorých majú voliči trvalý pobyt, prináša veľa úskalí, ktoré spôsobili nespokojnosť voličov. „Nespokojnosť vyplynula z doručenia neúplnej zásielky, oneskoreného zasielania zásielok, nedostatočnej komunikácie s voličom, a to podľa toho, ako bola príslušná obec pripravená na voľbu poštou,“ uviedol predkladateľ. Zákon bude účinný od 1. marca 2023.

Diaľničné známky na Slovensku zdražejú

Od januára 2023 sa zvýšia ceny diaľničných známok. Vláda schválila návrh nariadenia, ktoré predložilo Ministerstvo dopravy a výstavby SR. Po novom si motoristi napri-

klad pri ročných a 365-dňových diaľničných známkach priplatiť desať eur. Namiesto 50 eur tak budú stáť 60 eur. V prípade diaľničnej známky s 30-dňovou platnosťou pôjde o navýšenie o tri eurá, stáť teda bude 17 eur. Znamka s desaťdňovou platnosťou zdražie o dve eurá na dvanásť eur. „Treba si uvedomiť, že cena diaľničných známok sa naposledy zvyšovala v roku 2011, odvtedy majú motoristi k dispozícii dokopy 300 kilometrov nových diaľnic a rýchlostných ciest,“ skonštatoval minister dopravy Andrej Doležal (nom. Sme rodina).

Podľa rezortu dopravy peniaze navyše pomôžu Národnej diaľničnej spoločnosti (NDS) viac akcelerovať investície do opráv a údržby rýchlostných ciest, diaľnic a mostov v jej správe. Nariadenie vlády predpokladá zvýšenie výnosov NDS ako správcu výberu a evidencie úhrad diaľničných známok z predaja diaľničných známok v roku 2023 a nasledujúcich rokoch. Výška zisku z predaja diaľničných známok na úrovni viac ako 17 miliónov eur bez DPH v rokoch 2023-2026 je predpokladaná pri nezmenenom správaní vlastníkov automobilov.

Inflácia dosiahla 22-ročné maximum

Medziročne ceny tovarov a služieb sa v novembri 2022 vyšplhali na hodnotu 15,4 percenta, čo je stále najvyššia úroveň za posledných viac ako 22 rokov. Najväčší vplyv na infláciu mali naďalej rastúce ceny potravín, v novembri medzimesačne zdraželi o dve percentá. Informoval o tom Štatistický úrad SR. Medzimesačne rástli ceny v desiatich z dvanástich odborov (výdavkových skupín domácností). Najvýraznejší vplyv na výdavky domácností mal rast cien chleba a obilnín o 1,6 percenta, ďalej dynamickejšie zvýšenie cien mlieka, syrov, vajec o 3,9 percenta. Ďalej vzrástli aj ceny mäsa o 1,5 percenta a zeleniny o 1,8 percenta. Zlacnelo len ovocie o 1,3 percenta v porovnaní s októbrom.

Vyššie ceny boli medziročne vo všetkých dvanástich sledovaných výdavkových skupinách (odboroch) domácností, polovica z nich dosiahla medziročný rast nad jedenásť percent. Rekordné hodnoty inflácie za posledné dve dekády sa zaznamenali doteraz až v troch štvrtinách všetkých odborov. Najväčší vplyv na celkovú infláciu majú dlhodobodramaticky rastúce ceny potravín a nákladov na bývanie vrátane elektriny, plynu a ostatných palív. Ide o dve najvýznamnejšie položky vo výdavkoch domácností, súhrne tvoria takmer polovicu výdavkov.

Schodok štátneho rozpočtu dosiahol 4,524 miliardy eur

Schodok štátneho rozpočtu sa ku koncu minulého roka zvýšil na 4,524 miliardy eur. Oproti novembru toto číslo predstavuje nárast o 1,91 miliardy eur. V porovnaní s predošlým rokom však schodok štátneho rozpočtu klesol o 2,489 miliardy eur. Informovalo o tom Ministerstvo financií (MF) SR. „Oproti rovnakému obdobiu minulého roka boli príjmy štátneho rozpočtu vyššie o 1,832 miliardy eur. Výdavky štátneho rozpočtu boli pri medziročnom porovnaní nižšie, a to o 656,9 milióna eur,“ upresnilo MF. Deficit rozpočtu je nižší aj v porovnaní s októbrovou novelou zákona o štátnom rozpočte na rok 2022. Tá rátala s deficitom vo výške 5,474 miliardy eur pri príjmoch 21,471 miliardy eur a výdavkoch 26,945 miliardy eur.

Daňové príjmy medziročne vzrástli o 1,971 miliardy eur, čo je zvýšenie o 14,6 percenta, pričom pozitívny vývoj rezort financií zaznamenal takmer pri všetkých daniach. Príjmy z dane z pridanej hodnoty sa zvýšili o 829,4 milióna eur, daň z príjmov právnických osôb vzrástla o 951 miliónov eur, spotrebné dane o 154,9 milióna eur a dane vyberané zrážkou vo výške 25,3 milióna eur.

Chýbajú antibiotiká či lieky proti horúčke

Chrípková sezóna začiatkom roka opäť zosilnela. V lekárňach však chýbajú základné voľnopredajné lieky a lieky na predpis, najmä detské formy liekov proti bolesti a horúčke. Napríklad Nurofen sirup pre deti je trvalo nedostupný dokonca i v online lekárňach. Rodičia musia deťom drviť tabletky a podávať im ich s trochou nápoja. Je to jediný spôsob podávania liečiv malým pacientom. „Situácia je dnes veľmi dynamická a neustále sa vyvíja. V realite to znamená, že ak dnes chýba nejaký konkrétny liek a jeho nedostatok sa medzičasom zastabilizuje, nasledujúci týždeň či mesiac to môže byť zase iný.

Hoci musíme povedať, že aktuálna situácia trvajúca už niekoľko týždňov je neobvyklá,“ upresnil PR manažér siete Dr. Max Peter Sedláček. Výpadky podľa neho dodávateľia zaznamenali aj pri liekoch proti bolesti hrdla, najmä pastiliek. Oblíbená značka Strepsils je plošne nedostupná rovnako v kamenných obchodoch ako aj online. „Evidujeme výpadky pri liekoch na lekárske predpis, a to naprieč viacerými kategóriami, ako sú kardiovaskulárny systém, tráviaci trakt a metabolizmus, centrálna nervová sústava či respiračný systém. Výnimkou nie sú ani antibiotiká,“ doplnila konkurenčná sieť Benu.

Situácia na Slovensku však nie je ojedinelá. S rovnakým nedostatkom bojujú aj okolité štáty. Zháňať lieky v zahraničí teda nemá veľký zmysel. V rámci Európskej únie už 25 z 27 členských štátov hlási obmedzené dodávky niektorých antibiotík, informoval magazín *Trend*. „Je to naozaj smutné. Nemôžem naordinovať to, čo chcem, ale to, čo je k dispozícii,“ opísala v rozhovore pre denník *Štandard* pediatrička Kristína Visolajská. Príčinou je pandémia SARS-CoV-2, ktorá spôsobila zníženie produkcie niektorých liekov, najmä antibiotík. Zasytenie trhu teda ešte nejaký čas potrvá.

Prezidentka udelila štátne vyznamenania

Prezidentka Zuzana Čaputová udelila pri príležitosti 30. výročia vzniku Slovenskej republiky štátne vyznamenania 28 osobnostiam, šiestim z nich in memoriam. Slávnostný ceremoniál sa uskutočnil v budove Slovenskej filharmónie v Bratislave. Na ceremoniáli sa zúčastnili predseda Národnej rady SR Boris Kollár (Sme rodina), dočasne poverený predseda vlády Eduard Heger (OĽANO), viacerí poverení ministri a ďalší predstavitelia verejného života. Pozvanie prijali aj český, rakúsky a poľský prezident Miloš Zeman, Alexander Van der Bellen a Andrzej Duda, ako aj predsedníčka Poslaneckej snemovne Parlamentu ČR Markéta Pekarová Adamová a ukrajinská vicepremiérka Iryna Vereščuková.

Prvý prezident samostatnej Slovenskej republiky Michal Kováč získal in memoriam štátne vyznamenanie Rad Andreja Hlinku I. triedy za mimoriadne zásluhy o vznik SR,

Kríž Milana Rastislava Štefánika I. triedy za mimoriadne zásluhy o obranu SR a Pribinov kríž I. triedy za mimoriadne zásluhy o sociálny rozvoj SR. Ako podotkla prezidentka, ako jediný prezident nemá pre účelovú zmenu legislatívy za éry Vladimíra Mečiara všetky najvyššie štátne vyznamenania, ktoré prezidentovi zo zákona prináležia.

Ostatnými ocenenými sú český historik Vilém Prečan, účastníci SNP Karol Mikuláš, Ján Paľovský a Vladimír Strmeň, vedkyňa a farmakologička Daniela Ježová, anorgánická chemička Jana Madejová, fotograf Yuri Dojč, prvá slovenská feministka Hana Gregorová, rómska aktivistka Anna Koptová, autor reformy verejnej správy Viktor Nižňanský, divadelný režisér Lubomír Vajdička, priekopník fotovoltiky na Slovensku Miroslav Zeman, futbalista Marek Hamšík, huslista a dirigent Jack Martin Händler, autor prvého rómskeho románu Ľudovít Didi, osobnosť kresťanského disentu Eugen Valovič, divadelník a aktér Novembra '89 Mikuláš Laš, Ladislav Vrtel, ktorý je autorom heraldického riešenia symbolov Slovenskej republiky, detská onkologička Alexandra Kolenová, expert na závislosti Ľubomír Okruhlica, folklorista András Takács, kameraman Martin Štrba, šľachtiteľ, degustátor a širiteľ vinárskej osvety Ondrej Korpás, poetka Emília Haugová, sociálna pracovníčka Soňa Holúbková, riaditeľ Medzinárodného maratónu mieru Branislav Koniar a odborníčka na klimatickú zmenu Gabriela Fischerová.

Premiér položil kyticu k hrobu Michala Kováča

Poverený premiér Eduard Heger (OĽANO) pri príležitosti 30. výročia vzniku Slovenskej republiky položil kyticu k hrobu prvého prezidenta SR Michala Kováča. Udielo sa tak za účasti jeho syna Michala Kováča mladšieho. „Slováci a Česi, ktorí dlhé roky žili v jednom štáte, sa mierovou, priateľskou a ústavnou cestou dohodli na rozdelení. Tento výnimočný príbeh je dodnes príkladom pre celý svet,“ uviedol Heger na sociálnej sieti v súvislosti s výročím vzniku. Predseda vlády sa spoločne s povereným predsedom parlamentu Borisom Kollárom (Sme rodina) v nedeľu 1. januára zúčastnil aj slávnostnej novoročnej svätej omše v katedrále sv. Martina v Bratislave. Výročie vzniku republiky si uctili mnohí verejní činitelia a výročie sprevádzali viaceré kultúrne a spoločenské podujatia.

Zvýšia sa poplatky za elektrinu, domácnosti budú postihnuté minimálne

Na základe nárastu trhových cien elektriny dôjde v roku 2023 k celkovému zvýšeniu sieťových poplatkov v rozmedzí od 42 % pre odberateľov elektriny pripojených na veľmi vysokom napätí až po 64 % pre odberateľov pripojených na nízkom napätí. Výnimkou sú však domácnosti a vybraný zraniteľný odberatelia. Informoval o tom Úrad pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO) v nadväznosti na rozhodnutie o cenách za sieťové poplatky, ako aj cenách za dodávku elektriny pre zraniteľných odberateľov na rok 2023. „V prípade domácností a vybraných zraniteľných odberateľov, na základe mimoriadnych opatrení vlády SR, sa časť koncovej ceny za dodávku elektriny zvýši približne o 5 % a sieťové poplatky ostávajú na rovnakej úrovni ako v roku 2022. Prijaté mimoriadne opatrenia vlády majú totiž prednosť pred cenovými rozhodnutiami úradu,“ upresnil ho-

vorca úradu Radoslav Igaz. Ak sa nezmenia cenové položky mimo regulačného rámca ÚRSO (odvod do Národného jadrového fondu alebo DPH), celková koncová cena elektriny pre domácnosti sa podľa úradu budúci rok zmení iba nepatrne, približne o 2,5 %.

Pri vybraných zraniteľných odberateľoch elektriny, ako sú napríklad zariadenia sociálnych služieb či bytové kotolne, majú dodávatelia uplatniť cenníky za dodávku elektriny tak, aby bol medziročný nárast približne rovnaký ako u domácností. Ostatné regulované položky koncovej ceny tiež ostávajú na rovnakej výške ako v roku 2022. „Z tohto dôvodu dopady na koncovú cenu elektriny pre tieto skupiny odberateľov budú podobné ako u domácností,“ avizoval Igaz.

Pre ostatných odberateľov sa hodnota tarify za prevádzkovanie systému (TPS) na základe rozhodnutia ÚRSO v jednotlivých pásmach koncovej spotreby zvýši o približne 60 % v porovnaní s rokom 2022.

65 % obyvateľov SR chce predčasné voľby

Zo vzorky 1 006 respondentov sa 65 % domnieva, že aktuálna politická situácia by sa mala vyriešiť predčasnými voľbami. Ďalších 22 % si myslí, že vláda v demisii by mala dovládnuť do riadneho termínu volieb. Osem percent žiada menovanie úradníckej vlády. Vyplýva to z volebného prieskumu, ktorý v decembri realizovala agentúra Median. „Po predčasných voľbách volajú častejšie ľudia vo veku 30 až 59 rokov, ľudia so stredoškolským vzdelaním alebo obyvatelia Banskobystrického a Nitrianskeho kraja,“ uviedla agentúra. Päťdesiatšesť percent respondentov, ktorí sa dožadujú predčasných voľieb, v prieskume uviedlo, že by sa mali konať už v prvom kvartáli roka 2023. „Ďalších 36 % volá po termíne v druhom kvartáli roka 2023. Len šesť percent je za letný termín a len jedno percento za neskorší termín,“ doplnila agentúra. Situácia, ktorá nastala po vyslovení nedôvery vláde, je pre 70 % opýtaných správnym krokom k nastoleniu politickej stability v krajine a považujú ju za dobré znamenie zmeny k lepšiemu. Naopak 22 % respondentov s vyslovením nedôvery nesúhlasí.

Referendum v SR

Občania môžu týmto spôsobom vyjadriť svoj názor, či súhlasia s tým, aby bolo možné skrátiť volebné obdobie referendum alebo uznesením NR SR. Má to zabezpečiť zmena ústavy. Referendum iniciovala strana Róberta Fica Smer – SD zbieraním potrebných podpisov s podporou iných opozičných strán. Medzi koalíciou a opozíciou už dlhšie panuje slovná prestrelka o tom, kto bude, alebo nebude s úspešného referenda profitovať. Róbert Fico obviňuje bývalých a dnes už poverených koalíčných partnerov okolo Oľano, Za ľudí a Sme rodina, že nepodporujú referendum zo strachu o predčasné ukončenie ich volebného obdobia a následný neúspech v budúcich voľbách, ktorých favoritmi sú práve opozičný Smer a taktiež jeho odídení Hlas. Tvrdia, že aktuálna vláda chce čo najdlhšie bez trestne okrádať štát na vlastné účely. Naopak Igor Matovič obviňuje opozíciu zo snahy mariť vyšetrovanie aktuálnych káuz, ktoré majú dosah na opozíciu a mohli by vyústiť do obvinení. Aj on tvrdí, že opozícii ide len o rozkrádanie štátneho majetku.

Zastupitelia štátu a verejnosť sa rozlúčili s Vladimírom Krčmérym

Pohreb profesora Krčmeryho bol jeden z najväčších a najdojímavejších pohrebov v moderných slovenských dejinách. Verejnosť a príbuzní sa vo štvrtok 28. decembra v bratislavskom kostole sv. Vincenta de Paul rozlúčili so zosnulým lekárom a vedcom Vladimírom Krčmérym. Do ružinovského kostola prišli vzdať hold cirkevné, politické a spoločenské elity aj

obyčajní ľudia a davy veriacich. Pohreb uviedla v priamom prenose televízia, pohrebnú omšu celebraval bratislavský metropolita Zvolenský, vystúpil biskup Haľko, ktorý predniesol homíliu, premiér Heger či najbližšia rodina zosnulého profesora. Medzi prítomnými boli i košický arcibiskup Bernard Bober, vatikánsky nuncius arcibiskup Nicola Girasoli, arcibiskup Cyril Vasiľ a biskupi František Rábek, Viliam Judák, Tomáš Galis, Ján Kuboš či emeritný trnavský arcibiskup Róbert Bezák.

V homílii pripomenul biskup Haľko Krčmeryho krédo: „Tento svet je len epizóda, sme tu len na návšteve. Večnosť sa nám otvára po smrti.“ Biskup podčiarkol význam obrazu Božieho milosrdenstva, ktorý mu visel doma na stene, aj jeho službu blízky do samého konca. Vrátil sa k poslednému ránu, v deň Krčmeryho odchodu na večnosť, keď bol v Kútoch v utečeneckom tábore, ktorý sa práve rušil. Podľa svedkov bol v dobrej nálade a okrem iného tam povedal: „Misia ukončená, pokračujeme v ďalšej.“

Poverený premiér Eduard Heger vymenoval mnohé aktivity, ktorým sa vedec venoval, a spomenul aj jeho rolu, ktorú zohral počas pandémie. „Pomáhal najchudobnejším. Išiel na miesta, kde by sme povedali, že svet na nich zabudol. Tam, kde sa mnohí neodvážili ísť ani myšlienkami, plný odvahy, vytrvalosti, trpezlivosti, lásky a obety chodil a zakladal misie,“ uviedol premiér.

Zomrel signatár Charty '77 Miklós Duray

Vo veku 77 rokov zomrel 30. decembra 2022 politik Miklós Duray. Potvrdila to hovorkyňa mimoparlamentnej strany Aliancia Klára Magdeme. Duray bol dlhoročný politik a signatár Charty '77. V minulosti pôsobil aj ako poslanec Národnej rady SR, do ktorej bol zvolený za SMK.

Narodil sa 18. júla 1945 v Lučenci. Strednú školu absolvoval vo Fiľakove. Následne študoval geológiu (odbor mineralógia a petrológia) na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kde bol promovný v roku 1971 a v roku 1977 získal titul RNDr. V rokoch

1965-1968 bol predsedom Klubu maďarských vysokých škôl a študentov v Bratislave. V tom istom roku založil a viedol Československé združenie mládeže Maďarska (MISZ), ktoré vtedajšie ministerstvo vnútra zakázalo v novembri nasledujúceho roka.

V politike pôsobil od roku 1965. Vstúpil do nej ako člen Kultúrneho spolku maďarských pracujúcich v Československu, v súčasnosti je to Maďarský spoločenský a kultúrny zväz na Slovensku (Csemadok). Koncom roka 1969 Duray rezignoval na svoje funkcie v Csemadoku. Od roku 1973 do 1977 bol členom Geologického ústavu Slovenskej akadémie vied. Ďalších 12 rokov pôsobil ako geológ v Doprastave. V roku 1978 založil spolu s Lászlóom Nagyom a Petrom Püspökyom Výbor na ochranu práv Maďarov v Československu.

Duray bol v rokoch 1983 a 1985 dvakrát vo väzení, kde podpísal Chartu '77. Za SMK-MKP bol zvolený za poslanca NR SR vo volebnom období 2006-2010.

Zomrel Miroslav Číž

29. decembra 2022 zomrel europoslanec a dlhoročný politik Miroslav Číž. Narodil sa 11. februára 1954 v Banskej Štiavnici. Absolvoval v roku 1978 Právnickú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave. V rokoch 1979-1981 pracoval ako právnik na obvodnom Národnom výbore Bratislava IV. V období rokov 1981-1989 pôsobil ako

lektor v Inštitúte pre národné výbory. Medzi rokmi 1990 a 2002 zastával v NR SR funkciu tajomníka výboru pre verejnú správu. Bol členom strany Smer – Sociálna demokracia.

KULTÚRNE PODUJATIA

Posedlí Dakarem

18. 2. 2023, Dom kultúry Zrkadlový háj, Bratislava

Zábavná talk show *Posedlí Dakarem* mieri do Bratislavy a Martin Macík s posádkou je pripravený baviť všetkých fanúšikov českého motoršportu. Diváci tu ako jediní budú mať možnosť vidieť výnimočné zábery z Rallye Dakar 2023. Okrem unikátneho necenzurovaného dokumentu naživo uvidia aj svojich obľúbených pretekárov. Tento rok je v znamení zmien, a preto po 11 rokoch dorazia všetci v iných farbách, pod krídlami nového tímu. Čo ale zostáva, je svojrázny humor chalanov zo Sedlčan a množstvo neuveriteľných zážitkov z kabíny závodného kamiónu Čendy od svetového výrobcu MM Technology. „Nikto nevie, čo sa na nekonečných púšťach Saudskej Arábie stane. Isté ale je, že vy sa to všetko dozviete z prvej ruky. A to od tých najpovolanejších.“

Hudobný večer: *Music à la carte*

24. 2. 2023, Štúdio L+S

Exkluzívny večer s exkluzívnymi hosťami, nielen o hudbe. Vždy raz za mesiac sa na pódiu Štúdia L+S stretnú vynika-

júci umelci, ktorých spoločným menovateľom je schopnosť zaujať. Ide nielen o stretnutie hudobníkov, ale priestor dostávajú aj výtvarníci, spisovatelia, básnici, režiséri, herci, tanečníci, fotografi a ľudia, ktorých by ste tam možno nečakali. Dôležitý nie je žáner, ani štýl, ale humor, nadhľad, charizma; jednoducho všetko to, čo robí umelca dobrým umelcom. A k tomu výnimočná atmosféra, ktorá sa už nikdy nezopakuje. Hostia: Pavol Danišovič, Oskar Rózsa, Martin Valihora, Eugen Vizváry a i.

Na skok do výstavy: *Světy Jindřicha Chalupického*

26. 2. 2023, Mirbachov palác, Bratislava

Nedelné popoludnie v galérii vo forme výkladu pre verejnosť, počas ktorého lektorka Galérie mesta Bratislava prevedie výstavou *Světy Jindřicha Chalupického*.

Výstava Karel Koch a Dušan Jurkovič: *Človek človeku* do 26. 2. 2023, Múzeum mesta Bratislavy, Stará radnica

Koncepcia výstavy nie je poňatá klasickým výstavným spôsobom. Namiesto „encyklopedického“ sledu diel radeného podľa časovej postupnosti je snahou predovšetkým to, aby diváci porozumeli spolupráci a umeleckému prejavu ako živému svedectvu, schopnému bezprostredne oslovovať človeka bez ohľadu na časový odstup alebo kultúrne, sociálne či etnické odlišnosti. Výstava si kladie za cieľ podnietiť divákovu aktivitu a záujem nielen o verejný priestor, kladie otázky a kriticky otvára množstvo tém bez toho, aby poskytovala jednoznačné odpovede. Tematické celky otvárajú komplexné témy identity, etiky, hodnoty, kvality či originality, ktoré so životom a s tvorbou Karla Kocha a Dušana Jurkoviča veľmi úzko súvisia. Výstava je realizovaná v spolupráci s Vysokou školou umeleckopriemyslovou v Prahe.

Koncert Alex Zhang Hungtai a Nikol Strobach

1. 3. 2023, T3 – kultúrny prostriedok Bratislava

Alex Zhang Hungtai je muž mnohých mien. Ako Dirty Beaches vydal niekoľko kritikmi oceňovaných indie albumov, na ktorých sa miešali „pochmúrne, disonantné ľúbostné piesne“ (Pitchfork), s pomádovou vizážou 50. rokov, ktorá zaujala módné redakcie. Práve v čase, keď získaval popularitu, sa zbavil pomády a začal tvoriť hudbu inšpirovanú jazzom pod názvom Last Lizard. Následne tak tiež vydal album s triom s názvom *Love Theme* a objavil sa aj v reboote seriálu *Twin Peaks* ako člen fiktívnej skupiny Trouble, ktorej jediný singel *Snake Eyes* následne vydali Sacred Bones Records. Nikol Strobach (aka Kukla) pochádza z Brna, kde pracuje v skleníku, ale zároveň je aj súčasťou Bastl Instruments a pražskej Synth Library. Nikol sa zameriava na výučbu modulárnej syntézy online (Patchení s Nikol) a na elektronické hudobné workshopy po celom svete. Momentálne sa venuje prevažne workshopom pre deti na dotváranie zvukov a ruchov pre animované filmy. Nikol tiež spoluzakladala Pink Noise, komunitu žien, ktorá tvorila v bezpečnom prostredí hudbu a stretávala sa, hrala a vzdelávala spoločne v elektronickej hudbe. Vo svojej ambientnej produkcii skúma hranice a možnosti napojenia živých rastlín a ich komunikáciu skrz syntetizátory a dopĺňa ich nahrávkami z prírody a okolia.

Výstava Gabriela Dolacká: *Dcérenky*

do 23. 4. 2023, Galéria Ľudovíta Fullu, Ružomberok

Autorská výstava maľby Mgr. art. Gabriely Dolackej

(* 1988) so zameraním na diela tematizujúce stereotypy rodovo podmieneného postavenia a úlohy ženy. Dolacká sa opiera o vlastnú skúsenosť a pocity z prežívania takýchto situácií, čo ju privádza a motivuje k ironickým i sebaironickým reakciám na stereotypné očakávania ako všeobecný spoločenský fenomén.

Výstava *Light Cube*

do 23. 4. 2023, Galéria Ľudovíta Fullu, Ružomberok
Premena nefunkčnej White Cube na atraktívnu *Light Cube*, v ktorej sa ani Fulla nestratí. Vizuálni umelci z oblasti grafického dizajnu, animácie, videomappingu a vjingu panoramatickou projekciou zaplnia prázdne biele steny Galérie Ľudovíta Fullu umením v nehmotnej podobe, ktorému voda neublíži.

KNIŽNÉ TIPY

Oliver Pötzsch: *Hrobárov almanach. Viedeň obchádza smrť a jej tajomstvá môže odhaliť iba jediný človek* (Ikar, 2022)

Píše sa rok 1893. Augustin Rothmayer pracuje ako hrobár na slávnom hlavnom cintoríne vo Viedni. Je trochu zvláštny, ale nesmierne sčítaný a píše prvý almanach pre hrobárov. Pokoj mu však naruší mladý policajný inšpektor Leopold von Herzfeldt, ktorý potrebuje odborníka na smrť. Vo Viedni totiž došlo k vraždám niekoľkých služobných a vrah každú nastokol na kôl. Hrobár videl už kadejaké telá, pozná všetky príčiny smrti aj fázy rozkladu. Vie, že narážanie na kôl patrí medzi starobylé metódy udržania mŕtvol pod zemou, aby neškodili živým. Vyčíta vo Viedni poverčivý sériový vrah? Inšpektor a hrobár sa spolu pustia do vyšetrovania a zistia, že za bránami krásneho veľkomesta číha skaza. Autor bestsellerov Oliver Pötzsch nás zavedie do Viedne na prelome storočí, do najtemnejších kútov mesta v období, v ktorom sa rodili základy modernej kriminalistiky. Priblíži nám tak vyšetrovacie metódy, ktoré navždy zmenili svet inšpektorov a komisárov, zločincov aj vrahov.

Barbora Gero: *Mŕtvi neplačú* (Barbora Gero, 2022)

Historická detektívka *Mŕtvi neplačú* zavedie čitateľov do vianočnej Viedne v roku Pána 1868. Lesk a bieda metropoly monarchie skrýva spleť osudov a udalostí, ktoré sú tragickým obrazom ľudskej duše. Leopolda Sanitasa čaká náročný prípad. Brutálna vražda mladej ženy a nájdenie jej rozštvrtených údov ohromí celú Viedeň a dolapenie vraha nenechá na seba dlho čakať. Prípad sa však zamotáva nájdením ďalšej mŕtvolky. Je chytený vrah skutočným vinníkom? Podarí sa Leopoldovi vyšetriť brutálne vraždy žien? Dokáže zhodnotiť falošné dôkazy, ktoré sa mu podsúvajú? Nájde skutočného vraha, alebo je všetko inak, ako sa zdá? Aj na tieto otázky dostanete odpoveď v piatom príbehu z radu historických detektívok.

Viktória Dominová: *Trpká príchuť klamstva* (Naše vojsko, 2022)

Ľútosť nie je niečo, čo má Ema vo svojej emocionálnej výbave. Je rozmaznaná, prostoreká, krutá a nebojí sa uchýliť aj k šikane. Napriek tomu sa v nej prebudí súcit, keď jeden večer prichytí čudáka Tomáša, ako sa hrabe v kontajneri za reštauráciou jej mamy. Vie, že by sa novým pocitom nema-

la poddať. Vie, že to môže dopadnúť katastrofálne. A takisto vie, že na drobný prejav milosrdenstva môže kruto doplatiť. Aj tak však zahodí zdravý rozum a nechá priechod emóciám. Keď vám jedna noc zmení život, musíte sa rozhodnúť. Či vyjdete s pravdou von, alebo si na tvár nasadíte masku nevinnosti. Ema je zvyknutá nosiť masky. Jedna navyše sa medzi množstvom ostatných stratí. Alebo nie?

Zdenka Wenzlová Švábeková: *Nebezpečný precedens* (Elist, 2022)

Pätnásťročná Tamara ubíjaná prostredím, v ktorom žije, sa jedného dňa vzbúri spôsobom, ktorý ju prinúti po ďalšie roky listovať v zákonoch karmy. Po rozsudku v mene republiky sa ocitne vo svorke dravcov, ktorí na nej parazitujú. Dezorientovaná hľadá záchytný bod, ale minulosť sa nedá zotrieť ako krieda z tabule. Krivolakou cestou za vlastnou existenciou sa dostane k ponuke staršej ženy, ktorú neodmietne. Spozná akú príchuť má skutočná láska muža, pravý cit matky, ale objaví v sebe aj strach o dieťa. Pravda a lož je neustále brúsená v stopách života. Nájde v sebe silu a odvahu prijať svoj osud? Alebo sa opäť neadekvátne vzbúri? Stane sa láska pre Tamaru hybnou silou na prekonanie traumy? Neváhajte začítať sa do skutočného príbehu, v ktorom jeden emočne nezvládnutý skutok dievčaťa určil smer života ženy.

Peter Kijaba: *Ilegál. Hľadanie domova a neutíchajúca túžba po pomste* (Tatran, 2022)

Predátor, korisť a zbesilý svet, kde len ťažko rozpoznať, kto je kto. Dramatický príbeh plný napätia a prekvapujúcich zvrátov sleduje osudy elitného vojaka s drsnými skúsenosťami služby v cudzineckej légii a veľkopodnikateľa, bývalého dôstojníka ŠtB pôsobiaceho v zahraničí na konci studenej vojny.

Bývalý vojak Viktor po rokoch strávených v Afganistane, Mali a v ďalších krajinách zmietaných nepokojmi sa vracia do rodných Košíc, aby zmizol z hľadáčika prenasledovateľov, no ani mesto na východe Slovenska mu neprinesie vytúžené bezpečie. Predtým než zavesí nebezpečné žoldnierske remeslo na klinec, čaká ho posledná, dosiaľ nedokončená úloha. Nemá na výber. Jeho cesty sa opakovane skrižia s veľkopodnikateľom Kogelom, ktorý po Zamatovej revolúcii rýchlo naskočil na vlak smerujúci do kapitalizmu, bohato zúročiac zahraničné konexie získané v službách Štátnej bezpečnosti. Obom ide o život. Kto z nich prežije? Dramatický príbeh bývalého elitného vojaka a oligarchu s temnou minulosťou, ktorých cesty sa viackrát osudovo pretnú, až vyvrcholia vo veľkolepom finále.

Valentína Sedileková: *Nový rod* (Artis Omnis, 2022)

Späť medzi živých sa vracia muž, ktorý baží po pomste, zatiaľ čo žena v meste ihličnanov chystá vzburu voči vlastnému otcovi. Mladá vládkyňa, otrasená zo straty najbližšieho človeka, sa pripravuje na svoju poslednú výpravu. Moc Borensatyu sa však zdá byť neohrozená. Než sa v poslednej bitke ocitne tvárou v tvár Pánovi zla, Kathrin sa spoločne s čarodejmi vydá na púť do Gurutských močiarov. Práve tam odhalí, či bude schopná najmocnejšieho muža poraziť, alebo leží záchrana Venilu v rukách niekoho celkom iného – napríklad človeka z Nového rodu. Záverečný diel trilógie *Pokrvní* prináša napínavý dej plný zvrátov a tajomstiev. Zavedie vás hlbšie do ešte neprebádaných oblastí

mágie, histórie a zákonov Venilu, s prepojením na plnokrvnú slovenskú fantastiku, ako aj súčasný svet. Vydajte sa spolu s Kathrin do posledného boja proti Pánovi zla.

Zuzana Greizingerová: *Pripútajte sa, pristávame* (Zuzana Greizingerová, 2022)

„Bola som také tiché dievča s hlavou v oblakoch, až kým som si jedného dňa nezbalila kufor, nestala sa letuškou a neobletela celý svet,“ vraví letuška, ktorá vás prostredníctvom svojej knihy prevedie po 62 krajinách sveta, nielen tých dovolenkových, ale aj úplne nevšedných. V žiadnom bedekri nenájdete toľko cestovateľských tipov z toľkých krajín pohromade. V tejto knihe vás čaká 412 strán neskutočných zážitkov, 434 fotografií a 24 vtipných ilustrácií. Zistíte, ako sa žije v Emirátoch alebo Saudskej Arábii, objavíte tie najneuveriteľnejšie miesta na zemi, ochutnáte najlepšie jedlá a dozviete sa zaujímavosti, o ktorých ste netušili. Vedeli ste, že na palube lietadla prudko klesá inteligencia? Alebo že ani skúsená letuška si nevie rezervovať hotel na správny dátum? Lietanie prináša so sebou nielen spoznávanie sveta, ale aj nevšedné i náročné situácie, no zmysel pre humor a nadhľad vás presvedčia, že život na palube lietadla je jednoducho úžasný.

Eva Konrád – Aminah Dobias: *V tieni stromu* (Dobias International, 2022)

Dvadsaťpäť láskavých príbehov vyrozprávaných ústami mladého žiaka, ktorý na svojej ceste života stretne vzácného učiteľa. V tieni mohutného olivovníka, ktorý im vždy v čase horúčav poskytnie príjemný chládok a osvieženie, ho múdry učiteľ učí krásnemu, ale náročnému umeniu života, ľahkosti bytia, harmónii, rovnováhe, láske k Bohu, ale aj jedinečnosti každého stvorenia a zároveň nezvratnej pomínutelnosti.

Filip Filaton: *Fionn. Tajomstvo nesmrtnosti* (Shield, 2022)

Fionn je fantastický príbeh mladého čarodeja, ktorý sa narodil pred desaťtisíc rokmi, v dobách mocných kráľov a krutých bohov. Príbeh kde láska, sklamanie, nenávisť a zrada miešajú kartami medzi ľuďmi, bohmi či drakmi a rozdávali ich úplne bez ohľadu na vek, krásu či postavenie hráčov hry zvané život. Nie je to rozprávka pre deti na dobrú noc. Pred desaťtisíc rokmi nebol život o nič menej dramatický ako dnes. Ba skôr naopak. Čakajú na vás spleť vzťahy hrdinov, ich milostné príbehy, ktorými zamiešajú vonkajšie okolnosti, žiarlivosť i smrť. Vďaka starej veštbe sa z Fionna bez jeho pričinenia stane úhlavný nepriateľ krásnej, ale krutej bohyně Morrigan. Všetko začalo vojnou dvoch kráľovstiev, ktorá by nebola nijako významná, keby sa do nej Morrigan nezamiešala. Jej krutosť a zloba postupne zachváti celý vtedy známy svet. Vo vojne sa ocitnú ľudia, bohovia aj bytosti starého sveta. Z boja mečov medzi kráľovstvami sa postupne stáva vojna bohyně proti čarodejovi, pričom obaja dokážu vďaka kameňom nesmrtnosti cestovať v čase a meniť priebeh udalostí. Fionn sa Morrigan nakoniec postaví, má však pred sebou veľmi dlhú cestu, aby mohol byť jej rovnocenným súperom.

Michal Baláž: *Iba Fišer!* (Zum zum productions, 2022)
Hlavnému hrdinovi (volajme ho Fišer) zo dňa na deň zhorí duša a teraz musí skúsiť žiť bez nej. Absurdno-realistický

román o tom, ako sa z človeka, ktorý dozrieva, vytráca bližšie nedefinovateľná energia, je rozprávaný cynickým rozprávačom, ktorý neberie vážne skoro nič a najmenej seba samého.

Ukážky: Poznáte to? V noci sa zobudíte a cítite, že niečo horí. „Preboha, horí dom!“ je vaša prvá myšlienka. Lenže všade navôkol je (obvyklé) ticho a (obvyklá) tma. A potom to príde: je noc, temná noc, noc, aká býva len raz za storočie, noc, ktorú zažijete len raz za život. Temno strpne noc znocnie o odtieň hlbšie a vy si pomyslíte poviete si ste o tom presvedčení: „To horí moja duša!“ Vypijete asi liter vody, no nepomáha to. Zjete penu na holenie a stále nič. Zadržte dych na hodinu a pol. Bez účinku...

Dnes sa už také veci nevyrábajú. Dnes už nie. Keby som si chcel kúpiť obyčajné zrkadlo, aby som sa do neho pozeral, či nemám na tvári vyrážku alebo či som súci do boja, išiel by som do jedného z tridsiatich piatich obchodov s nábytkom a zrkadlami a vybral by som si také, v ktorom sa najlepšie odrážam. Ale keď chcem zrkadlo, do ktorého keď sa pozriem, neuvidím seba, ale uvidím históriu ľudstva, nevšímam si vyrážku na čele, ale precíznú prácu rezbára, ktorý zhotovil rám, musím zájsť do obchodu, ktorý existuje iba pár minút vznikne tesne predtým, než do neho vstúpite, a zanikne v momente, ako s kúpeným predmetom zahnete za prvý roh. Reklamácia nie je možná, záručný list je vaše vlastné svedomie.

Petronela Hederová: *Online kšeft (a toxická láska)* (Petronela Hederová, 2022)

Skupinka mileniálov sa rozhodne zarábať si na živobytie v duchu hesla ako lepšie žiť a nič nerobiť. S nápadom príde atraktívna Mia, ktorá rozbehne biznis, aký dosiaľ nikto nepoznal. Zapojí doň aj svojho bývalého priateľa Richarda, ten k nej však stále prechováva city. Nenáročná práca nevyžaduje veľa úsilia ani vedomostí, preto čoskoro priláka stovky nadšencov. Všetci pracujú cez mobilný telefón a zarábajú nadštandardne. Ako dlho potrvá ich rozprávkový život a podarí sa Richardovi získať naspäť Miinu priazeň?

Kol. aut.: *Čarovné Slovensko* (Mafra Slovakia, 2022)

Publikácia v slovenskom, francúzskom a španielskom jazyku, je dielom kolektívu obľúbeného magazínu *Čarovné Slovensko* a vychádza už v treťom vydaní. Krásne fotografie našej domoviny vás zavedú do miest, mestečiek a zákutí, dobrodružných jaskýň a roklin, vysokých štítov hôr, hlbokých lesov, lúk, jazier a riek plných života, hradov, zámkov aj romantických ruín. Nechýba ani naša národná kuchyňa aj zaujímavé technické pamiatky, slovenské kroje a folklór. Uprostred knihy sa nachádza jedinečná rozkladacia panoráma Vysokých Tatier s pomenovaním a výškami jednotlivých štítov. Výpravná fotograficko-náučná kniha v luxusnom prevedení je vhodná ako darček pre blízkych – doma či v zahraničí, ale aj pre Vás. Nemala by chýbať v žiadnej rodine a domácnosti. Naša krajina je nádherná, tak sa s ňou musíme pochváliť. Ukážte všetkým, že Čarovné Slovensko je aj Eslovaquia mágica a Slovaquie magique. Lepší darček pre milovníkov Slovenska nenájdete!

Kol. aut.: *Čierne diery: Elektrárne* (Čierne diery, 2022)

Veľká kniha architektúry elektrární na Slovensku – od historických vodných a tepelných elektrární až po atómové stroje. Na Slovensku sa dodnes zachovali závody, ktoré

sú funkčnými múzeami. Nezmenili sa od čias, keď vyplával Titanic, a naďalej dodávajú elektrickú energiu do siete, kým im má kto vymieňať súčiastky. Historičky industriálnej architektúry Eva Belláková a Veronika Chládeková navštívili spoločne s fotografom Matejom Hakárom 21 vybraných prevádzok od Bratislavy cez Mochovce, hornú Nitru, Kremnicu, Kežmarok až po Vojany. Zrkadlí sa v nich vývoj architektúry 20. storočia. Novou prioritou sa však stáva vplyv na životné prostredie. Zoznam lokalít: Nadabula – Rožňava (1902), Hlohovec (1908), Piešťany (1906), Huncovce – Kežmarok (1910), Handlová (1913), Trnava (1917), Trenčianske Teplice (1920), Kremnica (1922), Bratislava (1924), Jasenie (1924), Staré Hory – Dolný Jeľenec (1926), Ladce (1936), Zemianske Kostolany – Nováky (1953), Dobšiná (1953), Trenčín (1956), Vojany (1966), Jaslovské Bohunice (1972), Čierny Váh (1981), Kráľová (1985), Mochovce (1998), Trakovice – Malženice (2010).

Kol. aut.: *S Rusmi o Rusku. 20 rozhovorov, ktoré vám pomôžu pochopiť súčasné Rusko* (N Press, 2022)

Presvedčenie o výlučnosti ruského národa a jeho predurčenosti vládnuť svetu nie je vlastné len megalomani z Kremľa a jeho propagandistom. Toto presvedčenie zasiahlo aj značnú časť ruského obyvateľstva. Kto sú vlastne Rusi? Ako premýšľajú? Čo od nich môžeme čakať? V čom sú iní a je nejaká nádej, že sa Rusko zmení? Tieto otázky tu zostanú aj dlho po tom, ako sa u našich susedov skončí šialený konflikt a v Kremli Vladimir Putin. Na veľa z týchto otázok odpovedajú respondenti knihy *S Rusmi o Rusku*. Sú to ľudia, ktorí sú pôvodom Rusi alebo sa v Rusku narodili a prežili tam podstatnú časť života. Mnohí z nich sa rozhodli odísť alebo boli k tomu prinútení. Niektorí zostávajú a pomáhajú režim budovať, iní proti nemu bojujú. Rozhovory vznikali od začiatku vojny do októbra 2022 a boli publikované v *Denníku N*. Ich autormi sú skúsení novinári a novinárky, ktorí sa dlhodobo zaoberajú situáciou v Rusku a na Ukrajine a niektorí z nich tam aj dlhodobo pôsobili. Preto boli schopní dostať sa aj k ľuďom loajálnym k režimu Vladimíra Putina – ľuďom, ktorí rozhovory dávajú len zriedka. V knihe nájdete rozhovory s historikom, ekonómkou, aktivistkou, filozofom, propagandistom, so satirikom, s novinárkou, s bývalým dôstojníkom, s poslancom štátnej dумы, s politickým geografom, so spisovateľkou či s hudobníčkou. Nie je to práve optimistické čítanie, ale obozretnosť založená na skúsenosti je vždy lepšia ako nepodložené ilúzie.

Veronika Kapcová: *Úsmevné pocitopisy. Kuba, Nepál, Guatemala, Mexiko, Indonézia* (Elist, 2021)

Predstavte si, že si čítate – najskôr sa len usmievate, zrazu sa smejete a popritom sa celkom nenápadne všeličo dozviete o piatich exotických krajinách – Kuba, Nepál, Guatemala, Mexiko, Indonézia. Náš svet potrebuje dobrú náladu a tú rozdáva Veronika, autorka cestovateľského projektu *Latina na cestách*, milovníčka dobrodružstiev, Južnej Ameriky, latino hudby a salsy. Žila v Ekvádore a srdcom je proste Latina. Navštívila 80 krajín, miluje v ľuďoch prebývať ich nesmelú dobrodružnú dušu a tých, ktorí cestujú v pohodlí domova, prenesie do ďalekých krajín prostredníctvom svojich fotografií a úsmevných pocitopisov z ciest. Prvé riadky pocitopisov vznikali už v roku 2006 na jej prvej sólo ceste po juhovýchodnej Ázii. Netušila, že už vtedy

bola vlastne „blogger“ s obstarožnou Nokiou, bez selfie tyčky, bez wi-fi na hosteli a na cestách k svojmu „blogovaniu“ používala stovky internetových kaviarní. Každý deň posielala e-mail zdarného prežitia svojej VIP skupine: mama, rodina a kamoši. Nemala od nich súhlas v súlade s GDPR a proste ich brutálne spamovala. Každý deň! Nestážovali sa. Práve naopak, chceli čítať viac. V tejto knihe nazriete do 5 krajín, kam sa vybrala spolu s jej dvoma partákmi – mudrlantami. Nečakajte historické fakty, presné časy odchodov autobusov, ani Excel tabuľku s rozpočtom. Veronika v knihe prináša svoje úsmevné pocit(y)opisy a pre cestovateľov ponúka bonusy ako cestovať za babku. Dôležité upozornenie! Je dosť pravdepodobné, že ak ste zaočkovani proti smiechu a dobrej nálaďe, nevznikne u vás pri čítaní žiadna reakcia.

Štefan Nižňanský: *Govori G... nielen o politike* (Stefany, 2022)

Kniha spomienok dvojnásobného prezidenta Slovenskej republiky Ivana Gašparoviča v 80 jeho voľne prerazprávaných príbehoch a v zákulisných spomienkach jeho najbližších spolupracovníkov. Príbehy exprezidenta od jeho mladosti a pôsobenia na Univerzite Komenského, na generálnej prokuratúre v Prahe cez pôsobenie vo funkcii predsedu Slovenskej národnej rady a dve funkčné obdobia hlavy štátu, až po súčasné obdobie „politického dôchodku“, sú poprekladané 530 fotografiami, prejavmi aj úryvkami novinových článkov.

Vladimír Goffa – Juraj Berzedi: *Kontroverzný tréner. Príbehy zo zákulisia slovenského futbalu* (petit Press, 2022)

Často mu hovorili, že je blázon. Bývalý futbalista a tréner Vladimír Goffa vnímal svoju prácu ako tvorivý nepokoj. Zbožňoval improvizáciu a prekvapujúce ťahy. Do zaužívanej trénerskej rutiny sa snažil priniesť niečo nové. V knihe rozoberá veci z futbalového zákulisia, o ktorých ľudia často hovoria len pri pive. On ich teraz dáva na povrch. Otvorene a na rovinu. V Slovane Bratislava pôsobil, keď v klube netiekla teplá voda. Chvíľu viedol Mareka Hamšíka a možno zachránil kariéru Jánovi Ďuricovi a Tomášovi Součkov. Hovorí o víťazstvách i pádoch. Aj o korupcii a úplatkoch. Rozpráva o živote futbalistu v časoch socializmu, o pašovaní zo Západu, o svojich metódach, opisuje trénerské zážitky z exotických Maldív či skúsenosti so stávkarskou mafiou vo Vietname. Súčasťou knihy je aj 16-stranová príloha fotografií z jeho súkromného i profesionálneho života.

Marián Hossa – Scott Powers: *Moja cesta z Trenčína do Siene Slávy* (Pink media, 2022)

„Prehry ma naučili nikdy sa nevzdávať svojich snov! Hral som prvé finále, bol som blízko... a nevyšlo to. Pri druhom finále som mal pocit, že som ešte bližšie... Začali o mne hovoriť, že som prekliaty, nevšímam si to! Keď prišlo tretie finále v rade a ďalšia šanca, bol som skúsenejší, lepšie pripravený a odhodlaný dokázať, že mám na to, vyhrať Stanley Cup.“ Marián Hossa je trojnásobný víťaz Stanley Cupu, člen Siene Slávy a jeho číslo 81 už nikdy neoblečie žiadny hráč v klube Chicago Blackhawks, kde je jeho dres vyvesený pod strechou slávnej United Centre. Dostala ho tam pracovitosť, skromnosť, hokejová elegancia a mimoriadne herné schopnosti.

Lubomír Souček – Ján Súkup: *Olympijské príbehy a emócie. Našich 30 olympijských rokov a 42 medailí* (Briland, 2022)

Ťažiskom tejto výpravnej publikácie je „príbeh“ každej zo 42 olympijských medailí, o ktoré sa počas 30 rokov slovenskej štátnej samostatnosti postaralo spolu 56 našich športovcov. Každý príbeh medaily a jej držiteľa je doplnený krásnymi fotografiami priamo z pamätných olympijských chvíľ – predovšetkým emotívnymi a dynamickými snímkami. Zostavovateľom a autorom oficiálnej publikácie Slovenského olympijského a športového výboru k 30. výročiu jeho založenia (pôvodný Slovenský olympijský výbor vznikol 19. 12. 1992) je renomovaný publicista Lubomír Souček. Autorom väčšiny fotografií špičkový športový fotograf Ján Súkup. Oba autori majú za sebou po pätnásť účasť na olympijských hrách, či už letných alebo zimných.

Robert Krause: *Detský mozog: Batola. Od druhého po koniec tretieho roku života* (Ikar, 2022)

Trápia vaše dieťa zlé sny? Prežíva svoje prvé obdobie vzdoru alebo má azda problémy so socializáciou s inými deťmi? Po dovŕšení prvého roku života je dieťa motoricky schopnejšie, jazykovo zručnejšie a emocionálne vnímavejšie. Práve medzi začiatkom druhého a koncom tretieho roku života prechádza aj z pohľadu kognitívnej neuropsychológie významnými zmenami, ktoré je dôležité zreflektovať a náležite k nim pristúpiť. Neuropsychológ Robert Krause vo svojom pokračovaní o detskom mozgu opäť ponúka dvadsaťštyri nových situácií, s ktorými sa obyčajne stretáva každý rodič. Kapitoly sú tentoraz podrobnejšie vysvetlené, pretože interakcia dieťaťa s rodičmi, s inými deťmi i so spoločnosťou je v tomto citlivom veku oveľa užšia. Deti už nie sú len pasívnymi prijímateľmi informácií, ale samy sa aktívne zapájajú do situácií.

V. S. Moser: *Mysľomagický zimný príbeh* (VSM, 2022)

Je deň pred Štedrým večerom a v Scebene vládne predvianočná atmosféra. Pod oknom šesteročnej Olwen Ivoryovej sa v noci zakráda záhadné stvorenie. V zime, keď čary ožívajú, magické tvory sa už viac neskrývajú. Vidieť ich však môže len ten, kto sa vie správne pozeráť! Mysľomagický zimný príbeh je krátkou novelou zo sveta mysľomágov, ktorá nesie posolstvo vzájomnej súdržnosti a lásky. Kniha obsahuje interaktívne úlohy, ktorými si môže čitateľ skrátiť zimný čas a vytvoriť si tak vlastný čarovný príbeh.

Tereza Ol'hová: *Agáta, kde si?* (Bublina print, 2022)

Agáta sa stále nudí. Jej najväčší sen je mať mobil. Život s ním bude podľa nej krajší, pestrejší, rýchlejší a hlavne zábavnejší. Keď sa jej želanie konečne splní a mobil dostane, je najšťastnejšia na svete. Vypustí všetko, čo sa deje okolo nej, a vníma len prístroj, s ktorým je neustále spojená cez palec. Keby sa dalo, stane sa jeho súčasťou. A naozaj! Mobil ju doslova a do písma pohltí. Vnútri v mobile však platia úplne iné pravidlá ako vonku a navyše tam žije plno čudných bytostí. Zvykne si na svoju novú počítačovú rodinu a kamarátov, alebo sa bude chcieť vrátiť za mamou, tatou a bratom Oscarom?

Branislava Hronská: *Jojo, to vážne?* (Stonožka, 2022)

Jojo má osem rokov a kopu dobrých nápadov. Vážne? Výmyselník Jojo by sa celý deň iba hral. Mamička mu však

dáva rôzne úlohy, pretože potrebuje v domácnosti pomôcť. Keď si Jojo nie je celkom istý, zavolá svojmu ocinovi, ktorý na všetko pozná odpoveď. Veď je vedátor. Jojo rád pomáha a vždy s dobrým úmyslom, ale oveľa radšej si vynaliezavo uľahčuje prácu a pred malou sestrou Olinkou stvára somarinky. A tak veci často dopadnú inak, ako si predstavoval, a mama robí záchranárku. Príbehy detí nielen zabavia, no tiež poučia. Sám Jojo im povie, čo sa práve naučil a čo je pre život dôležité. Aj rodičia nájdu užitočné návody v závere knihy. Neuropsychológ Dr. Robert Krause im poradí, ako lepšie zvládať situácie pri výchove detí a ako s nimi vhodne komunikovať.

Hana Lasicová: *Slúžka* (Ikar, 2023)

Príbeh Slúžky sa odohráva v období rozpadu rakúsko-uhorskej monarchie. V tom čase odchádzalo množstvo mladých dievčat (často nedobrovoľne) do Viedne, medzi nimi aj Anka, nemanželské, všetkými odstrkované dievča z Banskej Štiavnice, ktoré začne slúžiť ako pomocnica vo vysoko postavennej viedenskej rodine. Otázkou je, či dokáže zvládnuť nielen množstvo otrockých pracovných povinností, ale aj stratu domova a svoje menejcenné postavenie v spoločnosti. Okrem toho na ňu ako na mnohé slúžky čakajú pokusy zvodcov z vyšších kruhov, ktorí sú ochotní slúbiť hocičo, aby si mohli užiť s naivnými dievčatami túžiacimi po lepšom živote. Na motívy knihy vznikol rovnomený film Mariany Čengel Solčanskej. Aktuálne vydanie *Slúžky* z dielne Ikaru vychádza s obrazovou prílohou z nakrúcania a s autorkiným predslovom.

Jana Bodnárová: *Patchwork v bielej* (Aspekt, 2022)

„Stále a stále ten patchwork spomienok. Čo iné sú pohyby mysle v spomínaní ako pestrá patchworková deka.“ Jana Bodnárová patrí už tri desaťročia k najosobitejším hlasom slovenskej literatúry. Publikovala 40 kníh pre dospelých a deti, *Patchwork v bielej* je štvrtou prózou, ktorá vychádza v Knižnej edícii Aspekt. Aj tu je jej hlas jemne poetický a drsne krutý zároveň. Autorka zošiva útržky príbehov ľudí, ktorí sa napriek (či vďaka) svojej rôznorodosti stretávajú v blízkych vzťahoch vsadených do spoločného života v Československu druhej polovice 20. storočia. Dotýkame sa ich v spomienkach Oty, bohémky, lekárky, milienky, matky... a jej manžela Andreja. Text sprevádzajú ukážky z tvorby Evy Moflárovej.

Vlasta Hochelová: *O živote vieš prd! Fejsbúkový denník* (Enigma, 2022)

Túto vtipnú knihu môžeme nazvať aj fejsbúkovým románom, pričom každá jeho myšlienka nám pripomína, ako zbytočné je brať sa príliš vážne. Len čo si to osvojíme podľa vzoru „Vlasta Hochelová“, zistíme, že aj zvyšok vážneho sveta pozostáva z komických situácií. Autorka ich do svojho románu vytiahla z priestoru medzi fejsbúkovým priateľom Fajferom, rozprávačkou Magdou a jej intelektuálnym manželom – domácim. Tam sa odohrávajú malé neuveriteľné príhody v plynúcom čase. Sú v úvahách domáceho pána, Magdiných pokusoch o nápravu sveta, či v sarkastickej rezignácii. Fejsbúkový Fajfer a jeho „pijátoček“ je ozveňou volania po slobode, ktorá sa v jeho podaní zakaždým preklápa do nevľúdneho pondelka. Kolotoč smutno-krásnych príhod a nefalšovaných nádejí. Román mal skutočnú predohru na stránkach FB, roztočil vtip, humor a vzácnosť

zvanú sebaíronia. Veľa z lietajúcich príhod a replík autorka našťastie polapala a z virtuálneho sveta preniesla do svojho vtipného románu. Škoda sa mu brániť, je aj o nás, je školením ako sa nebáť vlastnej smiešnosti, ktorú tak úporne schovávame.

Eva Hrašková: *Piliere ilúzie* (Marenčin PT, 2022)

Lekárka Júlia sa snaží pomáhať pacientom bojovať s démonmi, ktorí ich často ženú do priepasti. Pracovný aj súkromný život jej začína komplikovať zúriaca pandémia. Izolácia, strata sociálnych kontaktov a strach ju stále viac deprimujú. Po úteku mladistvej pacientky Simony z psychiatrickej kliniky je kapitánom Pešekom vtiahnutá do pátrania po nezvestnej. Do jej životných istôt sa, napriek dcérinej láske, postupne vkráda neistota a strach. Keď postupne prichádza o všetko, zisťuje, že ľudský osud je podopretý piliermi ilúzie. Kým je Simona v ohrození života a kapitán Pešek skladá masku profesionála, Júlia sa ocitá nad priepastou, kde na ňu číha démon, ktorého celý život považovala za svoju istotu.

Jarmila Slováková – Livia Angelová: *Zadostučinenie* (JJS Art, 2022)

Záverečný diel série *Precitnutie* prináša pre hlavnú hrdinku zadostučinenie. Nenadarmo sa hovorí: „Čo zaseješ, to budeš žať.“ Preto si dobre premysli svoje kroky, lebo vesmír si všetko pamätá. Dobré i zlé a všetko sa k tebe vráti ako bumerang. Niečo dostaneš ako skúšku, niečo ako odmenu a niečo bude predstavovať úrodu tvojich vlastných činov. To, v akej podobe bude tvoja úroda, je len a len na tebe. Zbytočne sa budeš hádzať o zem, že to je nespravodlivé, pretože vesmír je ku každému spravodlivý.

Julien Dan: *Na nesprávnom mieste* (Motýl, 2022)

Jakub Bosák sa v jednej chvíli ocitol v nesprávnom čase na nesprávnom mieste. Raz ráno sa prebudil a bol nikto. Nezostalo mu nič. Ani meno, ani titul, postavenie či majetok. Všetko zmizlo. Čo na tom, že čin, za ktorý ho odsúdili, nikdy nespáchal. Jakub bol rozhodnutý začať odznova, zabudnúť na minulosť a žiť len pre svoje dcéry, ktoré na neho doma čakali. Lenže nie vždy vyjde všetko tak, ako si človek zaumieni. Pred Jakubom stála najťažšia skúška, získať si dôveru svojej dcéry, ktorá trpí ťažkým Aspergerovým syndrómom. To ešte netušil, že sanatórium Nádej, v ktorom sa Michaela lieči, ukrýva za svojimi dverami tie najťažšie skúšky. Záhadné veci sa postupne odkrývajú a budúť milosrdne bolieť. Ukážka z knihy:

„Toto je kto?“ zmenil tému a ukázal prstom na dievča asi vo veku desať, jedenásť rokov. Kým Barborka mala Kristínine oči, tá slečna bola úplne ako ona. Črty tváre, úsmev, zasnený pohľad.

„To je Miška, narodila sa niekoľko mesiacov po tom, ako ťa zatvorili,“ odpovedala mu tichým, priam posvätným hlasom.

„Naša Miška? Moja dcéra?“

„Kto iný. Mama bola šťastná, keď sa narodila.“

„Kde je teraz? Prečo nie je s tebou?“

„Je v ústave sociálnej starostlivosti.“

„V ústave?!“

„Áno, pre mentálne postihnuté deti,“ Barborkina tvár posmutnela a v očiach sa jej zaleskli slzy.

„Je chorá? Mama mi nič také nepísala,“ nechápal.

„Nechcela ťa rozrušiť. Hovorila, že máš toho dosť, že potrebuješ pokoj a aj tak nám s Miškou nevieš pomôcť.“

„Čo jej je?“

„Má Aspergerov syndróm.“

Česká hokejová dvacítka má z MS stříbro

Čeští hokejisté prohráli ve finále mistrovství světa hráčů do 20 let v Halifaxu s domácí Kanadou po velkém boji 2 : 3 v prodloužení. Svěřenci kouče Radima Rulíka tak získali historicky první stříbro pro samostatné Česko. Na medaili čekal národní tým juniorů dlouhých osmnáct let. Kanada získala již dvacátý titul.

Univerziáda v americkém Lake Placid

Česká výprava odjížděla na univerziádu do amerického Lake Placid s cílem obhájit alespoň šest medailí z minulého ročníku. Lyžařská střela Zabystřan a biatlonové talenty však tyto ambice dvojnásobně předčili. Druhý nejlepší výsledek České republiky za posledních deset let na univerziádě podtrhlo pět zlatých medailí i hokejový bronz po osmnácti letech.

Vůbec nejúspěšnějším českým reprezentantem se na podniku v Americe stal alpský lyžař Jan Zabystřan. Na své poslední univerziádě posbíral neuvěřitelné tři zlaté a jednu bronzovou medaili. „Tajně jsem doufal, že bych tady mohl mít nějakou medaili. Ale že budou čtyři, to je něco neskutečného a vůbec to nechápu,“ svěřil se se svým překvapením.

Macík byl na Rallye Dakar druhý, Prokop šestý, Michek jedenáctý

Martin Macík obsadil celkově druhé místo v Rallye Dakar v kategorii kamiónů. Vytvořil si nové osobní maximum a při jedenáctém startu na slavné soutěži se poprvé prosadil na pomyslné stupně vítězů. Automobilový jezdec Martin Prokop skončil šestý a vedle svého nejlepšího výsledku vyrovnal i české historické maximum z roku 2019. Mezi motocyklisty obsadil Martin Michek konečně 11. místo a jen jedna pozice ho dělila od nejlepšího výsledku z roku 2021.

O poslední české umístění mezi trojicí nejlepších ve vypsání hlavních kategoriích se postaral v roce 2007 Aleš Loprais, který byl třetí rovněž mezi kamióny.

Plavkyně Seemanová byla na MS pátá na dvoustovce, vylepšila český rekord

Kraulařka Barbora Seemanová obsadila na mistrovství světa v krátkém bazénu pátou příčku na dvoustovce. Dvaadvacetiletá plavkyně, která jako jediná z české výpravy postoupila na šampionátu v Melbourne do individuálního finále, vylepšila vlastní národní rekord o více než půlsekundu na 1:52,66. Od medaile ji dělilo 38 setin.

Vedle úspěchu Seemanové mělo české plavání v Melbourne dvakrát zastoupení ve finále polohových štafet.

Sokolská župa rakouská
1010 Wien, Drachengasse 3/5
www.sokol-wien.com
E-mail: sokol@sokol-wien.at

Starosta:
dr. Thomas FREY-MATERNA
E-mail: materna@aon.at
Tel./fax: ++43 1 604 87 04

Sokol informuje

Jako tělovýchovný spolek s dlouholetou tradicí Vám Sokol nabízí sportovní hodiny vedené školenými vedoucími s velkou praktickou zkušeností.

Přijďte se podívat,
srdečně Vás zveme!

Náčelnictvo a cvičitelé
Sokolské župy rakouské

Náčelnice: dr. Daniela FREY-MATEROVÁ
Náčelník: Mag. Stanislav ŠTĚRBA

e-mail: jar.hovorka@gmx.at
jednatelka

Sokolský adresář:
www.sokol-wien.com

Česká obec sokolská

Tyršův dům – Újezd 450,
118 01 Praha 1
Tel.: ++420 257 007 111
Fax: ++420 257 320 580
www.sokol.eu

Cvičení rodičů s dětmi

Cvičíme
každý pátek
16:00 – 17:00
Blíže informace:
Mag. I. MÜHLBERGEROVÁ
tel.: 480 49 14

Župní družstvo volejbalu (vedoucí odboru Anton Florián, tel. 01/586 86 86)
23, Anton-Baumgartner-Strasse – kulatá hala Alt-Erlaa

Čtvrtek	19:30 – 21:00	odběžená (muži)
---------	---------------	-----------------

Župní trénink ve stolním tenise (info: Pavel Vlček, tel. 0680 3107573)
17, Steinergerasse 7 – sokolovna

Středa	19:00 – 21:00	stolní tenis
--------	---------------	--------------

Župní zdravotní cvičení
17, Steinergerasse 7 – sokolovna

Úterý	16:00 – 17:30	ženy a muži
-------	---------------	-------------

Sokol Vídeň I/V

3, Sebastianplatz 3 – tělocvična školy Komenský

Úterý	19:30 –	rekreační volejbal
-------	---------	--------------------

Sokol Vídeň II/XX/XXI (Info: Věra Mottlová, tel./fax: 01/2728326 od 10:00)
21, Roda-Roda-Gasse 7

Úterý	18:00 – 21:00	míčové hry (ženy + muži)
-------	---------------	--------------------------

Sokol Vídeň III/XI

Info (volejbal): N. Stěrbová, tel. 0650/967 80 80, e-mail: K.Sterba@gmx.at
3, Sebastianplatz 3 – tělocvična školy Komenský

Čtvrtek	19:00 – 21:00	gymnastika (ženy a muži)
---------	---------------	--------------------------

Sokol Vídeň X

10, Angeligasse 21 – sokolovna
E-mail: sokol-10@chello.at
Tel. a záznamník: 01/600 20 20

Úterý	18:00 – 21:00	stolní tenis
	18:00 – 19:00	showdance Sokol X
	19:00 – 20:00	aerobic Sokol X
	20:00 – 22:00	fotbal Sokol X
	19:00 – 21:00	Volejbal Sokol III
Středa	19:00 – 21:00	jóga Sokol X
Čtvrtek	09:00 – 10:30	SVS (dorostenci, Sokol V U-17)
Pátek	15:30 – 19:00	stolní tenis
	18:00 – 21:00	SVS (Sokol V)
	19:00 – 21:00	

Sokolská jednota Tyrš XII/XV

Info: jar.hovorka@gmx.at, tel. 0699/12 68 12 46

Jednota cvičí v sokolovně 10, Angeligasse 21.

Pondělí	19:30 – 21:00	míčové hry (muži)
Čtvrtek	16:30 – 17:20	rodiče s dětmi a předškolní děti
	17:30 – 18:45	základní sport. gymnastika (žactvo 6-14 let)
	19:30 – 20:30	kondiční a posilovací cvičení na hudbu (ženy + muži)

Sokol Vídeň XVI/XVIII

17, Steinergerasse 7 – sokolovna, tel. 01/480 14 55

Pondělí	16:30 – 17:30	cvičení rodičů s dětmi
	19:00 – 21:00	trénink oddílu stolního tenisu
Úterý	18:00 – 19:30	aerobik (s Kvetkou)
Středa	19:00 – 21:00	trénink oddílu stolního tenisu
Čtvrtek	16:30 – 18:00	florbal žactvo
	19:30 – 21:00	cvičení žen
Pátek	17:15 – 18:30	cvičení žactva
	20:00 – 22:00	cvičení mužů

Mužská ve složení Tomáš Franta, Matěj Zábojník, Jan Šefl a Daniel Gracík skončila v závodech na 4 × 100 metrů osmá v čase 3:26,37. Byla o devatenáct setin pomalejší než v dopolední rozplavbě.

Úspěšná štafeta českých biatlonistů

Štafeta českých biatlonistů ve složení Michal Krčmář, Tomáš Mikyska, Adam Václavík a Jakub Štvrtecký skončila šestá v Anterselvě, kde se jely poslední závody před únorovým mistrovstvím světa. Aktuální dominanci potvrdili Norové, kteří ovládli i čtvrtou štafetu v tomto ročníku Světového poháru.

Nejhorší štafetu v sezóně odjely české biatlonistky. Tereza Voborníková a Jessica Jislová sice štafetu zahájily solidně, ale Markéta Davidová a Lucie Charvátová chybovaly na střelnici a bylo z toho desáté místo. Vyhrály Francouzky.

Střelec David Kostecký stříbrný v Rabatu

Střelec David Kostecký skončil druhý v trapu na Světovém poháru v Rabatu. Ve čtyřlenném finále byl o jedinou ránu lepší pouze Brit Matthew Coward-Holley, kterého Kostecký na předloňských olympijských hrách v Tokiu spolu se zlatým Jiřím Liptákem odsunuli na třetí příčku.

Sedmačtyřicetiletý Kostecký obsadil v třídení kvalifikaci dělené čtvrté místo s dalšími pěti střelci. V semifinále minul olympijský vítěz z roku 2008 dva z 25 terčů a postoupil do boje o medaile. V něm mu uletěly čtyři terče z 35, o sedmnáct let mladší Coward-Holley se netrefil třikrát.

Kostecký se ve Světovém poháru dostal na stupně vítězů poprvé od předloňského října, kdy vyhrál finále v Larance. Celkem má v seriálu na kontě tři první, čtyři druhá a čtyři třetí místa.

Olympijská vítězka Ester Ledecká podruhé vyhrála anketu Sportovec roku

Ester Ledecká se podruhé v kariéře stala nejlepším českým sportovcem roku. Olympijská vítězka v paralelním obřím slalomu na snowboardu získala v 64. ročníku novinářské ankety 1 593 bodů a navázala na své prvenství z roku 2018. Na druhém místě skončil tenisový pár Barbora Krejčíková – Kateřina Siniaková a třetí příčku obsadil předloňský vítěz hokejista David Pastrňák.

Ledecká byla favoritkou prakticky od února, kdy jako jediná z českých sportovců vybojovala na olympiádě zla-

tou medaili. Sedmadvacetiletá zimní „obojživelnice“ si navíc vedla dobře i v alpském lyžování – v kombinaci byla čtvrtá a v superobřím slalomu pátá. „Ačkoliv jsme malá země, máme spoustu skvělých sportovců, kteří se ani do té desítky nedostali kvůli tomu, že konkurence je tak obrovská. To je parádní. Je hrozně složité srovnávat sporty mezi sebou, každý má svá specifika,“ uvedla Ledecká.

Mezi kolektivy poprvé od roku 2010 triumfovala hokejová reprezentace, která loni získala bronz na mistrovství světa. Výsledky tradiční ankety Klubu sportovních novinářů byly slavnostně vyhlášeny v pražském hotelu Hilton.

JUBILEUM

Kateřina Neumannová (* 15. 2. 1973, Písek)

Kateřina Neumannová je bývalá česká běžkyně na lyžích a cyklistka, olympijská vítězka a mistryně světa v běhu na lyžích. Poté působila ve funkci prezidentky organizačního výboru mistrovství světa v severském lyžování 2009, které se stalo nechvalně známé vysokým zadlužením, pro které byla ona sama kritizována. V současnosti působí na ministerstvu obrany jako referentka, kde má na starost koncepci armádního sportu a reprezentace, a také jako komentátorská expertka televizní stanice ČT sport.

Během své dlouhé kariéry získala mnoho triumfů, medailí a jiných ocenění. Je mistryní světa a má ve své sbírce i olympijské medaile. Startovala již na ZOH 1992 a 1994, v roce 1998 získala na OH v Naganu bronz v běhu na 10 km volným stylem a přidala i stříbro na 5 km klasicky. Na další olympiádě v roce 2002 v Salt Lake City získala dvakrát stříbro. Po olympiádě načas kvůli těhotenství (dcera Lucie se jí narodila 2. 7. 2003) přerušila kariéru, ale vrátit zpět se dokázala obdivuhodně. Půl roku po porodu v prvním závodě zvítězila. Neumannová se ve svých třiatřiceti letech na olympiádě v Turíně 2006 stala olympijskou vítězkou na 30 km volně a získala i stříbro ve skiatlonu.

V roce 1996 na letní olympiádě v Atlantě se zúčastnila soutěže na horských kolech na 31,9 km, kdy skončila osmáctá. Stala se první českou sportovkyní v historii, které se podařilo zúčastnit se letních i zimních her. Celkem sedmkrát ve své kariéře zvítězila v anketě Král bílé stopy.

VZPOMÍNKA

Před 90 lety zemřel Josef Rössler-Ořovský

Josef Rössler-Ořovský, křtěný Josef Ludvík (30. 6. 1869, Praha – 17. 1. 1933, Praha), byl všestranný český sportovec a schopný sportovní organizátor. Dodnes patří k největším postavám českého sportu. Má zásluhy na zavedení řady sportů v českých zemích. Spolupracoval při zakládání četných sportovních klubů a sportovních svazů. Byl především výborným veslařem, ale byl činný i v rychlobruslení, ledním hokeji, tenise, jachtingu, lehké i těžké atletice, fotbalu a kanoistice.

Byl také vášnivým filatelistou a členem nejstaršího českého filatelistického klubu, jímž byl roku 1887 založen Český klub filatelů. 1. listopadu 1887 založil ski-klub. Jednalo se o první lyžařský klub v Evropě mimo území Skandinávie. V roce 1893 založil I. Český lawn tennis club a Český yacht klub. Dne 21. listopadu 1903 byl z jeho iniciativy

založen Svaz lyžařů Království českého. Jednalo se o vůbec první lyžařský svaz na světě. Spolu s Jiřím Guthem-Jarkovským založil Český olympijský výbor. Byl také vynikajícím diplomatem (hovořil několika jazyky) a hlavně díky jeho úsilí (spolu s Jiřím Guthem-Jarkovským) se čeští sportovci zúčastnili letních olympijských her 1912 ve Stockholmu jako samostatná země. V roce 1917 byl zvolen starostou Junáka – českého skauta, později vykonával funkci místostarosty Svazu skautů a reprezentoval český skauting v zahraničí; mj. na mezinárodním skautském výboru prosadil posunutí termínů světových jamboree tak, aby nekolidovaly s olympiádami. V roce 1930 byl oceněn nejvyšším skautským vyznamenáním, Řádem stříbrného vlka.

Za svou činnost byl jmenován rytířem francouzského Řádu čestné legie, důstojníkem francouzské legie a vyznamenán vysokým holandským řádem a jako olympijský čínovník obdržel medaile řeckou, švédskou, belgickou, zlatou francouzskou a československého ministerstva zdravotnictví a tělesné výchovy.

Před 80 lety zemřel Guth-Jarkovský

PhDr. Jiří Stanislav Guth-Jarkovský (vlastním jménem Jiří Guth; 23. 1. 1861, Heřmanův Městec – 8. 1. 1943, Náchod) byl český propagátor sportu, generální tajemník Mezinárodního olympijského výboru (1919-1923) a spoluautor olympijské charty. V letech 1900-1929 byl předsedou Českého a po vzniku republiky Československého olympijského výboru, spoluzakladatelem a prvním předsedou České amatérské atletické unie, předsedou Klubu turistů. Pracoval i jako ceremoniář prezidenta T. G. Masaryka, kdy navrhl statut Řádu Bílého lva, který dodnes propůjčuje nebo uděluje prezident republiky, zavedl úřadování na zámku v Lánech a vypracoval audienční řád. Byl členem spisovatelské skupiny Máj, překládal literární díla z francouzštiny a němčiny (např. Émila Zoly, Honoré de Balzaca či Karla Maye), které vydával pod různými pseudonymy (Gaston Humbert, Stanislav Jarkovský či Stanislav Vraný).

Široké veřejnosti je znám svými díly, kde podává pravidla a normy chování ve všech oblastech života. Ve svých dílech klade důraz na slušnost, čestnost a skromnost lidského chování a vzájemnou úctu.

Cyklistická legenda Jan Veselý

Jan Veselý se narodil 17. června 1923 v jihočeských Plásovcích. Ke kolu se dostal až ve čtrnácti letech, kdy se začal učit pekařem. V Suchém Vrbně a později v Praze najezdil denně desítky kilometrů s nůši plnou pečiva na zádech. Tak také absolvoval svůj první cyklistický závod v Modřanech, kde byl nejrychlejší ze tří stovek pekařských učňů.

V roce 1946 se dočkal prvního velkého úspěchu, když triumfoval v nejdelším domácím závodě Praha – Karlovy Vary – Praha (262 km). Z vítězství v tomto kdysi slavném a těžkém závodě, který v posledních letech cyklističtí nadšenci obnovili, se radoval ještě osmkrát.

Nejvíce jej však proslavily etapy Závodu míru – ve své době to byla jedna z mála možností, kdy mohl domácí cyklista vyniknout. Dvakrát skončil druhý, čtyřikrát byl kapitánem vítězného družstva. V deseti ročnících si připsal šestnáct etapových vítězství a tento výkon překonal až Němec Olaf Ludwig o třicet let později. Na mistrovství republiky

většinou nenašel konkurenci a mezi lety 1945 a 1955 nasbíral celkem šestadvacet titulů. Velkou většinu jich získal na silnici, ať už v závodech jednotlivců či družstev, etapovém závodě, nebo jízdě do vrchu. Dvakrát byl nejrychlejší i na dráze ve stíhacím závodě, dvakrát i mezi cyklokrosaři.

Dvakrát do jeho kariéry výrazně zasáhla politika. V roce 1948 byla těsně před olympijskými hrami v Londýně českým cyklistům znemožněna účast. Tehdy byl ve skvělé formě. Podruhé to v roce 1957 znamenalo konec jeho sportovní kariéry. V té době měl problémy se zády, přesto se nechal přemluvit k desátému startu v Závodě míru. Zdravotní problémy ho po marném boji donutily vzdát. Straničtí funkcionáři to označili za zradu dělnické třídy, odebrali mu titul zasloužilého mistra sportu i všechny další trofeje a na dva roky mu zakázali závodit. Omilostněn byl až v roce 1968 – jeho příběh popsal Ota Pavel v povídce *Když ti to nejede*. Poté, co byl potrestán pozastavením činnosti, vystřídal řadu zaměstnání. Chytil se až jako řidič v Konstruktivě, v letech 1966-1968 byl řidičem i v Československém sportu. Už jako důchodce si přivydělával jako vrátný v Tesle. Potíže se zády mu bránily častěji jezdit na kole, rád pracoval na zahrádce na chatě v Mukařově u Jevan.

„Honza byl věčným optimistou. Znali jsme se už v době naší sportovní slávy, ale od počátku šedesátých let, kdy jsme se s Emilem přestali prohánět po atletických hřištích a založili naši starou gardu, jsme se poznali ještě víc. Nic nebral tragicky. On byl prostě takový, ale asi ho k tomu postrčil i život,“ přemítala paní Dana Zátopková o muži, který byl v roce 2000 vyhlášen českým cyklistou století.

Zemřel 10. února 2003.

Bohumil Němeček (2. 1. 1938 – 2. 5. 2010)

Bohumil Němeček byl český boxer. Svého největšího úspěchu dosáhl Němeček v roce 1960 na XVII. olympijských hrách v Římě, kde vybojoval zlatou olympijskou medaili v jedné z nejlépe obsazených váhových kategorií – v lehkém velteru do 63,5 kg. V soubojích nevynikal tvrdými údery, ale vytríbenou technikou a „rychlými nohama“.

Pětinasobný mistr Československa si vysokou výkonnost udržoval po dlouhá léta, ještě v roce 1972 získal hlavní cenu Memoriálu Václava Procházky v Ústí nad Labem a zároveň byl vyhlášen nejtechničtější boxerem turnaje.

18. 2. 1868 byl ustaven **pražský Lední klub jako první česká bruslařská organizace**. Zpočátku byl více znám pod názvem „klouzačský spolek“.

OHLÉDNUTÍ

WEIHNACHTSKONZERT TSCHECHISCHER KNABENCHOR BONI PUERI

22. 12. 2022

19.00 UHR

WIENER KARLSKIRCHE

a VIII. okrese. Jízdu zpestřilo vánoční občerstvení. Začátkem prosince letošního roku se uskuteční Mikulášská tramvaj. Detaily budou včas oznámeny. (VS)

80 let od popravky bl. Restituty Kafkové SFCC

Ve čtvrtek 12. ledna 2023 se ve Franziskus Spital v Hartmannngasse uskutečnil kněžský den s kardinálem Schönbornem. Stalo se tak v roce, kdy si připomínáme osmdesát let od smrti blahoslavené Marie Restituty Kafkové SFCC, která v tomto klášteře a v této nemocnici žila a pracovala. Česká „farnost“ ve spolupráci se sestrami kongregace Sester františkánek křesťanské lásky připravuje návštěvu muzea věnovaného této světici. (VS)

Blahoslavená Marie Restituta Kafková SFCC

Novoroční tramvaj české „farnosti“

V sobotu 7. ledna 2023 uspořádala česká „farnost“ ve Vídni pro své členy vánočně-novoroční jízdu historickou tramvají dopravních podniků města Vídně. Tramvajový vůz byl vyroben v roce 1912 v moravské Studénce. Kapacita vozu činí 22 míst k sezení. Během dvouhodinové jízdy centrem historické Vídně jste se s ní mohli setkat v I., II., III., IV.

Hlavní oltář v Maria am Gestade

Vánoce v české „farnosti“

Po dvou letech opět proběhly oslavy Narození Ježíše Krista dle tradice a zvyklostí, které jsou zažité v české „farnosti“. Vigilie ze slavnosti Narození Pána byla doprovázena *Českou mší vánoční* J. J. Ryby v podání chrámového sboru, přátel a rodinných příslušníků pana Jiřího Čecha, který tuto zpívanou mši se zpěváky nastudoval. Na Boží hod vánoční a o svátku sv. Štěpána proběhly mše svaté u Maria am Gestade, kde nás hudebně doprovázel varhaník české farnosti a dirigent František Macek. Na Rennwegu pak zazněly tradiční koledy v podání zpěváků z řad našich „farníků“ a Československého zpěváckého spolku Lumír. Svátek sv. Štěpána hudebně doprovodil pan Jiří Čech s rodinou. Rybova vánoční mše opět zazněla 8. ledna na Rennwegu při mši svaté. Jednalo se již o šestašedesáté nastudování pod vedením pana Čecha. (VS)

Kontakt:

P. Mgr. Ing. Václav Sládek
– Nationaler Koordinator für die Seelsorge der tschechischsprachigen Katholiken in Österreich
– Seelsorger und Hausoberer der tschechischen Gemeinde in der Erzdiözese Wien
– Kaplan der Pfarre St. Othmar unter den Weißgerbern

Vánoce v českém kostele na Rennwegu

Po dvou letech přestávky navázala česká katolická komunita na tradici dvou hudebních mší. 24. prosince 2022 zazněla v českém kostele na Rennwegu opět slavnostní *Česká mše vánoční* Jakuba Jana Ryby *Hej, mistře*. Mši celebrou

val duchovní správce české farnosti, pan páter Václav Sládek. S přestávkami již téměř po tři desetiletí hraje a zpívá tuto slavnou vánoční mši sbor pana Jiřího Čecha. Nacvičil ji před lety společně s Alfredem Klein-Watryczem, kterého již od dětství vedl ke hře na varhany jeho tatínek. Mirka Čechová doprovází již tradičně varhany na příčnou flétnu, houslového doprovodu se již po několikáté úspěšně zhostila vnučka sbormistra Jiřího Čecha Anna Čechová. Sólového zpěvu se ujali opět sbormistrovi synové Jiří a Vítek Čechovi. Ozdobou se staly vedle paní Čechové také její dvě vnučky Anna a Kathy a vnuk Benedikt.

Pozitivním přínosem byla účast několika mladých zpěvaček. Již při první zkoušce v listopadu bylo cítit nadšení a radost, se kterou zpěváci a zpěvačky nacvičovali. A to i později, když byla velká zima a jedna milá zpěvačka půjčila varhaníkovi kamínka na ohřívání rukou. Paní Čechová zásobila pak všechny teplým čajem. Rybova mše, zpívaná a hraná s velkou láskou, se stala pro mnohé krajanů duchovní posilou o svátcích vánočních. Věřící opouštěli kostel v povznesené náladě. Uvádění *České mše vánoční* 24. prosince na Rennwegu se stalo krásnou a nepostradatelnou tradicí.

Podobně také slavnostní vánoční mše 25. prosince. Písně pro tuto mši sestavil sbormistr Československého zpěváckého spolku Lumír pan Ota Homolka v letech 1945-1950. Byl současně také ředitelem české školy, proto je zpívali většinou její žáci, studenti a absolventi.

25. prosince 2022 celebrou tuto slavnostní mši opět pan páter Václav Sládek. Obřad byl doprovázen vánočními písněmi a sbor dirigovala, tentokrát již podruhé, absolventka školy Komenského a studentka hudby Anna Buchalová. Sbor žáků a absolventů školy Komenského a spolku Lumír doprovázel na varhany již tradičně Alfred Klein-

Watrycz, který je rovněž bývalým žákem české mateřské a obecné školy.

Na tomto místě musím připomenout, že v čele sboru žáků a absolventů české školy stála po léta učitelka náboženství a katechetka paní Pavla Carmignato; jistě si mnozí z nás na ni rádi vzpomenu.

Slavnostní mši 25. prosince 2022 navštívil jako téměř každý rok kníže Karel Schwarzenberg. U této příležitosti mu pater Václav Sládek poblahopřál k jeho 85. narozeninám.

Vánoce v českém kostele na Rennwegu byly pro mnohé krajany určitě tím nejhezčím dárkem pod stromečkem.

Helena Klein-Watryczová

Slovenské kvarteto vo Viedni

V rámci slavnostního podujatia „Udeľovania zlatej plakety ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR“ vystúpilo 13. decembra 2022 vo Viedni sláčikové Slovenské kvarteto. Podujatie zorganizované slovenským veľvyslanectvom v Rakúsku v spolupráci so Slovenským inštitútom vo Viedni sa uskutočnilo v známych barokových

priestoroch Altes Rathaus. Ocenenia boli udelené v predvečer 30. výročia vzniku Slovenskej republiky osobnostiam a inštitúciám, ktoré sa zaslúžili o rozvoj bilaterálnych vzťahov medzi Rakúskom a Slovenskom, konkrétne dr. Richardovi Teichmannovi a Rakúsko-slovenskej spoločnosti. Medzi hosťami boli zástupcovia diplomatického zboru, krajanovia a predstavitelia spoločensko-kultúrnej oblasti oboch krajín. Slovenské kvarteto zahrало okrem iných aj diela slovenských skladateľov Ilju Zeljenku a Eugena Suchoňa.

Vianoce v Slovenskom inštitúte vo Viedni

Vianoce, Vianoce, sviatky radosti a hlavne pokoja, prichádzajú k nám každým rokom. Tak i Slovenský inštitút vo Viedni po dvojročnej pandemickej prestávke a po veľkom úspechu adventného koncertu so sopranistkou Mariannou Prievozníkovou, Jánom Prievozníkom (kontrabas) a Marošom Klátikom (klavír) dňa 6. decembra 2022 oslávil sviatky pokoja dňa 15. decembra 2022 typicky slovensky.

Priestory inštitútu zažili zaťažkovú skúšku, záujem priateľov Slovenského inštitútu (SI) o slávnosť bol nadmieru veľký.

Riaditeľ SI dr. Igor Skoček privítal prítomných a uviedol program slovenského folklórneho súboru vo Viedni, amaterského súboru Rozmarín.

Deti zo súboru predviedli typické slovenské ľudové tance, sólo na fujaru mal skúsený a talentovaný mladý Matej Steiner, prednesom slovenských vianočných kolied

a na záver piesne *Tichá noc* so zapálenými kahancami sa program za veľkého aplauzu skončil.

No oslava sa ešte len tak neskončila. Pán riaditeľ pozval prítomných na čašu dobrého vína, pán kuchár zo slovenského veľvyslanectva navaril pre slovenské Vianoce typickú kapustnicu. Nechýbalo ani vianočné cukroví. Bola to opäť pekná slávnosť.

S krásou slovenského folklóru majú možnosť deti i mládež sa oboznámiť v súbore Rozmarín. Od roku 2004 pôsobí súbor pod vedením Mag. Helenky Steiner ako jediný slovenský detský a mládežnícky folklórny súbor v Rakúsku.

Súbor tvoria tanečníci vo veku od 4 do 26 rokov žijúci vo Viedni a v okolí. Skrz rôzne tanečné choreografie z rôznych regiónov Slovenska a prednesom ľudových piesní oboznamujú sa členovia súboru nielen s ľudovou tradíciou, ale zároveň majú možnosť cvičiť si aj slovenský jazyk. Tanec a spev, ale aj sólo a doprovod ľudových nástrojov, ako je fujara a pastierska píšťala, sú na programe súboru.

Súbor má za sebou úspešné vystúpenia nielen v Rakúsku, ale aj v rôznych kútoch Európy. Každoročne sa súbor prezentuje na medzinárodnom folklórnom festivale na Slovensku na Detve, Myjave a v Terchovej. Prajeme súboru veľa ďalších tvorivých úspechov. (CJ)

Staré tradice v novém světě: Vánoce

V současné době dochází ve společnosti k mnohým proměnám, s nimiž se předchozí generace nesetkaly. Na každého z nás mají vliv média a všudypřítomná globalizace. Mezi myšlenkovými proudy a vrstvami společnosti tak dochází k oslabování vyhraněnosti původních kultur. Především ve velkých metropolích se jich díky migraci setkává velké množství, prolínají se a navzájem ovlivňují. Taneční, hudební a jazykový spolek Marjanka se věnuje nejen folklóru a aktivitám pro děti, mládež a dospělé, snaží se také uchovávat a předávat dál české a slovenské tradice a zvyky. Na sklonku loňského roku se rozhodl nahlédnout do domovů krajanů žijících v Rakousku a prostřednictvím dotazníku zjistit cenné informace o dodržovaných tradicích a obyčejích, které jsou spojeny s adventem a Vánocemi.

Pojem tradiční Vánoce je velmi široký a těžko definovatelný, neboť si pod ním zpravidla každý vybaví tradice spojené s vánočními svátky, které si pamatuje z dětství nebo které ve své rodině aktivně udržuje. Představa tradičních Vánoc je ovšem také ovlivněna všudypřítomnou reklamou a filmovou produkcí – domácí i hollywoodskou. V těch je obraz vánočních svátků spojen s idylickou atmosférou a často i s tradicemi, které vycházejí z anglosaského světa. Jak ale vypadají Vánoce v rodinách, které se z České republiky a Slovenska přestěhovaly do Rakouska? Které tradice a zvyky si rodiny uchovávají a které z nich se těší obzvláště velké oblibě?

Čas přípravy na Vánoce – advent – je spojen s několika tradicemi. Nejznámější z nich je pletení či zakoupení adventního věnce opatřeného čtyřmi svícemi, které symbolizují čtyři týdny trvající advent. O každé adventní neděli se zapálí jedna svíce, světla postupně přibývá, a to ukazuje na blížící se Vánoce. Adventní věnec nalezneme v domovech 90 % respondentů. Dvě třetiny dotázaných také v době adventní psaly nebo s dětmi píší dopis Ježíškovi. Ježíšek či Ježíško také nejčastěji nosí na Štědrý den dárky. Vedle nich je to také Christkind a rodiče. Pouze ve třech procentech případů se dárky nedávají vůbec nebo je od rodičů dostanou pouze děti. Vánoční cukroví, které svou vůni tvoří nedílnou část vánoční atmosféry, se ve většině případů peče doma podle tradičních rodinných receptů, zhruba dvě pětiny dotázaných zkouší nové a jedna pětina kupuje cukroví již upečené.

Ke štědrovečerní tabuli se naprostá většina respondentů obléká svátečně a mívá polévku – nejčastěji rybí, zelnou, hrachovou, čočkovou nebo houbovou (řazeno dle četnosti sestupně) a bramborový salát s majonézou (80 %) jako přílohu ke smaženému kapru či jiné rybě, příp. připravované na másle (80 %). Jedna třetina dotázaných má místo ryby k bramborovému salátu smažený řízek, přičemž někteří respondenti připravují obojí. Za zmínku stojí také vídeňský bramborový salát jako alternativa k salátu s majonézou. Především slovenští respondenti uvedli dále bobačky (též opekance s mákem či pupáky) a pirohy. Součástí štědrovečerní večeře jsou pro Slováky žijící v Rakousku také vánoční oplatky s medem a česnekem. Odcházení od stolu, dokud všichni nedojedli, není žádoucí. To je společným rysem v domácnostech Čechů i Slováků, v některých rodinách má výjimku hospodyně, která od stolu vstát smí.

Štědrý večer se kromě jídla a dárek pod nazdobeným stromečkem pojí s mnoha rozličnými zvyky a obyčejí, kte-

NEUJAHRSKONZERT

anlässlich des 30. Jubiläums der Gründung
der Slowakischen Republik

Chor der slowakischen Lehrer
24. Jänner 2023 um 19 Uhr in der Hofburgkapelle

BOTSCHAFT
DER SLOWAKISCHEN REPUBLIK
IN WIEN

SLOWAKISCHES INSTITUT
IN WIEN

Eintritt frei. Anmeldung erforderlich an si.wien@gmx.at

ré měly na sklonku roku ukázat lidem, jakým směrem se v otázce hojnosti, zdraví a vztahů bude ubírat ten nadcházející. V některých rodinách se všichni po snídani až do večere postí, aby viděli na obloze zlaté prasátko, symbol hojnosti. Také dvě výše zmíněné polévky – hrachová a čočková – měly zajistit dostatek peněz. V některých regionech jsou právě tyto polévky součástí novoročního oběda. Další z tradic zajišťujících hojnost peněz je šupina z kapra ukrytá pod ubrusem nebo talířem. Nejčastěji uváděným zvykem v dotazníku je rozkrajování jablka – tím naši předkové věřili, zda budou zdraví, nemocní, nebo je dokonce zastihne smrt. Dnes se však nejčastěji po rozkrojení těšíme z přítomnosti hvězdičky, kterou vytváří jádřinec. Velmi oblíbené je také pouštění skořápek ořechů se svíčkou po vodě, které má ukázat, zda budou členové rodiny spolu. V domácnostech krajanů nechybí ani jmelí zavěšené nejčastěji na lustru. Jmelí, v ideálním případě darované, má do domu přinést štěstí, lásku a plodnost. Tento zvyk má předkřesťanské kořeny a těšil se oblibě u starých Slovanů, Germánů, ale i Keltů.

Ve většině případů se v českých a slovenských rodinách zpívají české a slovenské koledy, někde také německé. Některé z rodin si chodí pro betlémské světlo, kterým se pak zapalují mj. svíčky u sváteční tabule, a také čtou po večeri či u jesliček vánoční příběh. Na půlnoční mši či podívat se na betlém v kostele chodí zhruba 43 % dotázaných. Pouze jednotky respondentů uvedly, že jsou pro ně Vánoce neodmyslitelně spojeny se svátečními bohoslužbami. Naopak většina – přes 85 % – uvedla, že se o Vánocích všichni společně dívají na pohádky, a to více než během celého roku.

Ke svátečním dnům patří také početné návštěvy rodiny a přátel. Je zajímavé, že pouze necelých 30 % tráví celé Vánoce, Silvestra a Nový rok v Rakousku, 54 % navštěvuje rodinu na Slovensku a v České republice, 16 % tam tráví celé svátky a jen nepatrný zlomek tam nejedí za příbuznými, nýbrž jen na hory. Vánoce si krajané neumějí představit bez rodiny, cukroví a tradičního jídla, pohádek a dárků (v tomto pořadí). Dále pak bez stromečku, vánočních trhů, návštěv příbuzných a stresu.

Na závěr malá statistika: Dotazník zodpovědělo 99 respondentů, kteří mají za svůj mateřský jazyk češtinu (75 %), slovenštinu (20 %) a němčinu (5 %). Dvě třetiny všech dotázaných představovaly ženy a jednu třetinu muži. Zastoupeny byly všechny věkové kategorie, nejvíce však bylo dospělých v produktivním věku.

Děkujeme všem respondentům za ochotu i za čas, který strávili vyplněním dotazníku!

Helena Kramářová, foto: Archiv spolku Marjánka

Výstava *Grotto* malířky Stanislavy Kovalčíkové v Belvederu 21

Do 5. února 2023 byla možnost navštívit výstavu mladé slovenské malířky Stanislavy Kovalčíkové. Po sólových projektech v Berlíně či New Yorku je to prestižní Belvedere 21 ve Vídni, který se rozhodl vystavit obrazy této mladé třiatřicetileté slovenské malířky.

Stanislava Kovalčíková (* 1988, Slovensko) žije a pracuje v Düsseldorfu. Vystudovala Kunstakademie výtvarných umění v Düsseldorfu (pod vedením Petera Doiga a Tommyho Abtse). V roce 2015 studovala na Královské akademii umění v Londýně. Práce Kovalčíkové se zabývá přeformulováním reprezentace lidského těla, které pro ni představuje plochu pro zaznamenávání skrytých osobních zkušeností a vyprávění. V jejích dílech se prolínají temné psychologické, emocionální, sociální a politické oblasti, které jsou provokativní a zároveň hravé. Její díla jsou představována rušivými stylistickými zásahy a složitými vrstevami povrchů. Pracuje například se zlatým listem, s prachem, inkoustem, latexem nebo pískem.

Svetoznáme naivné umenie v Slovenskom inštitúte

Po niekoľkých rokoch, dňa 19. januára 2023, predstavila vernisáž v Slovenskom inštitúte vo Viedni diela súčasných autorov insitného umenia slovenskej menšiny v Srbsku – po svete známej Kovačice.

O výstavu krásne kolorovaného umenia bol zo strany publika veľký záujem. Úvodom prítomných privítal riaditeľ Slovenského inštitútu dr. Igor Skoček. Zahájenia výstavy sa zúčastnil i veľvyslanec Srbska vo Viedni J. E. Nebojša Rodić. Vo svojom milom príhovore poukázal na úspechy slovenskej menšiny v tejto tvorbe, ktorá sa preslávila po svete a je zapísaná v zozname UNESCO ako nehmotné kultúrne dedičstvo. Vyzdvihol dobré kultúrne vzťahy medzi Slovenskom a Srbskom a poprial výstave úspech.

Zbierka obrazov je prezentovaná z BABKA fondu naivného umenia v Kovačici. Jej zakladateľ a spoluautor výstavy

Pavol Babka, majiteľ Galérie Babka v Kovačici

Riaditeľ Slovenského inštitútu dr. Igor Skoček a pani Babková

pán Babka objasnil v slovenskom jazyku vývoj a význam tohto insitného umenia. Ako umelecky doprovod vystúpi la mladá slovenská speváčka Katarína Málíková.

Výstava je k nahliadnutiu a pokochaniu sa v Slovenskom inštitúte do 2. marca 2023.

O Kovačici sa hovorí, že je malým bodom na geografickej mape, ale na mape insitného umenia predstavuje skutočnú metropolu. Mnohí ju považujú za „mekku insity“. Insitné umenie je hlboko zakorenené v tomto prostredí. Umenie, ktoré sa predstavuje duchom, záujmom, obrazotvornosťou, ale aj nadaním. Vďaka technickej zručnosti a prirodzenému talentu vzbudilo toto naivné umenie aj pozornosť výtvarnej kritiky.

Začiatok maliarskej tvorby sa dá pripísať začiatku tridsiatych rokov 20. storočia, keď na poli už nebolo práce a z dlhej chvíle začali najprv chlapi neskúsene a laicky, skromne a ostýchavo maľovať. Postupom času si maliari vymieňajú skúsenosti, zaúčajú sa do maliarskeho remesla, postupov prípravy plátna a miešania farieb. Sústredení na predmet spoločného záujmu – maliarstvo – už začiatkom roku 1951 zakladajú výtvarnú sekciu v rámci Kultúrno-osvetového spolku Pokrok. V tomto období kopírovali iba diela známych maliarov, prekresľovali pohľadnice a snažili sa čím vernejšie napodobniť originál, čím preukázali len vlastný prirodzený talent a technickú zručnosť.

Šesťdesiate roky minulého storočia prinášajú novinku, vtedy sa insitným umením začínajú vážne zaoberať i ženy. O kovačických maliaroch sa čoraz viac hovorí a ich diela si prichádzajú pozerať aj milovníci umenia zo susednej Padiny. Povzbudení maliarmi z Kovačice, začínajú tvoriť a začiatkom šesťdesiatych rokov aj spolu vystavovať na spoločných októbrových výstavách.

Až dodnes maliari Kovačice, členovia súčasnej Galérie insitného umenia, každoročne vystavujú spoločne svoje práce, ktoré vznikli v uplynulom roku a tento ich salón má názov Kovačický október.

Dnes, po desaťročiach jej existencie, má Galéria vo svojom fonde diela 46 autorov, ktorí svojou vytrvalosťou a predovšetkým silou svojho talentu preslávili Kovačicu po celom svete.

Ukážka naivného umenia z Kovačice

Kovačica je mesto v Srbsku, v autonómnej oblasti Vojvodina, neďaleko sútoku riek Dunaja a Tisy. Z historického hľadiska je pre Kovačicu významný rok 1784, keď bol zaznamenaný príchod prvých Slovákov na Dolnú zem. Novú osadu Kovačice založili v roku 1802 Slováci s povolením od vrchnosti uhorského štátu. V meste žije okolo 6 000 obyvateľov slovenskej národnosti. Slovenské tradície majú v Kovačici veľký význam a je na každom kroku hmatateľné, ako Slováci žijúci v Srbsku dokážu ctíť svojich predkov.

D. I. Gabriela Jakelíc

Parlamentní návštěva ve Vídni

Předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Markéta Pekarová Adamová a předseda Senátu ČR Miloš Vystrčil navštívili Rakousko. Ve dnech 12.-13. ledna 2023 se účastnili znovuotevření renovované historické budovy rakouského parlamentu. Při té příležitosti jednali s předsedy obou rakouských parlamentních komor a se spolkovým kancléřem Nehammerem.

Další den Markéta Pekarová vedla s předsedou Národní rady Sobotkou jednání, jehož hlavním tématem byla ruská agrese na Ukrajině a její důsledky pro Evropu. Následně si společně prohlédli nově rekonstruovanou budovu včetně zasedacího sálu, kde v minulosti sedávali i čeští poslanci

Předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Markéta Pekarová Adamová při prezidentské volbě na ZÚ ČR ve Vídni

Předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Markéta Pekarová Adamová při prezidentské volbě na ZÚ ČR ve Vídni: „Odvolila jsem ve Vídni spolu s českými občany, kteří zde žijí. Jedna z mých osobních priorit je prosadit korespondenční volbu.“

Říšské rady. Předsedkyni Pekarovou Adamovou přijal rovněž předseda Spolkové rady Günter Kovacs.

Na českém velvyslanectví se předsedkyně Poslanecké sněmovny setkala s představiteli krajanské komunity a následně tamtéž využila příležitosti k odevzdání svého hlasu v prvním kole prezidentských voleb. Pro ně chce prosadit možnost korespondenčního hlasování, což by jim mělo účast ve volbách usnadnit. V současnosti čeští občané žijící v zahraničí mohou vybírat prezidenta či poslance pouze tehdy, pokud se osobně dostaví na český zastupitelský úřad.

Na samý závěr návštěvy přijal Markétu Pekarovou Adamovou a Miloše Vystrčila spolkový kancléř Karl Nehammer. Rakouští politici podle ní ocenili české předsednictví Rady Evropské unie ve druhém pololetí 2022.

„Využil jsem pozvání, abych se podíval, kde zasedal Říšský sněm a kde také přesně seděl Tomáš Garrigue Masaryk. Zejména ale proto, abychom navázali kontakty, které po době covidové trochu ochladly, a to jak mezi politickými partnery, tak i po hospodářské stránce. Jsem velice rád, že se nám zároveň při této návštěvě podařilo domluvit spolupráci s našimi protějšky z Rakouska a Německa, kdy výsledkem budou vzájemné návštěvy, a tím i rozvoj spolupráce v oblastech vědy, výzkumu, inovací a hospodářství,“ komentoval cestu Vystrčil.

PŘEDSTAVUJE SE

Prof. MUDr. Radek HART, Ph.D., FRCS, MHA

Jsem rodák ze Znojma a ve Znojmě stále žiji. Po vystudování znojemského gymnázia a lékařské fakulty Masarykovy univerzity v Brně jsem začal pracovat na znojemské ortopedii, ale záhy jsem se „vydal za vzděláním“ na ortopedické kliniky do Brna a do Prahy. Poslední tři roky jsem pak strávil v Úrazové nemocnici v Brně, která byla v té době špičkovým traumatologickým centrem v rámci celé ČR.

Absolvoval jsem i řadu studijních pobytů na klinikách v německy mluvících zemích. V roce 2003 jsem nastoupil na post primáře znojemské ortopedie. Z původně průměrné okresní ortopedie jsem vybudoval prestižní pracoviště klinického typu, jehož péči začali vyhledávat pacienti nejen z celé naší země, ale i ze zahraničí. Podařilo se mi rozšířit pracoviště jak co do počtu lůžek a ošetřujících lékařů (20), tak i co do počtu a spektra prováděných operací, postgraduálního vzdělávání a publikační, přednáškové a vědecké činnosti. V září loňského roku jsem přijal nabídku na místo vedoucího lékaře (Oberarzt) na ortopedicko-traumatologickém pracovišti Klinik Floridsdorf ve Vídni. Jde o nejmodernější nemocnici v Rakousku vůbec, která byla otevřena teprve před třemi roky. Nadále působím jako univerzitní profesor na lékařské fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

Prof. MUDr. Radek Hart, Ph.D., FRCS, MHA

Radek Hart přijímá profesorský dekret z rukou Václava Klause

Jako jeden z mála odborníků se zabývám všemi subspecialitami rozsáhlého ortopedického oboru – provádím operace páteře, artroskopie všech kloubů, náhrady chrupavek, výměny všech velkých kloubů (umělé klouby – endoprotézy), korekční ortopedické operace, operace ruky a nohy, stejně jako všechny operace v rámci úrazové chirurgie.

V roce 2002 jsem obhájil disertační práci (Ph.D.), o dva roky později jsem se habilitoval a v roce 2008 jsem byl jako nejmladší docent ortopedie v historii ČR jmenován profesorem. V roce 2010 jsem se stal členem prestižní Anglické královské chirurgické akademie (FRCS) a v roce 2018 jsem dokončil manažerské studium zaměřené na zdravotnictví (MHA).

Jsem autorem sedmi odborných knih, řady kapitol v odborných publikacích a autorem nebo spoluautorem 115 vědeckých článků v odborných časopisech domácích i zahraničních. Jsem mezinárodním lektorem, recenzentem amerického časopisu, řešitelem zahraničních i českých výzkumných projektů. Byla mi udělena cena děkana lékařské fakulty za nejlepší vědeckou práci roku. Měl jsem stovky přednášek, z toho velkou část na prestižních světových konferencích na všech kontinentech... Hovořím anglicky, německy, francouzsky a rusky.

Ve volném čase se věnuji hlavně rodině. Pokud zbyde čas, rád sportuji (cyklistika, plavání, box atd.). Zajímám se o historii a malířství, rád si poslechnu známé skladby starých mistrů. Byla mi udělena cena města Znojma pro významné osobnosti.

Karl Schwarzenberg – 85 let

Od politiků ve vrcholových funkcích se očekává vše možné: vůdcovská síla, vizionářství, vytržena rétorika... Někomu se líbí na politikách jejich vnější vzhled, módní oblékání atd. atd. Navzdory talentům, které by politici jaksi automaticky měli mít, existují ale také schopnosti, které jsou v očích velké části veřejnosti vnímány paradoxně spíše jako nežádoucí než žádoucí: schopnost umět analyzovat, schopnost umět pojmenovat věci pravým jménem, občanská kuráž vyslovit nahlas svůj názor, zaujmout jasné, nekompromisní stanovisko, pravdomluvnost a s tím související čestnost charakteru. Stranám, obecně vzato, jde o moc, o šanci vládnout a tento jejich cíl, žel, většinou nejde ruku v ruce

s vlastnostmi, které jsem teď popsal. A to i navzdory tomu, co nám dosvědčuje jak psychologie, tak život sám. Jsou totiž situace, kdy polopravda a mlžení nejenže k ničemu nevede, ale celou věc mnohonásobně komplikuje a očekávaný dobrý výsledek se nedostaví. Politik musí být sice diplomat, ale v okamžiku, kdy jde o důležité věci a je nevyhnutelné černé nazvat černým a bílé bílým, musí jít veškeré taktiky a falešná diplomacie stranou.

Tyto myšlenky ve mně silně rezonovaly, obrazně řečeno vypluly na povrch, tak jako vyplouvají na hladinu vody bubliny vzduchu, po přečtení dvou interview s Karlem Schwarzenbergem u příležitosti jeho 85. narozenin. První interview vyšlo 8. prosince 2022 v novinách *Kleine Zeitung*, druhé v novinách *Die Presse* dne 18. prosince téhož roku. Karel Schwarzenberg se netají tím, že hluboce prožívá politickou situaci jak v Rakousku, tak v Česku. V obou zemích prožil stejné části svého života. Díky výchově a svému vnitřnímu hledání je křesťanem-katolíkem a principy křesťanství jsou pilířem jeho osobnosti. Zároveň jsou pro něho podstatnou součástí sociální politiky, bez které se neobejde žádná vláda, ale ani žádná partaj. V Rakousku se na křesťanskou sociální politiku vždy nejvíce odvolávala hlavně ÖVP – tzv. Strana černých neboli Strana lidová. „V osobě Sebastiana Kurze však tato strana všechny principy křesťanství popřela, on stranu přejmenoval na tyrkovou,“ říká Karel Schwarzenberg a pak dodává: „Kurz je obyčejným švindlěrem a strana se teď po jeho odchodu jednak vrátila k původnímu názvu – Strana černých –, hlavně se však ocitla na křižovatce: buď se ke svým původním principům vrátí, anebo jako taková zanikne.“

V rozhovoru zaujal stanovisko i ke hrozícímu islámu v Evropě. Pro mnohé je tato hrozba důvodem pro požadavek striktního zákazu přijímání muslimských uprchlíků. Schwarzenberg ale říká: „Mnozí zdůrazňují křesťanskou identitu země proti politickému islámu. Pro mne je však takové zdůrazňování falešnou cestou. Nemám strach z plných mešit v Rakousku, ale stále větší strach mám z postupně se vyprazdňujících katolických kostelů.“

Velký prostor v obou rozhovorech byl věnován Putinovi a jeho válce na Ukrajině – „...zaskočení Západu ruskou agresí...“. Schwarzenberg, jako bývalý ministr zahraničí České republiky, jak známo, vždy zastával vůči Putinovi rezervované stanovisko. „Mnozí mi dnes říkají, že jsem prorokem, protože jsem už před léty, nejpozději od ruské invaze v roce 2014 na Krym, předpovídal, že se Putin nezastaví, že bude chtít víc. Říkám, že nejsem prorok, jen celou dobu, co je Putin u moci, pozorně naslouchám, co říká. Když jsem v roce 2015 své obavy vyřkl, nikdo je na Západě nebral vážně, nikdo o tom nechtěl slyšet... Mnozí dnes Putina porovnávají s Hitlerem. Hitler byl ve svém bludu mnohem iracionálnější. Putin žije taky v bludu, avšak jeho blud je mnohem racionálnější. Svě mládí prožil jako agent KGB v Drážďanech ve východním Německu. Tehdy sahalo sovětské impérium od centrální Asie až k Erfurtu a Chebu. Najednou se ale rozpadlo. Pro Putina byl rozpad Sovětského svazu největší geopolitickou katastrofou 20. století. Podobně jako pro Němce kdysi Versailles. To jsou ale zcela normální jevy. V životě něco vyhrájeme, něco prohrajeme. Jak ale vidno, pro některé lidi je vše normální teprve tehdy, když se to vrátí do předcházejícího stavu. Němci to zkoušeli znovu s Hitlerem. Ted' to zkouší Putin. Nepodaří se mu to!“ Na otázku redaktora, co si myslí o tzv. pacifistech,

kteří jsou proti dodávkám zbraní Ukrajincům a za zrušení sankcí vůči Rusku, Karel Schwarzenberg řekl: „Aha! Takže Ukrajinci mají padnout? Jen proto, aby měli Evropané klid? To je bezcharakterní, egoistické stanovisko a k tomu ještě oděné do zbabělého pacifistického oděvu. Z toho se mi dělá špatně!“ (Až doposud jsou citáty převzaty z deníku *Kleine Zeitung*.)

Na podobné a jiné otázky, uveřejněné v novinách *Die Presse*, Karel Schwarzenberg odpovídal zcela identicky, ale tím, že dostal větší prostor, řekl i mnohem víc, a to, co bylo „navíc“, bych teď rád uvedl: v rozhovoru přišla řeč na militantní imperialismus Ruska pod vedením Putina. Karel Schwarzenberg to popsal těmito slovy: „Rusko se od 15. století neustále zvětšovalo. Už Václav Havel, někdejší český prezident, říkával: »Tragédií Ruska je, že nezná své hranice.« Každá imperiální moc si musí projít velkou porážkou, aby se znovu mohla vrátit k normálnímu myšlení... Odvaha Ukrajinců je gigantická a zaslouží si největší respekt. Dva prezidenti, kteří změnili dějiny, začínali nejdříve jako herci, než se z nich stali světoví politici: Ronald Reagan a Volodymyr Zelenskij.“

Redaktor se ho pak zeptal, jak mění dějiny Zelenskij a jaký dopad bude mít válka na Ukrajině na celosvětové dění. Karel Schwarzenberg říká: „I když to tak ještě momentálně nevypadá, v Ruské federaci se začne šířit dekolonizační proces. Rusko se rozpadne. Jakmile to bude možné, velké části se osamostatní.“ Redaktor nadhodil, jestli to není hrůzostrašná představa, protože jestliže opravdu dojde k rozpadu Ruska, způsobí to celosvětový chaos a krveprolití. Schwarzenberg řekl: „Bude to bolestivé. Já se ale ptám: Nedopřejeme snad jiným národům samostatnost? V minulosti bylo zvykem, že se mají malé národy laskavě obětovat velkým. Ať už to bylo v roce 1938 v Mnichově, nebo v roce 1945 v Jaltě. Takové myšlení ale, a dnes už to víme, vede jen ke katastrofám... Mnozí si myslí, že válka na Ukrajině by měla skončit kompromisem a Ukrajina by se měla vzdát Ruskem okupovaných území. Takové myšlení zásadně odmítám. To by totiž nebyl kompromis, ale kapitulace!“

Tolik na ožehavé téma války na Ukrajině ústy Karla Schwarzenberga. V dlouhém interview v *Die Presse* byla pak ještě řeč o Rakousku a nadcházejících prezidentských volbách v Česku, jakož i o končícím prezidentovi Zemanovi. V tomto ohledu se vyjádřil Karel Schwarzenberg s jemu typickým humorným nadhledem. Na otázku, zda ho netrápí jeho někdejší prohra v duelu o prezidentství se Ze-

manem, řekl: „Když se dívám zpátky na tu svou kandidaturu, v které jsem neuspěl, tak mi přichází na mysl vyjádření někdejšího rakouského císaře Ferdinanda I.(V.): »Na, des hätte ich auch noch z'sammbracht« – »Tak to mi ještě scházelo, že jsem do toho vůbec šel.« (Císař Ferdinand Dobrotivý abdikoval v roce 1848 ve prospěch svého synovce Franze Josefa. Není možno popřít Ferdinandovu flegmatickosti, jistou prostoduchost a omezení vyplývající z jeho zdravotních potíží – epilepsie. Oslabené zdraví mu neumožnilo zasahovat do osudu své vlasti, vládli za něj jiní. Když se ale dozvěděl o prohře svého synovce v roce 1866 u Hradce Králové – bitvě u Chlumu –, tak pronesl tuto dnes již slavnou větu.) „Zeman je vysoce inteligentní a sečtělý. Jeho neštěstím byl alkohol. A tak jako všichni závislí, i on ztratil soudnost. Od minulého října (2021) je však ze zdravotních důvodů abstinentem. Od té doby se změnil. Před dvěma měsíci mě pozval na oběd. Tehdy jsem najednou poznal zcela jiného Zemana – jako nanejvýš kultivovaného, zdvořilého hostitele a zajímavého diskutéra.“ Redaktor pak namítl, že jak Zeman, tak taky Klaus „naletěli“ Putinovi a dlouho mu poklonkovali. Schwarzenberg stroze dodal, že teď se jim konečně oběma otevřely oči, a pak s humorem dodal, co mu kdysi dávno řekla jeho matka, když ji sdělil, že chce být politikem: „Nezapomeň na jedno: největší zločiny a hlouposti, jakých se politici dopouštějí, nejsou kvůli sexu, penězům, dokonce ani kvůli moci, ale vždy kvůli marnivosti, samolibosti... Moje matka měla pravdu!“

Karla Schwarzenberga vnímám již celá desetiletí, nejpozději od doby své emigrace do Rakouska před čtyřiceti lety – teď si vypůjčím jeho slova: „půlku svého života“ – jako čestného, charakterního politika stojícího oběma nohama na zemi, obdarovaného nejen zdravým selským rozumem s nadhledem a vizí, ale taky velkou dávkou inteligence a humoru. Kolik jeho vyjádření k různým událostem už jsem jen četl za ta léta! A vždy mi otvírala obzor a pohled dopředu. Tak jako Václava Havla vynesl běh dějin ve správnou dobu na správné místo vedení nejdříve osudů Československa, později Česka, vynesl stejný běh doby do vrcholové politiky i Karla Schwarzenberga. Nyní je již v důchodu, a jak on sám říká, na cestě k uzavření své pozemské pouti. V takových situacích není důvod věci ani přikrašlovat ani očerňovat, jen stroze rekapitulovat, uvádět věci na pravou míru, prosit o odpuštění, děkovat a projít s důvěrou poslední úsek života s čistým štítem a klidem v srdci. Člověk, který to umí, se stává předmětem obdivu a zaslouženého respektu. Jeho slova mají pak váhu věčnosti. A za to mu z celého srdce děkuji a zároveň přeji vše dobré do dalších let!

Peter Žaloudek, Vídeň, konec prosince 2022

Se smutkem oznamujeme, že nás opustil pan

Jaroslav Kolář

ve věku nedožitých 95 let.

Zesnul klidně v kruhu

svých nejbližších

dne 28. prosince 2022.

Rozloučení se konalo v nejužší rodině na hřbitově Baumgarten.

Parkhotel Schönbrunn
Hietzinger Hauptstraße 10 - 14
1130 Wien

Zahájení plesu ve 21 h
Otevření sálu v 20 h
Společenský oděv

VSTUPENKY
Předprodej 45€ / studenti 25€
Večerní pokladna 50€ / studenti 30€
Rezervace stolů, resp. místa: 5 €

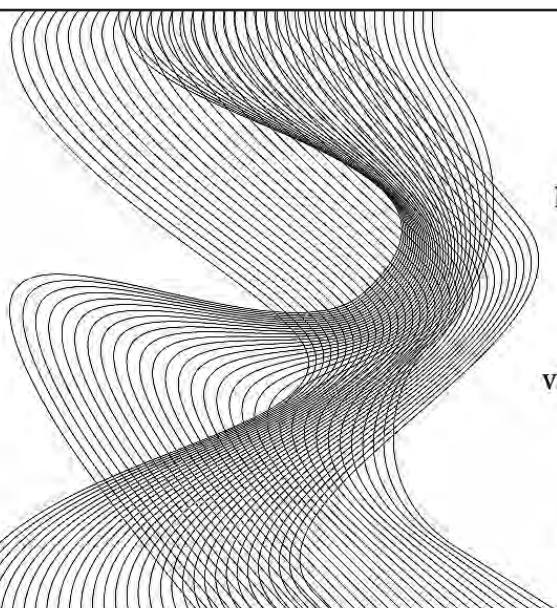
Předprodej: Sekretariát ŠSK
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
01/713 31 88 0
event@komensky.at

Oslava se koná za dodržení aktuálně
platných opatření proti šíření covidu-19

Srdečně Vás zveme na

Reprezentační a maturitní
Ples
vídeňských Čechů a Slováků

v sobotu, 25. února 2023, od 21.00 h
v Parkhotelu Schönbrunn

Reprezentační a maturitní ples vídeňských Čechů a Slováků

Záštita: Ao. Univ.-Prof. Dr. Martin Polaschek, ministr školství
PROGRAM:

- Slavnostní zahájení plesu – Ing. Karel Hanzl a Mag. Pavel Rodt
- Polonéza – tančí studenti Reálného gymnázia Komenský a taneční školy Rueff
- Šerpování maturitní třídy
- Předtančení studentů maturitní třídy
- Česká beseda
- „Damenspende“ – ve spolupráci se spolkem „Geh mit uns“
- Vyhlášení nejpočetněji zastoupené třídy Komenského absolventů
- Vylosování hlavních cen tomboly

Společenský oděv:

- dámy: společenské večerní šaty, koktejly,
- pánové: tmavý oblek, smoking, frak, gala-uniforma.

KALENDÁRIUM

17. 02. 17:00 Výtvarná dílna: Solené obrázky
Fara u kostela Am Gestade, Salvatorgasse 12, 1010 Wien
Marjánka

17. 02. 17:30 Přednáška: Ing. arch. Zdeněk LUKEŠ:
Prvorepubliková architektura v Československu
Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien
Prosíme o přihlášení na: evazeman@gmx.at, nebo telefonicky: 0664 514 33 29
KK a ZÚ

18. 02. 19:00 Maškarní ples Omladiny a Sokola
Sokolovna, Steingasse 7, 1170 Wien

22. 02. 18:30 Literatura: Tina Stroheker: *Hana oder Das böhmische Geschenk. Ein Album*
Lyrička, vyprávěčka a esejistka Tina Stroheker představí

svou knihu, potažmo album *Hana oder Das böhmische Geschenk. Ein Album (Knížka o Haně)*, která vyšla v roce 2021. Je to poetická biografie o statečné a neobvyklé Češce Haně Jüptnerové. Tina Stroheker, která se inspirovala fotografiemi, jí po její smrti věnovala 67 vícevrstvých listů alba. Tím vytvořila nejen individuální portrét, ale i obraz dojemného života české ženy od doby studené války až do naší současnosti.

České centrum Vídeň, Herrengasse 17, 1010 Wien

25. 02. 15:00 Družné odpoledne při kávě

Malá klubovna školy Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Klub česko-slovenských turistů

25. 02. 20:00 Reprezentační maturitní ples vídeňských Čechů a Slováků

Parkhotel Schönbrunn, Hietzinger Hauptstr. 10-14, 1140 Wien
ŠSK a MR

28. 02. Večerní koncert a prezentácia venovaná J. N. Hummelovi

Hudobná sprievodkyňa Zuzana Godárová predstaví raskúskemu publiku bratislavského rodáka Johanna Nepomuka Hummela. Na klavíri hrá Pavol Bohdan Zápotočný. SI

01. 03. 19:30 Janoska Ensemble & Juraj Bartoš: *Janoska Style meet Brass Sound*

Juraj Bartoš (* 22. 8. 1967) patrí medzi najvýznamnejší slovenské jazzmany, je vynikajúcim trumpetistou a skladateľom. Vystudoval konzervatór (1981-1986) i Vysokou školu múzických umení (1986-1992) v oboru trubka u Kamila Roška v Bratislave. Je významným interpretom vážnej a jazzovej hudby na Slovensku i v Českej republike. Během studií působil v několika big bandech. Byl členem Bratislavského big bandu (1980-1988) a Big Bandu Konzervatória Bratislava (1986-1990). V letech 1988-1993 hrál na tuzemské scéně v Kvartetu Emila Viklického. V roce 1990 vznikl orchestr Bratislava Hot Serenaders, zaměřující se na jazzovou hudbu dvacátých a třicátých let, kde nyní Juraj Bar-

toš působí jako leader a umělecký vedoucí. Účinkoval též na jam session s trumpetistou Dizzy Gillespiem a flétnistou Jiřím Stivínem v Praze. Účastnil se kurzů Brass Meeting v Grieskirchenu a získal první místo v soutěži Repetition New-Orleans Jazz v Saint-Raphaël ve Francii (1994). Roku 1995 se stal sólistou mezinárodního big bandu European Broadcasting Union v Praze. V roce 1996 nastoupil jako hráč do Orchestru Gustava Broma a absolvoval postgraduální studium trubky na Vysoké škole múzických umění v Bratislavě. Roku 1999 založil be-bopovou skupinu Hot House. Kromě jazzu se věnuje i vážné hudbě, sólově vystupoval se Slovenskou filharmonií, Statní filharmonií Košice, Symfonickým orchestrem Slovenského rozhlasu a s Filharmonií Bohuslava Martinů ve Zlíně.
Mozart Saal, Wiener Konzerthaus

03. 03. 19:00 **Zum 230. Geburtstag von Charles Sealsfield**

In Amtshaus Hietzing, Hietzinger Kai 1-3, Großer Festsaal
Internationale Charles-Sealsfield-Gesellschaft

03. 03. 19:00 **Literární večírek: Pásmo básní Jaroslava Seiferta**

K uctění památky pana Jaroslava Koláře
Velká klubovna školy Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Literární kroužek při škole Komenský

04. 03. 17:00 **Moderovaná beseda: Na kus řeči s Ferdinandem Lacinou**

Moderuje: Gerald Schubert, pořad je v němčině.
Slovanská beseda, Drachengasse 3, 1010 Wien
VSL a ČS

09. 03. **Vernisáž výstavy Mareka Ryboňa**

Autorská výstava známého žilinského sochára a výtvarníka
SI

10. 03. 19:00 **Otevření výstavy O současném životě a činnosti spolků vídeňských Čechů**

Bezirksmuseum 3. Landstraße, Sechskrügelg. 11, 1030 Wien
KK

12. 03. 10:00-16:00 **Den muzeí s výstavou O současném životě a činnosti spolků vídeňských Čechů**

Bezirksmuseum 3. Landstraße, Sechskrügelg. 11, 1030 Wien
KK

12. 03. **Čaj o páté: folklórní**

Velká klubovna školy Komenský, Sebastianplatz 3, 1010 Wien
Vlastenecká omladina

12. 03. 10:30 **Wiener Kammerorchester – Janoska Ensemble – Christoph Koncz**

Program: F. Janoska, F. Liszt, J. S. Bach, P. I. Čajkovskij
Mozart Saal, Wiener Konzerthaus

13. 03. 19:30 Film Banger (Česká republika, 2022, 105 min., české znění s anglickými titulky, režie: Adam Sedláček)
Kinosál Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien
Na promítání je třeba se zaregistrovat: events.vienna@mzv.cz, nebo telefonicky: 0664 514 33 29.
KK a ČcV

17. 03. **Vernisáž výstavy slovenských výtvarníků v galerii Künstlerhaus Bregenz**

Výstava Doroty Sadovskej, Jána Vasiľka a Emöke Vargovej v hlavnom meste Vorarlbergu Bregenz bude trvať do konca apríla 2023. Kurátor: Miroslav Halák.
SI

21. 03. **Koncert vítězů soutěže mladých huslistů Prešporský Paganini**

Medzinárodná súťaž, ktorú každoročne organizuje mesto Bratislava pre mladých talentovaných huslistov, bude mať pokračovanie na tradičnom lunchkoncerte v Slovenskom inštitúte vo Viedni.
SI

25. 03. **Bratislava Hot Serenaders**

Hrát bude rýchlejšia swingová hudba.
Organizačný tím Vienna Balboa and Laminu Experience.
Haus der Begegnung Wien Döbling, Gatterburggasse 2a

29. 03. 19:30 **Česká filharmonie – Semjon Byčkov**

Gustav Mahler: *Symfonie č. 6 a moll*
Großer Saal, Wiener Konzerthaus

15. 04. **Derniéra divadelního představení Rebelové**

Divadelní sál školy Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Vlastenecká omladina

16. 06. **RSO Wien – Alisa Weilerstein – Jakub Hrůša**

Program: Bohuslav Martinů, Miroslav Kabeláč aj.
Großer Saal, Wiener Konzerthaus
www.konzerthaus.at

Národní divadlo Bratislava – nová budova SND

Eugen Suchoň: Svätopluk

Premiéra 24. 02. 2023 v 19:00

26. a 28. 02. 2023 v 19:00

02. 03. 2023 v 11:00

Antonín Dvořák: Čert a Káča

31. 03. 2023 v 19:00

02. 04. 2023 v 17:00

Antonín Dvořák: Rusalka

12. 05. 2023 v 19:00

14. 05. 2023 v 17:00

Změna programu vyhrazena.

VÝSTAVY – VÝBĚR

WIENER SECESSION

Vor 125 Jahren am 12. 11. 1898 hat die Secession ihre Türen geöffnet. Feiern Sie mit uns! Anlässlich des Jubiläums bieten wir freien Eintritt an jedem ersten Mittwoch im Monat für das gesamte Jahr 2023. Besuchen Sie auch unsere kostenfreie Jubiläumsführung an diesen Tagen um 17 Uhr mit Fokus auf die Geschichte der Künstler*innenvereinigung und die Architektur der Jugendstil-Ikone.

Termine mit freiem Eintritt:

1., 5. März, 5. April, 3. Mai, 7. Juni, 5. Juli, 2. August, 6. September, 4. Oktober, 1. November, 6. Dezember 2023

Jahresprogramm 2023:

17. 02. – 16. 04. Christine Sun Kim / Kresiah Mukwazhi / Jordan Strafer

28. 04. – 18. 06. Vivian Suter / Margaret Salmon / Karabing Film Collective

30. 06. – 03. 09. Lazar Lyutakov / Delaine Le Bas / Chen Chieh-Jen

15. 09. – 12. 11. SoiL Thornton / Mai Ling / Mykola Ridnyi

01. 12. 2023 – 28. 01. 2024: Tishan Hsu / Charlotte Prodger / Agency of Singular Investigations

Permanente Präsentation: Gustav Klimt, Beethovenfries

SCHÖNBERG CENTER

bis 24. 02. *Mit Schönberg in die Seele blicken*

Mo-Fr 10:00-17:00

ALBERTINA MODERN

bis 26. 04. *Piktorialismus. Die Kunstfotografie um 1900*

ab 24. 02. *Andy Warhol bis Damien Hirst. Die Entwicklung des Prints vom 20. Jahrhundert bis heute*

ALBERTINA

bis 14. 05. *Dürer, Munch, Miró – The Great Masters of Printmaking*

Zum 20-jährigen Jubiläum der Neueröffnung der Albertina wird ein grandioses Ausstellungsduett zur Druckgrafik der letzten sechs Jahrhunderte präsentiert. Seit der Gründung der Albertina durch Albert von Sachsen-Teschen vor über 200 Jahren liegt ein Schwerpunkt des Sammelns darin, der jeweils zeitgenössischen Kunst gesteigerte Aufmerksamkeit zu schenken: *Dürer, Munch, Miró – The Great Masters of Printmaking* macht hier den Anfang.

bis 24. 05. *Bruegel und seine Zeit*

bis 04. 06. *Alex Katz – Cool Painting*

Zu seinem 95. Geburtstag zeigt die Albertina eine umfassende Würdigung des Künstlers aus den reichen Beständen ihrer Sammlung: 2022 waren Hauptwerke von Alex Katz aus der Albertina an das Guggenheim Museum und das Museo Thyssen-Bornemisza in Madrid verliehen.

Alex Katz, 1927 in New York geboren, zählt zu den bedeutendsten Vertretern der zeitgenössischen US-amerikanischen Kunst. Großformat, breiter Pinselstrich, starke Farben: So kennt man Katz. Ihm geht es um Farbe und Komposition.

bis 18. 06. *Zum 50. Todestag Picasso*

Die Albertina besitzt zentrale Werke aus allen wichtigen Phasen: *Die Trinkerin* aus der Blauen Phase von 1902, Hauptwerke, die in den Jahren des 2. Weltkrieges und der Zeit danach entstanden, bis zu seinen späten Arbeiten, wie etwa *Nackte Frau mit Vogel und Flötenspieler* oder seinen späten Druckgrafiken, die durch seine Auseinandersetzung mit der Vergänglichkeit des Lebens und das „Malen gegen die Zeit“ geprägt sind.

Die Ausstellung zeigt 18 Gemälde aus der eigenen Sammlung und insgesamt über 70 Werke eines Mannes, der bereits zu seinen Lebzeiten zum Archetyp des modernen Künstlers wurde.

LEOPOLD MUSEUM

bis 27. 02. *Tilla Durieux: Eine Jahrhundertzeugin und ihre Rollen*

ab 16. 03. 2019 *Wien 1900: Aufbruch in die Moderne*

Bis 30. April 2023 werden Egon Schieles *Selbstbildnis mit Lampionfrüchten* sowie weitere Werke des Leopold Museum wegen einer umfangreichen Schiele-Ausstellung im Tokyo Metropolitan Art Museum nicht in Wien zu sehen sein. Es ist die größte Schiele-Ausstellung in Asien seit 30 Jahren. Bis 30. April zeigt das Leopold Museum daher in der Dauerpräsentation Wien 1900 herausragende Gemälde von Hans Makart und Richard Gerstl sowie zahlreiche Papierarbeiten von Egon Schiele aus eigenem Bestand, die um hochkarätige Leihgaben ergänzt wurden.

Täglich: 10:00-18:00, Dienstag geschlossen, Feiertags geöffnet!

Sehr geehrte Besucher*innen, aufgrund der in letzter Zeit durch Aktivist*innen verursachten Anschläge auf Kunstwerke in zahlreichen Museen Europas, müssen wir Sie bitten, sämtliche Taschen (Handtaschen, Rucksäcke etc.) sowie Jacken, Mäntel und Hüte bei der Garderobe abzugeben. Ebenso ist die Mitnahme von Flüssigkeiten nicht gestattet. Wir ersuchen um Verständnis, wenn es beim Einlass zu Wartezeiten kommt. Wir danken Ihnen herzlich für Ihr Verständnis zum Schutze unserer Kunstwerke.

Direktion Leopold Museum

MuseumsQuartier, Museumsplatz 1, 1070 Wien

UNTERE BELVEDERE

bis 07. 01. 2024 *Das Belvedere: 300 Jahre Ort der Kunst*

Über zehn Jahre lang wurde an der Sommerresidenz von Wiens wohl berühmtestem Feldherrn Prinz Eugen von Savoyen gebaut: Im Jahr 1723 war die Anlage des Belvedere mit der Fertigstellung des Oberen Schlosses schließlich vollendet. Anlässlich des dreihundertjährigen Jubiläums dieses Ereignisses widmet sich das Haus seiner eigenen Geschichte. Als architektonisches Ensemble wie auch als Museum stand das Belvedere über Epochen hinweg für

Johann Gottfried Auerbach: *Princ Evžen Savojský*

die Inszenierung von Macht und Repräsentanz: als Kulisse höfischer Feste, zeitweise als königliche Residenz, aber auch als Schauplatz der Unterzeichnung des österreichischen Staatsvertrags 1955. In einer umfangreichen Ausstellung setzt sich das Museum nun mit seiner wechselhaften Nutzung auseinander.

Kuratiert von Björn Blauensteiner, Sabine Grabner, Kerstin Jesse (Konzeptmitarbeit), Alexander Klee, Georg Lechner, Stefan Lehner, Monika Mayer und Luisa Ziaja.

Montag bis Sonntag, 10:00-18:00

Rennweg 6, 1030 Wien

KUNSTFORUM WIEN

bis 25. 06. Kiki Kogelnik: *Now Is the Time*

Kiki Kogelnik (1935-1997) ist eine der bedeutendsten in Österreich geborenen Künstlerinnen des 20. Jahrhunderts, lebte und arbeitete aber auf internationalem Niveau. Die Künstlerin gilt heute als die einzige österreichische Protagonistin der Pop Art, ihre Kunst geht jedoch weit über diese Kategorisierung hinaus. Kogelniks spielerisches, farbenfrohes und hochpolitisches Werk reicht von Malerei, Zeichnung, Keramik und Installation bis hin zu performativen Praktiken und verfügt über eine erstaunliche Aktualität, was die Themenstellungen anbelangt. Das Bank Austria Kunstforum Wien zeigt im Frühjahr 2023 die bis dato größte Einzelpresentation dieser herausragenden Künstlerin.

MUSEUM GUGGING

bis 05. 03. *brut favorites.! feilacher's choice* (Sonderausstellung)

Dienstag bis Sonntag, Feiertage 10:00-17:00

Montag (außer Feiertag) geschlossen

T: +43 2243 87 087

M: +43 664 60 499 374

Klosterneuburg

České centrum Vídeň

České centrum Vídeň, Herrengasse 17, 1010 Wien

Změna programu je vyhrazena. O veškerých programových změnách informuje České centrum Vídeň na svém webu, Facebooku a Instagramu.

Slovenský inštitút Viedeň

Návšteva Slovenského inštitútu vo Vídni, akož i ďalších inštitúcií, s nimiž Slovenský inštitút plánuje spoločný kultúrny program, je podmienená epidemiologickým vývojom. O plánovanom programe a jeho prípadných zmenách informuje Slovenský inštitút na svojom webe a Facebooku, kde také pravidelne uverejňuje tipy na slovenskú kultúru online.

Február 2023 Pokračovanie výstavy kovačického inštitútu umenia

Jubilejná výstava *Naivná maľba slovenskej menšiny v Srbsku* pochádza zo zbierky Nadácie a Galérie Babka Kovačica a vo Slovenskom inštitúte vo Viedni je inštalovaná k 220. výročiu založenia Kovačice.

Slovenský inštitút / Slowakisches Institut in Wien

Wipplingerstraße 24-26, 1010 Wien

Tel.: +43 1 318 905 5291, si.vienna@mzv.sk

www.mzv.sk/sivieden

[www.fb.com/SlowakischesInstitutInWien](https://www.facebook.com/SlowakischesInstitutInWien)

Rakúsko-slovenský kultúrny spolok

Detailné informácie o aktivitách nájdete pod linkom wien-cz-sk.at/sk/kalendar-akci.

SOVA

Slovenský školský spolok SOVA

Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1060 Wien

Kalendár Školského spolku Komenský na rok 2023

Kalendár lze zakoupit, resp. objednat a jeho zaslání dohodnout v kanceláři Školského spolku Komenský telefonicky na čísle 0699 1 68 68 801, mailem na adrese office@komensky.at. Váš zájem nás velice potěší a jménem našich dětí Vám děkujeme za podporu.

Zamyšlení Přemysla Janýra

o globálním působení psychopatických osobností v hospodářství a mezinárodní politice je možno najít na <http://www.janyr.eu/index.php/97-psychopate-ii>.

„Zum 230. Geburtstag von Charles Sealsfield“

Die Internationale Charles-Sealsfield-Gesellschaft

Mag. Dr. Helga Löber Präsidentin

lädt anlässlich des 230. Geburtstages

von Charles Sealsfield (Karl Postl, 1793-1864)

am Freitag, den 3. März 2023, um 19:00 Uhr

in Amtshaus Hietzing, Hietzinger Kai 1-3,

Großer Festsaal, ein.

Programm:

Univ.-Prof. Wynfrid KRIEGLEDER: Allgemeine Informationen über den euroamerikanischen Schriftsteller Charles Sealsfield

Verena BIDER, ehem. Direktorin der Zentralbibliothek Solothurn, Schweiz: Lebensspuren: Charles Sealsfield im „Kapuzinerneest“ Solothurn

Mag. Marc-Oliver SCHUSTER, Ph.D.: Lebensspuren: Der Prager Priester Carl Postl und der Pennsylvanische Pastor Carl Moritz Zeilfels

Karl Postl – spisovatel, cestovatel, žurnalista a teolog, též Karel Postl, pseudonym Charles Sealsfield, Ch. Sidon (3. 3. 1793, Popice – 26. 5. 1864, Solothurn)

Doba působení: 1803-1807

Místo působení: Znojmo – gymnázium

Jazyky: němčina, angličtina

Pozn.: V roce 1881 mu byl na dolním nádvoří hradu ve Znojmě postaven pomník. Kameninová replika pomníku stojí v horní části Husových sadů.

Dílo: *O demokracii v Americe; Kniha o kajutě; Rakousko, jaké je; Tokeah aneb Bílá růže; Místodržitel a šlechta; Jih a sever* (3 svazky); *Obrazy ze západní polokoule* (6 svazků) aj.

Životopis: Po absolvování znojemského gymnázia (5 tříd, 1803-1807) v roce 1813 vstoupil do řádu křižovníků s červenou hvězdou a v následujícím roce složil řádový slib. Vystudoval teologii a v roce 1816 byl vysvěcen na kněze. Stal se tajemníkem řádu. V roce 1823 odjel do Vídně, kde se ucházel o místo dvorního sekretáře řádu, a od té doby o Postlovi už nikdo neslyšel. Na podzim roku 1823 přijel do Ameriky. Změnil si jméno na Charles Sealsfield. Po třech letech pobytu v USA získal americké občanství. Pracoval jako žurnalista v New Yorku, pak v Paříži a v Londýně. Procestoval jihozápadní státy Ameriky, které se staly dějištěm jeho pozdějších románů. V roce 1832 se natrvalo usadil v Solothurnu (Švýcarsko). Teprve po jeho smrti vyšlo najevo z jeho závěti, v níž odkazoval své jmění příbuzným v Popicích, že Sealsfield je totožný se zmizelým Postlem.

Sealsfieldův rodný dům slouží jako Muzeum Charlese Sealsfielda, vystavuje panely, které provázejí jeho životem. Areál je ale využíván také jako turistický informační bod a malá expozice Národního parku Podyjí. Ve vinotéce návštěvníci mohou ochutnat a zakoupit vína místních vinařů. Rodný domek spisovatele a dobrodruha se stal i místem technické a první pomoci. Cyklisté zde naleznou potřebné nářadí na nutnou opravu kol.

Nově opravený rodný dům Charlese Sealsfielda v Popicích byl slavnostně otevřen v pátek 28. června 2017 za přítomnosti starosty Vídně a prezidenta Rakousko-české společnosti dr. Michaela Häupla a tehdejšího rakouského velvyslance v ČR J. E. dr. Ferdinanda Trauttmansdorffa, zdejších politiků a čestných hostů. Slavnost tak završila dlouholeté úsilí Rakousko-české společnosti a Mezinárodní společnosti Charlese Sealsfielda.

Rekonstrukce rodného domu Ch. Sealsfielda probíhala od června 2012 do května 2013. Rekonstrukce Galerie Stodola byla provedena v roce 2014. Vše zajistil a organizoval spolek **Popice Charlese Sealsfielda, z. s.**, který objekt (sál, muzeum, galerii) provozoval do prosince 2017. Rekonstrukci financoval majitel objektu z Vídně pan **Eduard Harant**, který v roce 2018 daroval areál městu Znojmo.

Výzva k 12. Evropské soutěži o nejlepší esej

Rakouské kulturní fórum v Praze vypisuje výběrové řízení IFK Junior Fellowship – BMEIA: Stipendia pro studijní rok 2023/2024: Náprava budoucnosti – Globální casting nových nápadů.

Kontakt: Rakouské kulturní fórum v Praze, Jungmannovo nám. 18, 110 00 Praha 1, tel.: (+420) 257 090 589, e-mail: info@rkfp Praha.cz, www.rkfp Praha.cz, Facebook: www.facebook.com/rkfp Praha

Bratislava Hot Serenaders

Kdy: 25. 3. 2023

Kde: Haus der Begegnung Wien Döbling, Gatterburggasse 2, velký taneční sál, přes 100 míst k sezení v galerii.

Hrát bude rychlejší swingová hudba.

Srdečně zve organizační tým

Vienna Balboa and Laminu Experience.

<https://www.facebook.com/ViennaBalboaLaminuExperience>

Místa k sezení: <https://www.facebook.com/events/1209174166358354>.

Předprodej na <https://reservation.ticketleo.com/event/24646/bratislava-hot-serenaders-live---vble-2023-camp-party>.

Volby prezidenta ČR

Petr Pavel získal o téměř milión hlasů víc než jeho protikandidát Andrej Babiš. Petra Pavla si za českého prezidenta letos vybral rekordní počet voličů – 3,36 miliónu. Pavel získal 58,3 procent platných odevzdaných hlasů. Bývalý premiér Andrej Babiš skoro 41,7 procent hlasů. Petr Pavel vyhrál ve většině Česka, skoro ve všech velkých městech. Z hlediska krajů ho Andrej Babiš porazil v Karlovarském, Ústeckém a Moravskoslezském regionu. O druhé kolo prezidentské volby byl rekordní zájem – přišlo přes 70 procent oprávněných voličů, což je nejvíc v přímé volbě prezidenta v historii Česka. Téměř 23 tisíc Čechů odevzdalo svůj hlas v zahraničí – naprostá většina z nich, přes 95 procent, podpořila Petra Pavla.

Prezidentský slib složí Petr Pavel 9. března ve Vladislavském sále Pražského hradu. Oznámila to předsedkyně Poslanecké sněmovny Markéta Pekarová Adamová (TOP 09). Pavel, který na Hradě vystřídá dosavadního prezidenta Miloš Zemana, složí svůj slib do rukou předsedy Senátu Miloše Vystrčila (ODS). Zemanovi končí funkční období 8. března.

Volby prezidenta ČR ve Vídni

Prvního kola prezidentské volby ve dnech 27.-28. 1. 2023 se ve zvláštním volebním okrsku při Velvyslanectví ČR ve Vídni zúčastnilo 686 osob. Ve druhém kole bylo odevzdáno 1 081 platných hlasů, z toho 1 044 pro Petra Pavla a 37 pro Andreje Babiše.

U Čechů, kteří volili v zahraničí, vyhrál v prvním kole bývalý představitel české armády a NATO Petr Pavel. Získal 56 procent hlasů, volební účast dosáhla téměř 72 procent. Druhá skončila ekonomka a bývalá rektorka Danuše Nerudová se ziskem 27,8 procent. Za ní následoval senátor Pavel Fischer (7,1 procenta). Šéf ANO Andrej Babiš získal 4,5 procenta. V zahraničí zvítězil pouze v Uzbekistánu a Kuvajtu.

I ve druhém kole prezidentských voleb zaznamenaly zastupitelské úřady rekordní účast českých voličů, kteří o nové hlavě státu rozhodovali v zahraničí. Na 110 generálních konzulátech a velvyslanectvích od Los Angeles až po Canberru bylo odevzdáno 22 932 platných hlasů.

Největší počet voličů odevzdalo svůj hlas v Londýně, 3 118 občanů hlasovalo na celkem čtyřech úřadech v Německu, 1 468 hlasů bylo odevzdáno v Bruselu.

Nově zvolený prezident ČR Petr Pavel

Ve druhém kole hlasování zvítězil v zahraničí kandidát Petr Pavel, který získal celkem 95,21 % hlasů. Pro druhého kandidáta Andreje Babiše hlasovalo v zahraničí 4,78 %. Petr Pavel zvítězil u Čechů pobývajících v cizině i v prvním kole voleb, kdy bylo odevzdáno 15 881 platných hlasů a volební účast dosáhla téměř 72 % zaregistrovaných voličů.

Jak se hlasovalo v největších městech:

Bern: 1 399, Bratislava: 720, Brusel: 1 468, Londýn: 2 210, Berlín: 819, Drážďany: 281, Mnichov: 1 574, Düsseldorf: 444, New York: 331, Paříž: 916, Sydney: 268, Toronto: 170, Vídeň: 1 081.

Práci českých diplomatů při volbách ocenil ministr zahraničí Jan Lipavský (Piráti). Zároveň zdůraznil nutnost zavedení korespondenční volby. „Jedině korespondenční volba umožní volit všem Čechům v zahraničí. Ministerstvo zahraničí je na korespondenční volbu technicky připraveno a my politici tuto možnost krajanům dlužíme. Budu usilovat o to, abychom tento dluh vůči Čechům v zahraničí vyrovnali co nejdříve,“ dodal šéf české diplomacie.

Ministr Lipavský jednal se svým indickým protějškem v rámci Slavkovského formátu

Ministři zahraničních věcí zemí Slavkovského formátu (S3) a Indie jednali 2. ledna 2023 ve Vídni o aktuálních zahraničněpolitických tématech – především o ruské agresi na Ukrajině, jejím globálnímu dopadu a vývoji v Indo-Pacifiku.

„Shodli jsme se, že Indo-Pacifik je v současné době jedním z klíčových geopolitických hráčů. V rámci českého předsednictví v Radě EU jsme usilovali o to, aby EU i Česko byly v tomto regionu viditelnější. To je ostatně i záměr strategie ČR k Indo-Pacifiku, kterou schválila česká vláda,“ řekl ministr Lipavský.

Ministr Lipavský, spolkový ministr pro evropské a mezinárodní záležitosti Rakouska Alexander Schallenberg a ministr zahraničních věcí a evropských záležitostí Slovenska Rastislav Káčer jednali s indickým protějškem Subrahmanyamem Jaishankarem v tomto formátu poprvé.

Indie je jedním z klíčových partnerů EU a ČR v Indo-Pacifiku, je současně pátou největší ekonomikou, v tomto roce také předsednickou zemí ve skupině G20.

Setkání se šéfem indické diplomacie je pokračováním jednání S3 v rozšířeném formátu. Loni například ministři Česka, Slovenska a Rakouska společně navštívili Ukrajinu a Moldavsko, aby těmto zemím symbolicky tlumočili podporu a připravenost pomoci v souvislosti s ruskou agresi.

ZÚ

Rostoucí životní náklady jsou v současnosti největší starostí obyvatel EU i ČR

Pouze přibližně třetina lidí v EU je přesvědčena, že jejich vlády či evropský blok dělají dost pro zmírnění dopadů současných krizí. Vyplývá to z nového průzkumu Eurobarometru, který zveřejnil Evropský parlament. Celková podpora EU mezi jejími obyvateli zůstává proti předchozím průzkumům bez velkých změn – za dobrou věc označilo členství své země v Unii 62 procent obyvatel. Češi v této otázce patří s 51 procenty tradičně ke skeptičtějším národům. Zdražování a růst životních nákladů trápí podle průzkumu 93 procent lidí v EU a 91 procent Čechů. V pořadí dalších palčivých témat se ale Češi od průměru Unie liší. Zatímco v celé sedmadvacítce zemí považují více než čtvrtinu lidí za další hlavní výzvy chudobu a sociální vyloučení či změnu klimatu, trápí v Česku tyto otázky méně lidí než migrace nebo možné rozšíření války z Ukrajiny do dalších zemí. V EU je shodně 33 procent lidí spokojeno s tím, jak řeší růst životních nákladů vláda jejich země i celá Unie. Mezi Čechy vláda přesvědčila 28 procent lidí, EU pak 31 procent.

Historik Prečan obdržel na Slovensku vysoké státní vyznamenání

Český historik Vilém Prečan dostal od slovenské prezidentky Zuzany Čaputové vysoké státní vyznamenání, a to za zásluhy o rozvoj vztahů mezi Českem a Slovenskem. Slavnostní ceremoniál předávání ocenění osmadvaceti osobnostem Bratislava zorganizovala při příležitosti 30. výročí samostatného Slovenska.

Prečanovi udělila Čaputová Řád bílého dvojkráze II. třídy. Olomoucký rodák Prečan byl v sedmdesátých letech propuštěn z Československé akademie věd (ČSAV), publikoval v samizdatu a později emigroval do Německa. Po pádu komunismu se vrátil do vlasti a stal se ředitelem Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd. Později stál v čele Československého dokumentačního střediska. V roce 1998 obdržel od tehdejšího českého prezidenta Václava Havla Řád Tomáše Garrigua Masaryka.

Pavel Kohout: Předposranost je matka diktatury

Od 7. ledna v *Lidových novinách* vycházejí povídky čtyřicetiletého českého spisovatele Pavla Kohouta.

Bude jich celkem dvanáct, jsou námětově velmi rozmanité a mají často i překvapivé pointy. Prostě povídky, jak mají být, takové, které krátce potěší i rozesmútní. Autor říká, že na tento žánr ho na sedmdesát let přešla chuť kvůli pohádkám, které budovatelsky převyprávěl, a tak až nyní ocenil, jak si v něm lze hrát s úchvatnou češtinou.

Ptá se Jana Machalická pro *Lidové noviny* 31. 12. 2022, odpovídá Pavel Kohout.

Jak se cítíš ve svém věku a jak vypadá tvůj den, dodržíš nějaký pravidelný režim?

Kolem druhé v noci vypínáme kanál ViaSatHistory, v poledne snídáme, pak Jenka televizi a já s lupou zkouším psát, navečer často putujeme do vinárny našeho mládí Orlick, kde pojíme s přáteli, a končíme u všech možných TV zpráv, neboť dobrých filmů ubýlo.

Jaký je tvůj názor na stáří, má i nějaká pozitiva?

Je to tvrdá práce a pozitiv málo, když po druhé světové válce je mi dopřáno zažívat generálku na třetí.

Proč jsi se pustil do povídek, oprav mě, jestli se mýlím, ale není to žánr, kterému by ses zvláště věnoval, kromě povídek-pohádek z roku 1950, které jsi převyprávěl podle budovatelského ducha...

Ty povídky byly tak trapné, že mi na sedmdesát let přešla chuť. Teď je to krátký formát, který umím z fejetonů. Jsou jako stvořené pro chabé oči

Je povídka lehčí žánr než román, ten už neplánuješ?

Na rozdíl od her a próz, které se postupně logicky vyvíjejí, se povídky píšou k vymyšlené pointě a dávají možnost hrát si s úchvatnou češtinou. Pokud jde o plánování všeho druhu. Už je za mne převzali tam nahoře.

Můžeš popsat, jak se ti v hlavě rodí literární útvar, je to třeba tak, že tě zaujme nějaký dramatický detail a pustíš si fantazii z uzdy?

Namátkou: povídku *Můj papá je mladší než já* inspirovalo, že otec se narodil 29. února a slavil to jednou za čtyři roky. *Strach sardinky v plechové krabičce* vyvolala vzpomínka na průlez vysloužilou ponorkou, kde mě přepadla hrůza. A na *Kolotoč pro neplavce* mě přivedla dávná a jediná jízda na řetízkači, když jsem si zoufale přál vystoupit. O konečnou podobu se postarala ta fantazie.

Na tvých nových povídkách mě zaujal široký rozptyl témat a doby od žhavé současnosti, jako je válka na Ukrajině, až po 19. století, nakonec i na ten gender dojde. Kde bereš nápady?

Od dob, kdy se StB snažila zakázané autory vyčerpat časovým zatýkáním, si můj mozek pomáhá, čemu říkám „produktivní procitání“. Poslední hodina spánku mě vrací tam, kde jsem skončil, a přináší řešení problémů či nové nápady.

Všechny povídky ale mají společnou grotesknost lidského konání, toho správného i zavrženého. Myslíš, že tragigrotesknost nebo hořkosměšnost je stěžejní poloha života?

Mého rozhodně, když se v něm nahromadilo tolik refrénů. Krom tří válek včetně balkánské a putinské jsem zažil v ro-

cích 1939, 1948 a 1968, jak přes noc hyne svoboda a pak se léta hledá.

Jakou dobu dnes podle tebe žijeme?

Klíčovou, podobnou té, kdy Kolumbus objevil Ameriku i brambory. Už děti píšou na počítači a čtyřicátníci mu přestávají rozumět.

Jak se díváš na trendy v dnešní společnosti, jako je cancel culture, Me Too, hyperkorektnost, pohlaví jako sociální konstrukt a podobně?

Každé pokolení hledá své mantry, někdy blbé až nebezpečné. My měli ten „šťastný život v komunismu“.

Líbila by se ti plaketa za manželskou věrnost od senátorky Kovářové, zrovna vy s Jelenou byste ji dostat mohli...

Mám štěstí, že mi prezidenti Zápotocký a Novotný dvě vyznamenání výchovně škrtli těsně před udělením, takže jsem medailově čistý; prezidentu Havlovi jsem ji vymluvil jako „nekompatibilní s mým bytím „svazáctvím“ a Zemanovu nabídku osobně odmítl, když proměnil sídlo králů v bytlo kmotrů. Od Klause mi nehrozila. Ale ani na tu „manželskou“ nemáme, když nám dvěma osud dopřál vychovat jen drsné jezevčíky.

Nemáš někdy pocit, že se vracejí padesátá léta, duch svazáctví podle mě bují na vysokých školách, které by měly pěstovat svobodnou diskusi, a místo toho si tam člověk musí zatraceně dávat pozor na hubu?

Ano, leckterý z přátel už zas i v hospodách šeptá... Předpoklad – jak to nazývat líp? – je matkou diktatur.

Prožil jsi válku, oblouzení komunismem, prohlédnutí, nadějná šedesátá léta, normalizaci, exil. Čeho ve svém životě lituješ nejvíc?

Své průšvihy jsem vypsál v memoárománech *Z deníku kontrarevolucionáře*, *Kde je zakopán pes* a *To byl můj život s dvěma otazníky*; rád bych upřímně litoval i dalších, ale už je sotva stihnou.

Jaká je nejvyšší hodnota lidského života?

Pro mne v tom, že po miliardě let nebytí a před další miliardou téhož smím alespoň vteřinu věčnosti **být**.

Věříš na věčnou lásku?

I nejvášnivější se opotřebovává. Velká láska přechází plynu v trvale pevné spojení.

Byl jsi hodně velký nevěrník?

Tuto otázku muž-džentlmen diskretně přeslechne a džentlmen-novinář taktně nepoloží. Smajlík, milá Jano!

Bojíš se smrti, přemýšlíš o ní a jaký je tvůj názor na posmrtný život?

Ve třiceti jsem ztratil oba rodiče, ale smutek vyrovnaly mé malé děti, a po krachu mého básnictví ohlas prvních drammat. Pak se mi stalo, co začalo jako banalita. Byl jsem na jakémsi mači své oblíbené Slavie – můj tatínek byl Sparťan! – když se mi náhle zatmělo před očima a sevřelo srdce, jelikož mi došlo, že ty tisíce, co tu křičí i bučí, mě nevyjímají, zemřou a už nikdy nebudou.

Ten pocit mě neopouštěl několik dní, ať jsem dělal, co

dělal. Pak pomalu slábl, až odezněl a už nikdy se nevrátil. Tak podivně jsem se vyrovnal se smrtí donedávna, kdy zemřel jen o deset dní starší básník Karel Šiktanc, takže řada došla ke mně.

Občas mi to přijde líto, neboť život, i svízelný, je tisíckrát zajímavější než před ním a po něm to věčné nebytí, ale brzy to zaplašila únava z dlouhého žití a chabnoucích smyslů. Důsledek je, že už nechodím na pohřby a hodlám navštívit jen svůj. Nesmajlík...

Ke svému pomýlení jsi se vždy hlasitě hlásil, čímž jsi svým odpůrcům vyražel hůl z ruky. Ale jiní zase říkali, že tvé pokání je jen dobře připravená komedie. Mě ale zajímá, jak jsi se mohl s politikou KSČ ztotožňovat po popravě doktorky Horákové, vždyť to byl přece takový zlom, že každý musel vidět, že má co do činění s partou gaunerů?

Cituji sám sebe: „Když někdo dobude Bastillu, svrhne krále, vyhlásí republiku a postaví se proti ostatnímu světu, souhlasí se zřízením Výboru pro veřejné blaho, které má revoluci bránit, a spolupráce s ním se mu proto jeví být mravná.“ V mé generaci, která se koncem puberty dožila konce největší války, převažovali souvěrci francouzských jakobínů, kteří se domnívali chránit velkolepou revolucí gilotinou – hlava nehlava... Svou spoluvinu jsme začali objevovat, až když soudruzi začali popravovat soudruhy. A když tomu všemu v únoru 1956 podal Chruščov to šilené vysvětlení, zbývaly nám tři možnosti: sebevražda, vědomé aranžmá ze zločinci, nebo snad marný, ale nezbytný pokus o nápravu škod. Osobně jsem se rozhodl k tomu, čemu říkám pateticky „občanské pokání“. Proto jsem si po listopadu 1989 odřekl návrat do politiky.

Bál jsi se komunistů?

Spíš jsem se začal bát komunisty v sobě...

Proč jsi po monografii Pavla Kosatíka sepsal ještě to „svoje“? Kosatíkova kniha ti nekonvenovala?

Opakuji od jejího vydání, že si autora i knihy vážím. Inspirovala mě, abych dopsal, co v ní není. S Pavlem jsem nesouhlasil jedině v jeho negativním hodnocení pražského jara 1968. Pováleční komunisté se podle mne jako jediní v Evropě pokusili vrátit své zemi uloupenou „vládu věcí jejších“. Z prvních dvou set dvaatřiceti signatářů Charty 77 byla téměř polovina bývalých členů KSČ.

Nelitoval jsi svého odchodu do exilu?

Připomínám, že jsme byli při návratu z legálního ročního pobytu v Rakousku, kde jsme oba působili v Burgtheatru, už po odbavení československými pohraničníky násilně odsunuti na deset let do ciziny. Mnoho Čechů, kteří odešli z vlastní vůle, nepřestala trápit otázka, zda se rozhodli dobře. Jenku i mě tam režim vyhnal sám, takže jsme k sentimentalitě neměli důvod. Byla to hozená rukavice, tak jsme ji zvedli a zvládli to, jak jsme uměli.

Jak těžký byl pak návrat, cítil jsi vykořenění?

Byli jsme už dost staří a Čechů znali, než abychom to úspěchali. I když nám museli dát byt v Praze, když jsme úředně neemigrovali, bydleli jsme ještě léta současně ve Vídni. Z tuctu próz a tří tuctů her, které vznikly od zákazu v roce 1969, jsem povoloval doma nejvýš jeden román a dvě hry ročně. A protože jsem neměl žádný úřad a nebyl v žád-

né straně ani v žádném uměleckém spolku, psal jsem dál a budu psát tak dlouho, dokud na to ještě trochu uvidím. Psát mě naučili v první třídě obecné, a zatím co spolužáci studovali dál, já už u psaní zůstal.

Milan Uhde vzpomíná, jak jsi ho zachránil, když díky tobě mohl publikovat na Západě. Proč jsi tohle dělal, není jednodušší starat se sám o sebe?

Ááá! Stejně jako Václav Havel jsem už od půli šedesátých let měl skvělé nakladatele. Erik Spiess v Kasselu měl světová práva na mé hry, Jürgen Braunschweiger v Lucernu na mé romány; byli rádi, když jsem jim po našem zákazu doporučil autory z „první ligy“ – Grušu, Klímu, Klimenta, Kriseovou, Uhdeho, Vejvodu, Vaculíka a taky Šotolu, který se bohužel kvůli třem dětem odhlásil a přistoupil do svazu povolných. Musím dodat, že Václav, zastupovaný hamburským Rowohltem, dal tu medaili na Hradě i oběma jmenovaným zachráncům české literatury.

Chodíš ještě do divadla?

Ta profesionální mně zcizili pan & paní Špinar a vyznavači téže estetiky, kteří z nich vyhnali srozumitelný příběh. Jenže ten přežívá už od Aristofana a Sofokla, takže se zaručeně vrátí.

Právě jsem však zhlédl svou hříčku *Sex* z roku 1976, v níž šestice zakázaných spisovatelů plánuje vyhodit do vzduchu nepřátelsky vlak. Amatéri z obce Nučice (založena roku 1037!) ji zvládli ve své kategorii bravurně, takže jsem od svého debutu v roce 1950 na Vinohradech, oklikou přes Broadway, moskevský MCHAT a vídeňský Burgtheater úspěšně završil svou kariéru v nučické ŽUMPĚ.

Co si myslíš o přímé prezidentské volbě, která nás nyní tak zaměstnává, bavíš se tím, co kandidáti pronášejí, nebo tě to děsí?

Jsem polopupečně spojen s pány Babišem a Pavlem: všichni tři jsme byli komunisté, já po příjezdu tanků v roce 1945, oni po příjezdu týchž tanků v roce 1968. Budu tedy v prvním kole volit paní Nerudovou a pak se uvidí.

A chtěl jsi někdy být prezidentem nebo aspoň ministrem?

Když mi ještě před svým zvolením nabídl budoucí prezident telefonem do Vídne ministerstvo kultury, zeptal jsem se – „Ty chceš, aby ti pod balkónem recitovali mé verše z padesátek?“ A když mi obratem nabídl post velvyslance v Rakousku, řekl jsem – „Budou-li žádat u kancléře Vranitzkého audienci jako velvyslanec, počkám si v pořadníku, když požádám soukromě, dostanu ji v nouzi hned, jako když tvá Olga zavolala, že jsi v kriminále na umření, a kancléř Kreisky s Willy Brandtem a Olafem Palmem vyhlásili ještě týž den, že Gustáv Husák osobně zodpovídá za tvůj život.“

A pokud jde o prezidentství, už jsem popsal svou vizi v jednom z těch memoárů: Držím na Hradě nástupní projev, ale stále víc jej ruší smích a cinkání sklenek; syкну svému kancléři, ať zjedná ticho, a ten mi odšeptne – „Ona tam paní prezidentová nalévá přátelům vínečko...“

Jsi v desátém deceniu, došel jsi k nějakému zásadnímu poznání stran smyslu života?

Já ne. Je to na tobě.

Nová kniha česko-rakouského autora

Milan Ráček: *Die Gespenster des Professor Kreps. Fast ein Kriminalroman*

Exposé:

Ein durchaus erfolgreicher Mann steht 1943 als Leiter einer Bildungseinrichtung in Zlín (damals Protektorat Böhmen und Mähren) vor einem schwerwiegenden Dilemma. In seiner Schule sind Flugblätter aufgetaucht, in denen zur Sabotage der Produktion für die deutsche Wehrmacht aufgerufen wird. Als Leiter der Bildungseinrichtung sollte er

der Gestapo innerhalb von 24 Stunden die Namen des, oder der Verfasser melden. Während der *Heydrichiade* bestand kein Zweifel daran, dass ein solches Vergehen von der nationalsozialistischen Justiz mit der Höchststrafe geahndet würde. Es handelte sich um die Zeit der brutalen Verfolgungen aller antifaschistischen Handlungsweisen nach dem erfolgreichen Attentat auf den SS-Obergruppenführer und stellvertretender Reichsprotektor in Böhmen und Mähren Reinhard Heydrich im Jahre 1942.

Dem bedrängten Schuldirektor Rudolf Kreps waren einige Indizien, die auf die Täter hinweisen könnten bekannt, er war aber nicht bereit, sie preiszugeben. Mit dieser Ablehnung der „Mitarbeit“ brachte er sich allerdings selbst in eine gefährliche Situation.

Seine Idee, sich mit dem von den Deutschen eingesetzten, aber als gemäßigt bekannten Generaldirektor des Schuhkonzerns Baťa in Zlín, Dr. Albrecht Miesbach, auszutauschen, erwies sich als richtig. Diesem, heute „Schindler von Zlín“ genannten Mann, war der Fall bekannt. Er reagierte schnell und empfahl die Flucht nach vorne. Die Position des Leiters der Baťa Handelsakademie war nicht mehr zu halten, Miesbach rettete aber Kreps und seine Familie vor schweren Repressalien. Er berief ihn in sein Team als Verbindungsglied zwischen der deutschen Aufsichtsbehörde und der tschechischen Firmenleitung. So überstand Kreps die Zeit bis zum Ende des Dritten Reichs.

Nach dem Krieg wurde der Baťa-Schuhkonzern verstaatlicht und die „alte Garde“ der engsten Baťa-Mitarbeiter entlassen. Rudolf Kreps wurde beauftragt, eine tschechische Akademie für Außenhandel für die Glasindustrie in der bis vor kurzem mehrheitlich deutschsprachigen Stadt Gablonz in Nord-Westböhmen aufzubauen.

In relativ kurzer Zeit gelang es ihm, ein reibungslos funktionierendes Bildungsinstitut zu entwickeln. Dann kam es zu einem Vorfall, der letzten Endes für Direktor Kreps katastrophale Folgen mit sich brachte.

Ein Schüler informierte den Schulleiter über einen Raubmord, der im Jahre 1945 an seinem deutschsprachigen Nachbar verübt wurde. Der Mörder sollte ein in der Schule eingesetzter Lehrer sein, der sich als aktiver Antifa-

schist und Kommunist deklarierte. Die Schilderungen des Schülers waren überzeugend, es fehlten lediglich Beweise. Da traf Kreps eine schicksalshafte Entscheidung.

Statt die Polizei über den Vorfall zu informieren, beschloss er auf eigene Faust Beweise zu sammeln. Damit wollte er verhindern, dass der Fall von der von Kommunisten unterwanderten Kriminalpolizei unter den Tisch gekehrt würde. Zusammen mit dem Kronzeugen und einem pensionierten Bezirksgerichtsvorsteher gelingt es ihm ausreichend Indizien zusammenzutragen, um die später erfolgte Anzeige zu stützen.

Der Täter wurde tatsächlich in Untersuchungshaft genommen und die Angelegenheit schien sich in die erwünschte Richtung zu bewegen. Durch die Machtübernahme der Kommunisten in der Tschechoslowakei im Februar 1948 bekam der Fall einen unerwarteten Verlauf. Der Delinquent wurde wegen „nicht ausreichenden Beweisen“ freigelassen und mit „neuen Aufgaben“ in die Schule als stellvertretender Direktor eingesetzt. Er wurde beauftragt, Kreps zum freiwilligen Verzicht auf die Führungsposition zu bringen. Die Angelegenheit erhielt eine überraschende Wendung. Während einer persönlichen Aussprache gestand der Delinquent die Teilnahme an dem „Raubzug“, distanzierte sich aber glaubwürdig von dem Mord, der von seinem Komplizen verübt werden sollte. Er zeigte sich gegenüber seinem Vorgesetzten loyal und informierte ihn über die Absichten seiner Genossen.

Die Rechnung der neuen Machthaber ist trotzdem aufgegangen. Jan Kreps resignierte und verließ mit dem Ende des Schuljahres 1950 das Institut, und übersiedelte in eine kleine südmährische Stadt, wo er an der dortigen Handelsschule unterrichtete. Sein Ableben drei Jahre später im 56. Lebensjahr, entfaltete eine Reihe von Spekulationen.

Die Handlungen und die Personen sind nicht zur Gänze erfunden. Das menschliche Profil des Dr. Miesbachs entstand erst nach umfangreichen Recherchen. Auch Rudolf Kreps ist eine reale Person gewesen. Da es sich um den Vater des Autors handelt, konnte das Schicksal des Hauptprotagonisten der Realität nahe nachgezeichnet werden.

Der Delinquent repräsentiert eine große Zahl skrupelloser „Aktivisten“, später auch „Goldgräber“ genannt, die unmittelbar nach dem Krieg die Chance, das Bewegliche, wie auch unbewegliche Gut der vertriebenen deutschsprachigen Bevölkerung an sich zu reißen, voll ausgenutzt haben.

Milan Ráček se narodil 29. října 1943 ve Zlíně. Absolvoval Střední průmyslovou školu leteckou v Uherském Hradišti a později Odbornou školu muzeologickou při Národním muzeu v Praze. Po obsazení Československa vojsky Varšavské smlouvy v roce 1968 emigroval do Rakouska a dodnes žije v rakouském Sitzendorfu. Od roku 1969 byl zaměstnán v Dolnorakouském zemském muzeu ve Vídni a St. Pöltenu. V letech 2001-2007 byl vedoucím galerie moderního umění Ausstellungsbrücke v St. Pöltenu. Je členem Rakouského P.E.N. klubu a autorského sdružení PODIUM. Doposud vydal šestnáct knih, z toho šest v nakladatelství Edition Roesner.

Knihu je možnost koupit ve všech větších (možná i menších) knihkupectvích, nebo si ji můžete objednat přímo v nakladatelství.

Česko-rakouský autor Milan Ráček s bývalým ředitelem Českého centra ve Vídni Mojmiřem Jeřábkem a s protagonistkami večera, žákyněmi Komenského gymnázia Julií Mudrovou (vlevo) a Celine-Andreou Kubat, které četly ukázky z nové knihy Milana Ráčka *Die Gespenster des Professor Kreps*, ČčV, 13. 12. 2022

Adresa: Edition Roesner, Erlaufstraße 39, 2344 Maria Enzersdorf
E-mail: office@edition-roesner.at
Preis: 19,90 €

Archiv časopisu *Kulturní klub* online (pdf)

S radostí Vám oznamujeme, že se nám po dlouhé době podařilo splnit přání čtenářů i redakce mít možnost listovat a číst si online ve všech vydaných číslech časopisu *Kulturní klub*, a to ve formátu pdf.

Neváhejte a navštivte naši webovou stránku www.kulturklub.at – Archiv časopis, nebo přímo www.kulturklub.at/archivcasopis.html.

Projekt byl umožněn díky finanční podpoře rakouského Spolkového kancléřství. V roce 2020 bylo v rámci programu pro podporu menšin u rakouského Spolkového kancléřství možné podat žádost o subvenci na digitalizaci. Tuto příležitost jsme využili a podali návrh projektu, který uspěl a Kulturní klub obdržel na digitalizaci finanční prostředky.

Věříme, že Vás archiv zaujme a že se stanete jeho pravidelnými návštěvníky a uživateli.

redakce Kulturního klubu

TSCHJECHISCHES ZENTRUM
ČESKÉ CENTRUM

Herrengasse 17, 1010 Wien

Tel.: +43-1-53 52 360

www.czechcentres.cz/vienna

e-mail: ccwien@czech.cz

www.facebook.com/TschechischesZentrumWien

Po, St, Čt 10:00-17:00

Út 10:00-18:00, Pá 10:00-16:00

(Polední přestávka 12:00-12:30)

Galerie auf der Pawlatsche

Institut für Slawistik

Universitätscampus,

1090 Wien, Spitalgasse 2-4 / Hof 3

www.univie.ac.at/pawlatsche

Obchodní právo a nemovitosti

Adresa právníka / právníčky
v redakci

tel., fax a záznamník:

01 79 88 454 (od 11:00)

**Slowakisches Institut
SLOVENSKÝ INŠTITÚT**

Wipplingerstrasse 24-26, 1010 Wien

Po – Štv 10:00-12:00, 13:00-17:00

Pia 10:00-12:00, 13:00-15:00

tel./fax: +43-676-780 5353

www.mzv.sk/sivieden

<https://www.facebook.com/SlowakischesInstitutInWien>

si.vienna@mzv.sk

RAKÚSKO-SLOVENSKÝ KULTÚRNY SPOLOK

Sekretariát: út 9:00-10:30, čt 18:00-19:30

Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1060 Wien

tel. +43-1-596 13 15, fax +43-1-595 57 99

rsks@slovaci.at, www.slovaci.at

ST. KARL

Kreuzherrengasse 1, 1040 Wien

Heilige Messe

Montag bis Freitag 18:00 Uhr

Samstag Vorabendmesse 18:00 Uhr

Sonntage 8:00, 10:00 und 19:00 Uhr;

sonst an kirchlich gebotenen Feiertagen um 8:00 und 10:00 Uhr

Rosenkranz täglich um 17:30 Uhr

in der Kapelle

Beichtgelegenheit eine halbe Stunde vor Beginn der Messen und nach Vereinbarung

Svatá zpověď také v českém jazyce!

Die Kirche ist geöffnet:

Mo-Fr 7:30-19:00,

Sa 8:30-19:00, So 9:00-19:00

Kanzleistunden: Mo-Fr 8:30-11:30

Tel.: 504 61 87, Fax: DW 13

E-Mail: st.karl.wien@aon.at

Haus- und Krankenbesuche und Beichte mit Kommunionempfang nach Vereinbarung mit der Pfarrkanzlei

Otevřeno vždy od 15. března do 31. října

BIERGARTEN · RESTAURANT

Schweizerhaus

Familie Karl Kolařík

seit 1920

1020 Wien, Prater 116, Tel. 728 01 52

POKYNY PRO ČTENÁŘE

Přihlášky k členství/odběru časopisu zasílejte na adresu:
Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Mohsgasse 30/9
A-1030 Wien

tel./fax/záznamník (od 10:00): ++43-1-79 88 454

e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Nemáme placenou sekretářku, a proto prosíme o pochopení, pokud se nedovoláte. Namluvte svá přání na záznamník, určitě se ozveme. Srdečně děkujeme všem novým odběratelům časopisu a věříme, že jsou s ním spokojeni. Zároveň prosíme o Vaše ohlasy, přání, návrhy a kritiky.

Vážení členové v Rakousku, příspěvek na rok 2023 činí **35,- €** (členský příspěvek 17 € + předplatné 18 €).

Členství zahrnuje: zasílání časopisu, možnost inzerce na homepage Klubu, možnost inzerce s 20 % slevou v časopise *Kulturní klub* aj.

Vážení čtenáři v Rakousku, abo-příspěvek na rok 2023 činí **37,- €**. Prosíme, uveďte na složenke zkratku ABO.

Bankovní spojení: Bank Austria

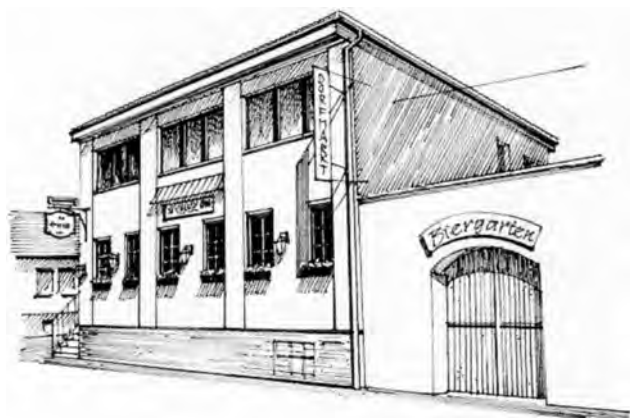
IBAN: AT 03 1200000 683035901

SWIFT: BKAUATWW

POKYNY A CENÍK PRO INZERENTY

(platí od 1. 1. 2023, viz též: www.kulturklub.at)

e-mail: inzerce@kulturklub.at

BÖHMISCHER HOF

Restaurace
privátní pokoje

Laaerstr. 55
 2111 HARMANNSDORF-RÜCKERSDORF

So-St 10:30-22:00 hod.
 Čt 10:30-14:00 hod.

Tel. 06 991 991 1111
www.hroch.at

KULTURNÍ KLUB

Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku
Informationszeitschrift der Tschechen
und Slowaken in Österreich
 Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
 mobil (od 10:00): 0043-0-664-97 33 764
 fax: 0043-1-79 88 454
 e-mail: info@kulturklub.at
www.kulturklub.at

KLP

Koniasch Latin Press s. r. o.

Na Hubálce 7
 CZ-169 00 Praha 6
 tel.: +420-603 256 618
koniasch@gmail.com
www.koniasch.cz

STAROŽITNÍK: FIEDLER V.

Restauruje / nakupuje / prodává. Zájem o nákup českých malířů. Zprostředkování bude honorované. V. Fiedler, Vídeň 7, Siebensterng. 20. Tel. 523 35 81, mobil 0664/3566676.

Restaurace BÖHMERWALD

Česká kuchyně a speciality.
 Oslavy pro malé i větší skupiny
 v romantickém prostředí
 české a slovenské restaurace.

Na Vaše objednávky se těší rodina Stuchlíková,
1040 Wien, Argentinierstr. 66 / Wiedner Gürtel 20,
tel./fax: 505 72 34, e-mail: boehmerwald@aon.at,
www.restaurant-boehmerwald.at
 otevřeno: po – ne 11:00-23:00 hod.

Česky a slovensky mluvící lékaři ve Vídni

Dr. Jirina BODNAR

FA für Haut u. Geschlechtskrankheiten
Privat u. kleine Kassen (BVAEB, SVS, KFA), Kassaordinationszeiten:

Mo & Do 14:00-18:30

Di 9:00-13:00, Fr 9:00-11:00

ohne Voranmeldung, Privatpatienten

Hotline: +43-676-6297213

Josefstädter Strasse 3/5, A-1080 Wien

MUDr. Vít DOLEŽAL

zubní lékař (všechny pokladny)

Kegelgasse 14 / Top 12 (vchod

ze Seidlgasse 12), 1030 Wien

tel. 713 72 66

MUDr. Eva DRSATA

oční lékařka (všechny pokladny)

Favoritenstr. 8/2, 1040 Wien,

po, st – odpoledne; út, čt – dopoledne

termín po dohodě na tel. 587 54 27

MR MUDr. Vladislav LIPTÁK

internista – sportovní lékař

Innere Medizin – Sportmedizin

gerichtlich beeid. Sachverständiger

Diplomspozant, všechny pokladny

Zelinkagasse 12, 1010 Wien-City

po, út, st 14:00-16:00, čt 9:00-11:00

tel. 533 58 34, fax 533 58 34 16

MUDr. Ilona POLZER

(roz. Bartošková), choroby oční
a optometrické (Wahlarzt)

Wiener Neudorf, Schillerstr. 26, NÖ

po, út 9-12, po + st 17-19 hod. a po

dohodě (i sobota dopoledne možná)

Tel.: 02236-496 93,

v akutních případech mimo ord. hod.:

0660-3470374

www.gesundeaugen.at

Prof. MUDr. Radek HART, Ph.D., FRCS, MHA

Orthopädie und Traumatologie

Klinik Floridsdorf – Akademisches

Lehrkrankenhaus der Universität Wien

Ambulanzzeiten: Freitag 9 bis 12 Uhr

1210 Wien, Brünner Straße 68

Tel.: +43 1 277 00-3900

+420 734 783 435

radekhart23@gmail.com

Masaryk-Universität Brunn

Klinik für Unfallchirurgie,

Unfallkrankenhaus Brunn

Žerotín-Platz 617

601 77 Brno

Ověřené překlady dokumentů aj.

Mag. Pavlína LÖSSL

Allgemein beeidete und gerichtlich zerti-
fizierte Dolmetscherin für die tschechi-
sche Sprache Sprachtrainerin für Tsche-
chisch,

Slowakisch, Deutsch

Dieselgasse 5/2, A-1100 Wien

office@pavlina.at, www.pavlina.at

tel. 0699/19544077

Mag. Lenka KOVARIK

A-1210 Wien, Felix-Slavik-Str. 3/1/10

tel./fax: 2908809

mobil: 0699/11807581

lenkakovarik@outlook.com

lenka.kovarik@fh-burgenland.at

http://www.deutsch-tschechisch.at

Univ.-Lektor Dr. Dietmar KOLLER

Weidengasse 2, 2333 Leopoldsdorf/

Wien

Tel.: +43 (0) 676 37 62 117

dietmar.koller@univie.ac.at

www.tschechisch-slowakisch.com

ŠKOLSKÝ SPOLEK KOMENSKÝ SCHULVEREIN KOMENSKÝ

Sebastianplatz 3, 1030 Wien

Tel. +43-1-7133188-01

Mateřská škola

Ředitelka: **Sabina Eimer**

Sebastianplatz 3, 1030 Wien

Tel.: +43-1-7133188-10

Bilingvní obecná škola

Ředitelka: **Dipl. Päd. Marcela Ofner**

Sebastianplatz 3, 1030 Wien

Tel.: +43-1-713 31 88-20

Bilingvní reálné gymnázium

Ředitelka: **Mag. Helena Huber**

Schützengasse 31, 1030 Wien

Tel.: +43-1-713 31 88-60

www.rgkomensky.at

DUCHOVNÍ SPRÁVA KRAJANŮ

P. Mgr. Ing. Václav SLÁDEK

Tel.: 0670 404 22 91, E-mail:

vaclav.sladek@katholischekirche.at

Kancelář:

Mag. Ing. Miroslava CINKOVÁ

Salvatorgasse 12, A-1010 Wien

T: +431 533 95 94 DW 214 F: 9214

M: +43 (0) 670 40 77 466

miroslava.cinkova@katholischekirche.at

www.erzdioezese-wien.at/pages/

inst/14425183

Facebook: Farnost Vídeň

Kostel Nejsvětějšího Vykupitele

Rennweg 63, 1030 Wien

Mše svatá v českém jazyce
každou neděli v 10:00.

Chrám Panny Marie Na Nábřeží

Salvatorgasse 12, Wien 1

Mše svatá v českém jazyce
každou sobotu a středu v 18:30
a každý první pátek v měsíci v 18:30.

Římskokatolická

Katedrála sv. Štěpána

Wiener St. Stephansdom

svatá zpověď pondělí 16–18, úterý

15–17, středa 13–14 hod.

Kostel Panny Márie Snežnej

1030 Wien, Jaquingasse 12

Svatá omša s kázňou v slovenskom jazyku každú
nedelu a v zasvätený sviatok o 18 hodine.

K. M. Hofbauer Klub

Česko-slovenské společenství věřících
při chrámu Maria am Gestade ve Vídni
Seitzergasse 5, 4. patro vlevo, A-1010 Wien

http://k-m-hofbauer-klub.webnode.at/

Tel.: 0043 699 192 528 87

reneselig@gmail.com

Kaple sv. Stanislava, Kurentgasse 2, Wien 1
mše svatá každý první pátek v měsíci v 18:00

ST. KARL

Kreuzherren-

gasse 1

1040 Wien

**Die Kirche ist ge-
öffnet:**

Mo-Fr 7:30-19:00

Sa 8:30-19:00

So 9:00-19:00

Kanzleistunden:

Mo-Fr 8:30-11:30

Tel.: 504 61 87

Fax: DW 13

E-Mail:

st.karl.wien@aon.at

Österreichische Post AG
PZ 09Z038029 P
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Mohsgasse 30/9
1030 Wien

Nezapomeňte nahlásit
případnou změnu adresy!

